

Rendvédelem-történeti Füzetek

Acta Historiae Praesidii Ordinis

HU - ISSN 1216 - 6774

XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz.

TUDOMÁNYOS PERIODIKA

Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság

Budapest

Rendvédelem-történeti Füzetek

Acta Historiae Praesidii Ordinis

HU - ISSN 1216 - 6774

XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz.

TUDOMÁNYOS PERIODIKA

Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság

Budapest

Tisztelt olvasó!

A tanulmányok szövegét ugyan szakmai lektorálás nyomán publikáljuk, azonban a szerzői szuverenitást a szerkesztőség tiszteletben tartja. A szerzők — tudomány határain belüli — álláspontját akceptáljuk. A szerkesztőség és a szerzők közötti esetleges véleménykülönbséget a szerkesztőség a jegyzetekben juttatja kifejezésre, amennyiben elkerülhetetlennek tartjuk a szerzőtől eltérő szerkesztőségi álláspont megjelentetését. A szerzői szabadság határának a tudományos művekkel szembeni elvárásnak való megfelelést tartjuk, tartalmi és formai tekintetben egyaránt.

Főszerkesztő: Dr. PARÁDI József
Szerkesztő: PARÁDI Ákos
Német recenziók ARTNER Ramona

A szerkesztőség elérhetősége:
✉: H-1037 Budapest, Haránt u. 12.
☎: (+36/06-1) 250-6199
☎: (+36/06-70) 326-1150
@: RTF@gmail.hu

HU ISSN 1216-6774
Budapest
2015

Tisztelt Elnök Úr!

Tisztelettel és egyben örömmel tájékoztatom, hogy a Magyar Tudományos Akadémia Hadtudományi Bizottsága, az éves tervében foglaltaknak és az Önök kérésének megfelelően megvizsgálta a hadtudományban meglévő mértékadó folyóiratokat, továbbá az új kérelmeket.

Megköszönjük az adatszolgáltatás során nyújtott segítségüket és együttműködésüket.

A kérelmek elbírálását követően a Hadtudományi Bizottság a hadtudományban mértékadó folyóiratok listájára, 2008-tól felvette a következő folyóiratot:

„Rendvédelem-történeti Füzetek, HU-ISSN 1216-6774”

Tisztelt Elnök Úr! További tudományos munkájukhoz a Bizottság nevében kívánunk Önnek, a magyar tudomány, benne a hadtudomány nem kis felelősséggel járó szolgálatában kiapadhatatlan alkotóerőt és kitűnő egészséget, sok sikert és eredményt.

Budapest, 2008. június 09-én.

Szívélyes üdvözlettel:

Dr. FELHÁZI Sándor
sk. titkár

Ars dictandi

A Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis), HU-ISSN 1216-6774. periodikát a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság alapítása évében hozta létre és 1991-től jelennek meg a folyóirat számai. A tudományos társaság által létrehozott sorozatok között e periodika volt az első. A periodika célja, hogy a magyar rendvédelem-történet körében keletkezett új kutatási eredmények számára bemutatási lehetőséget teremtsen.

Az alapítók szándéka szerint:

- a periodika számaiban — évente többnyire két alkalommal — a tudományos közlés igényeinek megfelelő tanulmányok jelenhetnek meg;
- azokat az írásműveket fogadja be a lap, amelyek tartalma a magyar rendvédelem-történet körébe tartozik, vagy azzal összefüggésben áll.

Mivel a lapalapítás óta eltelt huzamos idő után is az egyetlen magyar nyelvű periodika maradt, amely fő feladatának a nemzeti rendvédelem-történetünk művelési eredményeinek tudományos színvonalú közzétételét tekintette, ezért olyan indexrendszerrel erősítettük meg a folyóiratot, amelynek a használata segítséget jelenthet a téma iránt érdeklődőknek és az abban elmélyülni kívánók számára egyaránt.

A folyóirat tudományos jellegéből fakadóan világnézeti prekonceptióktól terhelte íráskor közzétételétől tartózkodik. A történelmi tényeket, a kutatási eredményeket ismertető, azokból egzakt következtetéseket levonó alkotásokat teszünk közzé.

Összességében a szerkesztőség — az alapítók szellemiségének megfelelően — arra törekszik, hogy a folyóiratban a magyar rendvédelem-történet körébe tartozó azon írásművek jelenjenek meg, amelyek megfelelnek a tudományos közléssel szemben támasztott igényeknek.

SZERZŐK

BENCSIK Péter dr.

(+36/06-70) 504-7683 ; bencsikp@yahoo.com

A történelemtudomány Ph.D. doktora. Egyetemi adjunktus, a rendvédelem-történet magisztere, az MTA Bolyai-díjas munkatársa. A Magyar Tudományos Akadémia köztestületi tagja. A szegedi *Aetas* című lap szerkesztőségének tagja. A Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság tagja. Kutatási területe a magyar határforgalmi utiokmányok a XIX-XX. században, és az 1945 utáni magyar politikátörténetben.

ERNYES Mihály dr.

(+36/06-20) 326-7193 ; ermi_uiroda@freemail.hu

A jogtudomány egyetemi doktora. A rendvédelem-történet magisztere. A Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság tagja. Magyar rendőrség-történeti szakértő. Kutatási területe a XIX-XX. századi magyar rendőrségek története.

PARÁDI Ákos

(+36/06-70) 326-1150 ; akos.paradi@gmail.com

A Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság tagja. Kutatási területe a XIX-XX. századi magyar rendvédelem közhatósági rendszere.

RAVASZ István dr.

(+36/0630) 815-0494 ; rid.kalman@mail.militaria.hu

A hadtudomány kandidátusa. A Károli Gáspár Református Egyetem megbízott előadója. A Magyar Tudományos Akadémia köztestületi tagja, a Finn-Magyar Téli Háborús Emlékbizottság és a Második Világháború Nemzetközi Történész Bizottság magyar tagozatának titkára, valamint a Magyar Hadtudományi Társaság, a Magyar Történészek Világszövetsége, a Magyar Történelmi Társulat, a Magyar Történész-Múzeológusok Társasága, a Pulszky Magyar Múzeumi Egyesület, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság és a Szent László Hadosztály Bajtársi Egyesülete tagja. Hadtörténelmi szakértő. Kutatási területe a XIX-XX. századi magyar hadtörténelem.

SIMON F. Nándor

(+36/06-1) 416-2433 ; simon.f.nandor@gmail.hu

A rendvédelem-történet magistere A Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság elnökségének a tagja, a diplomatica-paleográfia-papirologia-szfragisztika segédtudományoknak a XIX-XX. századi magyar rendvédelemre alkalmazott változatát műveli, munkásságában az általa gondozott szakterület szakértője.

VEDÓ Attila

(+36/06-30) 963-6119 ; vedo.attila@freemail.hu

Doktorandusz. A Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság tagja. Kutatási területe a Magyar Királyi Csenedőrség története és a XIX-XX. századi magyar államhatár.

ZEIDLER Sándor

(+36/06-30) 961-9148; zeidler@upcmail.hu

A Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság elnökségi tagja, a rendvédelem-történet magisztere, az archontológia – fallerisztika — heraldika — insigniológia — vexillológia — numizmatika — ikonográfia történelmi segédtudományoknak a XIX-XX. századi magyar rendvédelemre alkalmazott változatát műveli, munkásságában az általa gondozott szakterület szakértője.

Piktogram

A rendvédelem-történeti elismerések

25 év a Magyar Rendvédelem-történet Szolgálatában Emlékérme

Rendvédelem-történetért Díj

Rendvédelem-történetért Érdemrend a rendvédelem-történet kiváló művelőjének

Rendvédelem-történetért Érdemrend a rendvédelem-történet önzetlen
támogatójának

Rendvédelem-történetért Érdemkereszt a rendvédelem-történet kiváló
művelőjének

Rendvédelem-történetért Érdemkereszt a rendvédelem-történet önzetlen
támogatójának

Rendvédelem-történetért Érdemérem

TARTALOM

Rendvédelem-történet a rendvédelem szolgálatában

0445 BENCsik Péter: Rendőrség, politikai rendőrség Hódmezővásárhelyen 1945 után.....	15.p. DOI : 10.31627/RTF.XXV.2015.47-48-49-50N.15-20P
0446 ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró.....	21.p. DOI : 10.31627/RTF.XXV.2015.47-48-49-50N.21-44P
0447 PARÁDI Ákos: Bosznia-Hercegovina csendőrsége az Osztrák-Magyar Monarchia időszakában.....	45.p. DOI : 10.31627/RTF.XXV.2015.47-48-49-50N.45-50P
0448 RAVASZ István A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi alkalmazásának szabályozása a HORTHY-korban, császári és királyi előzményekkel.....	51.p. DOI : 10.31627/RTF.XXV.2015.47-48-49-50N.51-68P
0449 SIMON F Nándor: A Belügyminisztérium szolgálati igazolványai 1953-1995.....	69.p. DOI : 10.31627/RTF.XXV.2015.47-48-49-50N.69-80P
0450 VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése.....	81.p. DOI : 10.31627/RTF.XXV.2015.47-48-49-50N.81-94P
0451 ZEIDLER Sándor: Testőrségi rendfokozatok a polgári magyar állam időszakában.....	95.p. DOI : 10.31627/RTF.XXV.2015.47-48-49-50N.95-101P
A periodika számaiban publikált tanulmányok jegyzeteiben egységesen alkalmazott	
rövidítések jegyzéke	102.p.
Recenziók	103.p.
Rezenionen	105.p.
Citációs index publikációk és kéziratok	107.p.
Citációs index periodikák	118.p.
Citációs index levél-, irat-, és dokumentumtárak	119.p.
Citációs index jogszabályok	120.p.
Index nominum	128.p.
Index geographicus	133.p.
Index chronologicus	142.p.
Index organicus	147.p.
Kéziratokkal szemben támasztott igények	157.p.
Szerzői úrlap	161.p.
Összesített tartalom	165.p.

Ajánlásjegyzék

- XIV. évf. (2008) 17.sz. .... Dr. KESERÚ Isván **† 2004**
- XV. évf. (2008) 18.sz. .... A magyar állami rendvédelmi szervezetek
detektívtestületei.
- XVI. évf. (2009) 19.sz. .... Dr. BACSA Gábor **† 2003**
- XVII. évf. (2009) 20.sz. .... A magyar határrendőrségek.
- XVIII. évf. (2010) 21.sz. .... O' SVÁTH Pál **† 1908**
- XIX. évf. (2010) 22.sz. .... A Magyar Királyi Nemesi Testőrség.
- XX. évf. (2011) 23.sz. .... Dr. NAGY József **† 2005**
- XXI. évf. (2011) 24.sz. .... A Magyar Királyi Csendőrség.
- XXII. évf. (2012) 25.sz. .... vitéz KISS Gábor **† 2006**
- XXII. évf. (2012) 26.sz. .... A Magyar Királyi Koronaőrség.
- XXIII. évf. (2013) 27-28-29-30.sz. .... Dr. ZACHAR József **† 2009**
- XXIII. évf. (2013) 31-32-33-34.sz. .... A Magyar Királyi Darabont Testőrség.
- XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. .... gróf SZÉCHÉNYI Ödön **† 1922**
- XXIV. évf. (2014) 39-40-41-42.sz. .... A Magyar Királyi Testőrség.
- XXV. évf. (2015) 43-44-45-46.sz. .... REKTOR Béla **† 1989**

In memoriam a mezőrendőrség

*„Condita decrescit, vulgata scientia crescit.”
Az elrejtett tudás csökken, a másokkal közölt ellenben gyarapszik.*

A rendőrség megalakulása a városban

A Vörös Hadsereg bevonulása után szovjet városparancsnok kezébe került a hatalom. Kíséretében érkezett Hódmezővásárhelyre VAS Zoltán (**I.sz. melléklet**) s együttes céljuk a közigazgatás újjászervezése, illetve a kommunista párt helyi szervének létrehozása volt. Elsőként a polgárőrséget szervezték meg 1944. X. 9-től, a testület élére KARÁCSONYI Ferenc állt. Később a polgárőrségből alakult meg az új rendőrség, amelynek irányítása így a Magyar Kommunista Párt (MKP) kezébe került.¹

1945. januárjában az Ideiglenes Nemzeti Kormány kinevezte KARÁCSONYI Ferencet Szeged, Hódmezővásárhely és Csongrád megye főispánjává. Emiatt a polgárőrség (amely hamarosan rendőrséggé alakult át) irányítását át kellett engednie. A posztra addigi helyettese, a szociáldemokrata ZOMBORY István került. A rendőrség vezetése egyre fontosabb hatalmi kérdéssé vált. A rendőrség feladata volt a háborús bűnösök felkutatása is, ezért a Nemzeti Bizottság 1945. III. 24-én javasolta, hogy a rendőrségben kétfős politikai osztályt hozzanak létre.² Ez után alakult meg az ÁVO elődszervezete a városban. A politikai osztály élére VEREBES Tibor ügyvéd került, aki ekkor még az MKP tagja volt.³ A posztról később pártközi értekezlet döntött.⁴ A döntés értelmében a politikai osztály vezetését és a rendőrkapitányi posztot is az MKP kapta meg. A szociáldemokrata ZOMBORY Istvánt ekkor leváltották a rendőrség éléről (a szovjet városparancsnok felajánlotta neki, hogy lépjen be az MKP-ba, ám ő ezt visszautasította⁵), utóda a kommunista VAD János lett. A politikai osztály vezetését NAGY Zoltán kapta. A szociáldemokratáknak be kellett érnie a rendőrkapitány-helyettesi poszttal, amit PAPP Lajos kapott meg.⁶ NAGY Zoltánt a háború alatti tevékenysége miatt a szociáldemokraták élesen támadták. Egy újabb pártközi értekezleten a Szociáldemokrata Párt (SZDP) elérte, hogy a politikai osztály élére helyette egy szociáldemokratát állítsanak BANGÓ János rendőr százados személyében.⁷

A rendőrkapitány, VAD János szintén kezdettől fogva a támadások keresztútjében került. VAD János célja már 1944-ben a proletárdiktatúra volt. Rendőrkapitányként igen agresszív, türelmetlen vezetőnek bizonyult. Ellene főleg a kisgazdák indítottak támadást, különösen azért, mert 1945 nyarán még ők voltak a rendőrkapitányi poszt várományosai.⁸ 1945 novemberében, már a választások után, rendkívüli közgyűlést kívánt összehívni a Független Kisgazdapárt (FKGP), mert a párt szerint VAD János nem tudta biztosítani a vagyon- és jogbiztonságot, a rendet és közéleti tisztaságot; a lezajlott zavargásokat nem tudta elfojtani, sőt nyilvános kijelentései arra utaltak, hogy ő adott erkölcsi alapot ezen atrocitásoknak; a választások előtt indokolatlanul több mint 60 főt internáltatott. A beadványt az FKGP a főispánnak, a törvényhatósági bizottságnak és a belügyminiszternek is el akarta küldeni. 1945. XI. 19-én azonban pártközi értekezletet tartottak, ahol a kisgazdák elfogadták, hogy nem csinálnak botrányt, s cserébe az MKP eltávolítja VAD Jánost a városból.⁹ VAD János működésével pártja sem volt megelégedve; zavarta őket, hogy ERDEI Ferenc belügyminiszter utasítása ellenére sem szállította át a mezőhegyesi internálótáborba a helyi nyilas vezetőket.¹⁰ 1945 decemberében le is váltották a rendőrség éléről (utóda a szintén kommunista MÓNUS István lett),¹¹ de csak 1946 májusában távozott a városból.¹²

A rendőrség a további pártpolitikai harcokban

Hódmezővásárhelyen tehát kezdettől fogva erős pozíciókat épített ki az MKP a rendőrség szervezetében. Eleinte azonban úgy tűnt, hogy az SZDP képes lesz megvetni a lábát a testületen belül. Hamarosan kiderült azonban, hogy a kommunisták kizárólagosan uralni akarják a rendőrséget, amely kezdettől fogva beavatkozott a pártpolitikai küzdelmekbe, hatalmi tényezővé vált. E harcokban a kommunista rendőri vezetők a szövetségesnek tekintett baloldali, valamint a reakciónak titulált kisgazda vezetéssel szemben egyaránt felléptek.

Legkevesebb súrlódás talán a Nemzeti Parasztpárttal (NPP) adódott, amely Hódmezővásárhelyen gyenge szervezeti étellel bírt és szorosan együttműködött a kommunistákkal. A párt talán nem is ambicionálta magát a rendőrségen belüli pozíciók megszerzésére. Emellett az is igaz, hogy az NPP-ről viszonylag kevés primer forrás maradt fenn. Az igazoló eljárások kapcsán viszont a Parasztpárt is sérelmeket élhetett át. Mivel a nem közalkalmazottak részére a „demokratikus pártok” is kiadhattak igazolásokat, ilyeneket az NPP is kiadott. 1945 nyarán azonban arról panaszkodott, hogy igazolásait a rendőrség nem fogadja el, mondván, hogy az NPP nem politikai párt. A Nemzeti Bizottság helyt adott a panasznak és átiratban közölte a rendőrséggel, hogy a demokratikus pártok ellen semmiféle

kijelentést ne tegyenek; az NPP épp olyan demokratikus párt, mint az MKP vagy az SZDP.¹³ (Figyelemre méltó, hogy az FKGP-re az irat nem utalt.)

A rendőrség politikai osztályának egyik legfontosabb feladata a háborús bűnösök felkutatása volt. Hódmezővásárhelyen is előfordult, hogy a baloldali pártok politikai leszámolásra használták a nyomozásokat és alaptalanul vádolták meg az előző rendszer közigazgatási és politikai vezetőit. Elsősorban LÉNÁRT János korábbi országgyűlési képviselő esete érdemel említést, akit azzal vádolták, hogy képviselőként nem tett semmit annak érdekében, hogy meggátolja Magyarország háborúba sodródását; Hódmezővásárhelyen háborús hírverést, propagandát végzett beszédeiben; a Magyar Élet Pártja (MÉP) és a Nemzeti Munkaközpont helyi elnökeként demokrácia-ellenes szervezetekben vállalt tisztségeket, illetve 1941. XI. 18-án zsidóellenes intézkedések meghozását követelte. Az egyik igazoló bizottság kérte internálását, amit VAD János rendőrkapitány 1945. VII. 6-án foganatosított. 1945 decemberében még szabadlábra került, de 1946. VI. 13-án előzetes letartóztatás alá helyezték, másnap született ügyében vádirat. 1946. VIII. 23-án a legtöbb vádpont alól felmentették LÉNÁRT Jánost. Az ítélet szerint a vádlott szociális, sőt baloldallal szimpatizáló magatartást tanúsított, képviselőként a kisemberek érdekében lépett fel, a háborút ellenezte, nem volt németbarát és zsidóellenes. A MÉP helyi elnökeként végzett tevékenységéért bűnösnek találták ugyan, de mivel a posztot csak 1940. töltötte be, így elévülés miatt felmentették. Ugyanakkor a munkaközpont elnöki posztjának elvállalása miatt – bár a tanúvallomások ottani szerepét is egyértelműen pozitívnak találták – 9 havi börtönre ítélték, amit internálása és előzetes letartóztatása révén kitöltött.¹⁴

1945-ben a választójogból lényegében csak a háborús bűnösnek tekinthető személyeket zárták ki. Ezt az MKP vásárhelyi vezetői közül néhányan hibásnak tekintették; véleményük szerint jóval szélesebb kört kellett volna megfosztani a voksolás lehetőségétől.¹⁵ Erre nem került sor és a szavazók összeírását végző bizottságok sem követték el jogszabály-ellenes kizárásokat. Bár mintegy 500 szavazó kimaradt az összeírásból, de ez adminisztratív hiba volt, nem szándékos politikai manőver. A kihagyott választókat felszólamlásuk után természetesen jegyzékbe is vették.¹⁶ A választók összeírása kapcsán a városban egyetlen politikai kifogás támadt: a VAD János vezette rendőrséget azzal vádolták, hogy MKP-utasításra rendőrhatalósági őrizetbe vett (internált) több személyt, hogy ezáltal megfoszsa őket a választójoguktól. Az MKP visszautasította a vádakot.¹⁷

1946-ban a rendőrség működése egyre hangsúlyosabban a helyi politikai élet „gleichschaltolására” irányult. Az MKP célja az lett, hogy a rendőrség segítségével felszámolja a helyi kisgazda vezetést, illetve hogy teljesen kiszorítsa a rendőrség vezetéséből a szociáldemokratákat.

A baloldali pártok, és különösen a kommunisták, a helyi kisgazda vezetést kezdettől fogva reakciónak, a régi rendszert kiszolgálónak tartották. Támadást azonban csak akkor indítottak ellene, miután a szalámitaktika országos szinten is megindult 1946. február–március folyamán. A „reakció” elleni első tüntetésre 1946. II. 14-én került sor, amikor – még az MKP titkárának jelentése szerint is – „*egyed elvtársaink személyes bosszútól vezérelve elragadták magukat*”, tehát atrocitások történtek kommunisták részéről.¹⁸ Másnap tartották a törvényhatósági bizottság évnegyedes rendes közgyűlését, ahol ERDEI István, az SZDP alföldi titkára bírálta a rendbontókat, sőt a velük szemben erélytelen rendőrséget is és arra kérte a pártokat, hogy tartózkodjanak az ilyen tüntetésektől. MÓNUS István rendőrkapitány is elismerte, hogy a rendőrség hibázott; ennek oka, hogy a rendőrök kiképzése még nem fejeződött be. Kérte a pártokat, hogy még négy hónapig tartózkodjanak a tüntetésektől, addig befejeződik a legénység kiképzése.¹⁹ A kérés ellenére 1946. III. 11-ére az MKP ismét tüntető felvonulást és nagygyűlést szervezett a „reakció” ellen, amit 1946. III. 15-én újabb húszezres demonstrációval támasztottak alá.²⁰ Az eseményeken nem történt rendbontás.

A Kisgazdapárt elleni harcban a politikai rendőrség szerepe egyre hangsúlyosabb lett. A pártba beépített ügynökök részt vettek annak gyűlésein és jelentéseket írtak arról. 1946. III. 23-án az FKGP szervező gyűlést tartott, ahol OLÁH Sándor kisgazda titkár is felszólalt. Ügynöki jelentés szerint arról is beszélt, hogy a várost hozzá nem értők vezetik. Lehet valaki jó ács, vagy kőműves, de ettől nem lesz senki jó közigazgatási vezető, mivel azt évekig kellene tanulni. Közölte: nem bízhatunk abban a rendőrségben, amely belterületen sem tud rendet tartani. Végül sokat sejtetően azt mondta: vannak, akik egy életen át nem tudtak vagyont szerezni, most pedig másfél év alatt képesek voltak rá.²¹ OLÁH Sándor beszédét hosszan ismertette a kisgazda lap is, de a fenti állítások zömét a cikk nem tartalmazta. Utalt viszont az újság arra, hogy a B-lista élét az FKGP ellen használják fel. A cikk bevezetője még örömet fejezte ki, hogy a kisgazda gyűlésen megjelent a politikai rendőrség helyi vezetője, BANGÓ János.²² 1946. III. 30-án a beszéd miatt OLÁH Sándort kihallgatta a politikai rendőrség. Ő egyedül azt

tagadta, hogy a bírált vezetők korábbi foglalkozását (ács, kőműves) említette volna. Ennek következtében BANGÓ János 1946. IV. 1-jén internálta OLÁH Sándort, mivel szerinte a beszéd a demokratikus vezetők elleni ellenszenv keltésére, illetve a beszolgáltatási rendszer elleni fellépésre irányult, s ezért OLÁH Sándor „itt-tartózkodása és szabadonléte az állam, a közbiztonság, a termelés és a honvédelem érdekeire, a közrendre, a közbiztonságra, valamint a munkáspártok együttműködésére veszélyes és káros”.²³ A véghatározat ellen legalább 150 fő tiltakozott írásban a kisgazda gyűlés résztvevői közül: „tanúvallomásunkkal bizonyítani kívánjuk, hogy az indokolás OLÁH Sándor beszédét nem tükrözi vissza, mert az itt kiragadott részletek hamisan tüntetik fel a beszéd szellemét és tendenciáját”. A határozat ellen fellebbezett OLÁH Sándor és a Kisgazdapárt is, kifejtve, hogy a beszédet a határozat torzítva adta vissza. Ennek ellenére az jogerőre emelkedett és OLÁH Sándort a szentesi internálótáborba szállították. OLÁH Sándor ezután felülvizsgálatot kért az ügyben, s május 22-én RAJK László belügyminiszter ennek alapján megszüntette az internálást.²⁴

BANGÓ Jánost, a rendőrség politikai osztályának vezetőjét RAJK László az eset miatt leváltotta. Az SZDP városi Végrehajtó Bizottsága sérelemnek tekintette BANGÓ János leváltását, s szükség esetén az országos vezetéshez, illetve interpellációval a belügyminiszterhez kívánt fordulni. Az MKP a két munkáspárt Összekötő Bizottságának ülése után támogatta is BANGÓ János visszavételét és maga is rosszalta, hogy leváltása épp „egy bizonyos ügy” (OLÁH Sándor szabadon bocsátása) mellett történt.²⁵ Az SZDP panaszára közölték, hogy ez szolgálati érdekből történt, s BANGÓ János helyére ugyancsak szociáldemokrata tiszt érkezett. Az utód azonban csak tagsági könyve szerint volt SZDP-s, működése inkább az MKP iránti szimpátiáira utalt. Ráadásul október közepén őt is leváltották, s helyére ekkor már MKP-tag, KOTROCZÓ Mátyás érkezett. Az SZDP arra hivatkozott, hogy 1945. év végén pártközi megegyezés volt, ami szerint a helyi rendőrkapitány kommunista ezredes, a politikai osztály vezetője pedig szociáldemokrata százados lesz. Ezt a megegyezést az MKP felrúgta, nemcsak azért, mert kommunistát tett az ÁVO élére, hanem azzal is, hogy KOTROCZÓ Mátyás csak hadnagyi rangú volt.²⁶ Ugyanakkor az SZDP által háborús bűnösnek tekintett NAGY Zoltán továbbra is a rendőrségen maradhatott.²⁷ Az SZDP és az MKP rendőrséggel kapcsolatos harcához tartozott még az alábbi eset is.

ERDEI István már a városi közgyűlés 1946. februári ülésén támadta a rendőrséget, mire NAGY Zoltán durva támadást indított ellene. Válaszul ERDEI István a maga nyers stílusában arcátlan, „rendőrfőhadnagyi egyenruhában járó kalandor”-nak nevezte NAGY Zoltánt, aki „csatornahangú közlemény”-ben támadta őt. NAGY Zoltán személyiségi jogainak megsértése miatt sajtópert indított ERDEI István ellen. Ennek eredményeként 1948. júniusában ERDEI Istvánt elmarasztalták és 2000 Ft pénzbírságra ítélték.²⁸

A B-listázás a közigazgatás mellett a rendőrség állományát is érintette. BANGÓ János után még hat szociáldemokrata tisztet távolítottak el, további hármat rendelkezési állományba helyeztek.²⁹ 1947. őszén a hódmezővásárhelyi rendőrségen 36 szociáldemokrata rendőr volt 100 kommunista mellett; a tisztek közt még rosszabb volt az arány. Az ÁVO állományában csak kommunisták voltak, az ÁVO élén pedig már csak egy alhadnagy állt.³⁰

1947-ben a rendőrséget már kizárólag a kommunisták irányították Hódmezővásárhelyen. A testület munkáját egyre inkább a politikai szempontok motiválták. Ennek során felléptek a létrejövő ellenzéki pártok szervezése ellen. A városban előbb (márciusban) a Magyar Szabadságpárt, majd pedig augusztus folyamán a Magyar Függetlenségi Párt megszervezésére történt kísérlet. Mindkét esetben a párt országos vezetője, SÜLYOK Dezső, illetve PFEIFFER Zoltán részvételével szerveztek meg zászlóbontó nagygyűlést. Az MKP által felheccelt tömegek mindkét gyűlést botrányba fullasztották. A rendbontások ellenére a rendőrség egyik alkalommal sem volt hajlandó feloszlítani a két párt gyűlését meggátoló tömeget. SÜLYOK Dezső és PFEIFFER Zoltán csak rendőri védelem mellett tudta elhagyni a rendezvény színhelyét. Pártjaik működése hamarosan lehetetlenné is vált. A városban valamennyi ellenzéki párt működését ügynökök figyelték meg. Ezek közé tartozott az FKGP is, amely 1946-ban ellenzékbe vonult hódmezővásárhelyen.³¹ Az MKP által irányított rendőrség ezt követően Hódmezővásárhelyen is részt vett a kék cédulás csalások végrehajtásában, majd 1948-ban fő feladata az FKGP helyi vezetőinek, illetve a város kulákká minősített gazdáinak megfigyelése és perbe fogása lett. Első számú célszeméllyé egészen 1948-ig OLÁH Sándor vált, akit már 1946-ban internáltak.

Jegyzetek:

- ¹ HERCZEG: 22-30.p. ; KOVÁCS: 14-15.p.
- ² MNL CsML HVL XVII. 1., 1945. márc. 24-i jkv.
- ³ Kinevezéséről nem találtam iratokat, azonban 1945. VI. hó végén ő adta át a politikai osztályt utódjának NAGY Zoltánnak.
MNL CsML HVL op.cit. XXIV. 28., 1945. VI. 28. és 1945. VI. 30.
VEREBES 1947-ben már a Polgári Demokrata Párt tagja volt, sőt képviselőjelöltje lett.
- ⁴ Az értekezlet a Nemzeti Bizottság keretein kívül ült össze, de a Nemzeti Bizottság is javaslatot adott a főkapitány és a politikai osztály vezetőjének személyére is.
BALÁZS: 94.p.
- ⁵ MNL CsML Magyar Szocialista Munkáspárt Archívuma 54. f. 6/6. öe. 30-32. p.
- ⁶ - Az értekezlet jegyzőkönyvét nem sikerült felkutatni. Eredményéről ERDEI István számolt be.
PIL 283.f. 16/281. öe., 34. p. ; MNL CsML HVL op.cit. XVII. 1. 1945. ápr. 21-i jkv.
- Egy rendőrségi jelentés szerint NAGY Zoltán 1945. VI. 1-től vette át a politikai osztály vezetését.
ÁBTL 1.1. 328. d. 22. t. 23. p.
- ⁷ - A Nemzeti Bizottság már júniusban BANGÓ Jánost ajánlotta a politikai osztály élére.
MNL CsML HVL op.cit. XVII. 1. 1945. jún. 21-i jkv.
- Ennek ellenére 1945. VII. 1-jén NAGY Zoltán vette át az osztályt.
PIL op.cit. 283.f. 16/282. öe., 172.p. ; MNL CsML MSZMP Arch. op.cit. 54. f. 6/12. öe., 47.p.
- BANGÓ János kinevezésére csak 1945. X. 16-án került sor.
ÁBTL op.cit. 1.1. 328. d. 22. t. 46-47. p.
- ⁸ PIL op.cit. 274.f. 16/126. öe., 155. p.
- ⁹ Loc.cit. 274.f. 15/55. öe., 31-35. p.
- ¹⁰ - PIL op.cit. 274.f. 15/55. öe., 38-44.p.
- VAD János e magatartásának az volt az oka, hogy az internáltakat saját hasznára dolgoztatta a városban, emiatt azok sokszor szabadon jártak-keltek a városban. VAD János leváltása után utóda a vásárhelyi internálótábor fel is oszlatta.
MNL CsML HVL op.cit. XVII. 1. 1945. dec. 22-i jkv. ; Loc.cit. XXI. 501.a., 45/1945. biz. főisp.
- ¹¹ ÁBTL op.cit. 1.1. 328. d. 22. t., 145.p.
- ¹² Ekkorra azonban az MKP megyei bizottsága Szentesen már torkig volt KARÁCSONYI Ferenc főispánnal és OLÁH Mihállyal is, akik szoros szövetséget alkotva szintén frakcióztak és nem tartották be a pártutasításokat. Ez a két vezető a háttérből mindig irányította az MKP helyi szervezetét, noha OLÁH Mihályt 1946. tavaszán leváltották vásárhelyi párttitkári posztjáról. (Utóda SZENTI Sándor lett.) OLÁH Mihály és KARÁCSONYI Ferenc még 1946. végén is a VAD János-frakció tagjai ellen harcolt, amikor VAD János már nem is volt a városban.
PIL op.cit. 274.f. 25/48. öe., 7., 9. és 14. p. ; Loc.cit. 48-50. p.
- ¹³ MNL CsML HVL op.cit. XVII. 1., 1945. jún. 9-i jkv., + 339/1945. Nemz. Biz. határozat (jún. 18.).
- ¹⁴ A Népbíróságok Országos Tanácsa az ítéletet 1946. XII. 2-án helybenhagyta.
MNL CsML op.cit. XXV. 8., NB 625/1946.
- ¹⁵ Szerették volna kizárni az 1939-ben a nyilas pártokra, sőt a MÉP-re szavazókat is. Így csak a korábbi ellenzéki szavazók és az újonnan választójogot kapott személyek voksolhattak volna.
- ¹⁶ BARACS: 79-80.p.
- ¹⁷ Belügyminiszeri rendelet intézkedett is arról, hogy 1946. IX. 16-a után internálást épp a választások miatt nem szabad végezni. VAD János azonban „úgy hallotta”, hogy ezt a rendeletet módosítani fogják, mivel „nagyszámú nyilas és volksbundista áramlik vissza a választás megzavarása céljából”.
PIL op.cit. 274.f. 16/127. 74. p.
- ¹⁸ MNL CsML MSZMP Arch. op.cit. 23.f. 8. öe., 29.p.
- ¹⁹ A kilengéseket még az MKP tagjai is elítélték.
- ²⁰ - MNL CsML HVL op.cit. XVII. 1., 1946. márc. 8-i jkv. ; MNL CsML MSZMP Arch. op.cit. 23.f. 8. öe., 33.p.
- 1946. III. 11-én 12-14 000 fő demonstrált.
- HERCZEG – SZIGETI: 11.p. ; GYÁNI: 8.p.
- ²¹ - OLÁH Sándor egyértelműen a főispánt és Oláh Mihályt támadta a beszédben, mivel az ő eredeti szakmájuk volt az ács és a kőműves.
ÁBTL op.cit. 3.1.9. V-41018., 7-8.p.
- ÁVO jelentés KRUSZLICZ Flórián kihallgatásáról, 1946. III. 24. Valamilyen okból az irat az 1947-es, egy évvel későbbi főispáni iratok közt maradt fenn.
MNL CsML HVL op.cit. XXI. 501.a., 53/1947. biz. főisp.
- ²² A korabeli helyi sajtó 1946. III. 27-ei tudósításában szerepelt a rendőrség elleni bírálat és az, hogy a főispánságot ketté kell osztani.
- ²³ - 237/1946. po. sz. véghatározat.
ÁBTL op.cit. 3.1.9. V-41018. 32.p.
- SALAMON: 16.p.
- ²⁴ OLÁH Sándor kiengedéséért hosszasan küzdött KERESZTES Tamás, vásárhelyi kisgazda nemzetgyűlési képviselő is.
ÁBTL op.cit. 3.1.9. V-41018. 19-26. + 33-43.p. ; ÁBTL op.cit. 3.1.5. O-9275. 359.p.
- ²⁵ Ezen eseményekről a helyi sajtó 1946. VI. 5-én és 7-én tájékoztatta olvasóit.
- ²⁶ MNL CsML MSZMP Arch. op.cit. 54.f. 6/12. öe., 44-48.p.
- ²⁷ PIL op.cit. 283.f. 16/282. öe., 169-175.p.
- ²⁸ MNL CsML op.cit. XXV. 3., B 1701/1946.
- ERDEI István 1947. őszén megismételte és részletesen kifejtette NAGY Zoltán elleni vádjait és kifogásait, miután úgy látta, hogy a perben a felperes nem törekszik az igazság felderítésére. Erdei István álláspontját a helyi sajtó 1947. X. 25-én és 1948. VI. 19-én közölte.

²⁹ MNL CsML MSZMP Arch. op.cit. 54.f. 6/12. öe., 44-48.p.

A vásárhelyi rendőrségen alig két SZDP-s hadnagy maradt. A B-listázott rendőrök listáját (pártállás nélkül, 69 névvel) közölte a Független Kisgazdapárt helyi lapja 1946. IX. 28-án. Ugyanaznap a Szociáldemokrata Párt és a Magyar Kommunista Párt helyi lapjai azt közölték, hogy a leépítés csak 43 főt érintett (ebből 27 fő önként mondott le, 16 főt pedig nyugdíjaztak).

³⁰ MNL CsML MSZMP Arch. op.cit. 54.f. 6/19. öe., 67-69.p.

³¹ BENCSEK: 40-63.p.

Jegyzetekben alkalmazott rövidítések:

MONOGRÁFIÁK, KISMONOGRÁFIÁK ÉS HASONLÓ JELLEGŰ KÖTETETEK

- BALÁZS — BALÁZS Béla: *Népmozgalom és nemzeti bizottságok 1945–1946*. Budapest, 1961, Kossuth. 222 p.
- HERCZEG — HERCZEG Mihály: Hódmezővásárhely a felszabadulástól a földosztásig. 5-63.p. In BLAZOVICH László (szerk.): *Tanulmányok Csongrád megye történetéből IX*. Szeged, 1985, Csongrád Megyei levéltár. 252 p. HU-ISBN — /Tanulmányok Csongrád megye történetéből, IX./ HU-ISSN 0133-414X.
- HERCZEG — SZIGETI — HERCZEG Mihály – SZIGETI János: *Hódmezővásárhely negyedszázados fejlődése 1944–1969*. Hódmezővásárhely, 1969, Hódmezővásárhely Városi Tanács. 48 p. HU-ISBN —
- GYÁNI — GYÁNI Imre: *A felszabadult Hódmezővásárhely 10 éve 1944–1954*. Hódmezővásárhely, 1954, Csongrád megye Tanácsa Népművelési Osztály. 16 p.

TANULMÁNYOK

- BARACS — BARACS Gabriella: Az 1945-ös nemzetgyűlési választások Hódmezővásárhelyen. In KRUSZLICZ István Gábor – KOVÁCS István (szerk.): *A Hódmezővásárhelyi Szeremlei Társaság Évkönyve 1998*. Hódmezővásárhely, 2010, Szeremlei Társaság. 97 p. HU-ISSN 1219-7084.
- BENCSEK — BENCSEK Péter: Politikai viszonyok Hódmezővásárhelyen 1947-ben a kékcédulás választások előtt. *Belvedere Meridionale*, XIX.évf. (2007) 5-8.sz. 40-63.p. HU-ISSN 1419-0222.

KÉZIRATOK

- KOVÁCS — KOVÁCS Mihály: *A hódmezővásárhelyi kommunisták megszerveződése és tevékenysége a fõlszabadulástól az ideiglenes nemzetgyűlés összehívásáig*. Kézirat. (Németh László Városi Könyvtár) Hódmezővásárhely, 1976.
- SALAMON — SALAMON István: *Az MKP és az SZDP egyesülésének folyamata Hódmezővásárhelyen 1944–1948*. Szakdolgozat. Hódmezővásárhely, 1976, Kézirat. (Németh László Városi Könyvtár).

LEVÉL-, IRAT- ÉS DOKUMENTUMTÁRAK

- ÁBTL — Állambiztonsági Szolgálatok Történelmi Levéltára.
- MNL CsML — Magyar Nemzeti Levéltár Csongrád Megyei Levéltára.
- MNL CsML HVL — Magyar Nemzeti Levéltár Csongrád Megyei Levéltárának Hódmezővásárhelyi Fióklevéltára
- PIL — Politikatörténelmi Intézet Levéltára.

I.sz. melléklet

VAS Zoltán

(Eredeti nevén *WEINBERGER Zoltán*, Budapest, 1903. III. 30. – Budapest, 1983. VIII. 13.
kommunista politikus, újságíró)

WEINBERGER Zoltán [VAS Zoltán] hozta létre Hódmezővásárhelyen — a Vörös Hadsereg városparancsnokával közösen — a Kommunista Párt helyi szervezetét és ahhoz kapcsolódóan a polgárőrséget, amelyből létrejött a Kommunista Párt irányítása alatt álló városi rendőrség.

0446

ERNYES Mihály
Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró

A nyomozás és a vizsgálat távolabbi múltra tekint vissza, mondhatnók olyan messzi időkre, amikor valamely emberi magatartás büntetendő cselekményt valósított meg.¹ A vizsgálóbíró intézménye a XIX. század szülötte, a modern kor gyermeke, az 1808-ban kiadott napóleoni *Code d'instruction criminelle* egyik újításaként került bevezetésre.² A három kifejezés mögött meghúzódó tartalom illetőleg tevékenység azonban nem áll távol egymástól, jogi szabályozásukat tekintve a büntetőeljárás területére esnek és jobbára a büntető bírói ítélezés (igazságszolgáltatás) előkészítésében játszanak komoly (bűnüldöző) szerepet.

Az államalapítástól a kiegyezésig

Az államalapítást követően a bűnelkövetők felderítésének kérdéskörét olyan uralkodói döntések szabályozták, amelyek ráépültek a szokásokra és szokásjogként funkcionáltak.³ A legátfogóbb szokásjogi gyűjtemény szerint azok a nemesek valamint azok a települések, amelyek a gonosztevők megbüntetésére és kivégzésére királyi kiváltság levéllel nem bírtak, a maguk körében talált és letartóztatott bűnelkövetőket megfenyítés végett a vármegye ispánjának vagy, alispánjának vagy, szolgabírójának kezéhez tartoztak átadni. A kiváltsággal nem rendelkezők a befogottakat 3 napnál tovább nem tarthatták maguknál, mivel a vármegyei tisztségviselők joghatóságát sajátjuknak nem tulajdoníthatták. A fogva tartottakat sem ők, sem a kiváltsággal rendelkezők, felelősségre vonás nélkül el nem bocsáthatták.⁴

A DÓZSA György-féle parasztfelkelés megtorlását célzó törvények is hangsúlyozták a vármegye vezetőinek bűnfelderítési kötelezettségeit, a helyi bírók és esküdtek tekintetében pedig a tisztségviselők megkeresése esetén a jobbágyok felhatalmazását az érintettek törvényszék elé vitelére.⁵

A szigor és a felhatalmazás a kóborló katonákkal és szabad hajdúkkal szembeni fellépés lehetőségeként később is megmaradt.⁶

A bűnfelderítés eredményesebbé tétele céljából a XVI. század elején a megyei ispánok és szolgabírák mellé 12 esküdt nemből választottak, „*akiknek kötelessége legyen minden tolvajt, rablót, gyújtogatót, varázslónőt, gyilkost és más hasonló gonosztevőket hűségesen kinyomozni és összeírni, akiket aztán az illető vármegyei ispánoknak érdemük szerint minden kegyelem nélkül meg kell büntetniük.*”⁷

Az ország három részre szakadását követően a királyi Magyarország területén 1548-tól a vármegyék ispánjainak vagy alispánjainak kötelessége volt a szolgabírákkal és a választott nemesekkel negyedévenként pontos nyomozást folytatni minden úrnál, nemesnél és nem nemesnél. Ha kiderült, hogy latrokat tartottak vagy ők maguk latorkodtak, érdemük szerint büntették őket. Ha a felelősségre vonás akadályokba ütközött, értesítették az ország kapitányait azért, hogy a gonosztevőket minden módon kiirtsák.⁸ A negyedévenkénti nyomozási kötelezettség további megerősítést is nyert. A latrok üldözése a hódoltság későbbi időszakában is napirenden tartott feladat volt, mivel a csavargóknak és rablóknak merészsége és gonoszsága nagyon előtört és nem egyszer a törökkel kötött békét is veszélyeztette. „*A szerteszét garázdálkodó tolvajokat, rablókat és minden másféle nyilvános gonosztevőket, akik az utazó kalmároknak vagyona és élete ellen leselkednek, a nemesek és nem nemesek házáira törnek, és azokat kínozzák, a földesurak . . . az alispánok megkeresésére, elfogni és kellőleg megbüntetni tartozzanak.*”⁹

Különösen a török hódoltsági területen illetőleg annak peremén és a hadi útvonalak mentén kialakult tarthatatlan közbiztonsági állapotok okából a XVII. század második évtizedétől a rendőri feladatok végrehajtására szerveződött a *parasztvármegye*, a kóborló katonák, a szabad hajdúk és más rablók, tolvajok ellen.¹⁰ A parasztvármegye vezetői a tekintélyesebb emberek közül küldöttek által választott paraszt-tisztek voltak, akik bűnfelderítő tevékenységükben a megye utasításai szerint jártak el. „*A kapitányok, a hadnagyok és a tizedesek a megye utasításai szerint járnak el; az alispán és a szolgabírák parancsait teljesítik; a megyére nézve károsat, lopást, gyilkosságot, vagyis minden gonoszságot az alispánnak és a szolgabírónak azonnal feljelentenek; a mezőn járó, kóborló, fosztogató latrokat minden tehetségükkel üznek, kergetnek, megfognak, de meg nem ölik, kivéve, ha saját életüket védik; az elfogottakat pedig a vármegyére, az alispán kezéhez viszik büntetésre. A legénységet armansoknak hívták.*”¹¹ Önállóságuk a török hódoltság alatt álló területeken jelentkező erőteljesebben.¹² Az alapvető feladat a gonosztevők elűzése, elfogása volt, amelyet bővítettek és finomítottak a vármegyék rendeletei. 1691. VII. 3-án Nógrád vármegye, közönséges ülésén hozott státútumában adott instrukciót a paraszt tisztek számára.¹³ Liptó vármegye 1588. V. 18-án úgy

határozott – mivel a vármegyében sok lopás, fosztogatás, rablás történik ismeretlen tettesek által –, hogy az alispán a járási szolgabíróval és assessorral minden faluban az uraknál és nemeseknél negyedévenként tartson vizsgálatot, a gyanús személyeket pedig büntesse meg. Ha urak és nemesek pártfogolják a gonosztevőket – mivel ezek felelősségre vonására nincs hatalmuk – a főispántól kérjenek segítséget, esetleg az ország főkapitányától karhatalmat.¹⁴

Az uralkodók a későbbiekben a szigorú intézkedéseket törvényekben ismételtelen megújították, ami arra enged következtetni, hogy a végrehajtott nyomozások kellő felderítéssel, visszatartással nem bírtak illetőleg a közbátorsági állapotok nem javultak, hanem inkább romlottak.

Hosszú időn át az előkészítő eljárás és az ítékezés első fokon, ha úgy tetszik a legalsóbb szinten, egy kézben összpontosult, alapvetően a vármegyei tisztségviselők tevékenységében. Megyékben nyomozást/vizsgálatot folytattak az alispánok, a szolgabírák, az esküdtek és a tiszti ügyész. Halasztást nem tűrő esetben, főleg, ha a késelem veszéllyel járt helybeli előjárók, mezei biztosok is végeztek előnyomozási cselekményeket, melyekről az illetékes szolgabíró a felvett jegyzőkönyv beterjesztésével értesíteni tartoztak. Elővizsgálati cselekmények elvégzése végett csendbiztosokat esküdti ranggal is felruházhattak. Szabad királyi városokban a kapitány (1870-től rendőrkapitány), a tiszti ügyészek, egyes bírósági tagok hajtottak végre előnyomozásokat, elővizsgálatokat. Tevékenységüket érintően érvényesültek bizonyos elválasztó jellegű kötöttségek. 1638-ban, a korábbi törvények megújításakor, rögzítésre került, hogy az alispánok részéről teendő nyomozásokat, az összes főpap és mágnás urak, nemesek és szabad királyi városok fekvőjóságaiiban és a mezővárosokban megengedjék, de a nyomozást az alispán, az urak és nemesek valamelyik tisztviselőjének jelenlétében ejtse meg.¹⁵ A kötöttségek jól kitapinthatók a szolgabírók esetében is. „*A csupa nyomozás alkalmával senkit sem szükséges hit alatt kikérdezni, hanem a dolog mibenlétét a nyomozó bíró tudakolhatja, úgy az ezt követő tiszti vizsgálat, mint szoros értelemben bírói tétemény, már többféle törvényes tekintetek alá esik. . . . Ezt a szolgabíró már maga nem teljesítheti, hanem esküdtjének is jelen kell azon lenni.*”¹⁶

A rendőri teendőket (kivéve a sz. kir városokban) a szolgabírák teljesítették, kik egyszersmind bírói hatóságot is gyakoroltak. A kötelességgé tett negyedévenkénti bünüldözés „*a bírói teendőkkel összehavartattak s mihelyt a szolgabíró, mint rendőr, büntény nyomait vélt észlelhetni, azonnal bírói minőségét öltötte fel és bírói vizsgálatot indított.*”¹⁷

A polgári kor hajnalán

E korszakban kezd kitapinthatóvá válni a bírósági tárgyalást előkészítő szakasz (nyomozás és vizsgálat) büntető eljáráson belüli elkülönülése, szabályozásának elmélyülése. A fejlődést célzó jogszabály alkotási törekvések eredményeként elkészült törvénytervezetek, a megtett ideiglenes intézkedések és a szárnyaikat bontogató, majd kiteljesedő szakirodalmi munkák tartalma, szokásjogi alapon, beépült a jogalkalmazási gyakorlatba. Az 1854-től rövid ideig érvényesülő osztrák büntető perrendtartás erőteljes hatása a régi magyar joghoz történt visszatérés után is érzékelhető volt.¹⁸

A modern magyar büntetőeljárás jogalkotás az 1790/1791-es országgyűléssel vette kezdetét. Kimondásra került, hogy az országgyűlésen alkotott törvények mind a bűnvádi, mind a polgári peres ügyekben csak ideiglenes alkalmazásra állapíthatnak meg.¹⁹ Tiltottá vált a kínvallatás²⁰, melyre vonatkozóan már HUNYADI Mátyás ez irányú rendelkezése is megújításra került.²¹ Mindezek mellett a későbbiekben nem egyszer a közvélemény elé tárták, hogy a tortúra él, a kínvallatásnak csak a legkeményebb eszközei kerültek mellőzésre a nyomozások során.²²

A büntetőeljárásról 1795-ben készült első tervezet a büntetőper nyomozásra, vizsgálatra és bírósági szakaszra osztotta.²³

Ez év őszén készült el az első Somogy megyei pandúr rendszabás, amely szerint „*a gonosztévők napszámos fogdozói*” a bűnelkövetőket „*azonnal kergessék és nyomba kövessék. . . . Egyszóval kötelességük lézen mindennemű gonosztévőt, de más egyéb embert nem, kinyomozni, megfogni és kézbe adni.*”²⁴

Az 1827-es országgyűlés által elrendelt büntetőeljárás felülvizsgálat alapján készült javaslat az egész elővizsgálatot a rendőri közegekre bízta.²⁵

A bűnvádi perekre különösen nagy hatást gyakorló 1843. évi büntetőjogi javaslatokban részletesen rögzítésre kerültek a bűnvizsgáló bírák feladatai illetőleg az eljárási cselekmények.²⁶ E szerint az elkövetett bűntettek nyomozására illető hatáskörükben a bűnvizsgáló bírák kötelezettek. Bűnvizsgálatot végeznek megyékben a járásbeli szolgabíró esküdt bíró társával együtt, a szabad királyi városokban a kapitány és a jegyző. A bűnvizsgáló bírák azon vádlottnak, aki ellen bűnvizsgálatot hajtottak végre, sem perbefogatásában sem elítélésében részt nem vehetnek. A

bűnvizsgálat mind a tényálladéknak megállapításával, mind a tettes felfedezésével, és minden nyomós körülmények bebizonyításának előkészítésével olyképp foglalkozik, hogy a perbefogó szék a perbefogás törvényszerűségét megítélhesse.

Készültek megyei javaslatok is, azok bevezetéséhez azonban a Helytartótanács nem járult hozzá, így a közreadott dolgozatok a szakirodalom lapjait gazdagítják.²⁷

Az érdeemes munkák között szerepeltetendő SZLEMENICS Pál 1836-ban napvilágot látott összefoglalása, amely sokáig az egyetlen magyar nyelvű kézikönyv volt a témakörben. Későbbi kiadásaiiba bedolgozásra kerültek az országbírói szabályelvek (*Ideiglenes Törvénykezési Szabályok*) az első kiadást követő törvények, a kibocsátott uralkodói és miniszteri rendeletek, az 1843. évi büntető törvényjavaslat valamint az *Ideiglenes eljárási szabályzat*.²⁸

Rendkívüli jelentőséggel bírt PAULER Tivadar először 1864-ben megjelent, *Büntetőjogtan* című kétkötetes könyve, melyet szerzője a *Birodalmi Törvénylap* által hordozott német elméletre, az ausztriai büntetőtörvényre, az ausztriai büntető perrendtartásra, a hatályos magyar törvényekre és miniszteri rendeletekre, az *Ideiglenes Törvénykezési Szabályokra*, a magyar büntetőbírói gyakorlatra, az 1843. évi magyar büntető törvényjavaslatra alapozta és kiegészítette az *Ideiglenes eljárási szabályzat* rendelkezéseivel. Alkotása olyan sikeressé vált, hogy alkalmazták tananyagként, jogszabályként, magyarázó jegyzetként és a bírói gyakorlat is elfogadta.²⁹

A honi közbátorságról és a szolgabírói tevékenységről adott közre igen értékes és érzékletes írásműveket ZSOLDOS Ignác.³⁰ „Azon remény is, hogy a büntett homályban fog maradni, gyakran csábítván a bűnhődésre...”³¹ A hazai közbátorság javítása követelményeként három területet hangsúlyozott, nevezetesen a megelőzést, a felderítést és a nyomban kiszabott megfelelő büntetést. Rendkívül fontos „Az elkövetett csínyek és vétkek legnagyobb mértékben történő fölfedezése.”³² Azért hogy a büntett és annak elkövetője „is a nyomozó (tehát még mindjárt nem büntető) igazság kezébe való juttatása (kerítése) valósággal megtörténjen, az illető hatóságokra nézve szükséges, hogy elegendő közérővel bírjanak; már az azt alkotó személyek akár közbátorsági öröknek, üldöző csapatoknak, akár más bármely névvel nevezessenek. . . . Tevékenységük az elfogásig terjed.”³³

A szolgabírók lehettek nyomozók és lehettek vizsgáló bírók valamint kisebb ügyekben ítélő bírók. Amennyire lehetett mindig arra kellett törekedniük, hogy a büntett elkövetési helyére személyesen elmenjenek, a körülményekkel megismerkedhessenek. „Legközönségesebb szokás, kivált kisebb lopások bejelentésekor, a tett kifürkészésére, a megyei közbátorsági csapat egyik főbb- vagy altisztjét néhány legénnyel kiküldeni. . . . A szolgabírónak, ha tudomására jut, hogy járásában valamely gonosztett elkövetetett, kötelessége azt, vagy inkább tevőjét rögtön nyomozni s illetőleg nyomoztatni.”³⁴ Miután a perhez szükséges előkészületet a szolgabíróság megtette, annak folytatása az „illető megyei tiszti ügyviselőt, mint felperest, és a vádlottat, vagy annak védőjét, mint alperest, s a mindkettőjük felett bíraskodó ítélőszéket illeti.”³⁵ A szolgabíró kisebb ügyekben ítélt, például „12 forintig, 6 napi fogságig.”³⁶

A Ferenc József által 1860-ban kiadott *októberi diploma* eredményeképpen Magyarországon visszaállt az 1848 előtti intézményrendszer. A felszínre került jogalkalmazási nehézségek leküzdését célozva, az uralkodó összehívta az Országbírói Értekezletet, melynek eredményeképpen megszületett a gyakorlatba is átment *Ideiglenes Törvénykezési Szabályok*.³⁷

Az alapvetően a *Hármaskönyvhöz* való visszatérés két jelentős változást hozott, nevezetesen annak kimondását, hogy nemes és nem nemes között többé különbség nem lehet, továbbá testi büntetés büntetteknel egyáltalán nem alkalmazható. A bűnvádi eljárásról 9 szakasz rendelkezett³⁸ hangsúlyozva az előbbieken túl, hogy „A büntettekéről és rendőri kihágásokról, a régi magyar törvények különböztetőleg rendelkezvén, ezen különbség jövőre is fennmarad.”³⁹

Az érvényesülést megtörte az *októberi diploma* és a *februári pápens* elleni tiltakozás következtében 1861. XI. 5-én bevezetett s 1865 nyaráig tartó *provizórium*, amely alatt nem ülésezett az országgyűlés, szünetelt a helytartótanács testületi működése, a törvényhatóságokat feloszlatták, a megyékbe a közigazgatás intézésére királyi biztosokat delegáltak és bevezették az igazságszolgáltatásban a katonai bíraskodást.

Ekkor a vármegyei közérőkre vonatkozó utasítások többnyire önálló irat formájában kerültek kiadásra, a városi rendőrök tekintetében pedig a városkapitány részére készült instrukciókban.⁴⁰

A baranyai csendbírtosok és pandúrok számára a királyi biztos által kiadott szolgálati utasítás⁴¹ szerint fő teendőik között szerepelt: az önmaga észlelt vagy tudtára adott eseteket a járásbeli tisztviselőnek bejelenteni s a tetteseket szorgosan nyomozni; a tetten ért gonosztévőket, rablókat, gyilkosokat, gyújtogatókat, csalókat, tolvajokat, az erdőkárosítókat, a jogosulatlanul fegyverrel

járókat, a kóborlókat és egyéként gyanús, magukat igazolni nem tudó személyeket befogni, illetőleg letartóztatni; a hatóságok által körözött személyekre és tárgyakra figyelemmel lenni.⁴²

Pécs szabad királyi város hatóságának gyakorlói között szerepelt a községi bíróság és az önkormányzati rendőrség vezetője is. A városkapitány, majd rendőrkapitány feladatai sorában feltüntetésre került a bűntények megakadályozása, azok elkövetőinek nyomozása, az elővizsgálatok teljesítése s az illetékes helyre való feljelentése.⁴³

A dualizmusban

A polgári kor hajnalán tett intézkedések áthúzódó hatása mellett illetőleg azok folyamányaként a kiegyezést⁴⁴ követően megtörtént a hatalmi ágak szétválasztása a törvényhozó hatalomra, a végrehajtó hatalomra (közigazgatás) és a bírói hatalomra (igazságszolgáltatás). Ebben alapvető jelentőségű volt a bíraskodás államosítása illetőleg az igazságszolgáltatás és a közigazgatás elválasztása „Az igazságszolgáltatás a közigazgatástól elkülönítettik” és e hatóságok „egymás hatáskörébe nem avatkozhatnak.”⁴⁵ Fontos állomásokat jelentettek a közigazgatás működéséről,⁴⁶ az első fokú bíróságok rendezéséről,⁴⁷ a királyi ügyészség létrehozásáról⁴⁸ és az ügyvédi tevékenység szabályozásáról⁴⁹ szóló törvényi rendelkezések is. Megszűnt a testi fenyíték és a bilincs büntetésként alkalmazása valamint eltörlésre került a vérdíj.⁵⁰

A századfordulón született törvény hatályba lépéséig a büntetőeljárás továbbra is szokásjogon illetőleg alacsonyabb szintű rendelkezéseken nyugodott.⁵¹

A nyomozati tevékenység egyes részterületei helyi rendeletekben és utasításokban is megerősítő szabályozásra kerültek. Markánsan elválasztódtak a bűnvádi eljárás szakaszai, a bennük résztvevő szervek illetőleg személyek valamint azok feladatkörei.

A rendvédelem irányítása és felügyelete a független magyar minisztériumnak egyik osztályára, a Magyar Királyi Belügyminisztériumra szállt.⁵²

Visszaállt a középszintet jelentő vármegyék és városok önállósága, miáltal a rendvédelem szervezeti kereteiben is a korábbi helyzet. Folyamatosan hatályon kívül helyezték a korábbi szabályrendeleteket, szolgálati utasításokat, rendtartásokat és újakat alkottak. A városkapitányi szolgálati utasításokat, majd a szabályrendeletekben megfogalmazott előírásokat a települések szolgálati szabályzatai az 1880-as évektől követték.⁵³

Időközben megszületett a csendőrség⁵⁴ – mellyel egyidejűleg megszűnt a legáltalánosabban pandúrság néven ismert vármegyei közérő – és államosításra került a székesfővárosi rendőrség⁵⁵ Utóbbi kebelében a joggal kritizált polgári biztosi intézmény helyett, 1885 decemberében létrejött a detektív alegység.⁵⁶

Folyamatosan bővült a szakirodalom, melynek alkotásai továbbra sem maradtak hatástalanok.⁵⁷ Korábbi, a nyomozást fenyítő vizsgálatnak nevező álláspont egyik képviselője szerint „Azon törvényes rend és mód, mellynél fogva a bűntények kinyomoztatnak, elítéltetnek, és az ítélet által kitűzött büntetések végrehajthatnak, büntetőeljárásnak, a bűntények kinyomozására adott nyilvános hatalom pedig büntető törvényszéknek neveztetik.”⁵⁸ A fenyítő vizsgálat lehet általános és különös. Előbbi esetében még nincs olyan személy, aki ellen a vizsgálat folyik, ezért „mind a bűnös, mind a bűntény kiviláglása végett tétetik. Különös, midőn valamely gyanúban lévő egyén ellen intéztetik.”⁵⁹ SZLEMENICS Pál szerint a fenyítő vizsgálat vagy nyomozás, azon bírói tétel, mellynél fogva a fenyítő bíróság a büntettet és annak szerzőjét kinyomozni iparkodik. Lehet általános és bizonyos személy ellen intézett.⁶⁰ Az egy évtizeddel később kiadott szabályrendelet gyűjteményben az olvasható, hogy a nyomozás a tettes felkutatására irányul, az elővizsgálat a felkutatottal szemben folyik.⁶¹

Baranya vármegye közgyűlése 1868 őszén a megyei közbiztonsági közegek számára szolgálati utasítást és fegyelmi szabályzatot adott ki.⁶² Előbbi, a négy évvel korábban a vármegye királyi biztosa által kiadott utasítás nagymértékű hasonlatosságával csaknem teljes tükrözésével rendelkezett a feladatokról. A fő teendőkön túl, lopások és rablások meggátolására, bekövetkezésük esetén nyomban történő nyomozására, a tettesek üldözésére, minden állomásnál legalább 2 pandúr, egyik kijelölt órvezető, a kiszabott körben cirkálni volt kötele. Ha az őrző lappangó csavargókról vagy fegyveres rablókról értesült, nyomban üldözőbe vette azokat és az őt kiküldő valamint a legközelebbi pandúrállomást értesítette, akkor is, ha az a szomszéd járásban vagy megyében volt. Magánházban történő kutatásra járásbeli tisztviselő különös megbízása folytán voltak jogosultak és a házkutatás az illető község bírója vagy egyik esküdtje jelenlétében történhetett. Kivételt képezett, ha a lakók életének, vagyonának megóvása szükségessé tette, vagy a házba szökött gonosztevőt üldöztek. A fegyelmi szabályzat szerint az elfogott rablót vagy tolvajt megkötözve, a legközelebbi községi bíróhoz kellett vinni s ott átkutatni. A nála talált pénzt, fegyvert, lopott tárgyat az előjáróság jelenlétében el

kellett venni, arról az előjáróság tartozott a községi pecsét alatt jegyzőkönyvet felfektetni. Az elfogottnál talált dolgokat vele együtt a vizsgálóbírónak kellett átadni.

Pest város 6 paragrafusból álló szabványt⁶³ alkotott, mely szerint 1870. XII. 1-től „a közönség személy- és vagyónbiztonságának érdekében és hogy a rendőri eljárást e tekintetben a kívánt siker követhesse, a főkapitányság kebelében egy külön osztály »törvényszéki rendőrség« cím alatt szerveztetik, amelynek kizárólagos feladata, valamennyi a főváros területén elkövetett vétségi és bűnesetekben a szükséges törvényszéki rendőrségi intézkedéseket megtenni. . . . A halaszthatatlan intézkedéseket az alkapitányságok is kötelesek fogatosítani.”⁶⁴

A királyi ügyész és a vizsgálóbíró az 1871. évi és az 1891. évi törvényekben

1872-től az előkészítő szakasz "szabályozott" főszereplőjeként jelentek meg a vizsgálóbírók, akiket rendszerint a törvényszéki bírák sorából, csekélyebb fontosságú esetekben a jegyzők közül, a törvényszék elnöke nevezett ki. A törvényszék a hatásköréhez tartozó bűnügyekben teljesítendő vizsgálatok tekintetében a járásbírósnak utasítást adhatott. A járásbírók teljesítették a büntető vizsgálatot a járásukon belül felmerülő azon bűnügyekben, melyek a törvényszék hatásköréhez tartoztak, amennyiben a törvényszék e bűnvizsgálatok vezetését saját vizsgálóbíróra nem bízta.⁶⁵

A két évtizeddel később hozott törvény⁶⁶ szerint a királyi törvényszék vizsgálóbíróját és állandó helyettesét a törvényszéki bírók közül az igazságügy-miniszter rendelte ki 2 év időtartamra. A vizsgálóbíró évenkénti pótlékban részesült és elfoglaltság hiányában más bírói teendővel is megbízható volt. Segítésére a törvényszék elnöke egy vagy több albirót, vagy törvényszéki jegyzőt, illetőleg aljegyzőt rendelhetett ki, irodai személyzetül pedig törvényszéki írnokot és hivatalosolgát.

Járásbíróknál a vizsgálatot a járásbíró vezette, illetőleg az általa megbízott járásbíró vagy albiró teljesítette. Melléjük segítségül rendelhetette a vezető a járásbírósnál alkalmazott jegyzőt vagy aljegyzőt.

A bírakat, az igazságügy-miniszter ellenjegyzése mellett, a király nevezte ki és szigorú alkalmazási illetőleg összeférhetlenségi szabályoknak kellett megfelelniük. Bírói hivatalban olyan magyarországi honpolgár viselhetett, aki életének 26-dik évét betöltötte; feddhetetlen jellemű volt; csőd vagy gondnokság alatt nem állt és a meghatározott elméleti és gyakorlati képzettséggel bírt. A jogi képzettség feltétele volt vagy a köz- és váltóügynyvédi vizsga letétele, vagy a jogi tanulmányokból valamely felsőbb, akár hazai, akár külföldi nyilvános jogi tanintézetben, a hazai jogból pedig mindenestre valamely magyarországi ily intézetben a szabályszerű elméleti vizsgák letétele. Ezen felül az utolsó vizsga letételétől számítandó 3 éven át jogi gyakorlat és pedig, egy évig valamely bíróságnál, a másik két év alatt valamely bíróságnál vagy ügyvéd mellett, majd e három év letelte után a gyakorlati bírói vizsga sikeres kiállása.⁶⁷ Ugyanezek a követelmények vonatkoztak a királyi ügyészekre is.

A királyi ügyészséget a bűnvádi ügyekben folytatandó tevékenységét illető erőteljes felhatalmazása mellett szigorú kötelezettségek terhelték. Az ügyész közváltói működése során köteles és jogosult volt a hivatalból vizsgálendő cselekmények esetében a nyomozás megindítását eszközölni; indítványokat tenni a bűnvizsgálat törvényességére, célszerűségére vonatkozóan valamint az eljárás megszüntetése vagy perbefogadás iránt; a bűnvizsgálati iratokat a vizsgálat bármely szakában megtekinteni; a fontosabb bűnesetek vizsgálatának a törvényszéki vizsgálóbíróhoz való áttételét indítványozni. Az ügyész előnyomozások megtételére, úgy a bírói, mint a törvényhatósági és községi, közigazgatási és közbiztonsági közegeket megkereshette, akik kötelesek voltak megkereséseit teljesíteni. A vádlott kihallgatásán kívül minden más bűnvizsgálati cselekvénynél jelen lehetett.⁶⁸

Az ügyész és a vizsgálóbíró egymással közvetlenül érintkezett s a vizsgálóbíró köteles volt minden feljelentést 24 óra alatt az ügyésszel közölni. Az ügyész a bűnvizsgálat minden szakában indítványt tehetett. Ha a vizsgálóbíró ezt nem fogadta el, a törvényszék határozott. A járásbíró köteles volt az általa teljesített bűnvizsgálatokról az ügyészséghez havi kimutatást beküldeni.⁶⁹

A királyi ügyészség és az elsőfolyamodású bíróságok számára kiadott igazságügy-miniszteri utasítások részletesen kifejtették a törvényekben foglaltakat.⁷⁰

„A vizsgálóbíró tartozik minden vizsgálatról, melynek teljesítésével megbízott, külön vizsgálati naplót vezetni. . . . A vizsgálóbíró a vizsgálat céljából szükségelt idézéseket, megkereséseket és meghagyásokat a bíróság nevében ugyan, de saját hatáskörében és saját aláírásával bocsátja ki, s a hatóságok, valamint a hatósági közegek és községi előjárók kötelesek a vizsgálóbírónak megkereséseit pontosan teljesíteni. . . . A törvényszék székhelyén alkalmazott vizsgálóbíró az előnyomozásra, úgyszintén a vizsgálatra vonatkozó iratokat, valamint az elintézés fogalmazványát, mindazonáltal ennek kiadmányozása előtt, rövid úton közli a királyi ügyésszel.”⁷¹

A járásbírói vizsgálóbíró kötelessége: „a kir. ügyészt minden fontosabb büntett iránti följelentésről, s ilyenre vonatkozó lényeges vizsgálati intézkedésről, különösen a tett elkövetésével gyanúsított egyének letartóztatásáról, a vizsgálati fogság elrendeléséről vagy megszüntetéséről, továbbá a házkutatás elrendeléséről, a levelek, küldemények, vagy egyéb a vizsgálat eredményére lényeges befolyással lévő tárgyak lefoglalásáról, a szemle elrendeléséről sürgősen, s ha veszély nélkül elhalasztható, az intézkedés foganatosítása előtt értesíteni.”⁷²

A királyi ügyészek minden büntető ügyet kötelesek voltak felügyelni, az iratokba a vizsgálóbíróknál illetőleg a bíróságnál betekinteni, indítványokat tenni. Különösen figyelniük kellett a letartóztatással, vizsgálati fogsággal kapcsolatban. Ha vizsgálóbíró késedelmesen járt el, vagy szabálytalanságot követett el, az ügyész köteles volt orvoslás végett a törvényszékhez fordulni, esetleg a királyi főügyész felé jelentést tenni.⁷³

A királyi ügyészség tagjai a hivatalból üldözendő bűncselekményeket kötelesek voltak a bíróságnál feljelenteni és a nyomban szükséges vizsgálati intézkedéseket azonnal foganatosítani. Ha a késedelem veszéllyel járt (tartani lehetett attól, hogy a nyomok elháríttatnak, megváltoztatnak vagy a tettes megszökik) kötelessége volt a királyi ügyésznek a bíróság intézkedéséig az előnyomozás teljesítése (a tényálladék felvétele, a létező állapot változatlan fenntartása, a büntett súlyos gyanújával terhelt egyén letartóztatása, a náluk és a lakásukon lévő tárgyak megvizsgálása, különösen a büntett elkövetésére használt eszközök és szerek lefoglalása, a községi, törvényhatósági vagy állami közbiztonsági közegek legsürgősebben, sőt táviratilag történő megkeresése). Ha királyi ügyész az előnyomozásnál személyesen jelen volt, a tanúkhöz a közbiztonsági közegeken keresztül kérdéseket tehetett fel és felügyelt a hű jegyzőkönyv vezetésére. Intézkednie kellett azok letartóztatása iránt, akik a vizsgálat elől vagy elítéltetésük után megszöktek, és tartózkodási helyük a királyi ügyész előtt ismertté vált. Az előnyomozás befejezése után, 24 óra alatt köteles volt a bíróságot értesíteni.⁷⁴

A „Sárga könyv” égisze alatt terminológiai tisztázásra is sor került. Az 1869. év a bíróságok államosításával, az 1872. esztendő, az elsőfolyamodású bíróságok rendezéséről szóló törvénnyel, majd az *Ideiglenes eljárási szabályzattal* a tartalmi változások mellett, határvonalat is húzott az előkészítő szakaszt jelentő kifejezések között, nevezetesen a nyomozás-vizsgálat, előnyomozás-elővizsgálat szavak tekintetében.

A „Sárga könyv” rendelkezéseinek megfelelően az előkészítő szakasz önálló fejezetekben előnyomozásra⁷⁵ és vizsgálatra⁷⁶ osztott. „Az előnyomozási eljárást a rendes vizsgálatól az különbözteti meg, miszerint az előnyomozás legfőképpen a tárgyi, a rendes vizsgálat pedig kizárólag az alanyi tényálladék kiderítésére irányítandó. . . . Az előnyomozás befejezettnek tartandó, ha a tárgyi bűntényálladék a vizsgálóbíró előtt tisztán áll, és ha a tettes személye iránt nyomatékos gyanúok vagy bizonyítékok léteznek.”⁷⁷

Az előnyomozás

Az előnyomozások jelentős közreműködői voltak a törvényhatósági és a városi közbiztonsági tisztviselők (ideértve a szolgabírókat és az alszolgabírókat is), a községi előljárók valamint a közbiztonsági közegek, akik a hivatalból üldözendő büntetteket a bíróságnak vagy az ügyészségnek azonnal feljelenteni tartoztak, egyszersmind pedig a büntettet valamint a tetteseket is nyomozni. Ha tartani lehetett attól, hogy a büntett nyomai, vagy az annak, illetőleg a tettesnek felfedezésére szolgáló nyomok eltávolíttatnak vagy megváltoztatnak, a közbiztonsági közegek kötelesek voltak a helyszínt, változatlanul fenntartása mellett, biztosítani, az elkövetőt szökés veszélye esetén elfogni, előállítani, majd 3 nap után, ha vizsgálóbíró nem jelent meg a járásbíró elé állítani. Feladataik közé tartozott a tanúkat felkutatni és előrendelni; vizsgálóbíró megjelenése esetén rendelkezéseit teljesíteni, mivel a helyszínen való megjelenését követően az előnyomozási eljárás vezetése őt illette. A járásbíró részéről az előnyomozás végzésére megjelenő bírói tag, mint vizsgáló bíró járt el. A közbiztonsági tisztviselők az előnyomozási cselekményeket a vizsgálóbíró vagy az ügyész megkeresése folytán is tartoztak foganatosítani.

A törvényszékhez érkezett feljelentés esetén az elnök köteles volt az előnyomozással valamelyik törvényszéki bírót vagy járásbírókat, csekélyebb fontosságú esetekben pedig valamelyik jegyzőt megbízni. Az előnyomozással megbízott bírói tag pedig köteles volt az eljárás megkezdése előtt megbízatásáról az ügyészt értesíteni.

A vizsgálóbíró a mások által tett előnyomozásokat kiegészíthette, szükség esetén a már kihallgatott egyéneket újra kihallgathatta, mások kihallgatását, szemle megtartását, valamint szakértők meghallgatását, sürgős esetekben pedig, a büntett elkövetésének gyanújával terhelt egyén letartóztatását, s ha az nem volna jelen, elfogatását, házkutatást, a büntett elkövetésénél használt,

valamint a tettes felfedezésére vezethető tárgyak lefoglalását rendelhette el, s e rendeletek foganatosítása iránt intézkedett.

Az előnyomozásról vezetett jegyzőkönyvbe az eljárás alatt felmerült s a vizsgálatra vonatkozó minden körülményt pontosan rögzíteni kellett. Az ügyészségi tagnak indítványait is, ha azokat külön jegyzékben nem terjesztette elő.

A jegyzőkönyvet, valamint a lefoglalt bűnjeleket és egyéb tárgyakat az eljárás befejezése utáni napon a királyi ügyészséghez kellett megküldeni. A királyi ügyész ha, a vizsgálat megindítására elegendő okot látott, ez iránt legkésőbb 8 nap alatt indítványt tett.

A vizsgálat

A vizsgálat megindítása iránt a királyi ügyész vagy magánvádló által előterjesztett indítvány folytán a vizsgálóbíró határozott. Egyszersmind intézkedni kellett a tett elkövetésének gyanújával terhelt egyén fogva tartása vagy szabad lábra helyeztetése iránt.⁷⁸ A vizsgálóbíró határozata ellen a királyi ügyész, vizsgálati fogság elrendelése esetén, a vádlott is folyamodhatott a törvényszékhez.

A vizsgálat tárgyát képezte a büntetettre, az elkövetőkre, az okozott kárra vonatkozó mindazon adatoknak kiderítése, melyek által a büntett és a bűnösség vagy a büntelenség, továbbá a súlyosító és enyhítő körülmények bebizonyíthatók. Ez okból az előnyomozat eredményeit a vizsgálatnál figyelembe vették. E helyen is rögzítésre került, hogy a közbiztonsági tisztviselők által tett előnyomozás mind a lényeg, mind az alak tekintetében a vizsgálóbíró által megbírálandó, szükség esetében kiegészítendő, illetőleg ismétlendő.

Minden vizsgálati cselekményről, azonnal jegyzőkönyvet vettek fel, melyben a kihallgatott személyek nyilatkozatai, lehetőleg saját szavaik szerint kerültek rögzítésre.

A királyi ügyész nem lehetett jelen a vádlott kihallgatásánál, de joga volt a bírói szemle, a személymotoszás, a házkutatás, a lefoglalás, valamint a hullaboncolás foganatosításánál jelen lenni, s az eljárás folyama alatt a neki szükségesnek látszó indítványokat tenni. Utóbbiakat a vizsgálóbíró fontos ok nélkül nem mellőzhette. A vizsgálati cselekmények foganatosítása előtt a királyi ügyészt a vizsgálóbíró köteles volt értesíteni. A királyi ügyészség tagjának joga volt a vizsgálati iratokat bármikor megtekinteni.

Az idézésre megjelent vagy elővezetett vádlottat a vizsgálóbíró 24 órán belül köteles volt kihallgatni. Szökés esetén a vizsgálóbíró elfogatási parancsot, majd annak eredménytelensége esetén az összes hatóságot megkereső körözvényt adatott ki. Ekkor az elfogatási parancsot a hivatalos lapban is közzétették. A monarchia más területén vagy külföldön tartózkodó elkövető esetében a szükséges intézkedések megtétele végett az igazságügy-miniszterhez tettek felterjesztést. A szökésben levő vádlott vagyonát a törvényszék határozatával a vizsgálóbíró zár alá vehette.

Tiltott volt a vádlottat szabad vallomásra vagy valamely állításra ígérettel vagy csellel rábírní, e végett kényszereszközöket vagy fenyegetést alkalmazni.

Fennmaradt/megismételt fontos rendelkezést jelentett az, hogy a büntett elkövetésén kapott egyént bárki elfoghatta, azonban köteles volt az elfogó őt haladéktalanul a legközelebbi község elöljáróságának vagy közbiztonsági közegnek átadni.

Utasítások a rendőrségek és a csendőrség számára

A rendőrség feladatkörének fontos részterületét jelentette a *felfedező tevékenység* (nyomozás), mint önálló működési ág.⁷⁹ „A rendőrség felfedező tevékenysége az elkövetett bűntetendő cselekmények kinyomozására, a tettes és részeseik kipuhatólására és a bizonyítékul szolgáló adatoknak oly mérvű összegyűjtésére és biztosítására terjed ki, hogy azok alapján a későbbi büntetőbírósi eljárás sikeresen foganatosítható legyen.”⁸⁰

A célszerűség és a szükségesség is indokolja, hogy „a bűnügyek nyomozása (az előnyomozás) a rendőrségre bízassék. Kivételképpen a vizsgálóbíró is gyakorolja a felfedező tevékenységet.”⁸¹ Néhány város rendőrségének a XIX. század végén elkészült szolgálati szabályzatában a felfedező rendészet körébe sorolták a körözött, kitiltott vagy megszökött egyének elfogását; a büntető törvényekbe ütköző cselekményeknek és azok tetteseinek feljelentését, kinyomozását, esetleg letartóztatását; bűncselekmények nyomainak megőrzését és épségben tartását; mindennemű bűnjelek biztosítását; balesetek és szerencsétlenségek okozóinak kinyomozását; kitett vagy eltévedt gyermekek, állatok, talált hullák és értéktárgyak beszállítását.⁸²

A belügyminiszter — a fővárosi rendőrségről szóló törvényre épülően — 1884 nyarán adott ki utasítást.⁸³ A budapesti állami rendőrség „Büntethető cselekmények eseteiben az előnyomozást törvény és az azt pótló szabályok és gyakorlat szerint teljesíti, s általában az illetékes bíróságokkal és kir.

ügyészekkel közreműködni, ezeknek hivatalos ügyekben hozzá intézett megkereséseit teljesíteni, különösen pedig a rendőri segédletet szolgáltatni tartozik.”⁸⁴

A bűnvádi eljárás törvény által történő szabályozásáig „a törvényes gyakorlatot” az *ideiglenes bűnvádi eljárás* (Sárga könyv) jelentette.⁸⁵

A budapesti rendőrfőkapitány 1887-ben adott ki 21 szakaszból álló utasítást a bűnügyi nyomozásokban követendő eljárásról.⁸⁶ Az utasításban jól tetten érhető az elmúlt két évtized szabályozási tapasztalatainak alapján kialakult gyakorlat. Követhető a nyomozásnak – mint az előkészítő eljárás vizsgálatot megelőző illetőleg megalapozó vagy kizáró szakaszának – behatárolása, látható az ügyészi tevékenység határozottá válása és érinthető a vizsgálóbíró szerepköre.⁸⁷ Meghatározásra került a nyomozás időtartama (gyorsaság), a panaszolt személy nevezése, aki gyanúsított és nem vádlott,⁸⁸ és a tiltott magatartások.⁸⁹

A Magyar Királyi Csendőrség szervezeti és szolgálati utasítása a Sárga könyvre épülően rendelkezett a testület büntetőeljárásai tevékenységéről.⁹⁰

A szervezeti utasítás a feladatok között felsorolta a személy- és vagyónbiztonság megóvását; a béke és a közrend fenntartását; a büntető-törvények, a rendeletek és szabályrendeletek megszegésének, a véletlenségből vagy bármily mulasztásból eredhető veszélyek és károk lehetőség szerinti megakadályozását; a megzavart rend és béke helyreállítását; az előzőek ellen vétők kitudását, s megfenyítés végett az illetékes bíróságnak vagy hatóságnak feljelentését illetőleg átadását.⁹¹

A magyar királyi bíróságok és a királyi ügyészségek, oly ügyekben, melyek teljesítésére első sorban a közigazgatási közbiztonsági közegek voltak hivatva, jogosultsággal bírtak a csendőrség szolgálatát, írásbeli felszólítással, közvetlenül igénybe venni.⁹²

A szolgálati utasításban rögzítésre kerültek a csendőrség *rendes* szolgálati feladatai, közöttük a következők: büntetés alá eső tetteknek, amennyiben az lehetséges, közbelépés által való meggátolása; véghezvitt törvénysértések kiderítése és feljelentése; gonoszettek és gonosztevők nyomozása; a törvényt áthágók feljelentése, előírt esetekben elfogása, az illetékes hatósághoz vagy bírósághoz a letartóztatás okának indokolt feljelentésével való átadása. „*A fogoly, kit a csendőrnek semmi esetre sem szabad többé szabadon bocsátani, az illetékes hatóságnak legfeljebb 24 óra alatt átadandó.*”⁹³

Külön megfogalmazást nyertek a bírósághoz kapcsolódó teendők.⁹⁴ A törvényszéki elnök, a királyi ügyész, a járásbíró (vagy ezek helyettesei) továbbá a vizsgálóbíró is jogosult volt sürgős esetekben minden egyes csendőrt, ki a járásban szolgálattételre hivatott, valamely határozottan kijelölendő szolgálati teendő végrehajtására írásban felszólítani. Felhívás esetén a szolgálattétel eredményét, a kivétel után annak a bíróságnak kellett bejelenteni, amelytől a felhívás érkezett. Az őrsparancsnok az őrs körletében előforduló mindazon kihágásokat, vétségeket és bűntényeket melyek bíróság hatáskörébe vannak sorolva, tartozott az illetékes bíróságoknak bejelenteni.

Ha valamely esetben a késedelem veszéllyel járt, akkor a csendőr a bűnösöket még a bűneset feljelentése előtt is tartozott kinyomozni, a bizonyítékokat amennyire lehetett megszerezni, a nyomok megsemmisítését meggátolni, ha szükséges a törvényi rendelkezéseknek megfelelően letartóztatást, házmotózást foganatosítani. E működés eredményét az illetékes bíróságnak azonnal jelenteni kellett. Egyébként a vizsgálóbíró megérkezéséig a körülmények illetőleg a helyszín változatlanul hagyásának biztosítása illetőleg a nyomok, bizonyítékok megsemmisülésének a megakadályozása jelentette a feladatot.

A csendőrnek szolgálati működésekor, a büntető törvénykönyvnek és a büntető eljárásnak mindazon rendelkezéseit szem előtt kellett tartania, amelyek a közbiztonsági szolgálat végrehajtására vonatkoznak. A csendőrnek minden fő- és mellékkörülményt higgadtan kellett megfontolnia, mivel, adatai nyújtották a törvényszéknek azon anyagot, mely a tényálladék teljes kipuhatolására és kiderítésére szükséges.

Az utasítás a nyomozati cselekményekre vonatkozóan részletes végrehajtási, módszertani útmutatást is tartalmazott.

A bűnvádi perrendtartásról szóló törvény szerint

A büntetőeljárás időtálló szabályozását jelentette a századfordulón megszületett bűnvádi perrendtartás,⁹⁵ amelyhez tartoztak az életbeléptetéséről szóló törvény⁹⁶ valamint a kapcsolódó, részletes értelmezést jelentő illetőleg a végrehajtást szabályozó miniszteri rendeletek, utasítások.⁹⁷

Az 1900. I. 1-jén hatályba lépő törvény szintén önálló fejezetekben szabályozta a nyomozást⁹⁸ és a vizsgálatot,⁹⁹ a miniszteri rendelettel kiadott *büntető ügyviteli szabályok* pedig további részletességgel a vizsgálóbírói intézményt.¹⁰⁰ A törvényre alapot, szintén miniszteri rendelettel kiadott

rendőrségi utasítás és csendőrségi utasítás a testületek illetőleg a nyomozó hatóságok és a közbiztonsági közegek ez irányú tevékenységéről rendelkezett.¹⁰¹

Hatályukat vesztették a törvényeknek, rendeleteknek és szabályrendeleteknek mindazon rendelkezései, valamint a szokásjognak mindazok a megállapításai, melyek megegyeztek vagy ellenkeztek a bűnvádi perrendtartásról vagy az esküdtbíróságokról rendelkező törvényekkel.

A bűnvádi perrendtartás jelentőséggel bírón és változást hozóan meghatározta a büntetőeljárással érintettek elnevezését,¹⁰² az előkészítő eljárásban a hangsúlyt a nyomozásra helyezte és utóbbinak urává tette a királyi ügyészséget.

„Az előkészítő eljárásban egy a régi rendet fenekestül felforgató forradalom vonult végig az országban az igazságszolgáltatás területén. Azelőtt ugyanis a pert a vizsgálóbíró az ő hermetice elzárt szobájában készítette elő, ellenben az új rend az előkészítés súlypontját a nyomozásra helyezte s ennek megfelelőleg a nyomozó közegek kezébe tette le a per sorsát . . . s ezt a nagy és nehéz feladatot a polítiára bízta. . . . Ennek legfőbb okát abban találom, hogy a kir. ügyészt a nyomozás urává tettük. Ezelőtt a vidéken, csaknem kivétel nélkül, ismeretlen volt a feljelentésnek a limine földre tétele s a budapesti büntető törvényszéknek ez irányú gyakorlatát csak szórványosan követték; ellenben most a vádképviselet megtagadásának s a nyomozás megszüntetésének jogával oly zsilipet adtunk a kir. ügyészség kezébe, mellyel elrekeszheti azt a nyílást, melyen át hajdan özönével zúdult minden feljelentés a vizsgálóbíró kezébe.”¹⁰³

A nyomozás

A nyomozás azoknak az adatoknak a kipuhatolását és megállapítását jelentette, amelyek a vád emelése vagy nem emelése kérdésében a vádló tájékozására szükségesek voltak. Mindezeket túl nem terjeszkedhetett.

A kipuhatolás elsősorban a tényálladéokra, a tettes személyére és bűnösségére vonatkozó adatok, bizonyítékok létezése és feltalálhatósága iránti tudakozódást/tájékozást jelentette. Az adatok megállapításának akkor volt helye, ha azok már kipuhatoltak, feltaláltak, vagy a felek részéről megjelöltek.¹⁰⁴

A nyomozást rendszerint a királyi ügyészség rendelte el, az illetékes rendőri hatóság főnöke pedig akkor, ha a vádat kizárólag főmagánvádló képviselhetette. A gyakorlat azonban már a hatálybalépést követő évben a rendőrségre testálta a nyomozás elrendelések zömét arra hivatkozással, hogy a nyomozást a rendőri hatóságok illetőleg közegek a királyi ügyészséghez megtett feljelentést követően is kötelesek folytatni. *„Így történt azután az, hogy ma már a rendőrség indítja meg a nyomozást rendszerint s csak kivételes esetekben a kir. ügyészség, szóval: a kivétel lett törvénné s a törvény kivétellel csak azért, hogy törvénybe kerüljön az az elv, hogy a nyomozás ura a kir. ügyészség.”¹⁰⁵*

A királyi ügyészség a tudomására jutott azon bűncselekményeket, amelyek nem magánindítványra üldözendők, nyomoztatta és az ismeretlen tettesek kipuhatolása céljából intézkedett. A királyi ügyész minden közhatóságtól felvilágosításokat és értesítéseket kívánhatott; az egész nyomozásnak, vagy egyes nyomozó cselekményeknek teljesítése végett a rendőri hatóságokat és közegeket megkereshette, illetőleg utasíthatta; a nyomozás menetét irányította és ellenőrizte. A rendőri hatóságok és közegek kötelesek voltak a megkeresésnek, illetőleg utasításnak feltétlenül eleget tenni; különösen a tényállás megállapítása, a tettes és a részes kipuhatolása, valamint a bűnjeleknek és bizonyítékoknak megszerzése céljából eljárni és minden lényegesebb intézkedésről, valamint annak eredményéről a királyi ügyészséget értesíteni.

Nyomozó szervek voltak a rendőri hatóságok és rendőri közegek, egyes nyomozó cselekmények teljesítésére a vizsgálóbírák és a királyi járásbíróságok.¹⁰⁶ A királyi ügyészség és a nyomozó szervek érintkezési módját kormányrendelet határozta meg.¹⁰⁷

Rendőri hatóságok (intéző rendőrség) alatt voltak értendők: az államnak, a törvényhatóságoknak, rendezett tanácsú városoknak és a községeknek rendőri hatáskörrel bíró hatóságai és hivatalai, valamint ezeknek vezetői és önálló intézkedésre jogosított tagjai, nevezetesen az előljárási hatóságok is. Rendőri közegek (végrehajtó rendőrség) voltak a felsorolt hatóságoknak alárendelt hivatalnokok, az állami, a törvényhatósági, a városi és a községi rendőrök, valamint a csendőrségnek szolgálatátételre csendőr őrsőkre vagy különítményekhez beosztott altisztjei és legénysége.¹⁰⁸

A rendőri hatóság tagja s közege nyomozást, illetve egyes nyomozó cselekményeket csak főnökének utasítására vagy felhatalmazása alapján teljesíthetett. Ezek nélkül csak a királyi ügyészség tagjának, a vizsgálóbírónak, a kiküldött bírónak vagy a járásbírósnak közvetlen felhívására, vagy ha olyan bűncselekményről értesült, melynél az azonnali intézkedés elmulasztása veszéllyel járt volna.¹⁰⁹

A községi előjáróság saját kezdeményezéséből bűnügyi nyomozást csak akkor teljesíthetett, ha veszély volt a késelemben, a csendőrség nem volt jelen, s kellő időben értesíteni sem lehetett. Bűnügyi nyomozásokat, illetve egyes nyomozó cselekményeket rendszerint csak akkor végezhetett, ha erre a királyi ügyész, a vizsgálóbíró, a járásbíró vagy az illetékes főszolgabíró utasítást adott.

Továbbra is kötelező volt a hivatalból üldözendő bűncselekményeknek, a királyi ügyészséghez illetőleg járásbíróhoz teendő, feljelentése a hatóságok és azok tagjai számára. Fennállt a nyomok és bizonyítékok megőrzési kötelezettsége, továbbá az is, hogy bűncselekmény miatt bárki feljelentést tehetett. Sürgős intézkedéseket vasárnapokon és ünnepnapokon is elrendelhettek illetőleg foganatosíthattak.

A törvényszék vizsgálóbírója és a járásbíró a nála beadott feljelentést vagy magánindítványt köteles volt azonnal közölni a királyi ügyésszel, akinek indítványa előtt csak a halaszthatatlan, az eljárás célját veszélyeztető nyomozó cselekményeket teljesíthette.

A felvett jegyzőkönyveket a járásbíró haladéktalanul áttette a királyi ügyészhez, aki a nyomozás ismételése, vagy kiegészítése iránt intézkedhetett. Letartóztatás esetén az iratokat legfeljebb negyvennyolc óra alatt kellett átadni a királyi ügyészhez, aki további negyvennyolc óra alatt döntött a letartóztatás megszüntetéséről, vagy az előzetes letartóztatás iránt való határozathozás végett az iratokat továbbította a vizsgálóbíróhoz.

A nyomozó hatóság megtilthatta a nyomozás színhelyén levőknek az onnan való távozást, vagy utasíthatta őket, hogy a nyomozás befejezéséig ugyanabban vagy valamely szomszéd házban vagy helyiségben tartózkodjanak. Legfeljebb 24 óra időtartamra letartóztatható volt, aki az előzőekben írt tilalmat vagy rendelkezést megszegte, vagy a hivatalos eljárást szándékosan zavarta, vagy a nyomozó hatóság hatáskörébe tartozó intézkedéseknek ellenszegült.

A rendőri hatóság, nyomozó cselekményeiről jegyzőkönyvet készített. A mennyiben valamely tanúnak eskü alatt való kihallgatása, megbüntetése vagy vallomásra kényszerítése, szakértőnek megbüntetése, továbbá szemle, lefoglalás, személymotoszás vagy házkutatás foganatosítása vagy előzetes letartóztatás elrendelése vált a nyomozás folyamán szükségessé, a királyi ügyészség vagy a rendőri hatóság ezeknek az intézkedéseknek elrendelését - a nyomozás iratainak vagy másolatuknak bemutatásával - rendszerint a vizsgálóbírónál vagy a járásbírósnál indítványozta. Ezek az indítvány felett határoztak, esetleg érdemleges határozat hozása előtt a nyomozást kiegészíthették.

Az említett cselekményeket halaszthatatlan szükség esetében, a nyomozást teljesítő rendőri hatóság is elrendelhetette és foganatosíthatta, kivéve a tanúk megesketését, a tanúk vagy a szakértők megbüntetését és vallomásra, illetőleg nyilatkozatra kényszerítését, a lefoglalandó tárgy kiadására való szorítást és a lefoglalt postai küldemény felbontását.

A felvett jegyzőkönyvek a halaszthatatlan szükség indokolása mellett, bemutatandók voltak vizsgálóbírónak, aki azokat az alaki kellékekre nézve és az eljárás eredménye tekintetében is megvizsgálhatta, a szemle, a házkutatás és a személymotoszás körül teljesített eljárást kiegészíthette vagy ismételhette, az előzetes letartóztatásnak és a lefoglalásnak fenntartása vagy megszüntetése iránt pedig határozott. A gyakorlat azonban némiképp eltérően értelmezte a törvényi rendelkezést. „A rendőrség indítványozási joga illuzórikussá lett, mert a vizsgálóbíró rendszerint azt feleli az indítványra: ha sürgős a bírói cselekmény végezd el rendőrség, jogosítva vagy rá, ha nem sürgős, akkor én sem rendelem el most.”¹¹⁰

Minden rendőri hatóságnál gondoskodni kellett a szolgálat folytonosságáról, ami azt jelentette, hogy a bűncselekmények iránti feljelentések és panaszok mindenkor felvehetők s a bűnügyi nyomozások azonnal folyamatba tehetőek legyenek. Figyelmeztető irattal jelölték meg azt a hatósági tagot és helyiségét, aki a feljelentések felvételével volt megbízva. Ezt, továbbá azoknak a hatósági tagoknak a nevét és lakcímét, akiket nyomozások teljesítésével s egyes nyomozási cselekményeknek sürgős esetekben való foganatosításával a rendőri hatóság főnöke megbízott, a királyi ügyészséggel, a vizsgálóbírókkal valamint a járásbírókkal közölték.¹¹¹

A csendőr őrs-parancsnokság jelentés, értesítés, ha pedig a terhelte, mint fogoly, vagy mint elővezetendő egyén kísértetett át, tényvázlat formájában tette meg a feljelentést az illetékes hatóságnak. Jegyzőkönyvet nem vett fel.

Szintén nem vehettek fel jegyzőkönyvet a többi rendőri közegek sem eljárásukról, hanem annak eredményéről mindig jelentést szerkesztettek.¹¹²

A nyomozás folyamán nemcsak a terhelte, hanem a mentő körülmények is kiderítendőek voltak és különös gondot kellett fordítani ama bizonyítékok megszerzésére, melyeknek megsemmisülésétől tartani lehetett.

A vizsgálat és a vizsgálóbíró

A vizsgálat célja volt azoknak az adatoknak bírói kiderítése és megállapítása, melyek alapján dönteni lehetett a főtárgyalás elrendeléséről, vagy a bűnvádi eljárás megszüntetéséről. A vizsgálat az e cél szabta határokon túl nem terjedhetett. A vizsgálóbíró kirendelése továbbra is az 1891. évi törvényi rendelkezésen nyugodott. A törvényszékeken minden év novemberében megalakított vádtanácsba vizsgálóbíró nem volt beosztható, mivel az a vizsgálóbíró felügyelő és fellebbviteli fóruma volt.¹¹³

A vizsgálóbírói szolgálat folytonosságát biztosították, melynek szellemében a sürgős teendőket köteles volt a vizsgálóbíró a nap bármely órájában teljesíteni. Hétköznapokon hat órát, ünnepnapokon három órát tartozott hivatalos helyiségében tölteni és intézkedni. Ha onnan hivatalos eljárás végett, vagy a hivatalos órák elmúltá után távozott, tartózkodási helyét a bíróságnál és lakásán is meg kellett hagynia. A hivatalos órákat a bíróság főnöke határozta meg, úgy hogy azokból hétköznapon legalább egy óra délutánra esett. A vizsgálóbíró hivatali helyiségének ajtajára kifüggesztett táblán feltüntették a hivatalos órákat, a vizsgálóbírónak és állandó helyettesének nevét és lakcímét.

Ha a vizsgálóbíró hivatalos eljárás végett székhelyéről távozott, köteles volt azt valamint működésének helyét és visszatérének valószínű idejét a bíróság főnökének bejelenteni és állandó helyettesének tudtára adni.

A sürgős teendők végrehajtását célzóan szolgálatra kötelezett napos vagy hetes vizsgálóbíró nevét és lakcímét a törvényszék hirdetési táblájára kitűzték, az ügyészséggel és a rendőri hatóságokkal közölték.

A törvényszék vizsgálóbírója köteles volt a vizsgálatok állásáról és menetéről, a fogva levőkről a vádtanácsnak e célra előre meghatározott ülésében havonként szóval jelentést tenni. A járásbírósnak a vizsgálatot teljesítő bírója a havi jelentéseket írásban küldte be és azokat a vádtanácsban annak egyik tagja adta elő.

Vizsgálatnak kellett megelőznie a főtárgyalás elrendelését a következő esetekben: halállal vagy életfogytig tartó fegyházbüntetéssel fenyegetett bűntettek esetében; öt évet meghaladó, határozott tartamú szabadságvesztés-büntetéssel büntetendő cselekmények esetében, kivéve, ha tettenkapás forgott fenn, vagy bűnösségéről a terhelt a nyomozás adataival teljes összhangzásban álló beismerést tett; ha a királyi ügyészség indítványozta; ha a vádat egyedül magánvádoló képviselte; ha a terhelt oly körülményekre hivatkozott, melyek kiderítése vagy megállapítása céljából a vizsgálat a védelem előkészítése végett kívánatos volt; ha a vádtanács más okból szükségesnek látta.

A kötelező esetek törvényi felsorolása és az ügyészi jogállás jelentősen csökkentette a vizsgálóbírók elé kerülő ügyek mennyiségét illetőleg a nyomozások olyan mélységűvé válásához vezetett, hogy azok tulajdonképpen megvalósították a vizsgálatot is.¹¹⁴

A vizsgálat elrendelését rendszerint a vizsgálóbírónál kellett indítványozni, aki első fokon határozott annak elrendeléséről vagy mellőzéséről. Ha történt feljelentés, azt az indítványhoz csatolták, ha pedig nyomozást teljesítettek, annak iratait és a bizonyítékokat az indítvánnyal együtt bemutatták. A vizsgálatnak a fegyveres erő vagy a csendőrség tényleges szolgálatban levő tagja ellen, a rendőrség vagy a pénzügyőrség tagja ellen, állami, törvényhatósági, községi vagy felekezeti szolgálatban álló vagy az egyházi rendhez tartozó egyén ellen, vasúti, gőzhajózási vagy bányavállalatnál alkalmazott ellen való elrendeléséről az illető feljebbvaló hatóság, ügyvéd vagy közjegyző ellen való elrendeléséről pedig fegyelmi hatóságuk volt értesítendő.

A nyomozás cselekményei a vizsgálóbíró által, csak hézagos voltak miatt, kétség vagy homály eloszlátása végett vagy abban az esetben voltak ismétlendők, ha oly bizonyítékokra vonatkoztak, melyről valószínű volt, hogy a főtárgyaláson nem lesz felvehető.

A vizsgálóbíró a vizsgálat folyamában hivatalból, indítvány bevétele nélkül is köteles volt megtenni mindazokat az intézkedéseket, amelyek a való tényállás megállapítása s a tettes és a részes kinyomozása végett szükségesek. A nyomokat, ha még nem történt meg, hiteles módon biztosította, a szökésben lévő terhelt kézre kerítésére és a bizonyítékok szolgálati tárgyak bírói őrizetbe vételére intézkedett. Lefolytatta a kihallgatásokat és foganatosította a szükséges nyomozó cselekményeket.

A vádló és a védő, a terheltnek és a tanuknak kihallgatásánál, a terhelt pedig a tanuk kihallgatásánál rendszerint nem lehetett jelen, viszont a bírói szemle, a házkutatás, a lefoglalás, az iratok átkutatása és a szakértők kihallgatása lehetőleg a felek vagy megbízottjaik jelenlétében volt foganatosítandó.

Minden vizsgálati cselekményt, jegyzőkönyvvezető alkalmazásával, jegyzőkönyvvezettek, melynek szabályait a törvény részletesen rögzítette. A rendelkezések megszegése esetén a vádtanács, a törvényszék és a felsőbb fokú bíróság a vizsgálóbírót rendbírsággal büntethette.

A királyi ügyészség bármikor kérhette a vizsgálati iratoknak hozzá történő áttételét, amelyet csak akkor lehetett megtagadni, ha az, az eljárás fennakadását okozta volna.

Akik vizsgálati cselekmény teljesítésénél a vizsgálóbíró intése után is sértő, vagy durva magaviseletet tanúsítottak, azokat a vizsgálóbíró elzárásra átváltoztatható pénzbüntetéssel sújthatta, szükség esetén a rendetlenkedőt a helyszínről el is távolíthatta. A fogva levő terhelt ellen ilyen rendetlenkedés miatt fegyelmi büntetést alkalmazhatott. A katonai bíróság hatóságának alávetett egyént a vizsgálóbíró rendreutasíthatta, szükség esetén működése helyéről eltávolíthatta és megbüntetése végett a legközelebb levő katonai hatóságot megkereste.

A vizsgálóbíró a vizsgálatot megszüntette, ha a vádló a vádat elejtette, és a vád képviseletét az arra jogosított sértett át nem vette. Egyéb esetekben a vizsgálatot csak a vádтанács vagy az ítélebírószág szüntethette meg.

A fogva tartás

A fogva tartás formái is átmentek elnevezésbeli változásokon s különösen a letartóztatás¹¹⁵ fogalmával kapcsolatban merültek fel a dualizmus időszakában értelmezési problémák. A kifejezést használták a bekísérés, elfogás szavak helyett, melyet az 1884-ben kiadott miniszteri utasítás nyomtatékosan kifogásolt. „Különösen tapasztaltam, hogy a letartóztatás fogalmával még a rendőri tisztviselők mindegyike sincs tisztában, sőt magában a szolgálati utasításban, amely 1880. évben adatott ki, a letartóztatás szó használatik bekísérés, elfogás helyett. Letartóztatás csak a hivatalos helyiségben eszközölhető, miután a megidézett, elővezetett vagy bekísért kihallgattván, arra vonatkozólag oly körülmények derítették ki, melyek törvény szerint indokolják vagy követelik, hogy az illető személyes szabadságától megfosztassák, míg az ügy érdemében az illetékes bíró nem intézkedett.”¹¹⁶

A Sárga könyv rendelkezései szerint az előnyomozás alatt oly esetekben, melyekben tartani lehetett, attól, hogy a büntett elkövetésének gyanújával terhelt egyén megszökik, kötelesek voltak a közbiztonsági közegek annak letartóztatását, illetőleg feltartóztatását és elővezettetését sürgősen végrehajtani. A közbiztonsági tisztviselő által letartóztatott egyén, ha időközben a vizsgáló bíró nem jelent volna meg a büntett elkövetésének színhelyén, a letartóztatást követő 3 nap eltelte után okvetlenül azon járásbírószág elé volt állítandó, melynek területén letartóztatott. Vagyis a közbiztonsági tisztviselők és a közbiztonsági közegek a tetten ért elkövető elfogásán kívüli esetben is, előzetes fogságba helyezhették a terheltet, de arról a bírósághoz haladéktalanul jelentést kellett tenniük, a foglyot pedig 3 napon belül oda átkísérni. A vizsgálóbíró a büntett elkövetésének gyanújával terhelt egyén letartóztatását elrendelhetette, ha pedig már letartóztatott volt, annak további letartóztatása, vagy a letartóztatás megszüntetése iránt határozhatott. Ha a vizsgálóbíró a letartóztatott egyént a letartóztatást követő nyolc nap alatt sem szabad lábba nem helyezte, sem vizsgálati fogságát nem rendelte el, köteles volt a további letartóztatás iránt a törvényszék határozatát azonnal kikérni. Ez a letartóztatás (előnyomozás) tartama alatt 8 naponként ismétlendő volt.

A vizsgálat során a vizsgálóbírónak a vizsgálat megindítását rendelő határozatában is döntenie kellett a tett elkövetésének gyanújával terhelt egyén letartóztatása vagy szabad lábba helyzetése iránt. Letartóztatás esetén a gyanúokok még nem elég nyomtatékosak a vizsgálati fogság elrendeléséhez. Utóbbi esetében két okba tömöríthetők a feltételek. Ezek a vizsgálat megghiúsításának a veszélye és a szökés veszélye.¹¹⁷

A fogágba helyezéskor az őrizetes ruházatát átvizsgálták, különös figyelemmel a szökést elősegítő tárgyakra, eszközökre – pénz, fegyver, egyéb – és személyleírását rögzítették, hogy esetleges szökése esetén elfogatása iránt körlevelet bocsáthassanak ki.¹¹⁸

A fogva tartásról értesíteni kellett hadkötelezettség vonatkozásában az illetékes katonaságot, nagyobb szolgáltatóknál dolgozók vagy állami tisztséget betöltők esetében az előljárót, a munka folyamatosságának biztosítása végett.

A bűnvádi perrendtartás egy fejezetben, alcímek alatt rendelkezett az előzetes letartóztatásról, a vizsgálati fogságról továbbá a letartóztatottak és a vizsgálati foglyok elhelyezéséről illetőleg a velük való bánásmódról.

Az előzetes letartóztatás törvényi szabályozásához fűződően a rendőrségi és a csendőrségi utasítások részletes magyarázatot, rendelkezést adtak. A törvényi szabályozásban fellelhető az őrizet¹¹⁹ kifejezés is, bár azzal együtt a letartóztatás kérdésköre küzd az értelmezési nehézséggel. A testületi utasítások viszont elfogásról, előállításról illetőleg bekísérésről szoltak s csak azokat követhette a letartóztatás.

Az előzetes letartóztatást megalapozhatta a tettenérés; a szökés, elrejtőzés; az eljárás megghiúsítására törekvés; és a bűnismétlés.¹²⁰

A tetten kapott személyt bárki elfoghatta, de köteles volt őt azonnal a legközelebb levő járásbíróhoz, vizsgálóbíróhoz, királyi ügyészhez vagy rendőri hatósághoz kísérni, vagy ha ezt nem tehetette, az említett hatóságok közül a legközelebb levőnél nyomban jelentést tenni.

A hatóság a tetten kapottat, ha erre törvényes ok fennforgott, őrizet alá vette. Az előzetes letartóztatást rendszerint a vizsgálóbíró, esetleg a vádtanács vagy az ítéldbíró, ha pedig a késelem veszéllyel járt, a járásbíró vagy a rendőri hatóság írásba foglalt határozatban rendelte el. Fennállt ugyanaz az értesítési kötelezettség, mint a nyomozás elrendelésénél illetőleg katonai bíróság hatóságának alávetett egyén ellen elrendelt előzetes letartóztatás csak feljebbvaló hatósága útján volt foganatosítható. Mozdósítás esetén polgári hatóság azzal szemben rendelhetette el az előzetes letartóztatást, aki a behívó parancsnak nem tett eleget vagy olyan bűntettel volt gyanúsítható, amelyre a törvény legkisebb büntetésül ötévi fegyházatot vagy ennél súlyosabb büntetést rendelt.

Bármely közhatalos, közhivatalnok vagy hatósági közeg letartóztathatta azt, aki ellen hivatalos értesülése szerint, elfogató parancs vagy nyomozó levél volt kibocsátva. A letartóztatottat a legközelebb levő vizsgálóbíró, járásbíró, királyi ügyész vagy rendőri hatóság elé kellett állítani, ahol intézkedtek a körözést elrendelő hatósághoz történő kísérésre. A fogva tartottat 24 órán belül ki kellett hallgatni és dönteni kellett a további fogva tartásról. Katonai bűncselekmény esetén a letartóztatott egyént 48 órán belül a legközelebbi katonai hatóságnak kellett átadni.

Az *előzetes letartóztatás* rendszerint csak a nyomozás befejezéséig és legfeljebb tizenöt napig tarthatott, melyet a vádtanács a királyi ügyésznek indokolt előterjesztésére, egy ízben további tizenöt nappal meghosszabbíthatott.

Vizsgálati fogság volt elrendelhető ama terhelt ellen, aki kihallgatása után is büntett vagy vétség nyomatékos gyanúja alatt maradt, s akivel szemben a letartóztatási okok valamelyike fennállt. Halállal vagy életfogytig tartó fegyházzal büntetendő cselekmény esetén, a terheltnek szabadlábban hagyását csak a vádtanács engedhette meg. A vizsgálati fogságot a vizsgálóbíró, esetleg a vádtanács vagy az ítéldbíró rendelhetette el.

A vizsgálóbíró által elrendelt vizsgálati fogság rendszerint három hónapig tarthatott, mely határidőt a vádtanács kivételes esetekben és nyomós ok alapján egy hóval meghosszabbíthatta. A meghosszabbítás tüzetes indokolással ismételhető volt.

Szökés, távolmaradás veszélye indokával előzetes letartóztatásba vagy vizsgálati fogságba helyezendő vagy fogva levő egyént szabad lábba kellett hagyni, illetőleg szabadlábba kellett helyezni, ha maga, vagy helyette más megfelelő biztosítékot adott és ez, tekintettel a vád tárgyává tett bűncselekményre és a terheltnek személyes körülményeire, megszökését valószínűtlenné tette.

Előzetes letartóztatás és vizsgálati fogság foganatosítása kizárólag pénzbüntetéssel büntetendő vétség esetén tilos volt. Az eljáró hatóságoknak és hatósági közegeknek kötelessége volt oda törekedni, hogy az előzetes letartóztatás és a vizsgálati fogság a lehető legrövidebb ideig tartson és a legnagyobb kíméllettel kerüljön végrehajtásra. A fogva tartást, lehetőleg mindenkitől elkülönítve, külön helyiségben kellett foganatosítani, és figyelemmel lenni a foglyok műveltségi fokára, társadalmi állására és a terhükre rótt bűncselekmény minőségére, továbbá a jogerősen elítéltektől való elkülönítésre.

A bűnvádi perrendtartás módosításairól

A bűnvádi perrendtartást a második világháborúig, többnyire kisebb jelentőségűen, de nyolc alkalommal módosították.¹²¹

Erőteljes változást hozott a fiatakorúak bíróságáról szóló 1913-ban született törvény, amely az előkészítő eljárás vonatkozásában is szigorú és részletes szabályozást jelentett. Minden fiatakorút a fiatakorúak bíróságánál kellett feljelenteni illetőleg a másutt tett feljelentést hozzá kellett átnenni. A bíróság a feljelentést rövid úton közölte a fiatakorúak ügyészével, a halaszthatatlan intézkedéseket azonban addig is megtette, amíg a fiatakorúak ügyésze indítványát előterjesztette.

A nyomozást a fiatakorúak bírása rendelte el s a rendőri hatóságok és közegek közbejöttével rendszerint maga vezette. Az előzetes eljárásban a fiatakorúak bíróját ugyanazok a jogok illették meg, mint a vizsgálóbírót.

A rendőri hatóság fiatakorú bűnügyében a bíróság utasítása nélkül csak halaszthatatlan nyomozati cselekményeket teljesíthetett. Az elfogott, vagy bekísért fiatakorút haladéktalanul át kellett kísérni a fiatakorúak illetékes bíróságához.

Ha a fiatakorú azonnal nem volt a bíróság elé állítható, a rendőri hatóság vagy a rendes bíróság őt kivételesen fontos okból őrizetben tarthatta, melynek tartama a negyvennyolc órát nem haladhatta meg.

A bíró a fiatakorút a bírósági fogház helyiségében helyezhette őrizet alá, amelynek tartama a tizenöt napot rendszerint nem haladhatta meg. Súlyosabb esetekben a fiatakorúak törvényszéki tanácsa az őrizet tartamát az ügyész előterjesztésére esetről-esetre egy-egy hónappal meghosszabbíthatta. A fiatakorút az erkölcsi állapotára veszélyes letartóztatottaktól elkülönítve kellett őrizni és munkával foglalkoztatni. Előzetes letartóztatásnak és vizsgálati fogságnak fiatakorúval szemben nem volt helye.

Az igazságszolgáltatás egyszerűsítéséről szóló 1921-ben hatályba lépett törvény a nyomozás és a vizsgálat szakában is érvényesített új rendelkezéseket.

A rendőri hatóságnak a bünygyi nyomozással megbízott tagjait a királyi törvényszék székhelyén, oly módon kellett elhelyezni, hogy a királyi ügyészség a nyomozás menetét lehetőleg szóbeli utasítással irányíthatta és ellenőrző tevékenységét írásbeli érintkezés nélkül is közvetlenül gyakorolhatta.

A királyi ügyészség egyes nyomozó cselekményeknek teljesítése végett bármely királyi törvényszék vizsgálóbíráját megkereshette és a nyomozást maga is teljesíthette.

Meghatározta a kötelező vizsgálat eseteit az érintett bűncselekményekre utalással melyekből kivette a tetten kapást és a terhelt teljes körű beismerő vallomását. Utóbbiak, illetőleg más bűncselekmények esetében akkor előzhette meg vizsgálat a főtárgyalást, ha azt a királyi ügyészség indítványozta; ha a vádat egyedül magánvádoló képviselte, vagy ha a bíróság a terhelt kérelemére vagy más okból szükségesnek látta.

Záró megjegyzések

A büntetendő cselekmények nyomozása, vizsgálata és az elkövetők elítélése a kiegyezést követően különült el, mind szervezetileg, mind személyileg. Ezt követően sem volt és jelenleg sincs igazságügyi rendvédelmi szerv, vagy, ha úgy tetszik az igazságszolgáltatás szervezetében funkcionáló bünygyi rendőrség, ámbár napjainkban bizonyos bűncselekmények felderítésére illetőleg vizsgálatára léteznek ügyészségi nyomozó szervek, melyek kétség kívül az igazságszolgáltatás szervezetébe sorolandók. Az ügyész közvadvádloi szerepe mellett, nyomoztat és nyomoz, valamint a nyomozó hatóság önálló nyomozása felett gyakorolja a felügyeletet.¹²²

Az 1951-ben megszüntetett, a bíróság szervezetébe tartozó, vizsgálóbírói intézmény helyébe az általános nyomozó hatóságot jelentő rendőrség (esetenként az ügyész és más nyomozó hatóságok) bünygyi szolgálati ágának vizsgálói léptek.¹²³ Ekkortól nemcsak a nyomozás, hanem a vizsgálat is közigazgatási/rendőri jellegű tevékenység.

A hatályos büntetőeljárás törvény szerint általános nyomozó hatóság a rendőrség. Nyomozó hatóságok továbbá a Nemzeti Adó- és Vámhivatal; külföldön lévő magyar kereskedelmi hajón vagy polgári légi járművön a hajó, illetve a légi jármű parancsnoka; a legfőbb ügyész engedélyével a külön törvényben meghatározott feltételek esetén az Európai Unió tagállamainak nyomozó hatóságai, továbbá az Európai Rendőrségi Hivatal (EUROPOL) részvételével egy ügyre vagy ügyek meghatározott csoportjaira létrehozott közös nyomozó csoport.

A vizsgálóbíró nem azonos a törvényszék elnöke által, a bírói karból kijelölt, napjainkban működő nyomozási bíróval. Utóbbi a vádirat benyújtása előtt látja el első fokon a bíróság feladatait.¹²⁴

E tanulmány az előzőekben érintetteken túl, a nyomozó (nyomozati) illetőleg bírói cselekményekkel nem kívánt foglalkozni, megjegyezve, hogy azok a tárgyalt rendelkezésekben részletes szabályozásra leltek.

A források megjelölésnél/hivatkozásoknál kiemelt figyelmet kaptak a rendvédelmi testületek illetőleg a rendvédelemmel foglalkozó hatóságok, közegek.

Jegyzetek:

¹Nyomoz: 1. Bűncselekmény tettesét, körülményeit felderíteni igyekszik. 2. Valami után kutat. Nyomozás: Az, az eljárás, amellyel valamely (bűn) ügyben nyomoznak. Keresés, kutatás.

Vizsgál: 1. Alaposan, részletesen megnéz, figyel. Alaposan tanulmányoz valamit, hogy mivoltáról, állapotáról tudomást szerezzen. Vizsgálat: 1. Az a cselekvés, hogy valamit (valakit) vizsgálnak. Nyomozás adatainak felülvizsgálata a tárgyalás előkészítésekor. (Loc.cit. 1517.p.)]

MÉK 1022.p. + 1517.p.

²FARKAS – RÓTH: 23.p.

³WERBÓCZY

⁴Loc.cit. 532-533.p.

⁵ - „Az „alispánok, szolgabírák és a károk megvizsgálására és helyreállítására kirendelt tizenkét választott esküdt a legszilárdabb eskü alatt tartozzanak az összes gonosztevőket, tudniillik úgy a nemeseket, mint a nem nemeseket is, kifürkészni, neveiket megtudni és a lajstromba beírni s őket aztán érdemük szerint megbüntetni.”

1514/XXXIII. tc. 2.§

- Ha „maga a bíró és esküdt polgárok lennének a gonosztevők, az alispánok és szolgabírák meg a tizenkét választott ember értesítésére és megkeresésére a jobbágyok összessége vigye be a vármegye törvényszékének a helyére, tudniillik a legelső törvényszéki ülésre és ott halálra kell őket itélni.”

1514/XXXIX. tc.

⁶ - „Ha azokat a katonákat (akár gyalogosokat, akár lovasokat), a kiknek uruk nincsen vagy rablás, vagy nyereszkedés céljából, mint valamely urat szolgáló és fizetett katonák kóborolnak, valahol megtalálhatják, paraszt kézzel is elfoghassák és az ügy elbírálása után az ilyeneknek azonnal fejüket vehessék.”

1595/XXXII.tc.

- „És ezeket a bármily név alatt bujdokoló hajdúkat, ha akárhol fogságba ejtették, minden embernek szabadságában álljon, úgy a magyar, mint a német területen büntetlenül megölnie.”

1598/XXIX.tc.

⁷ 1527/VI.tc.

⁸ 1548/L.tc.

⁹ - 1625/XIII.tc. 1-2.§

- „És ha a parasztok, vagy azoknak a birtokoknak a lakosai, a melyeken azok tartózkodnak, az ispán emberei ellen fölkelnének, és nekik ellent állnának, hogy azokat el ne foghassák; az ispán a birtokot azonnal ne foglalja el, hanem tartozzék másodsor nagyobb erővel és nagyobb hatalommal ráküldeni és mind az említett gonosztevőket, mind pedig azokat a parasztokat is elfogatni.”

1486/XLVIII.tc. 1.§

¹⁰ GYÁRFÁS ; SZAKÁLY

¹¹ GYÁRFÁS: op.cit. 12.p.

¹² 1662-ben a budai vezír néhány paraszthadnagyot maga elé hivatott, majd megfenyegetett, melynek következtében több faluban letették a fegyvert. Ennek hírére a gonosztevők nagyobb merészséggel garázdálkodtak. 1665-ben a budai pasa a nagykorósiakat már nem vonatta kérdőre, ha a zsaroló, csatára kész hajdúkat kéttollú fejszével vagy kapával megölték. 1669-ben a török a Jászságban már megengedte a fegyveres fellépést és a halál díját sem fizettette meg, ha az üldözött gonosztevőket halálosan megsebesítették.

Loc.cit. 20.p.

¹³ KOLOZSVÁRI – ÓVÁRI 517-528.p.

¹⁴ ILLÉSSY: 265.p.

¹⁵ 1638/LX.tc. 1. + 2. §

¹⁶ ZSOLDOS: A szolgabírói hivatal. 269.p.

¹⁷ SZÉKÁCS: 11.p.

¹⁸ A neoabszolutizmus első időszakában az 1803-as és 1852-es osztrák büntető törvényeket alkalmazták Magyarországon is. 1861-ben az „Ideiglenes Törvénykezési Szabályok” ismét hatályossá tette a régi magyar jogot, melynek érvényesülését a neoabszolutizmus második időszakát kitöltő SCHMERLING-provizórium jelentősen hátráltatta.

RÁTH

²⁰ „A kínzó vallatások annál fogva, mivel az igazság kikutatására alkalmas és megfelelő eszközt nem nyújtanak, hanem inkább büntetés számba mennek, addig, míg a büntető eljárásra nézve országgyűlésileg más intézkedés nem tétetik, egyszerűen tiltva lesznek.”

1790/91/XLII.tc.

²¹ - „Különben, az akaratlan és kényszerített bevallások hasonlatosságára, elhatározzák, hogy azokat a törvényszékeken jogilag és tetteleg semmieseknek tartásák.”

1687/XIII. tc. 1.§

- Ezzel az 1471/XXVI.tc. ezirányú szabályozása is megújításra került.

1471/XXVI.tc.

- BÓDINÉ

²² - A Pesti Hírlap 1843. évi 7. száma hosszan írt erről. A vezércikket ismételten közreadó büntetőjogi javaslatok anyaggyűjteménye tovább is ment, amikor arról szólt, hogy „Sajnos, a mi csendőreink ugyanazt teszik, amit hajdan a csendbízatosok tettek. A helyzet talán még rosszabbodott, mert a földesúr patrimoniális állása némi részben mégis megvédte a jobbágyot, és megvédte a földesúr érdeke is; ma azonban a gyanúba vett egvén védtelenül ki van szolgáltatva a katonai szervezetű és külön fogdíjban részesülő csendőrségnek.”

FAYER: 37.p. ; a vezércikk 40-43.p.

A császári csendőrség működése során keletkezett neoabszolutizmuskori rossz tapasztalatok ismételt kialakulását igyekeztek megelőzni a Magyar Királyi Csendőrség működtetése során.

- „A csendőrség által előállított vagy elővezetett terheltnék jegyzőkönyvi kihallgatása a csendőrség részéről tapasztalt bánásmód felől.” Csendőr által bekísért minden terhelthez a vizsgálóbíró vagy a járásbíró bírója az első kihallgatás alkalmával a bekísérő csendőrök távollétében kérdést volt köteles intézni arra vonatkozóan, hogy vannak-e a testén sérülések, bántalmazások nyomai, azok hogyan keletkeztek illetőleg a csendőrök bánásmódja ellen él-e panasszal. Szükség esetén orvosi láteléletet vettek fel, melynek másolatát a jegyzőkönyv másolatával együtt az illetékes csendőr szakaszcsoportokhoz továbbították.

5400/1899. (XII. 10.) IM.r 2.§

- A csendbiztosok vállalási parancsairól O'SVÁTH Pál írt visszaemlékezésében.

O'SVÁTH: 10.p.

- A figyelembe nem vehető vallomások körében a szakirodalom szerzői is felhozták a kényszerítés meglétét. „Sokszor a bűntény valósága iránt kétség támadhat, midőn a vallomás, kényszerítés mellett vétetett ki, mivel ilyenkor a félénkebbek ijedségből is könnyen ellenkezőt mondanak.”

KASSAY: 103.p.

²³ HAJDÚ

²⁴ BERTA. 28.p.

²⁵ FARKAS – RÓTH: op.cit. 55.p.

²⁶ FAYER: op.cit. 144-190.p.

²⁷ - Loc.cit. 56.p.

- NYÁRY Pál szerint a büntetőeljárás „valamely törvénybe ütköző s mások személyi vagy értéki bátorsága sérelmével elkövetett tett nyomozása, a tettesnek bíró elébe idézése vagy állítása, a vád bizonyítása, a vádlott védelme s elültetése módját foglalja magában.”

NYÁRY

- Ifj. PALUGYAY Imre közvetlenül a járási főszolgabírók alá rendelt biztosokkal végeztette volna el a nyomozási teendőket.

Ifj. PALUGYAY: I.köt. 202.p.

²⁸ SZLEMENICS Pál (Kecskemét, 1783. I. 22. – Pozsony, 1856. XII. 6.) a Magyar Tudományos Akadémia első jogász tagjaként egyik megeremtője a magyar nyelvű jogtudománynak.

SZLEMENICS

²⁹ PAULER Tivadar (1816-1886) jogtudós, politikus, egyetemi tanár, a Magyar Tudományos Akadémia tagja, több miniszteri poszt betöltője.

PAULER

³⁰ ZSOLDOS Ignác (1803-1885) jogtudós, a Magyar Tudós Társaság (Tudományos Akadémia) tagja, Veszprém megyei főszolgabíró, főjegyző, ítélő bíró.

ZSOLDOS: *Néhány szó a honi közbátorságról.*

³¹ Loc.cit. 1.p.

³² Loc.cit. 2.p.

³³ Loc.cit. 23.p.

³⁴ Idem: *A szolgabírói hivatal.* op.cit. 256-257.p.

³⁵ Loc.cit. 278.p.

³⁶ Loc.cit. 283.p.

³⁷ 1860. X. 2-án az uralkodó összehívta az 1861. I. 23-tól III. 4-ig üléselő Országbírói Értekezletet. A 18 ülés eredményeképpen megszületett az *Ideiglenes Törvénykezési Szabályok*, amit a 1861. VII. 23-án tartott kúriai ülés, eltérő alkotmányos rendelkezésig, zsinórmértékül fogadott el.

RÁTH: op.cit.

³⁸ Loc.cit. I.köt. 248-251.p.

³⁹ „A mezei rendőri kihágások tekintetéből az 1840-ik évi 9-ik törv. cikk által a testi büntetés fenntartva levén és az 1848-ik évi törvények által sem töröltetvén az el egészben, de a testi büntetésnek fenntartása, míg más célszerűvel a törvényhozás által nem pótolatik, a közfigyelem fenntartása tekintetéből, a kihágások minden nemeinél is nélkülözhetetlennek mutatkozván, a testi büntetés óvatos használata kihágásoknál fennhagyatik ugyan. . . . A testi büntetést mindég csak előleges orvosi vizsgálat után, és csupán testalkatuknál fogva arra alkalmas egyéneken lehet végrehajtani.”

Loc.cit. I.köt. 249.p.

⁴⁰ ERNYES: *A magyar rendőrség története.*

⁴¹ SZUT-Pandúr.

⁴² ERNYES: *Baranyai rendőrségek.*

⁴³ Idem: *Pécs város rendőrsége.*

⁴⁴ 1867/XII.tc.

⁴⁵ 1869/IV.tc.

⁴⁶ 1870/XLII.tc. ; 1871/XVIII.tc. ; 1872/XXXVI.tc.

⁴⁷ 1871/XXXI.tc.

⁴⁸ 1871/XXXIII.tc.

⁴⁹ 1874/XXXIV.tc.

⁵⁰ 1871/LII.tc.

⁵¹ A bűnvádi perrendtartásról szóló 1896. évi törvény megjelenéséig a büntető eljárást, az 1872-ben törvényjavaslat alapján kiadott *Ideiglenes eljárási szabályzat* a kiadvány borítójának színe után *Sárga könyv* néven ismertté vált 122 paragrafusból álló szokásjogi forrás szabályozta.

Sárga könyv.

⁵² Új.1867. 16-18.p.

⁵³ ERNYES: A rendvédelmi jog szabályozása a dualizmusban.

⁵⁴ 1881/III.tc.

- ⁵⁵ 1872/XXXVI.tc. op.cit. 20-21.§ ; 1881/XXI.tc.
- ⁵⁶ Az osztályá, majd testületé avanszált egység születési időpontja a visszatekintéseket elkészítő szerzők eseteiben eltérő.
- BORBÉLY – KAPY: 22.p. ; GELLÉRT – SIMONYI: 44. p. ; VÉCSEY: 3.p.
- ⁵⁷ ERNYES: A magyar rendőr szakirodalom kezdetei.
- ⁵⁸ KASSAY: op.cit. 82.p.
- ⁵⁹ Loc.cit. 85.p.
- ⁶⁰ SZLEMENICS: op.cit. 213.p.
- ⁶¹ KEDVESSY: 11.p.
- ⁶² FEGYSZAB ; SZOLGUT
- ⁶³ SZABVÁNY
- ⁶⁴ Loc.cit. 338.p.
- ⁶⁵ 1871/XXXI.tc. op.cit. 5-6. § + 16. §
- ⁶⁶ 1891/XVII.tc.
- ⁶⁷ 1869/IV.tc. op.cit. 3-14. §
- ⁶⁸ 1871/XXXIII.tc. op.cit. 17-23. §
- ⁶⁹ 1871/XXXI.tc. op.cit. 4. § ; 1871/XXXIII.tc. op.cit. 22. §
- ⁷⁰ 4010/1872. (IV. 4.) IM.r. ; 1586/1872. (I. 2.) IM.r.
- ⁷¹ 4010/1872. (IV. 4.) IM.r. op.cit. 62. § + 65. § + 66. §
- ⁷² Loc.cit. 68. §
- ⁷³ 1586/1872. (I. 2.) IM.r. 24. § + 27. §
- ⁷⁴ Loc.cit. 19. § + 20. §
- ⁷⁵ *Sárga könyv.* op.cit. 9-15.p. III.fejezet 19-32. §
- ⁷⁶ Loc.cit. 16-23.p. IV.fejezet 33-53. §
- ⁷⁷ SZÉKÁCS: op.cit. 25.p.
- ⁷⁸ A vizsgálóbíró a kihallgatást követően, a terhelő gyanú fennállása esetén döntött a vizsgálati fogság elrendeléséről. Írásba foglalt határozatban elrendelendő volt a halállal vagy a gyakorlat szerint legalább ötévi börtönnel büntetendő büntett esetén; alaposan vélelmezhető szökési szándék esetén; ha vádlott nem bírt állandó lakással; ha alaposan lehetett tartani attól, hogy a vádlott szabad lábán hagyása esetében a büntett nyomait elhárítja vagy a vizsgálat eredményét a büntésakkal, bűnrészesekkel, segélyezőkkel, orgazdákkal, úgy a tanukkal való összebeszélés által megghiúsítja, vagy más büntettet követne el.
- ⁷⁹ A rendőrség ténykedésének módjait jelentette a figyelő, a megelőző, a visszanyomó és a felfedező tevékenység.
- ⁸⁰ PETROVICS: 39-40.p.
- ⁸¹ Loc.cit. 41.p. ; ERNYES: A magyar rendőri szakirodalom kezdetei. op.cit.
- ⁸² ERNYES: *A magyar rendőrség története.* op.cit.
- ⁸³ 1881/XXI.tc. op.cit. ; 43 972/1884. BM.r.
- ⁸⁴ 43 972/1884.BM.r. op.cit. 16.p.
- ⁸⁵ Loc.cit. 21.p. ; *Sárga könyv.*
- ⁸⁶ 10 663/1887.Fk.eln.ut.
- ⁸⁷ - „A nyomozás tárgyát a büntett, vétség, kihágás elkövetésére, azok tettesére és netaláni részesére mutató jelenségeknek, körülményeknek és adatoknak azon célból való kiderítése és összegyűjtése képezi, hogy a királyi ügyész meggyőződést szerezzen magának, vajon a vizsgálat elrendelésének indítványozására elegendő alap létezik-e?”
- Loc.cit. 324.p. 1.§
- „Az eljárás azonnal befejezendő, ha a vizsgálat indítványozására elegendő alap és bizonyíték szereztetett, vagy bűncselekmény, ill. büntethetőség hiánya nyilvánvaló.”
- Loc.cit. 324.p. 3.§.
- ⁸⁸ - „A nyomozat a bejelentés vagy panasz megtétele után azonnal folyamatba teendő s az, amennyiben azt az ügy bonyodalmasabb természete ki nem zárja nyolc nap alatt teljesítendő.”
- Loc.cit. 325.p. 8.§.
- A rendőri nyomozat során, aki ellen valamely büntetendő cselekmény elkövetése miatt panasz emeltetik gyanúsítottak (nem vádlottak) nevezendő.
- Loc.cit. 325.p. 10.§.
- ⁸⁹ - A gyanúsított kihallgatásánál minden erőszak, kényszer, biztatás, ígéret vagy kifárasztás mellőzendő, valamint szigorúan tiltatik a nyomozó közegnek gyanúokok beszerzése kedvéért, vagy a tettnek a gyanúsított irányába történő igazolása céljából bárkit is büntetendő cselekmény elkövetésére, folytatására vagy befejezésére csábítani.
- Loc.cit. 327.p. 20.§.
- ⁹⁰ SZUT-1881
- ⁹¹ Loc.cit. 1167.pont.
- ⁹² Loc.cit. 1168.pont.
- ⁹³ Loc.cit. 1258.pont.
- ⁹⁴ Loc.cit. 1262-1294.pont.
- ⁹⁵ 1896/XXXIII.tc.
- ⁹⁶ 1897/XXXIV.tv.
- ⁹⁷ 3200/1899. (VIII. 15.) IM.r. 17. § ; 3700/1899. (VIII. 2.) IM.r. 137. § ; 130 000/1899. (XII. 22.) BM.kr. 232 § ; SZUT-1899 ; VARGHA: *Bűnvádi perrendtartás az összes melléktörvényekkel, rendeletekkel, joggyakorlattal 1906.*
- ⁹⁸ 1896/XXXIII.tc. op.cit. 83-101. §
- ⁹⁹ Loc.cit. 102-129. §
- ¹⁰⁰ 3700/1899. (VIII. 2.) IM.r. op.cit. 7-61. §

¹⁰¹ 130 000/1899. (XII. 22.) BM.kr. év végén, a SZUT-1899 pedig az 1900. év első felében került a testületekhez, mindkettő meglehetősen megkésetten.

130 000/1899. (XII. 22.) BM.kr. ; RÉDEY

¹⁰² Megemlíthetők a következők: vádló a királyi ügyészség, a fő- és a pótmagánvádló; terhelt, aki ellen a büntető eljárás folyik; gyanúsított az a terhelt, aki ellen még nem indítványozták a vizsgálat elrendelését illetőleg a vádiratot nem nyújtották be; vádlott az a terhelt, aki ellen főtárgyalást rendeltek el; sértett az, akinek bármely jogát sértette vagy veszélyeztette az elkövetett vagy megkísérlett bűncselekmény. A „katonai” szó a hadsereg, a haditengerészetre, a honvédségre, a népfelkelésre és a csendőrségre vonatkozott.

¹⁰³ VARGHA: Az új rend első évének tanulságai. 365.p. ; RÉDEY: op.cit.

¹⁰⁴ 130 000/1899. (XII. 22.) BM.kr. 2. §

¹⁰⁵ RÉDEY: op.cit. 10-11.p.

¹⁰⁶ 130 000/1899. (XII. 22.) BM.kr. op.cit. 6. §

¹⁰⁷ 15 637/1899. (XII. 6.) ME.r. 6. §

¹⁰⁸ 1896/XXXIII.tc. op.cit. 85. § ; 130 000/1899. (XII. 22.) BM.kr. op.cit. 7. §

¹⁰⁹ 130 000/1899. (XII. 22.) BM.kr. op.cit. 8. §

¹¹⁰ RÉDEY: op.cit. 46.p.

¹¹¹ 130 000/1899. (XII. 22.) BM.kr. op.cit. 174. §

¹¹² Loc.cit. 204. §

¹¹³ A királyi törvényszék elnöke által minden év november végén a törvényszék bírói közül meghatározott, elnökből és két bíróból álló, vádtanács a vizsgálóbírók felügyelő és fellebbviteli fóruma volt. Működését az 1946/XIV.tv. 1. §-a szüntette meg.

1896/XXXIII.tc.op.cit. 109-116. § ; 1897/XXXIV.tc. op.cit. 8. § ; 1946/XIV.tv. 1. §

¹¹⁴ RÉDEY: op.cit. ; VARGHA: Az új rend első évének tanulságai.

¹¹⁵ A letartóztatás kifejezés a magyar törvényi szabályozásban a XIV. századig nyúlik vissza. A jobbagyokat „*régi tetteikért nem szabad sem személyükben, sem vagyonokban akadályoztatni, letiltani és letartóztatni. Hanem ha nyilván sebzést, sértést, ölést, gyújtogatást, vagy ezekhez hasonló más irtóztató dolgokat követnének el, akkor azok részéről minden panaszos sajtát uraik előtt kapjon ítéletet és megfelelő igazságot.*” A letartóztatás és a vizsgálati fogság részletes szabályozását először az 1843-as törvényjavaslat kívánta megoldani.

1351/XVIII.tc. ; HERKE

¹¹⁶ - 43 972/1884.BM.r. op.cit. 22.p.

- PAULER felsorolása szerint a közbátorság érdekében foganatosítható letartóztatások alapjául szolgálhattak a következők:

a) kik felségárulás vagy felségsértés vádjára állnak azok börtönükből idéztettek;

1715/VII.tc. ; 1723/V.tc.

b) kik súlyosabb büntetést elkövetésén: gyilkosságon, gyújtogatáson, tolvajságon, rabláson, rablógyilkosságon, erőszakos házasságtörésen éretnek, vagy folytonos üzésben elfogatnak;

WERBŐCZY: I.8. III.20. ; 1723/V.tc. op.cit.

c) szökevény katonák;

1598/XXXI.tc. ; 1601/XIII.tc.

d) számadással tartozó tisztek és szolgák, kik ebbeli kötelezettségük mulasztásával szökni készülnek;

1435/VI.tc. ; 1471/II.tc. ; 1486/XXXIII.tc. ; 1554/XX.tc. ; 1622/LXV.tc. ; 1723/LXV.tc.

e) kóborok, tudvalevő büntettek és társaik, kik lakásukon kívül alig bírnak egyéb jószággal;

WERBŐCZY: op.cit. II.68. ; 1655/XXXVIII.tc. ; 1687/XIV.tc.

f) mezei kártevők ugyanazon feltétel alatt, vagy ha tetten kapva vagy folytonos üldöztetésben elérve, zálogot nem adnak;

1840/IX.tc.

g) váltóhamisítók;

1844/VI.tc.

h) csalárd vagy vétkes vagyonbukottak, ha elszökésüktől tarthatni;

1844/VII.tc.

i) kik törvényesen megidézve a bíróság előtt meg nem jelennek;

1563/XLVIII.tc. ; 1625/XIII.tc. op.cit.

PAULER: op.cit. 1864. II.köt.392.p.

¹¹⁷ A vizsgálati fogság elrendelésének okai:

a) Ha az elkövetett büntett, vagy amivel a terhelt vádolják a fennálló törvények szerint halállal vagy a gyakorlat szerint legalább ötévi börtönnel büntetendő.

b) Ha a vádolt intézkedései után annak megszökési szándéka alaposan vélelmezhető.

c) Ha a vádlott nem bír állandó lakással.

d) Ha alaposan lehet tartani attól, hogy szabad lábbon hagyása esetében a büntett nyomait elhárítja vagy a vizsgálat eredményét a büntársakkal, bűnrészesekkel, segélyezőkkel, orgazdákkal, úgy a tanukkal való összebeszélés által megghiúsítja, úgyszintén, ha veszélyes fenyegetései folytán alaposan lehet tartani, vagy egyéb adatokból kitűnnék, hogy szabad lábbon hagyása esetében, más büntettet követne el. A vizsgálati fogság elrendelése írásba foglalt határozatban mondandó ki.

Sárga könyv: op.cit. 45-46. §.

¹¹⁸ KASSAY: op.cit. 84.p. ; SZÉKÁCS: op.cit. 34.p.

¹¹⁹ A hatóság a tetten kapottat, ha erre törvényes ok fennforog, őrizet alá veszi. Ha az elővezetés nem a kir. ügyészséghez történt, ez utóbbi a tényállásról, valamint a tettenkapás egyéb körülményeiről azonnal, legkésőbb huszonnégy óra alatt értesítendő.

1896/XXXIII. tc. op.cit. 142. §.

¹²⁰ Előzetes letartóztatás volt elrendelhető tettenkapás esetében, ha a tetten kapott kiléte azonnal nem volt megállapítható; ha a terhelt megszökött, elrejtőzött; ha szökésétől tartani lehetett, mert arra előkészületet tett, állandó lakóhelye vagy rendes keresetforrása nem volt, vagy ismeretlen és magát igazolni nem tudta, vagy a büntetés előre látható nagysága miatt; ha a

terhelt valamely tettestársat, részest, orgazdát, bűnpártolót vagy tanút hamis vallomás tételére, vagy a vallomás megtagadására, illetőleg szakértőt hamis véleményadásra bírni, vagy a bűncselekmény nyomait megsemmisíteni, megváltoztatni vagy elrejteni törekedett; ha a terhelt nem volt magyar honos és alaposan tartani kellett attól, hogy szabadlábbon hagyása esetében a hatóság újabb idézésére nem fog megjelenni; ha a terhelt az ellene indított eljárás alatt újabb büntettet vagy vétségeket követett el; vagy a megkísérlett büntett vagy vétség végrehajtásával vagy azzal fenyegetőzött, hogy újabb büntettet vagy vétséget fog elkövetni. Tettenkapásnak számított, ha valaki a tettest vagy a részest a bűncselekményen rajta érte; ha valaki mint szemtanú, vagy szemtanú által figyelmeztetve, a tettest vagy részest azonnal a bűncselekmény elkövetése után elfogta vagy üzöbe vette.

¹²¹ 1907/XVIII.tc. ; 1908/XXXVI.tc. ; 1913/VII.tc. ; 1914/XIII.tc. ; 1914/XIV.tc. ; 1921/XXIX.tc. ; 1928/X.tc. ; 1930/XXXIV. tc.

¹²² 1998/XIX.tv. 28-29. §

¹²³A vizsgálóbírói intézményt a büntető perrendtartásról szóló 1951. évi törvény szüntette meg, helyére a rendőrség bűnügyi szolgálatának vizsgálói kerültek.
1951/III.tv.

¹²⁴Dönt többek között a bíróság hatáskörébe tartozó kényszerintézkedésekkel, az elmeállapot megfigyelésével kapcsolatos indítványokról, a védő kizárásáról, illetőleg az előzetes letartóztatott pszichiátriai kezelésre igazságügyi megfigyelő és elmeorvosító intézetbe történő beutalásáról; a titkos adatszerzés engedélyezéséről, megszüntetéséről, a titkos információgyűjtés eredménye büntetőeljárásban bizonyítékként történő felhasználásra való alkalmasságának megállapításáról, valamint a titkos információgyűjtés eredménye büntetőeljárásban bizonyítékként történő felhasználásának lehetőségéről; az ügyész indítványára a nyomozás megszüntetését követően a nyomozás folytatásának elrendeléséről; az ügyész indítványára a tanú különösen védetté nyilvánításáról. A vádirat benyújtása előtt az európai elfogatóparancsot a nyomozási bíró bocsátja ki.

Jegyzetekben alkalmazott rövidítések:**MONOGRÁFIÁK, KISMONOGRÁFIÁK ÉS HASONLÓ JELLEGŰ KÖTETEK**

- BERTA (24.;) — BERTA Gyula: *Somogyország pandúrjainak története 1766-1884*. Marcali, 2000, Marcali Városi Helytörténeti Múzeum. 318 p. HU-ISBN 963 00 3131 0.
- BORBÉLY — KAPY (56.;) — BORBÉLY Zoltán — KAPY Rezső (szerk.): *A 60 éves magyar rendőrség 1881-1941*. Budapest, 1942, Halász Irodalmi és Könyvkiadó Vállalat. 594 p.
- ERNYES: *A magyar rendőrség története*. (40.;82.;) — ERNYES Mihály: *A magyar rendőrség története*. Budapest, 2002, Belügyminisztérium. 342 p. HU-ISBN 963 92 0814 0.
- ERNYES: *Pécs város rendőrsége*. (43.;) — ERNYES Mihály: *Pécs város rendőrsége. Az önkormányzati rendőrségek története*. Pécs, 2003, Teromo Bt. 283 p. HU-ISBN 963 21 2139 2.
- ERNYES: *Baranyai rendőrségek*. (42.;) — ERNYES Mihály: *Baranyai rendőrségek*. Pécs, 2004, Teromo Bt. 296 p. HU-ISBN 963 21 4444 9.
- GYÁRFÁS (10.;11.;12.;) — GYÁRFÁS István: *A paraszt vármegye*. Budapest, 1882, Magyar Tudományos Akadémia. 43 p. /Értekezések a történeti tudományok köréből, IX. 11./
- HERKE (115.;) — HERKE Csongor: *A letartóztatás*. Budapest-Pécs, 2002, Dialóg Campus Kiadó. 366 p. HU-ISBN 963 93 1054 9.
- NYÁRY (27.;) — NYÁRY Pál (szerk.): *Javallat Pest megye közigazgatási rendszere iránt*. Pest, 1840, Trattner Károly Nyomdája. 111 p.
- O'SVÁTH (22.;) — O'SVÁTH Pál: *Közbiztonságunk múltja és pandúrkorom emlékei*. Budapest, 1905, O'SVÁTH Pál. 155 + 2 p.
- Ifj. PALUGYAY (27.;) — Ifj. PALUGYAY Imre: *Megye-rendszer hajdan és most, törvény-, történet-, oklevelek- s egyéb rokon kütfők után*. I-IV.köt. Pest, 1844-1848, Heckenast – Geibel.
I. köt. *Megye-alkotmány*. 224 p.
II.köt. *Megye hivatalok*. 216 p.
IV.köt. *Megye-kiadási rendszer s megye statistika*. 198 p.
IV.köt. *Megye statistika*. 311 p.
- PAULER (29.;116.;) — PAULER Tivadar: *Büntetőjogtan I-II*. Pest, 1864 (Első kiadás I.köt. 302 p., II.köt. 458 p.), 1872-1873 (Második kiadás I.köt. 321 p., II.köt. 531 p.). Pfeifer.
- RÉDEY (101.;103.;105.;110.;) — RÉDEY Miklós: *A nyomozási eljárás nehézségei*. Budapest, 1901, Légrády Testvérek. 68 p.
- SZÉKÁCS (17.;77.;118.;) — SZÉKÁCS Ferenc: *A magyar büntetőeljárás kézikönyve*. Budapest, 1881, Franklin. 200 p.
- SZLEMENICS (28.;60.;) — SZLEMENICS Pál: *Magyar fenyítő törvénykönyv*. Pest, 1872, Heckenast Gusztáv. 368 p. (5. bővített kiadás.)
- ZSOLDOS: *Néhány szó a honi közbátor-ságról*. (30.;31.;32.;33.;) — ZSOLDOS Ignác: *Néhány szó a honi közbátorságról*. Pest, 1938, Trattner. 98 p.
- ZSOLDOS: *A szolgabírói hivatal*. (16.;34.;35.;36.;) — ZSOLDOS Ignác: *A szolgabírói hivatal*. I.köt. *Törvénykezési rész*. Pápa, 1842, Református Főiskola. 401 p.
- TANKÖNYVEK**
- FARKAS – RÓTH (2.; 25.;) — FARKAS Ákos – RÓTH Erika: *A büntetőeljárás*. Budapest, 2012, (3. javított kiadás), Complex Kiadó. 502 p. HU-ISBN 978 963 29 5062 4.
- ALBUMOK, ALMANACHOK**
- GELLÉRT — SIMONYI (56.;) — GELLÉRT Ede — SIMONYI Sándor (szerk.): *Detektív almanach*. Budapest, 1921, Országos Központi Községi Nyomda Részvénytársaság. 230 p.
- VÉCSEY (56.;) — VÉCSEY Leó (szerk.): *A 40 éves budapesti detektív testület jubilaris albuma 1886-1926*. Budapest, 1927, A Magyar Királyi Államrendőrség Detektívtestületének Nyugdíjpótló és Segélyező Egyesülete. 320 p.
- TANULMÁNYOK**
- BÓDINÉ (21.;) — BÓDINÉ Beliznay Kinga: Adalékok a kínvallatás történetéhez. 13-21.p. In HACK Péter — KOÓSNÉ Mohácsi Barbara (szerk.): *Emberek őrzője. Tanulmányok LŐRINCZ József tiszteletére*. Budapest, 2014, ELTE Eötvös Kiadó. 149 p. HU-ISBN 978 963 28 4523 4.

- ERNYES: A magyar rendőr szakirodalom kezdetei. — ERNYES Mihály: A magyar rendőr szakirodalom kezdetei. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XII.évf. (2007) 15.sz. 32-44.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2001. november 6-án, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „Az európai és a magyar rendvédelem a XIX-XX. században.” című XV. konferenciáján. A tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- ERNYES: A rendvédelmi jog szabályozása a dualizmusban. — ERNYES Mihály: A rendvédelmi jog szabályozása a dualizmusban. 73-105.p. In BODA József — PARÁDI József et al. (szerk.): *Tanulmányok a XIX-XX. századi magyar állam rendvédelem-történetéből*. Budapest, 2015, Nemzeti Közszolgálati Egyetem – Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. 244 p. HU-ISBN 978 615 55 2746 3. /Magyar rendvédelem-történeti tanulmányok, 2./ HU-ISSN 2415-9875.
- ILLÉSSY (14.) — ILLÉSSY János: Kivonatok Liptó vármegye XVI. századi jegyzőkönyvéből. 253-265.p. In KOMÁROMY András (szerk.): *Történelmi Tár*. Budapest, 1903, Magyar Történelmi Társulat. 641 p. /Történelmi Tár a „történeti kútfolk” ismeretének előmozdítására, új folyam IV./
- PETROVICS (80.;81.) — PETROVICS László: Közrendészeti tudomány és a magyar rendőri gyakorlat. In BALÁZSOVICS Kálmán — PETROVICS László (szerk.): *Az 1877. évi XXII.t.-cz. magyarázata irománypéldákkal*. Budapest, 1884, Pannónia Könyvnyomda és Kiadó. 48 p.
- SZAKÁLY (10.) — SZAKÁLY Ferenc: A paraszt vármegye történetéhez a XVII. században. *Századok*, CIII.évf. (1969) 4.sz. 690-708.p. HU-ISSN 0039-8098.
- VARGHA: Az új rend első évének tanulságai. — VARGHA Ferenc: Az új rend első évének tanulságai. *Jogtudományi Közlöny*, XXXV.évf. (1900) 51.sz. 365.p.

LEXIKONOK ÉS ADATTÁRAK

- MÉK (1.) — *Magyar Értelmező Kéziszótár*. Budapest, 1975, (1.) (második, változatlan kiadás), Akadémiai Kiadó. 1550 p HU-ISBN 963 05 0731 5.

JOGSZABÁLYGYŰJTEMÉNYEK ÉS JOGSZABÁLYMAGYARÁZATOK

- FAYER (22.) — FAYER László: *Az 1843-iki büntetőjogi javaslatok anyaggyűjteménye*. Budapest, 1896, Magyar Tudományos Akadémia. 368 p.
- HAJDU (23.) — HAJDU Lajos: *Az első (1791-ös) magyar büntetőkódex-tervezet*. Budapest, 1971, Közgazdasági és Jogi Kiadó. 550 p. HU-ISBN —
- KASSAY (22.;58.;59.;118.) — KASSAY Adolf: *Magyar büntető törvények s bünvádi eljárás az országbírói értekezlet szabályai szerint*. Pozsony, 1862, Sierer Henrik könyvnyomdája. 132 p.
- KEDVESSY (61.) — KEDVESSY György: *Az országos és pest városi rendőriügyi szabályrendeletek*. Pest, 1872, Első Magyar Egyesületi Könyvnyomda. 347 p.
- KOLOZSVÁRI — ÓVÁRI (13.) — KOLOZSVÁRI Sándor — ÓVÁRI Kelemen: *A magyar törvényhatóságok jogszabályainak gyűjteménye*. IV/I.köt. *A Dunán inneni törvényhatóságok jogszabályai*. Budapest, 1896, Magyar Tudományos Akadémia. 916 p. /Magyar-országi Jogtörténeti Emlékek./
- RÁTH (18.;37.;38.;39.) — RÁTH György: *Az Országbírói Értekezlet a törvénykezés tárgyában*. I-II.köt. Pest, 1861, Landerer és Heckenast. I.köt. 293 p. II.köt. 471 p.
- Sárga könyv*. — *Sárga könyv. Ideiglenes eljárási szabályzat. Az ideiglenes bünvádi eljárásról szóló törvényjavaslat*. Pest, 1872, Eggenberger-féle Akadémiai Könyvkereskedés. 47 p.
- VARGHA (97.) — VARGHA Ferenc (szerk.): *Bünvádi perrendtartás az összes melléktörvényekkel, rendeletekkel, joggyakorlattal 1906*. Budapest, 1906⁴, Grill. 789 p.
- WERBŐCZY (3.; 4.;116.) — WERBŐCZY István: *Tripartitum a dicsőséges magyar királyság szokásjogának hármaskönyve*. Budapest, 1990, Téka. 560 p. HU-ISBN 963 73 9264 5. (Magyar és latin nyelvű reprint jellegű kiadás.)

SZABÁLYZATOK

- FEGYSZAB (62.) — *A megyei pandúr káplárok és közpandúrok számára megállapított fegyelmi szabályok*. Pécs, 1868, Ifjabb Madarász E Gyorssajtója. 7 p. (Baranya vármegye 1868. X. 5-én folytatólag tartott bizottsági közgyűlése 1862. szám alatt hozott határozatot az utasítás témájában.)
- SZABVÁNY (63.;64.) — Törvényszéki rendőrség iránti szabvány. 338-340.p. In KEDVESSY György (szerk.): *Az országos és pest városi rendőriügyi szabályrendeletek*. Pest, 1872, Első Magyar Egyesületi Könyvnyomda. 347 p. (Pest város közgyűlése 1870. XI. 2-án 35 932. szám alatt rendelkezett a szabványról.)

- SZOLGUT
(62.): — *A megyei közbiztonsági közegek számára megállapított szolgálati utasítás.* Pécs, 1868, Ifjabb Madarász E Gyorssajtója. 8 p. (Baranya vármegye 1868. X. 5-én folytatólag tartott bizottmányi közgyűlése 1862. szám alatt hozott határozatot az utasítás témájában.
- SZUT-Pandúr
(41.): — *Szolgálati utasítás a Baranyamegyei csendbiztosok, s a közbiztonsági közegek (pandúrok) számára.* s.l. 1864, Magyar Nemzeti Levéltár, Baranya Megyei Levéltár IV. 252. a. 295/el./1864.
- SZUT-1881
(90.;91.;92.;93.;94.): — *Utasítás a Magyar Királyi Csendőrség számára.* Budapest, 1881, Pesti Könyvnyomda. 191 p.
- SZUT-1899
(97.): — *Szervezeti és szolgálati utasítás a Magyar Királyi Csendőrség számára.* Budapest, 1900, Pesti Nyomda. 361 p.
- JOGSZABÁLYOK**
- 1351/XVIII.tc.
(115.): — 1351/XVIII.tc. ha a jobbágyok költözni akarnak, régi vétségeikért nem szabad letartóztatni.
- 1435/VI.tc.
(116.): — 1435/VI.tc. hogy a dézsmákat szigorú egyházi fenyíték útján kell behajtani.
- 1471/II.tc.
(116.): — 1471/II.tc. hogy az ország nemeseit senki se fogja el, kivéve azt aki másnak sáfára és szolgálatának teljesítése előtt megszökik.
- 1471/XXVI.tc.
(21.): — 1471/XXVI.tc. az olyan bevállásnak, melyet valaki az ő akarata ellenére tett, semmi ereje se legyen.
- 1486/XXXIII.tc.
(116.): — 1486/XXXIII.tc. ha az uraknak nemes vagy bármiféle tisztjei másoknak károkat okoztak, az urak tartoznak azok részéről elégtételt szolgáltatni, ha pedig nem tiszték, hanem csak zsoldosok lennének, perbe kell őket fogni.
- 1486/XLVIII.tc.
(9.): — 1486/XLVIII.tc. az ispánoknak minden gonosztevőt bárhol, bárki fekvő jószágain el szabad fogniuk; és hogy az ellenszegülők annak a birtoknak ez elvesztésével bűnhődnek, ahol a gonosztevőket megkapják.
- 1514/XXXIII.tc.
(5.): — 1514/XXXIII.tc. a gonosztevőknek megyénként való összeírásáról és azok büntetéséről.
- 1514/XXXIX.tc.
(5.): — 1514/XXXIX.tc. a paraszt kapitányokat, századosokat, tizedeseket és ezekhez hasonlókat ebben az esetben fejvesztésre ítélik.
- 1527/VI.tc.
(7.): — 1527/VI.tc. a gonosztevők és pártfogóik megbüntetéséről.
- 1548/L.tc.
(8.): — 1548/L.tc. az ispánok és alispánok a gonosztevőket negyedévenként nyomozzák.
- 1554/XX.tc.
(116.): — 1554/XX.tc. a vármegyei pénzbeszedőket, a kik számadást tenni vonakodnak, arra személyük letartóztatásával is reá kell kényszeríteni.
- 1563/XLVIII.tc.
(116.): — 1563/XLVIII.tc. A fekvőjószágok elfoglalását, a váraknak és erősségeknek elvételét a vármegyéken tárgyalják.
- 1595/XXXII.tc.
(6.): — 1595/XXXII.tc. a kőborló katonák büntetéséről.
- 1598/XXXI.tc.
(116.): — 1598/XXXI.tc. a kapitányaiktól megszökött katonák és szolgák büntetéséről.
- 1598/XXIX.tc.
(6.): — 1598/XXIX.tc. a szabad hajdúk kiirtásának módjáról.
- 1601/XIII.tc.
(116.): — 1601/XIII.tc. az élelemszolgáltatás tárgyában, annak teljesítésétől ami lehetséges az országlakók vonakodni nem fognak.
- 1622/LXV.tc.
(116.): — 1622/LXV.tc. nemzeti Liptay Imrét, a török portánál volt követet, az ország részéről kötelezett adósság alól szabadnak és mentnek nyilvánítják.
- 1625/XIII.tc.
(9.;116.): — 1625/XIII.tc. a csavargók és rablók megzabolázásáról és velük szemben az eljárás módjáról.
- 1638/LX.tc.
(15.): — 1638/LX.tc. a közönséges gonosztevők iránt nyomozás, letartóztatás és eljárás előírása.
- 1655/XXXVIII.tc.
(116.): — 1655/XXXVIII.tc. miképpen kelljen eljárni ama nemes gonosztevők ellenében, a kiknek valami lakásuk van? Továbbá a nyilvános nyomozást nem tartó alispánok, valamint a gonosztevők elbocsájtói és pártfogói, nem különben a vármegyéket az előrebocsájtottakban meggátló generalisok és kapitányok ellenében, a büntetést és az eljárás módját megszabják.
- 1687/XIII.tc.
(21.): — 1687/XIII.tc. hogy a kényszerített bevállásokat a törvényszékeken semmisenek tekintésék, megújítják Mátyás király harmadik decretumának 26-ik cikkét, magyarázattal.

1687/XIV.tc. (116.;	—	1687/XIV.tc. a gonosztevő nemeseknek, kiknek a lakásukon kívül alig van valamely fekvőjóságuk, az elfogásról alkotott 1655-ik évi 38-ik cikkelyt s letartóztatásuk további módját megmagyarázzák.
1715/VII.tc. (116.;	—	1715/VII.tc. a felségsértés eseteiről.
1723/V.tc. (116.;	—	1723/V.tc. a nemesség különös kiváltságáról.
1723/LXV.tc. (116.;	—	1723/LXV.tc. Országos levéltár felállításáról, s mások leveleinek a királyi kamarákból, s a szent Mártonról nevezett szent-pannonhalmi conventből és Erdélyből visszavételéről.
1790/XL.tc. (19.;	—	1790/XL.tc. a büntető törvényről és az új törvénykezési rendtartásról.
1790/91/XLII.tc. (20.;	—	1790/91/XLII.tc. a kínvallatásról.
1840/IX.tc. (116.;	—	1840/IX.tc. a mezei rendőrségről.
1844/VII.tc. (116.;	—	1844/VII.tc. az 1840/XXII. törvény cikk némely szakaszainak bővítéséről, s illetőleg módosításáról.
1867/XII.tc. (44.;	—	1867/XII.tc. a magyar korona országai és az Ő Felsége uralkodása alatt álló többi országok között fenforgó közös érdekű viszonyokról, s ezek elintézésének módjáról.
1869/IV.tc. (45.;67.;	—	1869/IV.tc. a bírói hatalom gyakorlásáról.
1870/XLII.tc. (46.;	—	1870/XLII.tc. a törvényhatósági hatásköréről.
1871/XVIII.tc. (46.;	—	1871/XVIII.tc. a községek rendezéséről.
1871/XXXI.tc. (47.;65.;69.;	—	1871/XXXI.tc. az első folyamodású bíróságok rendezéséről.
1871/XXXIII.tc. (48.;68.;69.;	—	1871/XXXIII.tc. a kir. ügyészség szervezete.
1871/LII.tc. (50.;	—	1871/LII.tc. a büntető törvényekre és gyakorlatra vonatkozó némely intézkedésről.
1872/XXXVI.tc. (46.;55.;	—	1872/XXXVI.tc. Buda-Pest fővárosi törvényhatóság alakításáról és rendezéséről.
1874/XXXIV.tc. (49.;	—	1874/XXXIV.tc. az ügyvédi rendtartás tárgyában.
1881/III.tc. (54.;	—	1881/III.tc. a közbiztonsági szolgálat szervezéséről.
1881/XXI.tc. (55.;83.;	—	1881/XXI.tc. a Budapest-fővárosi rendőrségről.
1891/XVII.tc. (66.;	—	1891/XVII.tc. a bírói és ügyész szervezet módosításáról.
1896/XXXIII.tc. (95.;98.;99.;108.;113.;119.;	—	1896/XXXIII.tc. a bűnvádi perrendtartásról.
1897/XXXIV.tc. (96.;113.;	—	1897/XXXIV.tc. a bűnvádi perrendtartás életbeléptetéséről.
1907/XVIII.tc. (121.;	—	1907/XVIII.tc. a bűnvádi perrendtartásról szóló 1896/XXXIII.tc. módosítása és kiegészítése tárgyában.
1908/XXXVI.tc. (121.;	—	1908/XXXVI.tc. a büntetőtörvénykönyvek és a bűnvádi perrendtartás kiegészítéséről és módosításáról.
1913/VII.tc. (121.;	—	1913/VII.tc. a fiatalkorúak bíróságáról.
1914/XIII.tc. (121.;	—	1914/XIII.tc. az esküdtbírótság előtti eljárásra és a semmisségi panaszra vonatkozó rendelkezések módosításáról.
1914/XIV.tc. (121.;	—	1914/XIV.tc. a sajtóról.
1921/XXIX.tc. (121.;	—	1921/XXIX.tc. a büntető igazságszolgáltatás egyszerűsítéséről.

- 1928/X.tc. (121.;) — 1928/X.tc. a büntető igazságszolgáltatás egyes kérdéseinek szabályozásáról.
- 1930/XXXIV.tc. (121.;) — 1930/XXXIV.tc. a törvénykezés egyszerűsítéséről.
- 1946/XIV.tv. (113.;) — 1946/XIV.tv. a vádtanács megszüntetéséről, a sajtóeljárás gyorsításáról és az államfogház büntetés megszüntetéséről.
- 1951/III.tv. (123.;) — 1951/III.tv. a büntető perrendtartásról.
- 1998/XIX.tv. (122.;) — 1998/XIX.tv. a büntetőeljárásról.
- 4010/1872. (IV. 4.) IM.r. (70.;71.;72.;) — 4010/1872. (IV. 4.) IM.r. szolgálati utasítás az elsőfolyamodású bíróságok számára. *Magyarországi Rendeletek Tára*, VI.évf. (1872) I.füzet. 151-171.p.
- 1586/1872. (I. 2.) IM.r. (70.;73.;74.;) — 1586/1872. (I. 2.) IM.r. utasítás a királyi ügyészségek számára. *Magyarországi Rendeletek Tára*, VI.évf. (1872) 1.sz. 1-17.p. + mellékletek.
- 43 972/1884.BM.r. (83.;84.;116.;) — 43 972/1884.BM.r. a fővárosi rendőrség számára kiadott utasítás tárgyában. In TÖRÖK Lajos — NÉMETHY Tihamér (szerk.): *Rendőri vonatkozású törvények, rendeletek és eljárási szabályok gyűjteménye*. Budapest, 1926, Editor Könyvkiadó Vállalat. 822 p.
- 3200/1899. (VIII. 15.) IM.r. (97.;) — 3200/1899. (VIII. 15.) IM.r. a bűnvádi perrendtartásról szóló 1896/XXXIII.tc. életbeléptetése tárgyában. *Igazságügyi Közlöny*, VIII.évf. (1899) 8.sz. 229-234.p.
- 3700/1899. (VIII. 2.) IM.r. (97.;100.;) — 3700/1899. (VIII. 2.) IM.r. büntető ügyviteli szabályok. *Igazságügyi Közlöny*, VIII.évf. (1899) 8.sz. 234-235.p.
- 5400/1899. (XII. 10.) IM.r. (22.;) — 5400/1899. (XII. 10.) IM.r. a fogház rendtartás módosítása tárgyában. *Igazságügyi Közlöny*, VIII.évf. (1899) 12.sz. 369-379.p.
- 15 637/1899. (XII. 6.) ME.r. (107.;) — 15 637/1899. (XII. 6.) ME.r. a királyi ügyészségek és a rendőri hatóságok és közegek érintkezési módjának megállapítása tárgyában. *Igazságügyi Közlöny*, VIII.évf. (1899) 12.sz. 357-359.p.
- 130 000/1899. (XII. 22.) BM.kr. (96.;101.;104.;106.;108.;109.;111.; 112.;) — 130 000/1899. (XII. 22.) BM.kr. a bűnvádi perrendtartásról szóló 1896/XXXIII.tc. életbe léptetése alkalmából a nyomozó rendőri hatóságok és közegek részére kibocsátott Utasítás tárgyában. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XXXIII.évf. (1899) II.füzet. 2416-2417.
- 10 663/1887.Fk.eln.ut. (86.;87.;88.;89.;) — 10 663/1887.fk.eln.ut. bűnvádi nyomozásokban követendő eljárás. 324-327.p. In KRECSÁNYI Kálmán (szerk.): *Kihágási eljárás alapját képező székesfővárosi törvényhatósági szabályrendeletek és főkapitányi rendeletek gyűjteménye kiegészítve a székesfővárosi Magyar Királyi Állami Rendőrség szervezetét, hatáskörét és működését szabályozó rendeletekkel és utasításokkal*. Budapest, 1894, Müller. 405 p.
- Üj.1867. (52.;) — Üj.1867. a Magyar Királyi Minisztériumhoz beosztott s eddig a Magyar Királyi Helytartótanácsnál tárgyalt ügyek jegyzéke. *Magyarországi Törvények és Rendeletek Tára*. I.évf. (1867) I.füzet. 16-22.p.

Bosznia-Hercegovina csendőrsége az Osztrák-Magyar Monarchia időszakában

Bosznia-Hercegovinát az Osztrák-Magyar Monarchia 1878-ban okkupálta, majd 1908-ban annektálta, melynek következtében a török szultán névleges fennhatósága is megszűnt a tartomány felett. Bosznia-Hercegovinát azonban a két társország egyikéhez sem, azaz az Osztrák Császársághoz, illetve a Magyar Királysághoz sem csatolták, hanem a két társország közösen kormányozta a közös pénzügyminiszter által.¹

A tartományban az életet az Osztrák-Magyar Monarchia belső viszonyaihoz igazították. A polgári viszonyok az Osztrák-Magyar Monarchia szabályai szerint honosodtak meg Bosznia-Hercegovinában, amely az annexió nyomán 1910-ben alkotmányt is kapott melyet *Ferenc József* uralkodói pátenssel hatályosított.²

A tartományra tehát az Osztrák-Magyar Monarchia viszonyait adaptálták. Ennek megfelelően a közigazgatás és annak részeként a rendvédelem a tartomány belső ügyének minősült, mint ahogyan a két társország, nevezetesen az Osztrák Császárság és a Magyar Királyság esetében is.³ A különbség „csupán” annyi volt, hogy a Magyar Királyság, illetve az Osztrák Császárság esetében a két társország kormányának, illetve törvényhozó testületének már nem volt felettes szervezete, azonban Bosznia-Hercegovina esetében a tartományi közigazgatás és annak részeként a rendvédelem legfőbb igazgatási és felügyeleti teendőit a közös pénzügyminiszter látta el az osztrák és a magyar országgyűlés intencióinak megfelelően.⁴

Bosznia-Hercegovina közigazgatását tehát a dualizmus gyakorlatának megfelelően rendezték, a hadügy témáját pedig az uralkodói felségjog szellemében intézték. Ebbe az osztrák és a magyar alkotmányos szervek nem szólhattak bele. A rendezés módja pedig megegyezett az Osztrák-Magyar Monarchia mindkét társországában már korábban bevezetettekkel. A tartomány területét kerületekre osztották, amelyek férfi lakossága alkotta a közös hadsereg területileg illetékes ezredeinek legénységi utánpótlását az általános hadkötelezettség elvének megfelelően.⁵

A Bosznia-Hercegovina-i csendőrség nem tartozott sem az osztrák, sem pedig a magyar csendőrséghez. A tartomány csendőrsége Bosznia-Hercegovina kormánya belügyminiszterének a felügyelete alatt állt, mivel a rendvédelem a belügyi tárca kompetenciájába tartozott. Azonban a bosnyák csendőrség is katonailag szervezett őrtestület volt, hasonlóan az Osztrák-Magyar Monarchia két társállamának csendőrségéhez. Ebből fakadóan pedig — mivel a csendőr személyében katonának minősült — a bosnyák csendőrség személyi ügyekben a közös haderőhöz tartozott. Az összes többi témában azonban a bosnyák kormány felügyelete és irányítása alatt állt a testület, melyet a kormány a belügyminiszter által gyakorolt. A helyzet tehát — a testület és a személyi állomány jogállását illetően is — lényegében azonos volt a magyarországgal azzal a különbséggel, hogy a Magyar Királyi Csendőrség személyi állománya a honvédelmi tárcához tartozott, ahol a testületi tagok ügyeinek az intézése céljából külön osztály működött, míg a bosnyák csendőrség személyi állománya a közös hadsereg területileg illetékes magasabb parancsnokságához tartozott.⁶

Végül soron tehát valamennyi csendőrség személyi állományának az ügyei a haderőhöz tartoztak, azonban eltérő módon. A haderő ugyanis két haderő nemből állt a tengerészetből és a szárazföldi erőből. Léteztek ugyan már repülő is — főleg a világháború időszakában — azonban még nem alkottak önálló haderőnemet. A repülőket légiáró csapatnak hívták, belőlük alakult ki a későbbi idők légiereje. A tengerészet teljes egészében a közös haderő része volt. A szárazföldi csapatok legerősebb részét is a közös haderő alkotta. E haderő azonban kiegészült a Magyar Királyságban a Magyar Királyi Honvédséggel és a népfelkeléssel, az Osztrák Császárságban pedig a Landwehr-el és a Landstrum-al. A Magyar Királyi Honvédségnek és a népfelkelésnek, illetve a Landwehr-nek és a Landstrum-nak nem voltak magasabb egység-parancsnokságaik és nehézfegyverzetük, illetve a fegyvernemek egy részével sem rendelkeztek, hanem a közös hadsereg magasabb egység-parancsnokságainak az alárendeltségébe tartoztak. A teljes haderő felett *Ferenc József* — a magyar kiegészítési törvényben foglaltak szerint — „mint alkotmányos fejedelmi jogot” gyakorolta a vezérlet = Leitung, vezénylet = Führung és belső szervezet = innere Organisation jogokat. Ehhez a haderőhöz illeszkedtek — a két társország és a tartomány sajátosságainak megfelelően — a csendőrségek.⁷

A Bosznia-Hercegovina-i csendőrség lényegében egy magyar csendőr kerületnek felelt meg. A terület nagysága, a működési területen élő lakosság létszáma, illetve a személyi állomány létszáma is a Magyar Királyi Csendőrség kerületeihez volt hasonló. A tartományi csendőrség szervezeti felépítése a testület működése, a szervezet irányításának az elvei, a személyi állomány jogállása stb. azonos, vagy nagyon hasonló volt a Magyar Királyi Csendőrségéhez.⁸

A testület parancsnoksága — ahogyan azt a tartományban nevezték a „csendőrkar-parancsnokság” — a tartomány székhelyére — ahol a közigazgatás szervezeteinek központjai is működtek — Szarajevóba települt. A testületi parancsnokság — amelyet a Magyar Királyságban csendőr felügyelő-ségnek hívtak — alárendeltségébe két alsóbb szintű tiszti parancsnokság tartozott, amelyek irányítása alatt pedig az őrsök teljesítettek szolgálatot. Összességében tehát a Bosznia-Hercegovina-i csendőrség négy szintű testület volt (I.sz. melléklet). A tartományi csendőrségre is jellemző volt — ugyanúgy mint a Magyar Királyi Csendőrségre — hogy tisztek csak a parancsnokságokon teljesítettek szolgálatot csekély létszámmal. A testület személyi állományának a többségét pedig — mintegy 90 %-os aránnyal — a legénység alkotta, akik az őrsökön látták el szolgálati feladataikat.⁹

A csendőr kar-parancsnokságon teljesített szolgálatot a testület parancsnoka és helyettese tábornoki és ezredesi rendfokozatban, három fő törzstiszt alezredesi rendfokozatban, két fő beosztott tiszt századosi ranggal akik az oktatást és a fegyverzetet felügyelték, melléjük segítőként beosztva egy-egy altiszt, egy fő gazdasági tiszt, egy fő puskaműves (fegyvermester) altisztként és egy fő segítője tisztként, egy fő törzsvezető, aki a tisztiszolgákat és a tisztek lovainak ellátását továbbá általában a fuvarozást felügyelte, valamint hat fő segédmunkás. A testületi parancsnokság teljes létszáma tehát — a tisztiszolgákat is beleértve — összesen csupán 21 fő volt.¹⁰

A szárny-parancsnokságok a testület vezető szervezetének az alárendeltségében működtek. Összesen nyolc szárny-parancsnokság működött.¹¹

A szárny-parancsnokságon teljesített szolgálatot a szárny-parancsnok törzstiszti rangban (örnagya vagy alezredesi), egy fő gazdasági tiszt beosztott tiszti rangban (hadnagy vagy főhadnagy, esetleg százados), egy fő számvivő altiszt és két fő irodai szolgálatot ellátó altiszt. Egy szárny-parancsnokságon tehát — a tiszti szolgákat is figyelembe véve — összesen 7 fő teljesített szolgálatot. Ebben a létszámban azonban nem szerepelnek a segédmunkások mivel az alkalmazásuk nem folyamatos, hanem esetenkénti volt.¹²

A szakasz-parancsnokság volt a testületen belüli a legalacsonyabb szintű tiszti parancsnokság. A szakasz-parancsnokságon teljesített szolgálatot a szakasz-parancsnok főhadnagyi vagy századosi rangban. A szakasz-parancsnoksági teendőket egyszemélyben látta el. Ez a legalsó szintű parancsnokság — a tiszti szolgát is számításba véve — két fős volt. Nem tartozott ugyan a parancsnokság személyi állományába, azonban a szakasz-parancsnok hosszabb távolléte esetében — betegség, szabadság stb. — a szakasz-parancsnok székhelyein szolgálatot teljesítő járásőrmesterek helyettesítették más teendőik ellátása mellett. Ilyenkor a minősített ügyek esetében pedig a szomszédos szakasz-parancsnokok helyettesítették a távollévő tisztársukat. Összesen 27 szakasz-parancsnokság működött.¹³

A testület parancsnokságainak az elhelyezkedését illetően tehát a rendező elv azonos volt a Magyar Királyi Csendőrségnél alkalmazottakkal. Eszerint a magasabb szintű parancsnokságok székhelyén mindig diszlokált az alárendelt parancsnokságok közül egy. Ennek az alapelvnek képezte a részét az is, hogy a tiszti parancsnokságok székhelyeire mindig telepíteni kellett egy csendőr őrsöt is.¹⁴

A csendőr őrs volt a tartományi csendőrség legkisebb szervezeti eleme, hasonlóan a magyar és az osztrák csendőrséghez, illetve ez volt a jellemző általában a csendőr szervezettípusra. Az őrsök személyi állományában már csak altisztek és tisztetek teljesítettek szolgálatot. Az őrsök tevékenységét az őrs-parancsnokok irányították, őket az őrs-parancsnokhelyettesek támogatták a munkájukban. Az őrsökön szolgálatot teljesített még rajtuk kívül átlag hat-nyolc fő. Bosznia-Hercegovinában összesen 267 őrs működött. Nagyobb létszámú — mintegy 12-16 fős — őrsöket csupán a járások székhelyeire telepítettek abból a célból, hogy ha valamely őrsön a létszám négy fő alá süllyedne legyen honnan csendőrt vezényelni az érintett őrsre, illetve ezen őrsök létszámát kívánták karhatalmi feladatok ellátására is igénybe venni.¹⁵

A testület személyi állományának a képzési rendszere érdekesen alakult a Magyar Királyi Csendőrségéhez képest. Eredetileg ugyan a magyar csendőrségnél is a képzési centrumok többé-kevésbé a parancsnokságok mellett létesültek, azonban viszonylag hamar — már a századforduló időszakára — létrejöttek azok az oktatási szervezetek, amelyek a testület egésze számára valósították meg a szakmai felkészítést.¹⁶ Lényegében azonosak voltak azonban a képzési formák, mivel mindkét csendőrségnél létezett a legénység alapfelkészítése. Erre épült — néhány évi szolgálati tapasztalat megszerzése nyomán — a járőrvezetői tanfolyam. A legénységi képzés csúcsát az őrs-parancsnok képző tanfolyam alkotta. A három szintű csendőr legénységi képzés illetve továbbképzés mellett működött a gazdasázképzés, melyet a haderő gazdasázképző oktatási intézményeinek az elvégzésével valósítottak meg.¹⁷

A testület tiszti karába pedig az Osztrák-Magyar Monarchia haderejének azon tisztjei kérhették a felvételüket, akik már legalább ötéves csapatszolgálatot rendelkeztek, vagy — tekintet nélkül a szolgálati időre — magyar, illetve osztrák csendőrtisztek voltak. Valamennyi jelentkezőnek beszélnie kel-

lett német és valamilyen szláv nyelven is. A Bosznia-Hercegovina-i csendőrségnél az átvett tisztetek egyéves próbaszolgálatot kellett teljesíteniük, melynek a végén gyakorlati vizsgán minősítették őket. Az eredményes vizsgán átesett tiszteket véglegesítették a testületnél. A próbaszolgálatot a szárny-parancsnokságokon teljesítették, ahol a mentoruk a szárny-parancsnok volt. Ez a rendszer kísértetiesen hasonlított a magyarra, ahol a fiatal tisztetek a Ludovika Akadémia elvégzését követően elméleti és gyakorlati tartalmú szakképzés nyomán kerültek az első tiszti beosztásukba, amely azonban még nem volt önálló tisztség, hanem a legkisebb tiszti beosztás helyettesi helye, ahol az idősebb tisztársuktól eltanulhatták a szakterület fortélyait.¹⁸ **(II.sz. melléklet)**

A csendőr legénység számára szállást a testület az őrsökön biztosított. Őrsönként egy fő csendőr nőszülését engedélyezték. Neki viszont nem volt szabad az őrsön laknia. Családja lakhatási költségeit pedig a testület fedezte. A testület tagjai számára térítésmentesen biztosították a fegyvert, lőszert és ruházatot, valamint az ágyneműt és az őrszlaktanyát, a többiről pedig a legénységnek a zsoldjából kellett gondoskodnia. Az őrs épületében — amelyek lehettek kincstári tulajdonban, vagy bérlemény-ként használhatták azokat — az őrs-parancsnoknak és helyettesének külön-külön szoba járt, a többi csendőr pedig kettő-négy ágyas szobákban lakott. Minden őrsön volt továbbá irodahelyiség, étkező, konyha, kamra és egy társalgó. Az őrsfőzőnő, a mosókonyha a melléképületben kapott helyet más mellék-helyiségek társaságában.¹⁹

A Bosznia-Hercegovina-i csendőrség is rendelkezett — a Magyar Királyi Csendőrséghez hasonlóan — a személyi állomány szociális helyzetének javítását célzó intézményekkel. Az egyiket Bosznia-Hercegovina kormánya hozta létre alapítványi formában. Ennek az volt a célja, hogy az alaptvány hozadékából évente megjutalmazzák a legkiválóbb járőrvezetőket. *Ferenc József* is létrehozott egy csendőrségi alapítványt a testület altisztjeinek a segítése céljából. Hasonló alapítványok a Magyar Királyságban is működtek.²⁰

A Bosznia-Hercegovina-i csendőrségnek volt egy speciális — a Magyar Királyi Csendőrség, illetve a magyar határőrizet tekintetében — lényeges momentuma is. Nevezetesen a magyar határszéli csendőrség 1912. évi átszervezését megelőzően OLÁH Ödön vezetésével csendőr tiszti delegációt küldtek ki Bosznia-Hercegovinába és az Osztrák Császárság örökös tartományaiba, hogy tanulmányozzák az ottani határőrizeti struktúrát. A tanulmányút tapasztalatait a csendőr tiszti delegáció jelentésben foglalta össze. E tapasztalatokat hasznosította a magyar állam a határszéli csendőrség átszervezése során.²¹

Jegyzetek:

¹ GALÁNTAI: 135.p.

² Loc.cit. 136.p.

³ 1867/XII.tc.

⁴ GALÁNTAI: op.cit. 137.p.

⁵ Loc.cit. 138.p.

⁶ PARÁDI: A polgári magyar állam első központosított, közbiztonsági szerve a Magyar Királyi Csendőrség.

⁷ GALÁNTAI: op.cit. 101-110.p.

⁸ PARÁDI: *A Magyar Királyi Csendőrség. Az első magyar polgári, központosított közbiztonsági őrtestület 1881-1945.* ; Idem: A Magyar Királyi Csendőrség megalakulása és működése 1881-1918. ; Idem: A Magyar Királyi Csendőrség szervezete. ; Idem: A Magyar Királyi Csendőrség szolgálati tevékenysége.

⁹ RÁTKY: 236.p.

¹⁰ Loc.cit.

¹¹ Szárny-parancsnokságok működtek: Szarajevóban, Travnikban, Banja Lukaban, Bihač-on, Tuzlón, Mostarban, Trebinjében és Gorazdében.

Loc.cit.

¹² Loc.cit.

¹³ Szakasz-parancsnokságok működtek: Szarajevóban, Visokóban, Rogaticán, Travnikban, Bugojnében, Livaóban, Banja Lukaban, Dervetában, Bos-Noviban, Bihačon, Bos-Petrovacon, Bos-Krupán, Tuzlón, Brokon, Pjeljinon, Sreberncián, Civikon, Gorazdében, Tocán és Visegradon.

Loc.cit.

¹⁴ PARÁDI: La gendarmerie hongroise naissance et fonctionnement 1881-1914.

¹⁵ RÁTKY: op.cit. 236.p.

¹⁶ PARÁDI: Rendvédelmünk képzési és képesítési rendszere 1867-1945.

¹⁷ RÁTKY: op.cit. 237.p. ; PARÁDI: A Magyar Királyság rendvédelme 1867-1919. ; Idem: Rendvédelmünk képzési és képesítési rendszere 1867-1945.

¹⁸ RÁTKY: op.cit. 237.p. ; PARÁDI: A csendőrtisztképzés és a fizetési osztályokba sorolt állami alkalmazottak szakvizsgarendszere.

¹⁹ RÁTKY: op.cit.

²⁰ RÁTKY: op.cit. ; PARÁDI: A magyar rendvédelem személyi állományának szociális viszonyai 1867-1945.

²¹ PARÁDI: *A dualista Magyarországi határőrizete 1867-1914.* 138.p.

Jegyzetekben alkalmazott rövidítések:

MONOGRÁFIÁK, KISMONOGRÁFIÁK ÉS HASONLÓ JELLEGŰ KÖTETEK

GALÁNTAI — GALÁNTAI József: *A Habsburg-monarchia alkonya. Osztrák-magyar dualizmus 1867-1918.* Budapest, 1985, Kossuth. 387 p. HU-ISBN 963 09 2589 3.

PARÁDI: *A Magyar Királyi Csendőrség. Az első magyar polgári, központosított közbiztonsági őrtisztület 1881-1945.* Budapest, 2012, Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. 281 p. HU-ISBN 978 963 08 4794 0. /A magyar rendvédelem-történet öröksége, 2./ HU-ISSN 2062-8447.

TANULMÁNYOK

PARÁDI: A polgári magyar állam első központosított, közbiztonsági szerve a Magyar Királyi Csendőrség — PARÁDI József: A polgári magyar állam első központosított, közbiztonsági szerve a Magyar Királyi Csendőrség. *Belügyi Szemle*, XXXVII.évf. (1982) 2.sz. 35-40.p. HU-ISSN 0133-6738.

PARÁDI: A Magyar Királyi Csendőrség megalakulása és működése 1881-1918. — PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség megalakulása és működése 1881-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, VII. évf. (1997) 8.sz. 78-83.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1996. október 29-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „A napóleoni közbiztonsági őrtisztület útja Párizstól — Itálián és Ausztrián keresztül — Budapestig” című VIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI: A Magyar Királyság rendvédelme 1867-1919. — PARÁDI József: A Magyar Királyság rendvédelme 1867-1919. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, X.évf. (1999) 10.sz. 98-147.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1998. szeptember 22-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „A nyugati rendvédelem hatása a XIX-XX. századi magyar rendvédelemre” című XI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI: La gendarmerie hongroise naissance et fonctionnement 1881-1914. — PARÁDI József: La gendarmerie hongroise naissance et fonctionnement 1881-1914. [A magyar csendőrség szervezete és működése 1881-1914.] *Revue de la gendarmerie nationale*, LXXV.évf. (2002) 205.sz. 109-114.p. FR-ISSN 1243-5619.

PARÁDI: A magyar rendvédelem személyi állományának szociális viszonyai 1867-1945. — PARÁDI József: A magyar rendvédelem személyi állományának szociális viszonyai 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV.évf. (2008) 17.sz. 57-64.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2003. november 11-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „A rendvédelem humán viszonyai” című XVII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI: Rendvédelmünk képzési és képesítési rendszere 1867-1945. — PARÁDI József: Rendvédelmünk képzési és képesítési rendszere 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XIII.évf. (2007) 16.sz. 90-93.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2002. november 12-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „A rendvédelmi szakképzés története” című XVI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI: A csendőrtisztképzés és a fizetési osztályokba sorolt állami alkalmazottak szakvizsgarendszere. — PARÁDI József: A csendőrtisztképzés és a fizetési osztályokba sorolt állami alkalmazottak szakvizsgarendszere. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XIII. évf. (2007) 16.sz. 100-104.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2002. november 12-én hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „A rendvédelmi szakképzés története” című XVI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI: A Magyar Királyi Csendőrség szervezete. — PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség szervezete. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXI.évf. (2011) 24.sz. 80-90.p. HU-ISSN 1216-6774 A tanulmány korábbi változata 2009. december 03-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „Csendőrség Ausztria-Magyarországon, illetve Ausztriában és Magyarországon 1849-2005.” című XXIV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

- PARÁDI: A Magyar Királyi Csendőrség szolgálati tevékenysége. — PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség szolgálati tevékenysége. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXI.évf. (2011) 24.sz. 90-99.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2009. december 3.-án, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „*Csendőrség Ausztria-Magyarországon, illetve Ausztriában és Magyarországon 1849-2005.*” című XXIV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

CIKKEK

- RÁTKY — salamonfai RÁTKY Károly: A volt császári és királyi Bosznia-Hercegovina-i csendőr testület. *Csendőrségi Lapok*, XV.évf. (1925) 13.sz. 236-237.p.

KÉZIRATOK

- PARÁDI: *A dualista Magyarország határőrizete 1867-1914.* — PARÁDI József: *A dualista Magyarország határőrizete 1867-1914.* Bölcsészdoktori disszertáció (ELTE BTK). Kézirat. Budapest, 1985.

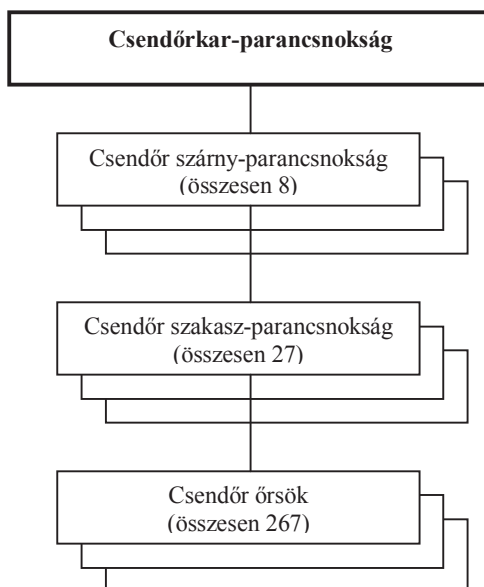
JOGSZABÁLYOK

- 1867/XII.tc. — 1867/XII.tc. a Magyar Korona országai és az Ő Felsége uralkodása alatt álló többi országok között fennforgó közös érdekű viszonyokról, s ezek elintézésének módjáról.

Mellékletek jegyzéke:

- I.sz. melléklet
Bosznia-Hercegovina csendőrségének szervezeti felépítése a dualizmus időszakában.
- II.sz. melléklet
Bosznia-Hercegovina csendőrsége személyi állományának képzési rendszere.

I.sz. melléklet

Bosznia-Hercegovina csendőrségének szervezeti felépítése a dualizmus időszakában

Forrás ! salamonfai RÁTKY Károly: A volt császári és királyi Bosznia-Hercegovina-i csendőr testület. *Csendőrségi Lapok*, XV.évf. (1925) 13.sz. 236-237.p.

Bosznia-Hercegovina csendőrsége személyi állományának képzési rendszere.

TISZTEK	LEGÉNYSÉG
Kar-parancsnokság (tartományi parancsnokság)	
	JÁRÁSŐRMESTERI TANFOLYAM Hat hetes időtartamú, oktatók törzs- és beosztott tisztek, jelentkezés 2-3 éves eredményes őr-parancsnoki működés után. ŐRS-PARANCSNOKI TANFOLYAM Hat hónapos időtartamú, oktatók törzs- és beosztott tisztek, őr-parancsnoki kinevezés előfeltétele a tanfolyam eredményes elvégzése. A tanfolyamot elvégzőket őr-parancsnok-helyettségé, esetleg őr-parancsnokká nevezték ki
Szárny-parancsnokság	
PRÓBASZOLGÁLAT A haderőtől, illetve az Osztrák-Magyar Monarchia társ-csendőr testületeitől átvett tisztek irányított szakmai felkészítése. Az egy éves próbaszolgalati idő a szár-parancsnok mentorálásával valósult meg, melynek a végén eredményes elméleti és gyakorlati vizsga nyomán véglegesítették a testületnél a tisztet.	ALTISZTI TANFOLYAM Öt hónapos időtartamú, oktatók a szárny-parancsnokság székhelyén működő szakasz-parancsnok és kiegészítő kiképzőként vezényelt altisztek. A tanfolyamra való bekerülés előfeltétele a járőrvezetői tanfolyam eredményes elvégzése. Altiszti rangba való előléptetés feltétele volt az altiszti tanfolyam elvégzése. Továbbképző jellegű képzési forma volt ahol a kiválóan végzettek közül a legjobbakat őr-parancsnokhelyettesnek nevezték ki. PRÓBACSENDŐR TANFOLYAM Hat hónapos időtartamú, oktatók a szárny-parancsnokság székhelyén működő szakasz-parancsnok és kiegészítő kiképzőként vezényelt altisztek. A tanfolyam járőrtársi képzettséget biztosító képzési forma, melyre katonaviseltek jelentkezhettek.
Szakasz-parancsnokság	
	JÁRŐRVEZETŐI TANFOLYAM Három hónapos időtartamú, oktatók a szárny-parancsnokság székhelyén működő szakasz-parancsnok és kiegészítő kiképzőként vezényelt altisztek. Járőrvezetőként kizárólag ezen tanfolyam eredményes elvégzését követően lehetett a csendőrt alkalmazni és tizedesnél magasabb rangba előléptetni.
Őrs	
	LEGÉNYSÉGI ÖNKÉPZÉS Az őrsök személyi állománya az őrs elhelyezési körletében a típushelyzeteket vitatta meg az önképzésre szánt idő alatt az idősebb csendőrök vezetésével.

Forrás ! salomonfai RÁTKY Károly: A volt császári és királyi Bosznia-Hercegovina-i csendőr testület. *Csendőrségi Lapok*, XV.évf. (1925) 13.sz. 236-237.p.

0448

RAVASZ István

**A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi alkalmazásának szabályozása
a HORTHY-korban, császári és királyi előzményekkel**

A XX. századi világháború két fegyveres szakasza (az 1914–1918-as Nagy Háború és az 1939–1945-ös Totális Háború) közötti időszakban a magyar állam nagy jelentőséget tulajdonított a felforgató vagy annak minősített tömegmozgalmak megelőzésének, illetve leverésének. A kiemelt figyelem a magyarországi tanácsköztársaságnak és az azt megelőző öszirózsás forradalomnak volt köszönhető, melyet tovább erősítettek az 1929–1933-as gazdasági válsághoz kötődő – elsősorban baloldali szervezésű – tömegmegmozdulások, illetve az 1940-es bányászsztrájk során a szélsőjobboldal azon törekvése, hogy a gazdasági követelésekkel induló megmozdulásokat politikaivá változtassa. A vizsgált időszakban ennek megfelelően mindvégig előtérben állt a karhatalom alkalmazásának témaköre.

1919 második felétől 1921 derekáig az államhatalom megszilárdítása bizonyos mértékben a magyar haderő és a félkatonai különítmények tevékenységének függvénye is volt. A rendszer konszolidálásának azonban alapvető feltételévé vált egyfelől a katonaság kivonása a direkt polgári rendfenntartásból, másfelől – többek között a külföldi tiltakozások és szankciók hatására – az egyre inkább önállósuló különítmények felszámolása; a túlkapások, vagyis a fehérterror megszüntetése. HORTHY Miklós altengernagy fővezér, majd kormányzó — noha hatalmát nem kis mértékben a paramilitáris szervezeteknek köszönhette — maga állt a folyamat élére és 1921 végére kiiktatta azokat. A keletkezett űrt azonban a katonai vezetés igyekezett betölteni, mégpedig – a rendvédelmi testületek mintegy kiegészítéseként – a Magyar Királyi Honvédséggel.¹

Az 1930. IX. 1-ei események, az ott tapasztalt tömeg százezres nagysága, valamint az, hogy azt a Magyarországi Szociáldemokrata Párt szervezte, bizonyos értelemben megijesztették a politikai és a katonai vezetést. Élénken élt még emlékezetükben 1919 márciusa, amikor a szervezett szociáldemokraták nélkül nem lehetett volna kikiáltani a magyarországi tanácsköztársaságot. Jóllehet 1930 őszén nem álltak fenn hasonló körülmények – az ország „csupán” pénzügyi, gazdasági és társadalmi válságba merült, de nem volt adott a vesztes háború utáni sokkhatás, s nem folyt az ország területeinek szomszédok általi megszállása és integrálása –, a vezetés egy része mégis attól tartott, hogy a történések már magát az államhatalmat veszélyeztetik. Ez utóbbi érzetük ugyan túlzott volt, ám a karhatalom jogi szabályzásának átalakítása mégis e vélelmüket tükrözte.

Az 1940-es évet mintegy végigkísérő sztrájkorozat ugyancsak a karhatalom jogi szabályzásának átgondolására készítette a politikai és a katonai vezetést. Az 1940. IV. 15-17. közötti 5 000 fős budapesti építészsztrájk egyik következménye 1940. V. 10-én a katonai parancsnokok – úgynevezett hadiüzemi megbízottak – kinevezése volt a hadiüzemmé minősített gazdasági egységekhez.² Ezt az 1939. évi honvédelmi törvény tette lehetővé,³ s az intézkedés előkészítése már 1939 szeptembere óta folyamatban volt.

A textil munkások június végén kirobbant egyhetes munkabeszüntetése érzékenyen érintette az államhatalmat, hiszen azzal egyidejűleg folyt a felvonulás a román határra, amikor is 1918 óta első ízben fordult elő, hogy a Magyar Királyi Honvédség egészét mozgósították. A rögtönítélő bíraskodás – korabeli, közkeletű nevén a statárium – 1940. VIII. 9-i kiterjesztése a honvédelem érdekeit sértő cselekményekre tette többek között lehetővé, hogy az 1940. X. 7-én a salgótarjáni szénmedencében kirobbant, mintegy 30 000 fősre duzzadt bányászsztrájk letörésére, mint karhatalmat a Magyar Királyi Honvédséget is bevetették. Megjegyzendő azonban, hogy a politikai vezetés ebben az esetben elsősorban a szélsőjobboldal ellen lépett fel, ugyanis az akció hátterében a nyilasmozgalom állt. A kormányzat és a kormányzó az ország német szövetségi rendszerben elfoglalt fegyveres semlegességi státuszát féltette – többek között – a szélsőjobboldal térnyerésétől. A fellépés alapját az állami rend megóvása végett szükséges büntetőjogi rendezésekről szóló 1938. évi törvény adta,⁴ amely az állami és társadalmi rend védelméről szóló 1921. évi törvény hatálya alá⁵ sorolta azon mozgalmakat és szervezkedéseket is, amelyek „... a jogrend törvényellenes úton való megváltoztatásának veszélyét rejti magában.”⁶

A Magyar Királyi Honvédség felhasználása karhatalmi feladatok ellátására – ezzel együtt – mindvégig másodlagos volt, bár sor került konkrét akciókra is, mint az 1923–1924-es bányász- és mozdonyvezetői sztrájk letörésekor, az 1930. IX. 1-ei megmozdulás idején, az 1935. évi választások során, vagy az 1940-es bányászsztrájk alkalmával. A karhatalmi feladatok végrehajtására elsődlegesen az úgynevezett rendészeti alakulatokat (mai terminológiával rendvédelmi szervezeteket) készítették fel, a Magyar Királyi Honvédséget azok kiegészítésére alkalmazták.⁷ A rendészeti alakulatok körét a két

világháború között a Magyar Királyi Belügyminisztériumhoz tartozó Magyar Királyi Állami Rendőrség (1919. X. 1.),⁸ majd Magyar Királyi Rendőrség (1932. I. 1.)⁹ és a személyi ügyek kivételével a belügyi tárca irányítása alatt álló Magyar Királyi Csendőrség¹⁰ és a Magyar Királyi Folyamőrség,¹¹ továbbá a Magyar Királyi Pénzügyminisztérium felügyelete alatt álló Magyar Királyi Vámőrség (1921. VIII. 25.)¹² és Magyar Királyi Pénzügyőrség (1867-től), továbbá a regionális és helyi közigazgatási hatóságoknak alárendelt fogházőrség, erdőőrség és mezőőrség alkotta.¹³ Az esetek többségében e testületek fellépése elégségesnek bizonyult. (*A polgári magyar állam időszakában megkülönböztettek katonailag szervezett fegyveres őrtestületet és polgári fegyveres őrtestületet. A katonailag szervezett fegyveres őrtestület tagjai katonai rendfokozatot viseltek, a személyi állomány belső függelmi viszonyai katonaiak voltak, rájuk a katonák általános jogosultságai és kötelezettségei egyaránt vonatkoztak. Mivel személyükben katonának minősültek, ezért személyi ügyeik intézése a honvédelmi tárca kompetenciájába tartozott, függetlenül attól, hogy az őket foglalkoztató fegyveres őrtestület mely tárca, illetve szervezet vezetőjének — főudvarmester, országgyűlés elnöke, koronaőrök stb. — felügyelete alatt állt. Ezzel szemben a polgári fegyveres őrtestületek tagjai testületi rangot viseltek — e rangrendszerek rendfokozatai elnevezésükben és alakjukban is eltértek a katonai rendfokozati rendszer rangjaitól — a személyi állomány belső függelmi viszonyrendszere pedig nem katonai, hanem hivatalnoki volt. A polgári fegyveres őrtestületek személyi állományainak tagjaira a katonákra általában érvényes jogosultságok és kötelezettségek nem vonatkoztak. Mivel személyükben nem minősültek katonának, ezért személyes ügyeik intézése nem a honvédelmi tárca, hanem a testületük felügyeletét ellátó tárca kompetenciájába tartozott. a szerk.)¹⁴*

A kiküldött katonai karhatalmi kötelék parancsnoka mellérendelő viszonyba került az adott feladat végrehajtásába már bevont rendvédelmi alakulatok parancsnokaival.¹⁵ Az azokkal való keveredést az utasítások kifejezetten tiltották, sőt még azt is meghatározták, hogy katonák nem használhatók fel a karhatalmi teendőkön túli rendvédelmi jellegű tevékenységek, tehát kifejezetten rendőri-csendőri intézkedések megtételére. Engedményt egyetlen esetben, — a háborús hátország körülményeit és lehetőségeit figyelembe véve — tettek: szükség esetén a katonai karhatalmi alakulathoz kikülönített kisebb csoport parancsnokságát átvehette megfelelő rendfokozattal bíró csendőr, de ez a kitétel rendőrökre és más rendvédelmi testületekhez tartozó tisztokra már nem vonatkozott.¹⁶ Az Osztrák–Magyar Monarchia utolsó időszakában szintén mellérendelt viszonyt írtak elő, ám még ez az egyetlen kivétel sem állt fenn: „...a karhatalom csapatainak parancsnoka nincs felhatalmazva a csendőrség felett rendelkezni, éppoly kevésbé áll jogában a csendőrtisztnek a karhatalom csapataira befolyást gyakorolni.”¹⁷

Katonai karhatalom igénybevétele

A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi igénybevételének eseteit két csoportba sorolták. Az elsőbe tartozott minden olyan igénybevétel, amit előre lehetett látni, illetve tervezni. Ide tartozott a választások lebonyolításának biztosítása, az árvíz és elemi csapások elleni védelem (amire a Honvéd Vezérkar vagy a trianoni békediktátum katonai határozványaiából következő, azok megkerülését célzó rejtés időszakában az annak megfelelő szervezet konkrétan kidolgozott tervekkel rendelkezett), de ide sorolták az olyan tömegmegmozdulásokat is, amelyek kifejlődését előre lehetett látni.¹⁸ A második csoportba a váratlanul bekövetkező, szigorúan csak társadalmi jellegű események tartoztak.¹⁹

Az első csoportból is kiemelték a választások biztosítását, amellyel a szabályzatokban egy külön paragrafus foglalkozott.²⁰ Ebben külön kiemelték, hogy a honvéd karhatalom alkalmazásáról „a honvédelmi miniszter a belügyminiszterrel egyetértve rendelkezik.”²¹ E kitétel nem azért került bele a szabályzatba, mert a választások lebonyolítása eleve belügyi kompetenciába tartozott, hanem a „rendvédelem az első, a honvédség a második” elve okán, ami a későbbiekben, a honvéd karhatalom rendeltetésének leírásakor válik érthetővé. Az elsősorban az 1989 előtti szakirodalomban előfordult állítások (miszerint a választások során az előre kirendelt karhatalom „segített irányba terelni” a választókat, kire is adják le voksukat) fényében válik érdekessé a szabályzat következő előírása: „A karhatalom oly alkalmazása, mely alkalmas volna valamely párt érdekeit elősegíteni vagy hátráltatni, a fegyveres erő hivatásával és tekintélyével össze nem egyeztetendő.”²²

Visszatekintve az időben azt láthatjuk, hogy lényegét tekintve a XX. század elejéhez képest a HORTHY-korban sem a katonai karhatalom fogalma, sem rendeltetése, sem alkalmazásának alapelvrendszere nem módosult az Osztrák–Magyar Monarchia utolsó időszakához képest. Az 1906-os

karhatalmi szabályzatban ugyancsak egy teljes paragrafus szabályozta a választások biztosítását,²³ a különbség abban állt, — ami megkülönböztette a két korszak vezetőinek látásmódját — az 1918–1919-es történések után és okán az, hogy az 1920-as és 1930-as években jobban tartottak esetleges megmozdulásoktól, mint 1914 előtt: az 1906-os szabályzat két és fél, az 1924-es négy oldalban foglalkozott a témával.

Az előzetes egyeztetést 1906-ban is előírták, ám értelemszerűen nem kettő, hanem több személy között: „*a közös hadügyminiszter a belügyminiszterrel, illetőleg Horvát–Szlavón–Dalmátország bánjával egyetértőleg fog eljárni, a honvédség elvi kirendelésére vonatkozólag pedig a honvédelmi miniszterrel fog megegyezni.*”²⁴ Vagyis: a magyar belügyminiszter és honvédelmi miniszter nem tárgyalhatott egymással a választások biztosításáról, hanem a Bécsben székelő császári és királyi közös hadügyminiszter egyeztetett mindkettejükkel (s az 1918 után nem létező horvát bánnal, a Magyar Királlyal társországi státuszban lévő, a Magyar Szent Korona részét képező Horvátországnak az államfő által kinevezett vezetőjével). Az 1906-os szabályzatban az is benne foglaltatott, hogy „*...a politikai hatóságok, különös tekintettel legyenek arra, hogy a túlmérvű karhatalmi kirendelések a katonai érdekekre nézve hátrányosak.*”²⁵ Ugyanez megjelent a Magyar Királyi Honvédség 1924. évi karhatalmi szabályzatában is, noha „gyengített” formában: „*A karhatalom részéről alkalmazott rendszabályok a túlságos szigor mellőzésével legyenek egyszerűek...*”²⁶

A dualizmuskori és a két világháború közötti karhatalmi szabályzat felépítése is hasonló, még a karhatalmi szabályzatok katonai kódjele sem változott *Ferenc József* korához képest, minden esetben A-15 volt. Megjegyzendő, hogy a katonai karhatalom terén a közös hadseregre (k. u. k. Heer) és a Magyar Királyi Honvédségre azonos, egyazon utasításban összefoglalt szabályzók vonatkoztak. Az viszont határozottan megjelent, hogy „*A karhatalmat rendszerint a közös hadsereg (esetleg haditengerészet) adja. A honvédség karhatalmat csak azon esetben állít ki, ha helyben vagy közelben közös hadseregbeli csapatok éppen nem, vagy csak elégtelen számban állnak rendelkezésre.*”²⁷ Elemi csapások esetére ez a megszorítás nem vonatkozott.

Visszatérve a két világháború közötti Magyar Királyság időszakára, mindkét — tehát előre tervezhető vagy váratlanul bekövetkező — esetben szükség volt a polgári közigazgatás igényének benyújtására. Amennyiben elegendő idő állt rendelkezésre, akkor annak írásban kellett történnie. A kérvény a várost/járást, vármegyét megjárva került a belügyminiszterhez, aki átadta azt a honvédelmi miniszternek, az a honvédség főparancsnokságnak, illetve Honvéd Vezérkarnak, ahonnan aztán az intézkedés a katonai területi parancsnokságokon keresztül jutott el az érintett csapatokig.²⁸ (Az 1920-as és 1930-as békeévekben a Honvédség Főparancsnoksága, annak megszűnte után háború idején a Honvéd Vezérkar volt a tényleges katonai vezető szervezet. A katonai területi parancsnokságok alatt a békeévekben a vegyesdandár-parancsnokságok, a háború alatt a hadtest-parancsnokságokat is felállító honvéd kerület-parancsnokságok értendők: budapesti I., székesfehérvári II., szombathelyi III., pécsi IV., szegedi V., debreceni VI., miskolci VII.; majd a visszacsatolásokat követően 1938-tól kassai VIII. és 1940-től kolozsvári IX. A hadtesteket római, a vegyes dandárokat és a honvéd kerület-parancsnokságokat arab hadrendi számmal jelölték.)

Szükséghelyzetben az igénylést szóban (telefonon) is le lehetett adni a legközelebbi honvédségi alakulat parancsnokának, vagy ügyeletes tisztjének. Ekkor is el kellett azonban készíteni az utólagos írásos igénylést.²⁹ Az előre tervezhető eseményeknél – ilyenek voltak például a választások – a szabályzatok nem tették lehetővé az igénylés gyors és közvetlen módját.³⁰ Az általános előzetes, szükséghelyzetben utólagos írásbeliséget az 1906-os szabályzat is előírta.³¹

Részletesen szabályozták azok körét, akiktől az igénylés kiindulhatott. Figyelemre méltó ebből a szempontból az 1923-ban érvénybe lépett karhatalmi szabályzat, ugyanis az abban lefektetett lista 1942-ig érvényben maradt, s akkor is csak lényegtelen, inkább bővítő jellegű módosításokat eszközöltek azon. Ez olyannyira részletes volt, hogy például még a múzeumigazgatókat is felsorolták benne.³² **(I.sz. melléklet)** Hasonló volt a jogosultak köre 1914 előtt is. Olyan stallumok nem kerültek áttemelésre, amelyek 1918 után már nem léteztek, például a fumei és a magyar–horvát tengerparti kormányzó.³³

A helyi és a központi hatóságok tudták, hogy az ország mely területein nagyobb, s hol kevesebb az esélye tömegmozgalmak kialakulásának, átfogó tervek mégsem készültek. A katonai vezetés arra az álláspontra helyezkedett, hogy teljes bizonyossággal nem jelezhető előre az esetleges tömegmozgalmak kialakulásának pontos helye és területi kiterjedése, következésképpen az országos karhatalmi terv

inkább akadályozná, mint segítené a Magyar Királyi Honvédség hatékony fellépését.

Helyi szinten más volt a helyzet, a rendvédelmi szervezetek és a honvéd alakulatok rendelkeztek helyőrségük területére érvényes karhatalmi tervekkel. Országos karhatalmi terv készítését mindössze két esetre, a választások biztosítására és az árvízvédelemre írták elő az utasítások és szabályzatok.³⁴

Az Osztrák-Magyar Monarchia utolsó időszakában csak árvíz esetére írták elő előzetes az tervek kidolgozását,³⁵ ami azonban nem zárta ki azt, hogy helyi szinten is készíthettek karhatalmi terveket.

Karhatalmi alkalmazás elrendelése

Katonai karhatalom alkalmazását alapvetően a területileg érintett honvéd kerület parancsnoka rendelhette el, hirtelen szükséghelyzet esetét kivéve a Honvédség Főparancsnokságának intézkedése alapján. A kerület parancsnok (illetve törzse) határozta meg a karhatalmi feladatba bevonandó erők nagyságát, eloszlását és feladatait. Az egyes alakulatok felé az ő írásos parancsa alapján az állomás-, illetve a helyőrség-parancsnokok intézkedtek. Több kerületet érintő karhatalmi feladatokra a Honvédség Főparancsnoksága fenntartotta magának az intézkedési jogkört.³⁶ Alapesetben a kirendelésre 1914 előtt is a területileg érintett katonai területi parancsnok volt jogosult, több kerületet érintő esetben a Magyar Királyság területén (beleértve Horvátországot is, illetve a közös hadsereg alakulatait is) honvédelmi miniszter.³⁷

Szükséghelyzetben a legközelebbi állomás- vagy helyőrség-parancsnok is elrendelhetette a karhatalmi készültséget, sőt adott esetben egy alakulat ügyeletes tisztje is. Az utólagos tájékoztatást azonban ezen esetekre is előírták.³⁸ 1914 előtt ilyen lehetőséget csak „*elemi csapásoknál való segélynyújtásra*” fogalmaztak meg: „*A katonai területi parancsnokságok fel vannak hatalmazva, hogy oly esetekben, midőn hirtelen beálló veszély elhárításáról van szó . . . a hivatott közigazgatási (rendőr) hatóságok megkeresésére . . . karhatalmat az elkerülhetetlen szükség tartamára kirendeljenek. Különösen sürgős esetekben . . . katonai segélyosztagoknak a helyőrségi állomáson vagy annak közeli körletében való alkalmazását a katonai állomás-parancsnokságok (állomás-parancsnokok) is azonnal és önállóan elrendelhetik.*”³⁹ Sőt: azonnali vészhelyzet esetén „*a laktanya és helyőrségi ügyeletes tiszt . . . is felvan hatalmazva, hogy . . . saját felelősségére karhatalmat kivonultasson.*”⁴⁰ Az utólagos jelentést, a kirendelt alakulat(ok) hovatartozásától függően, ugyancsak előírták: „*Minden ilyen kirendelés a hadügyminiszternek (honv. miniszternek) bejelentendő.*”⁴¹

Honvéd alakulatok karhatalmi alkalmazását semmilyen szintű polgári hatóság, vagy közigazgatási szervezet nem rendelhette el. Ha a beállott szükséghelyzet elvágta őket felettes szervezetüktől, illetve minisztériumuktól, és a rendelkezésükre álló rendvédelmi erő kevésnek bizonyult, akkor is csupán kérhettek a legközelebbi honvédségi alakulat parancsnokától. Annak számára viszont elő volt írva a kérés teljesítése, abban az esetben, ha a történeteket maga is hasonlóan veszélyesnek ítélte meg mint az őt a beavatkozásra felkérő polgári vezető. Hasonlóan nem rendelhettek el semmit a honvéd csapatok számára a rendvédelmi alakulatok parancsnokai, még akkor sem, ha beosztásuk és rendfokozatuk egyébként arra alkalmassá tették volna őket. Például egy ezredesi rendfokozatban lévő csendőr kerület-parancsnok is csak kéréssel fordulhatott a területére eső honvéd zászlóalj alezredesi rangú parancsnokához.⁴² 1914 előtt is hasonlóan szabályozták, hiszen katonai karhatalom még elemi csapás esetén, azonnali szükséghelyzetben is a rendőrhatalóság megkeresésére volt kirendelhető.⁴³

Amennyiben a polgári közigazgatási szervezeteket működésükben megbénították, a területileg illetékes vegyesdandár-parancsnoknak, a legközelebb eső állomás- vagy helyőrség-parancsnoknak (vagy azok ügyeletes tisztjének) nem csupán lehetősége, de egyben kötelessége is volt a karhatalmi beavatkozás elrendelése. Kötelesek voltak: „*...saját hatáskörükben minden célravezető intézkedést megtenni, amely a mozgalom terjedésének meggátlására és elfojtására a legalkalmasabbnak mutatkozik.*”⁴⁴ Természetesen a felettes katonai szervezeteknek a történeteket és az intézkedéseket azonnal jelenteni kellett, amelyeknek viszont a polgári hatóságokat kellett tájékoztatniuk minderről. Érdekes, hogy ennek bevezetésére (szabályozására) csak a Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium 1931. II. 3-ai vezetői értekezlete után került sor.⁴⁵

Az egyszer már kirendelt honvéd karhatalom visszavonására az a katonai parancsnok volt jogosult, aki azt kirendelte. Amennyiben a területileg illetékes polgári közigazgatási vezető nem értett egyet a honvéd karhatalom bevonásával (például korainak tartotta azt), az alakulatnak kint kellett maradnia az alkalmazási körzetben és a belügyminiszternek, illetve a honvédelmi miniszternek kellett egyeztetnie a

visszavonásról, vagy annak elhalasztásáról.⁴⁶ A karhatalmi feladatokra kirendelt katonai erők visszavonását 1914 előtt, a „politikai hatóság”-okkal és a „közigazgatási közeg”-ekkel egyeztetve, a kirendelést elrendelő katonai területi parancsnok, több katonai területre kiterjedő alkalmazás esetén a honvédelmi miniszter rendelhette el.⁴⁷

A honvédelmi tárca 1931. II. 3-ai vezetői értekezlete — nem utolsósorban az 1930. IX. 1-jei budapesti megmozdulások hatására — megvitatta és módosította a Magyar Királyi Honvédség karhatalmi alkalmazásának alapelveit. A vezérkari főnök — hivatalos megnevezésében a rejtés okán ekkor HM VI. csoportfőnök — előterjesztése alapján elfogadott módosítások lényege a felső katonai vezetés szerepének növelése volt, így az egységes vezetés bevezetését, a parancsnoklás témáját a Magyar Királyi Honvédség főparancsnokára bízta és értelmezhetővé tette, hogy a főparancsnoknak alárendelték a polgári hatóságok képviselőit. Ez a szabályozás elviekben megvalósíthatóbbá tette egy katonai diktatúra adott esetben történő bevezetésének lehetőségét is. A döntéssorozatban szokatlanul erős volt a miniszterelnök szerepe, akinek döntéseit kiemelték a minisztertanács kereteiből, noha a február-márciusi koronatanácson az államfő és a honvédelmi miniszter is a módosítások irányába ható beszédekkel mondott.⁴⁸

A karhatalom egységes vezetése

A kiküldött katonai karhatalmi alakulatot a „rangidős” polgári közigazgatási vezetőhöz utalták. Ő volt köteles gondoskodni a katonák elszállásolásáról, ellátásáról, ő tájékoztatta a karhatalmi alakulat parancsnokát a kialakult helyzetről és az addig tett intézkedésekről (ez utóbbit átengedhette a már ott tevékenykedő rendvédelmi alakulatok parancsnokának). Utasítást azonban nem adhatott katonai karhatalmi alakulatnak.⁴⁹ Választások esetén a választási elnökhöz, kisebb helyiségekben a szavazatszedő küldöttség elnökéhez utalták. Ez az utalás azonban nem jelentett alárendeltséget vagy parancsadási jogot.⁵⁰ Mindez teljesen megegyezett az 1914 előtti szabályzással.⁵¹

A katonai karhatalmi alakulat parancsnoka az azt kiküldő honvéd kerület-parancsnoka volt. Amennyiben az alakulat tevékenységét más kerületben fejtette ki, akkor a „fogadó” kerület-parancsnokának alárendeltségébe került át.⁵² (Ez az átkerülés, katonai szakterminológiával átalárendelés, 1914 előtt is létezett.⁵³) Az új alárendeltség 1934-től az alakulat elindulásakor lépett életbe, azt megelőzően a menetben lévő alakulat mindig annak a vegyesdandárnak az alárendeltségébe tartozott, amelyiknek a területén áthaladt.⁵⁴ Más volt a helyzet a több kerületet egyidőben érintő karhatalmi intézkedések bevezetése esetén.

Az 1920-as években ilyen esetekben a Magyar Királyi Honvédség főparancsnoka jelölt ki egy tábornokot, aki átvette a karhatalmi feladatokra kiküldönített honvédalakulatok feletti parancsnokságot.⁵⁵ A karhatalmi parancsnok a vezetésben azon vegyesdandár törzsére támaszkodott, amelynek területét a leginkább érintették a karhatalmi intézkedéseket kiváltó események. Hasonló módon oldották meg az egységes vezetést az ország egészét érintő karhatalmi intézkedések bevezetésekor, azzal a két fontos különbséggel, hogy a vezénylő tábornok a Magyar Királyi Honvédség Főparancsnoksága bázisán állította fel saját törzskarát, illetve hogy az egységes vezetés felállítását a honvédelmi és a belügyminiszter egyeztetésének kellett megelőznie.⁵⁶

Budapesten a karhatalom parancsnoka az 1. vegyesdandár parancsnoka volt, a városparancsnokság (egyik) végrehajtó szervezetként lépett be a karhatalmi intézkedések bevezetésekor. Országos szintű intézkedések esetén a fővárosi 1. vegyesdandár parancsnoka közvetlenül a karhatalmi vezénylő tábornok alárendeltségébe tartozott.⁵⁷

1929-ben az egységes vezetés rendszerét annyiban módosították, hogy az ország egészét érintő esetekben a Magyar Királyi Honvédség Főparancsnokságának Karhatalmi Főparancsnokságot kellett felállítania, amelynek megalakulásakor a két vezető szervezet szétvált egymástól.⁵⁸

1931-ben ezt újabb módosítás követte, amelynek értelmében az egységes irányítás bevezetésére, a Magyar Királyi Honvédség főparancsnokával egyetértésben és a honvédelmi miniszter hozzájárulásával, a belügyminiszternek kellett előterjesztést tennie a miniszterelnök felé. Az egységes vezetést ennek alapján a miniszterelnök rendelte el — minisztertanács elé nem volt köteles vinni a dolgot — melyet a honvédelmi miniszter fogadosított.⁵⁹ Ugyanekkor írták elő „...az alkotmányos kormányzás megbénításának esetére...”, hogy a Karhatalmi Főparancsnoksághoz a Magyar Királyi Belügyminisztériumnak egy fő csendőr és egy fő rendőr, valamint egy fő folyamőr főtisztet, a Magyar

Királyi Pénzügyminisztériumnak pedig egy fő főtisztviselőt, a Magyar Királyi Kereskedelmi Minisztériumnak pedig egy fő vasúti- és egy fő postai főtisztviselőt kellett delegálnia.⁶⁰

E személyek a Karhatalmi Főparancsnokság felállításakor a Magyar Királyi Honvédség főparancsnoka által (alkalomszerűen) kinevezett vezérkari főnök vezetése alatt, a Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium kiképzési osztálya és az 1. osztálya teljes személyi állományával, valamint a tárca VI/7.ö. és VI/7.k., továbbá a katonapolitikai osztály egy-egy előadójával, valamint a Katonai Főcsoportfőnökség összekötő tisztjével együtt alkották a Karhatalmi Főparancsnokság vezérkari osztályát.⁶¹

A budapesti 1. vegyesdandár-parancsnokságához a fővárosi rendőr-főkapitányságnak és a fővárosban székelő vidéki rendőr-főkapitányságnak, a Magyar Királyi Folyamőrségnek, csendőr kerületeknek és a budapesti révfőkapitányságnak kellett egy-egy főtisztet delegálnia országos karhatalmi készütség elrendelése esetén.⁶² A honvéd kerület-parancsnokok mellé csak a csendőr kerület-parancsnokok delegáltak kerületenként egy-egy tisztet.⁶³

1931-ben egészítették ki a karhatalmi vezetési rendszert egy karhatalmi hadtest-parancsnoksággal és egy karhatalmi lovas hadosztály-parancsnoksággal. A hadtest-parancsnokság beékelődött a Karhatalmi Főparancsnokság és a vegyesdandár-parancsnokságok közé, a hadosztály-parancsnokság a dandár-parancsnokságok strukturális szintjén alakult meg. Mindkét új parancsnokság csak az országos karhatalmi készütség elrendelésekor állt fel. Beiktatásuk a karhatalmi hadrendbe nem jelentette a Magyar Királyi Honvédségtől bevont erők növelését, a karhatalmi alakulatok létszáma csupán a parancsnokság személyi állományának a létszámával gyarapodott.⁶⁴

További újdonságot jelentett 1931-ben, hogy a Karhatalmi Főparancsnokság közvetlen alárendeltségében létrehozták az országos karhatalmi készütség elrendelésekor felállítandó úgynevezett vári karhatalmi csoportot. A Magyar Királyi Testőrség parancsnokának alárendelt csoportba az összes, a Budai Várban elhelyezett testőr, honvéd-, rendőr- és koronaőr-alakulat beletartozott. Ugyanekkor osztották a budapesti 1. vegyesdandár-parancsnok alárendeltségében maradó karhatalmi erőket két karhatalmi csoportra: budaira és pestire.⁶⁵ 1944. X. 15-én és 16-án éjszaka — a háborúból történő kiugrási kísérlet és a német fegyverekkel támogatott nyilas hatalomátvételbe torkolló események időszakában — LÁZÁR Károly altábornagy, testőrparancsnok számára ez nyújtott lehetőséget az intézkedésre.

Ugyancsak 1931-ben rendelték el a katonai reáliskolák bevonását a karhatalmi rendszerbe. Tanintézetenként — az 1932-1933. tanév kezdetétől — két karhatalmi századot kellett szervezni, tényleges tisztek parancsnoksága alatt, egyet a VII-VIII., egyet pedig az V-VI. évfolyam növendékeiből. A területileg illetékes vegyesdandár-parancsnoknak, szükséghelyzetben a legközelebbi állomás-parancsnoknak alárendelt századokat csak a helyőrségben volt szabad alkalmaznia.⁶⁶

1931-ben — arra az esetre, ha az államhatalmi szervezetek tevékenysége megbénulna — kettéosztották az országot. A Dunától nyugatra eső területek úgynevezett teljhatalmú vezérő tábornoka a 3., a Dunától keletre eső területeké pedig a 7. vegyesdandár-parancsnoka lett volna.⁶⁷ Hatalmukat az állami vezető szervezetek cselekvési szabadságának visszanyeréséig semmi sem korlátozta volna, még az esetlegesen mozgásszabadságukat megőrző kormánybiztosokat — a Dunától nyugatra eső területeken Zala, a Dunától keletre Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye főispánja — is feleskették volna a maguk hűségére.⁶⁸ A polgári hatóságok feletti intézkedési jogot 1912. évi, a kivételes hatalomról szóló törvényre alapozták.⁶⁹ Az ország területén ilyen esetben a polgári lakosság felett is a háború esetére szóló különleges büntetőjogi rendelkezések léptek volna életbe.⁷⁰

Ez az eset feltételezte a Magyar Királyi Honvédség Főparancsnoksága és az általa felállítandó Karhatalmi Főparancsnokság cselekvésképtelenségét is. A két kerület-parancsnok közül a rangidősnek kellett átvennie a legfőbb állami végrehajtó hatalmat. Szükség esetén a dunántúli teljhatalmú vezénylő tábornokot a 2., a dunáninnenit a 6. kerület parancsnoka helyettesítette.⁷¹

Ha a karhatalmi intézkedéseket kiváltó események a fővárosban odáig fajultak volna, hogy a Budapesten állomásozó rendvédelmi és honvédalakulatok elfojtásukra elégtelennek bizonyultak volna, akkor a vidékről felhozott karhatalmat két csoportba osztották volna. A 3. honvéd kerület-parancsnok vezetése alatt megalakuló úgynevezett dunántúli karhatalmi csoportnak a budai oldalt, a 7. honvéd kerület-parancsnok irányításával létrejövő dunáninenni karhatalmi csoportnak a pesti oldalt kellett volna előbb blokádnál vennie, majd a bekerítés teljessé válása után oda behatolnia. Abban az esetben tehát ha

a szükséghelyzet a fővárosra korlátozódott volna, akkor a budapesti karhatalmi csoport a tervek szerint megőrizte önállóságát.⁷²

1914 előtt a kirendelt katonai karhatalom egységes vezetésére nem jött létre birodalmi, országos vagy országrésznyi igény, csupán a kirendelt erők parancsnoka kijelölésének elvét fogalmazták meg: „...az egész csoport feletti egységes parancsnoklás rendfokozat és rang szerint a legmagasabb parancsnokot illeti meg, tekintet nélkül arra, hogy az a közös hadsereghez vagy a honvédséghez tartozik-e.”⁷³ amit „nagyobb területre kiterjedt csendzavarások” esetén azzal toldottak meg, hogy „...egy kiterjedt terület több pontján . . . a törvényes rend helyreállítására kirendelt csapatok egységes vezetésének biztosítása czéljából az azok feletti parancsnoklás egy parancsnokra ruházandó”.⁷⁴ A karhatalmi törzsek felállítását is csak általában szabályozták: „Erősebb karhatalmaknál és ezeknek nagyobb területen való alkalmazásánál a parancsnokhoz megfelelő törzs (segédtisztek, orvosok, küldönczök stb.) osztandó be.”⁷⁵ Látható, hogy a HORTHY-korban ezt a témakört sokkal részletesebben szabályozták, mint az Osztrák-Magyar Monarchia utolsó időszakában. A „szabad kéz elve” viszont épp az 1920 utáni szabályzatokból tűnt el: „A katonai működés módja és a karhatalom tényleges alkalmazására irányuló katonai intézkedések kizárólag a katonai parancsnok belátásától függenek.”⁷⁶

A honvéd karhatalom riasztási rendszere

1930-ban vezették be a Magyar Királyság egész területét érintő esetekre vonatkozóan a kétfokozatú karhatalmi riasztási rendszert.⁷⁷ 1914 előtt ilyen nem volt. Az úgynevezett országos karhatalmi készütség elrendelését követően 6 óra állt rendelkezésre a vezető szervezetek és a karhatalmi alakulatok megalakítására. Ez alatt el kellett érni a menetkésztséget, amibe beleértendő volt az éleslőszer raktárakból való kihozása és felmálházása,⁷⁸ illetve az, hogy a Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium 7/k. osztályának elő kellett készítenie a vasutakat az esetleges csapatszállítások lebonyolítására.⁷⁹ **(II.sz. melléklet)** A felállított karhatalmi erők összlétszáma nem haladhatta meg a Magyar Királyi Honvédség, az egyes csapattestek által kiküldött karhatalmi alakulatok létszáma pedig az adott csapattest békelétszámának 50%-át.⁸⁰ **(III.sz. melléklet)** Tartalékosok behívása elővigyázatból, a tömegmozgalmaktól való félelem okán, nem szerepelt a karhatalmi utasításokban. A katonai vezetés megbízott az éppen szolgálatát teljesítő, így fegyelmezett állományban, ám tartott a szervezett szociáldemokrata munkások legénységre esetleg gyakorolt erkölcsi hatásától, s főként nem kívánt fegyvert adni a kezükbe. Ez különbözött az 1914 előtti szabályozástól, ugyanis akkor azt írták elő, hogy „Karhatalom gyanánt alkalmazott minden gyalog és lovas század elvileg a teljes békelétszámmal vonuljon ki.”⁸¹

A második fokozat az országos karhatalmi összevonás volt, melyet a készütségi fokozat elérése után rendelhetett el a Karhatalmi Főparancsnokság parancsnoka. Elrendelheték az összes, karhatalmi készütségbe helyezett alakulat számára, de elrendelhető volt részlegesen is. Ilyen esetben az összevonásra nem kerülő honvéd karhatalmi alakulatok készütsége továbbra is fennállt.⁸²

Az összevonás elrendelését követően a kijelölt honvédségi karhatalmi alakulatoknak el kellett hagyniuk helyőrségeiket, hogy az elrendelő parancsban kijelölt körletekbe, nyilván a tömegmozgalmak által veszélyeztetettebb körzetekbe vonuljanak. 40 km távolságig gyalog, 60 km-ig lovon hajtották végre a menetet, azon felül vasúti szállítással.⁸³ Megalakítottak egy gépkocsioszlopot is a karhatalmi erők, illetve azok utánpótlásának szállítására.⁸⁴ A belügyminiszter és a honvédelmi miniszter egyeztetését követően a Karhatalmi Főparancsnokság elrendelhetette rendvédelmi alakulatok részvételét is az országos karhatalmi összevonásban. Ezen esetben az érintett, elsősorban csendőr-, Budapesten rendőralakulat a honvéd karhatalmi parancsnok alárendeltségébe lépett. Így került például a fővárosi rendőr karhatalom — karhatalmi őrszázalaj, azon belül lovasszázad, páncélgépjárműves század 10 Ansaldo kisharckocsival és 2 Csaba páncélgépkocsival — az 1. vegyesdandár-parancsnok alárendeltségébe.⁸⁵ 1934-ben a Magyar Királyi Határőrséget kivonták a karhatalmi feladatokra igénybe vehető alakulatok köréből.⁸⁶

Az országos karhatalmi készütség elrendelésekor az esetleg kihelyezésem, gyakorlaton lévő alakulatoknak vissza kellett térniük helyőrségükbe, de előbb — a 6 órás időhatáron belül — meg kellett alakítaniuk karhatalmi csoportjaikat. A vezényelteteket és szabadságoltakat vissza kellett rendelni. A tanfolyamok hallgatóinak szintén vissza kellett térniük csapattestükhöz, a vezérkari tanfolyamot is beleértve. A készütség e három eleme azonban nem volt automatikus, végrehajtásukat külön rendelték el, a készütség bevezetésével egyidőben.⁸⁷ 1931-től ezt az esetet karhatalmi állományfelemelésnek nevezték.⁸⁸

Karhatalmi intézkedések bevezetésekor az érintett körzetekben külön rádióhálózatot — a korabeli szabályzatok terminológiájával rádióhálót — kellett kiépíteni, aminek 6 órán belüli működőképességéért az adott területen fellépő karhatalmi parancsnokok feleltek. Országos kiterjedés esetén a híradási rendszer létrehozásába bevonhatóak voltak a polgári távközlési hálózatok is. Az így kiépített hálózatnak azonban függetlennek kellett maradni a Magyar Királyi Belügyminisztérium híradó rendszereitől. A karhatalmi hírközlő csatornákon csak rejtjelzett üzeneteket volt szabad továbbítani.⁸⁹

1930-ban, évente két alkalommal, karhatalmi gyakorlat megtartását is előírták. A gyakorlatokat az elkövetkező években végrehajtották ugyan, de általában nem országosan, hanem 1-1 honvéd kerületre korlátozottan és a gyakorlatok során legtöbbször csak az első, tehát a készségi szintet kellett elérni.⁹⁰

A katonai vezetés az 1918-1919-es tapasztalatok alapján nem zárta ki a lehetőségét annak, hogy a tömegmozgalmak átterjedhetnek a Magyar Királyi Honvédség legénységi állományára. Ezt megelőzendő kidolgozták az úgynevezett előkészítő rendelkezéseket, amelyek a katonai fegyelem megerősítését célozták. Ez az intézkedés-csomag két súlyossági fokozatra csoportosított rendelkezésekből állt. Az enyhébb esetekre vonatkozóan tartalmazta a politika bármely megnyilvánulásának fokozottabb távoltagezését a katonáktól, a személyi állomány sajtó- és a levélcenzúráját, illetve a belépés szigorítását a honvédségi objektumokba, a katonák és a polgári lakosság érintkezésének korlátozását, a legénységi állomány ellátásának javítását, a tisztek közelebbre telepítését, szükség esetén bevonását lakásukról, az őrzés-védelem megerősítését, adott esetben az együtt-tartás elrendelését.⁹¹

Az előkészítő rendelkezések között szerepelt — súlyosabb helyzetek kialakulásakor — a helyőrség megerősítése, a portyázás bevezetése, egyes helyőrségen kívüli, de ahhoz közeli objektumok védelmének megszervezése, a lakosság csoportosulásának megakadályozása, sőt tüzér és/vagy aknavető alakulatok kiküldése, „...*lázadó helységrészek rajtaütésszerű lövetése*”. Ez már közelített a katonai diktatúra fentebb vázolt bevezetésének elvi lehetőségeihez.⁹²

Ugyancsak az előkészítő intézkedések szabályozták az úgynevezett lakossági hirdetések tartalmát és kifüggesztésének eseteit.⁹³

Az Osztrák-Magyar Monarchia utolsó időszakában a katonákra történő átterjedés lehetőségének megelőzésére mindössze egyetlen mondat utalt: „*A legénységnek a lakossággal való közelebbi érintkezése megakadályozandó.*”⁹⁴

A honvéd karhatalom rendeltetése

A karhatalmi feladatok végrehajtásának tanulmányozásakor a katonai karhatalom rendeltetéséből kell kiindulni. Ezt – a vizsgált korszakban – 1922-ben fogalmazták meg először, s lényegét tekintve egészen 1945-ig nem változtattak rajta: „*Az államhatalomnak, valamint az állami és társadalmi rendnek és a közbiztonságnak fenntartása vagy helyreállítása, továbbá a törvények végrehajtásáról való gondoskodás a közigazgatási (rendőri) hatóságok feladata. . . . végrehajtására a csendőrség és egyéb fegyveres testületek és közegek állnak rendelkezésükre. . . . ha katonai karhatalmi erők igénybevétele feltétlenül szükséges, akkor vehetők csak igénybe karhatalmi szolgálatra a honvédség csapatai . . .*”⁹⁵

Az 1924-es szabályzat a rendeltetést újrafogalmazta, ám megtartotta a két évvel korábbi megfogalmazás lényegét: „*A katonai karhatalom rendeltetése az, hogy a polgári hatóságokat törvényes feladataik végrehajtásában, különösen pedig az állami és a társadalmi rend és a közbiztonság fenntartására, illetőleg helyreállítására irányuló működésükben támogassa olyan esetekben, amikor a polgári hatóságok rendelkezése alá tartozó rendészeti alakulatok erre a célra nem elegendők.*”⁹⁶ Az ekkor alkotott fogalom gyakorlatilag visszatért az Osztrák-Magyar Monarchia utolsó időszakában megfogalmazott definícióhoz: „*»Katonai karhatalom«-nak mindazokat a honvédségi csapatokat nevezzük, amelyek e szabályzatban meghatározott szerint a közhatóságok támogatása érdekében kirendeltettek. Tágabb értelemben karhatalmi szolgálat az elemi csapatoknál való segélynyújtás is.*”⁹⁷

Az 1942-es fogalom, bár teljesen másként hangzott, inkább pontosította a katonai karhatalom meghatározását, de nem értelmezte újra a karhatalom általános definícióját: „*»Katonai karhatalom«-nak nevezzük mindazokat a honvédségi alakulatokat, amelyeket. . . az egész ország, vagy valamely részének közbiztonsága vagy az állam más életszükségleteinek biztosítása érdekében, továbbá a közhatóságok támogatására kirendeltek. Tágabb értelemben karhatalmi szolgálat az elemi csapatoknál érvényesülő karhatalmi segélynyújtás is.*”⁹⁸

A karhatalom fogalmát 1941-ben bontották ketté: kodifikálták azt, ami a gyakorlatban a kezdetektől funkcionált, legfeljebb nem két külön pontra bontottan: „1. *Katonai karhatalom az, amelyet közbiztonsági okból rendelnek ki. 2. Katonai segélynyújtás, vagy segédlet az, amelyet elemi csapások, vasúti forgalmi zavarok, árvizek, vagy hasonló esetekben idegen tárcák javára közérdekből inkább munkára, mint közbiztonság céljából rendelnek ki.*”⁹⁹ Érdekes, hogy 1942-ben a két pont „nem köszönt vissza”.

Az 1906-os szabályzatban az olvasható, hogy „»Karhatalom«-nak azon csapatok nevezetnek, melyek a közhatóságok támogatására, alábbi határozványok szerint oly célból rendeltetnek ki, hogy azoknak intézkedéseiknél és hivatalos ügyködéseiknél általában, főként pedig esetleges erőszakos ellentállás leküzdésére a szükséges anyagi erő rendelkezésre álljon. A . . . tágabb értelemben azon csapatok is »karhatalom«-nak fognak nevezetni, melyek az említett hatóságoknak elemi csapásoknál való segélynyújtás céljából bocsátatnak rendelkezésre.”¹⁰⁰ A rendeltetést tekintve is érdemes visszaidézni az 1906-os szabályzat megfogalmazását: „Katonai karhatalom oly célból vehető igénybe, hogy a közhatóságok és azok közegei részéről törvényes hatáskörükhöz belül a törvények végrehajtására, valamint a közbiztonság, csend és rend fentartására vagy helyreállítására irányuló intézkedéseknek, – amennyiben a rendelkezésükre álló eszközök ezen célok elérésére már nem elégségesek – a kellő nyomtatékot megadja. Ha a közhatóságok és közegeik említett célokat egyéb intézkedésekkel is elérhetik, ez esetben katonai karhatalom nem veendő igénybe.”¹⁰¹

A karhatalmi feladatok végrehajtása

Az, hogy a Magyar Királyi Honvédség a korszakban mindvégig másodlagos szerepet játszott a karhatalom tekintetében, e meghatározásból következett. A konkrét cselekvések szintjén ez a másodlagosság azt jelentette, hogy a Magyar Királyi Honvédségtől kiküldött karhatalmi alakulatok igyekeztek a háttérben maradni, pusztán jelenlétükkel nyomtatékot adni a rendvédelmi erők karhatalmi feladatainak a végrehajtásához. E háttérben maradási szándékot szinte szó szerint írták elő, a honvédségnek „. . . közvetlenül résztvenni sohasem szabad. . .” a karhatalmi jellegű tevékenységekben. Jelenlétével „. . . a közhatóságokat illetve ezek közegeit oltalmazza és rendelkezéseiknek a szükséges nyomtatékot megadja. . .”¹⁰², „. . . a rend és a közbiztonság fenntartására irányuló rendelkezésekhez a szükséges erőhatalmat zárt fellépéssel szolgáltatassa.”¹⁰³ Hasonló előírások voltak érvényben 1914 előtt is: „A karhatalom alkalmazásánál elvül szolgáljon, hogy a csapatnak azon közegek . . . ügyködésében, a kikhez ki van rendelve, részt vennie sohasem szabad, hanem csupán . . . azokat oltalmazza és rendelkezéseiknek a szükséges nyomtatékot megadja.”¹⁰⁴

Abban az esetben azonban, ha az események elfajulása odáig vezetett, hogy a honvéd karhatalomnak magának kellett beavatkoznia, kemény szabályok léptek életbe. Lényegük, egyben céljuk az volt, hogy a katonák fellépése eldöntsen, lezárjon, ad absurdum véglegesen letörjön mindent. A követendő módszert pontosan meghatározták: „Erély, mely ha kell, a kíméletlenségig fokozható, mindig célba vezet. . .”, hiszen „. . . a habozás és a felelősségtől való félelem a kudarc forrása.”¹⁰⁵ Az ennél fogva eleve erélyes fellépés közben „. . . semmi szín alatt sem szabad egyezmény kötni, vagy bármily alkudozásba bocsátkozni.”¹⁰⁶ Annak érdekében, hogy az erélyesség alatt minden parancsnok ugyanazt értse, a szabályzatok alkotói leszögezték, hogy: „. . . sohasem szabad vak történetekkel vagy a levegőbe felfelé löni.”¹⁰⁷ Ez utóbbihoz annyit azért hozzá kell tenni, hogy a honvéd karhatalom fellépését már meg kellett előznie a rendvédelmi testületekből létrehozott karhatalomé, tehát szó sem volt a tömegre figyelmeztetés nélkül leadott azonnali sortüzekről.

A mai előírásokhoz hasonlóan, a karhatalmi fegyverhasználatot többszöri felszólításnak kellett megelőznie. Attól függetlenül, hogy előzőleg a rendvédelmi testületek karhatalmi alakulata használt-e fegyvert, a katonai parancsnoknak háromszor fel kellett szólítania a tömeget cselekménye abbahagyására, majd ennek eredménytelensége esetén háromszor el kellett fújni a „Tűzelj!” kürtjelet, illetve kürt hiányában három világító jelzőrakétát kellett fellőni, csak ezt követhette a fegyverhasználat. Az viszont azonnal emberre irányozva.¹⁰⁸

Az erélyesség, sőt kíméletlenség követelményét az a szemlélet magyarázza, ami a szabályzók között szintén lefektetésre került: „. . . a fegyveres erő becsületének megóvását minden körülmények között biztosítsa. . .” az adott karhatalmi csoport fellépése.¹⁰⁹

A felszólítást az összes vonatkozó utasítást a tömeg nagyobb részét alkotó etnikum anyanyelvén volt kötelező megtenni.¹¹⁰ Más kérdés, hogy a gyakorlatban ez a megkötés, kellő nyelvismeret hiányában,

minden esetben érvényesülhetett-e volna. Mindenesetre ezt a szabályt a Magyar Királyi Honvédség létezésének végéig nem vonták vissza, ami az 1942 elején a Délvidéken történtek ismeretében különös helyzeteket teremtett.

A HORTHY-kori szabályzás ebben az esetben csak részben követte az 1914 előtti. Az 1906-os karhatalmi szabályzat ugyanis arra az esetre engedte meg a katonai karhatalom fegyverhasználatát, „*ha valamely csapat tettelesen bántalmaztatik, vagy éppen fegyverrel támadtatik meg. . . és attól lehet tartani, hogy ez által a csapatok működő képessége megakadályoztatnék vagy szerfölött korlátoztatnék*”¹¹¹ és akkor is leszűkítette azok körét, akik ellen fegyvert lehetett használni: „*A fegyveres erőszakot ez alkalommal főként a mozgalom vezetői ellen kell irányítani.*”¹¹² A fegyveres fellépésre előírt követelmények közül többet a HORTHY-kori szabályzatok is átvettek: „*...semmiféle ürügy alatt sem szabad bármily alkudozásba bocsátkozni, vagy egyezsége lépni*”¹¹³; illetve „*...sohasem szabad vaktöltényekkel, vagy a levegőbe lőni*”¹¹⁴; amelyet szuronyrohamnak kellett megelőznie, úgy, hogy az előtt a „*Roham!*”, a tüzelés előtt pedig a „*Tüzelni!*” jelet kellett kürtön fúvatni¹¹⁵; illetve azt is átvették az 1906-os karhatalmi szabályzathoz, ha más megfogalmazásban is, hogy „*...a feladatok sikeres megoldása és a fegyverbecsület minden körülmények között biztosítva legyen.*”¹¹⁶

Ugyancsak az 1906-os karhatalmi szabályzatban található egy érdekes kitétel: „*Gyenge járőrök és különítmények alkalmazása mindig aggályos, mivel ezek könnyen legyőzhetők, a mi pedig nagyon is alkalmas arra, hogy a zavargó tömeg vállalkozó kedvét fokozza.*”¹¹⁷ Hozzátehető ehhez, hogy a fegyverszerzési lehetőséget is megnöveli. Az 1924-es karhatalmi szabályzatba ugyanezt szinte szó szerint emelték át: „*Gyenge járőrök és különítmények alkalmazása mindig aggályos, mert ezeknek könnyen bekövetkező leküzdése a kihágásra hajló tömeg vállalkozó kedvét nagyon is fokozza.*”¹¹⁸

Az esetleges fegyverhasználat – noha megelőzni, vagy kerülni igyekeztek azt – késlekedés nélküli elrendelése érdekében a karhatalmi feladatok végrehajtására kirendelt katonák — mai szakmai terminológiával — teljes lőszerjavadalmazásukat magukkal vitték: „*Minden csapat . . . a lőszert teljes szabványos kiméretben viszi magával.*”¹¹⁹ Nem volt ez másként 1914 előtt sem: „*Minden fegyvernembeli csapatok . . . a teljes haditáska lőszert . . . magukkal vigyék.*”¹²⁰

A HORTHY-korban több utasításban foglalkoztak azzal, hogy a megalakult honvéd karhatalmi csoportokat milyen sorrendben vessék be. 1931-től bevették a karhatalmi feladatokra felriasztható csapatok körébe az akkor még rejtett repülőalakulatokat is.¹²¹ 1934-ben aztán véglegesen szabályozták a fegyvernemek bevetési sorrendjét. Páncélgépjárműves osztagot kellett elsőként bevetni, ha elérhető távolságban volt. Ezt követte a gyalogság, majd a kerékpárosok, a tüzérség, a lovasság, végül a műszakiak.¹²² A repülők csak a Karhatalmi Főparancsnokság tartalékként voltak alkalmazhatók.¹²³ Kizárták viszont a karhatalmi célokra alkalmazható alakulatok köréből a légvédelmi tüzérséget.¹²⁴ Ennek ellenére országos karhatalmi készülség elrendelésének esetére kijelöltek 3 légvédelmi-félüteget is. A *Ferenc József*-i korban ilyen bevetési sorrend nem létezett, a gyalogságot és a lovasságot egyaránt, egyszerre vagy külön-külön is alkalmazhatták,¹²⁵ illetve elemi csapás elhárításában még a műszakiakat.¹²⁶

Az 1942-ben kiadott karhatalmi szabályzat bővítette a karhatalmi feladatok körét. Kifejezetten a Magyar Királyi Csendőrség és a honvéd karhatalom feladatává tette a termelés folyamatosságának fenntartását a hadiüzemekben és az úgynevezett előkészültre kötelezett üzemekben, illetve a közlekedés zavartalanságának biztosítását. Ez sokkal összetettebb feladatot rótt a Magyar Királyi Csendőrségre és a Magyar Királyi Honvédségre, mint korábban egy esetleges sztrájk felszámolása. Elég, ha csak arra gondolunk, hogy az egyes katonai-, vagy csendőr-parancsnokoknak ad absurdum még termelésirányítási funkciókat is gyakorolniuk kellett.¹²⁷

A karhatalmi alakulatok ellátásáért általában a felállító alakulat parancsnoka, az őfelette álló honvéd kerület-parancsnok, átirányítás esetén pedig az alkalmazási körzet illetékes honvéd kerület-parancsnoka felelt. Éles helyzetben a karhatalmi feladatokat végrehajtó honvéd személyeknek kiemelt élelmezés járt,¹²⁸ sőt emelt illetmény is „*a karhatalmi pót díj kiszabata a mindenkori szabályszerű napidíjak 60 (hatvan) százalékában illetékes.*”¹²⁹ 1914 előtt a karhatalmi feladatok végrehajtására kirendelt katonáknak kiemelt élelmezés és póttilték ugyancsak járt, ám ez utóbbi mértékét állománykategóriánként és rendfokozatonként külön, meghatározott összegben állapították meg.¹³⁰

A HORTHY-korban és azt megelőzően egyaránt gondoltak arra is, hogy a karhatalmi fellépés esetleg sebesülésekkel járhat, úgy a katonák, mint a polgári személyek körében. „Minden karhatalomhoz lehetőleg orvost és megfelelő egészségügyi személyzetet kell beosztani”¹³¹ írta elő az 1924-es karhatalmi szabályzat. Ez nem volt előzmény nélküli azonban, hiszen az 1906. évi karhatalmi szabályozás azt tartalmazta, hogy „Karhatalmak lehetőleg orvosokkal, valamint szükséges egészségügyi személyzettel is ellátandók.”¹³² Egyik szabályzat sem utalt olyasféle korlátozásra, miszerint a kirendelt egészségügyisek csak a katonákat láthatnák el.

Egy korszakon át

A magyarországi tanácsköztársaság bukását követő időszakban a Magyar Nemzeti Hadsereg, majd Magyar Királyi Nemzeti Hadsereg, végül Magyar Királyi Honvédség karhatalmi szerepe belpolitikai szempontból jelentős volt. A bethleni konszolidáció előrehaladásával ez a szerepe fokozatosan csökkent, akárcsak az állam létére veszélyt jelentő tömegmozgalmak kialakulásának esélye. A megváltozott helyzetet tükrözték az 1922-1923. évek során kiadott karhatalmi utasítások és szabályzatok, illetve az 1923. IV. 27-ei minisztertanácsi ülés, amelynek egyik napirendi pontja „Az ország belső rendjének hatályosabb védelme” volt.¹³³

Az 1929-1933-as gazdasági világválság nyomán kibombant megmozdulások arra készítették az állami és a katonai vezetést, hogy átgondolják és újra szabályozzák a Magyar Királyi Honvédség karhatalmi alkalmazásának rendszerét. Ennek során, elsősorban a honvédelmi tárca 1931. II. 3-ai és 1932. VII. 1-jei vezetői értekezletein, illetve az 1932. IV. 27-ei minisztertanácsi ülésen vetődött fel a katonai diktatúra megteremtésének gondolata.¹³⁴ Az adott szükséghelyzetben bevezetendő esetleges katonai diktatúra célja egyértelműen az államhatalom megvédése, illetve helyreállítása volt. Az esetleges katonai diktatúrát bármely — tehát a politikai bal- és/vagy jobb — oldalról kiinduló tömegmozgalmak elleni védekezés szándéka hozta volna létre. Ezzel együtt, 1931-ben természetesen még a baloldaltól való félelem dominált. A gazdasági válság éveiben azonban nem csak a baloldali pártok és szervezetek aktivizálódását váltották ki, hanem ezekre az évekre esett a szélsőjobb nagyarányú térnyerése is Európában. A következő évtizedben csak pontosították, finomították a karhatalom struktúráját és alkalmazásának rendszerét.¹³⁵

A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi alkalmazásának újabb, átfogó átdolgozására már a háború expanzív szakaszában, 1941-1942-ben került sor, ennek ellenére a módosítások megfogalmazásában nem kis szerepet játszottak az 1940-es bányászsztrájk idején lezajlott karhatalmi akciósorozat tapasztalatai.¹³⁶ Bár a magyar haderőt az adott időszakban elsődlegesen külső funkciójának ellátása kötötte le, belső feladatai nem csökkentek. Az állami és katonai vezetés abból indult ki, hogy a háború végjátékában — ellentétben 1918 végével — a Magyar Királyi Honvédségnek kell megőriznie az államrendet, a társadalmi viszonyokat, az országterületet, s mindazt, amit azok jelentettek. Ez a cél pedig nem tette lehetővé a magyar haderő karhatalmi szerepkörének és feladatrendszerének csökkentését. Annak elemzése viszont, hogy 1944-1945-ben a magyar haderő e feladat megvalósítása helyett milyen sorsra jutott és miért, egy másik tanulmány keretébe tartozik.

Jegyzetek:

¹ Az Osztrák-Magyar Monarchia felbomlása nyomán a Magyar Királyi Honvédség a trianon utáni Magyar Királyság haderejévé vált, azonban a magyar haderőt 1919. VI. 9-től HORTHY Miklós altengernagy hadügyminiszter felhívása nyomán Magyar Nemzeti Hadsereg névvel illették, amelyet 1920. IV. 1-től Magyar Királyi Nemzeti Hadseregre változtattak, majd 1922-ben visszatértek a Magyar Királyi Honvédség elnevezésre.

² Kiss: 147-148.p.

³ 1939/II.tc. 107. §

⁴ 1938/XVI. 5. §

⁵ 1921/III.tc.

⁶ SIPOS: 4.p.

⁷ IU-1922. 1. § ; A15-1923. I/1. § + 6. § ; A15-1942. 1. §

⁸ 5047/1919. (X. 1.) ME.r.

⁹ 6 500/1931. (XI. 30.) ME.r.

¹⁰ 1881/III.tc.

¹¹ 1922/XIV.tc. ; 8 270/1923. (XI. 23.) ME.r.

¹² 1922/VIII.tc. ; 6200/1921. (VIII. 25.) ME.r. ; 114 440/1921. (VIII. 25.) PM.r.

¹³ A15-1923. op.cit. Bevezetés.

¹⁴ - A polgári magyar állam időszakában

katonailag szervezett fegyveres őrtestület volt: a Magyar Királyi Csendőrség (1881-1945), az erdélyi és a horvátországi csendőr ezredek 1876-ban kerültek a magyar kormány fennhatósága alá és 1881-ben váltak a Magyar Királyi Csendőrség részévé, a Magyar Királyi Testőrség (reorganizálva 1867-1918), a Magyar Királyi Darabont Testőrség (1904-1918), a Magyar Királyi Testőrség (1920-1945), a Magyar Királyi Koronaőrség (1867-1945), a Magyar Királyi Folyamőrség (1922-1939), a Magyar Királyi Vámőrség (1920-1931), a Magyar Királyi Határőrség (1932-1938)

polgári fegyveres őrtestületek voltak: a magyarországi önkormányzatok rendőrségei a rendőrségek államosításáig [5047/1919. (X. 1.) ME.r.], az állami rendőrségek a Budapest Fővárosi Állami Rendőrség (1872-1919), a Magyar Királyi Határrendőrség (1906-1918), a Fiumei Magyar Királyi Állami Rendőrség (1916-1918), a Magyar Királyi Állami Rendőrség (1919-1931), a Magyar Királyi Rendőrség (1932-1945), a Magyar Királyi Pénzügyőrség (1867-1945), a Magyar Királyi Vám- és Adóőrség (1872-1886).

PARÁDI József: A katonailag szervezett őrtestület és a polgári őrtestület.

- A fegyveres őrtestületek mellett a polgári magyar állam rendvédelmében részt vettek még az úgynevezett közhatósági jogú személyek is. Az erdőőrségek, gátőrségek, vasúti pályáőrsek stb. ugyanis nem képeztek sem katonailag szervezett fegyveres őrtestületet, sem pedig polgári fegyveres őrtestületet. Nem volt belső hierarchiájuk, parancsnokságuk, rangrendszerük stb. Leginkább a XXI. század elején Magyarországon működő személy- és vagyónbiztonsági szolgáltatást nyújtó cégekre hasonlítottak. Lényeges különbség volt azonban, hogy a korabeli erdőőrségek, gátőrségek, stb. nem biztonsági szolgáltatást nyújtó cégeként ékelődtek be a rend fenntartására hivatott rendszerbe. A törvény kötelezte a jelentősebb műtárgyakat, természeti értékeket birtokló tulajdonosokat arra, hogy javaik védelme érdekében őrségeket alkalmazzanak. Így az erdőőrök foglalkoztatását — nagy kiterjedésű erdők kivételével, ahol a munkáltató az erdő tulajdonosa volt — az erdőbirtokosok társulása valósította meg. Hasonló volt a helyzet a víztársaságok esetében a gátőrségeket illetően is. A mezőőröket azonban már általában az önkormányzatok foglalkoztatták, esetleg a helyi érdekelt gazdák közössége. Más volt a helyzet a vasúti pályáőrökkel (a korabeli köznyelvben bakteroknak nevezték őket), akiknek a foglalkoztatását a MÁV valósította meg, különösen a magyarországi vasúttársaságok koncentrációja nyomán. A belügyi tárca bocsátotta ki azon irányelveket, amelyek mentén a foglalkoztatók létrehozták a helyi — napjaink szóhasználatára szerinti — szervezeti és működési szabályokat, melyet a Magyar Királyi Belügyminisztérium hagyott jóvá. Ezen őrök számára a foglalkoztatók biztosítottak fizetést, formaruhát, lőfegyvert — bár a vasúti pályáőrök csak a XIX. században voltak felfegyverezve — és a szállást, amely a rájuk bízott területen álló kisebb családi házból és kertből állt, ahol a közhatósági jogú személy köteles volt lakni családjával. A közhatósági jogú személyek nem csupán őrizték a rájuk bízott javakat, hanem elvégezték a szükségessé váló egyszerűbb karbantartási teendőket és felügyelték a kisjavításokat is. Ebből fakadóan kettős képzettséggel kellett rendelkezniük, egyrészt például az erdőőröknek általában vadászvizsgával, a vasúti pályáőröknek a MÁV megfelelő tanfolyamának az eredményes elvégzésével stb., másrészt pedig valamennyi közhatósági jogú személynek — kizárólag a magyar állam által szervezett — a közhatósági jogú tevékenységre felkészítő tanfolyam eredményes vizsgájával is rendelkezniük kellett. Ennek nyomán tettek esküt a vármegyei előjáróság előtt a közhatósági jogú személyek. Olyan beosztásokba ahol ezen képesítés elő volt írva, kizárólag közhatósági esküvel rendelkező személyek voltak foglalkoztathatók. E munkakörök kettős értelemben is bizalmi állásnak voltak tekinthetők, mivel bűnügyi feddhetetlenség mellett nemzethűség tekintetében is megrostálták e tanfolyamokra jelentkező személyeket. A közhatósági jogú személyeknek a rájuk bízott javakat dézsmáló, rongáló, vagy egyéb törvénybe ütköző cselekedeteket elkövetőket joguk és kötelességük volt előállítani és a tiltott tevékenység eszközeit lefoglalni. A személyek ellen azonban már nem ők jártak el, hanem átadták az érintetteket a területileg illetékes rendőrhatalóságoknak általában a kihívott rendőr- vagy csendőr járőr vette át ezen személyeket, valamint a lefoglalt tárgyakat további eljárás céljából. A közhatósági jogú személyeknek joguk volt intézkedésük során ellenállás esetében lőfegyvert is használni. A lőfegyverrel — amely lényegében bármilyen lehetett, általában azonban a honi fegyverkereskedelemben előforduló vadászfegyverek voltak — és szolgálati jelvényvel, amely foglalkoztatókként eltérő volt, a munkáltatók látták el a közhatósági jogú személyeket. Számukra a formaruha viselése — amellyel szintén a foglalkoztatók látták el őket — is kötelező volt. Ily módon könnyen és gyorsan — akár az írástudatlanok is — felismerhették a közhatósági jogú személyeket.

PARÁDI Ákos — PARÁDI József ; PARÁDI Ákos

- Karhatalmi teendők végzésére azonban a közhatósági jogú személyek alkalmatlanok voltak, nem rendelkeztek ugyanis egységes ruházattal, fegyverrel, felszereléssel, továbbá a karhatalmi teendők ellátása tekintetében szervezetlenek és kiképzetlenek voltak. Hasonló volt a helyzet az önkormányzati rendőrségeket illetően is, mivel az önkormányzati rendőrségek tagjai önállóan szerezték be fegyvereiket és az egyenruhájuk is településenként változott, a többségük pedig karabéllyal sem rendelkezett. Csupán a karhatalom XIX. századi tágabb értelmezése szerinti azon tevékenységek megvalósítására voltak alkalmasak, amelyek foganatosítására fizikai erő alkalmazására, vagy annak közvetlen kilátásba helyezésére volt szükség mint például az idézésre a bíróság előtt meg nem jelenő személyek tárgyalásra való bekísérése, azonban csapaterős karhatalmi teendők ellátására alkalmatlanok voltak. A dualizmus kori állami rendőrségek — amelyek ruházata, felszerelése, fegyverzete már egységes volt — (fővárosi rendőrség, határrendőrség, fiumei rendőrség) körében sem alakultak ki karhatalmi tevékenység megvalósítására alkalmas szervezeti egységek, bár a fővárosi rendőrség létszáma már ezt lehetővé tette volna ugyan, azonban mégis — először napi vezényléssel, majd stabil létszámmal — csapaterős karhatalmi teendőkre specializált szervezeti egységet, kezdetben század majd századkötelékben, csak a világháborút követően alakítottak ki. A karhatalmi feladatok ellátására alkalmas rendvédelmi testületek, amelyeknek e tevékenységi körrel a törvényekben lefektetett alapfeladatai is harmonizáltak, lényegében csupán a csendőrség és az államosított rendőrség volt. Létszámuk azonban testületenként csupán 12 000 főt tett ki. a személyi állomány pedig szétszórva helyezkedett el. Nagyobb létszámot nem lehetett elvonni, mert az a közbiztonsági állapotok gyors romlását vonta volna maga után. A karhatalmi teendők ellátására alkalmas rendvédelmi testületek csupán kisebb létszámú karhatalmi alakulatok kialakítására voltak alkalmasak. Ez alól kivételt a budapesti rendőrség karhatalmi zászlóaljja és a II. világháború során a Magyar Királyi Csendőrség kötelékében kialakított karhatalmi zászlóaljok jelentettek. A csendőr zászlóaljakat azonban már nem a hagyományos karhatalmi céllal állították fel, hanem — a II. világháború tapasztalatai alapján — a diverziós cselekedetek megelőzése és felszámolása érdekében.

PARÁDI József: Rendvédelem karhatalom 1867-1945.

- ¹⁵ A15-1923. op.cit. II/6. §
¹⁶ A15-1942. op.cit.
¹⁷ A15-1906. 4. §
¹⁸ A15-1923. op.cit. I/2. § + II/5. §
¹⁹ Loc.cit. I/2. § + II/5. § + III/10. § ; HIM-HL HM.eln. 1.o. 1930/1638 és 1147/1923. Egységes vezetés karhatalmak felett nagyobb tömegmozgalmak esetére.
²⁰ A15-1924. 9. §.
²¹ Loc.cit. 9. §.
²² Loc.cit. 9. §.
²³ A15-1906. op.cit. 10. §
²⁴ Loc.cit. 10. §
²⁵ Loc.cit. 10. §
²⁶ A15-1924. 10. §
²⁷ A15-1906. op.cit. 16. §
²⁸ A15-1923. op.cit. I/2. § + II/4. § ; A15-1942. op.cit. I/2. § + 5. § ; HIM-HL HM.eln. 1. 1930/1938. és 8578/1929. Országos karhatalmi készütségbe helyezésről és az országos karhatalmi összevonásról szóló intézkedés. ; HIM-HL. HM.eln. 1. 1935/1789. és 107 327/1935. Karhatalmak kirendelése választások alkalmával.
²⁹ A15-1923. op.cit. II/5. § ; A15-1942. op.cit. 2. §
³⁰ HIM-HL. HM.eln. 1. 1935/1789. és 107 327/1935. Karhatalmak kirendelése választások alkalmával. op.cit.
³¹ A15-1906. op.cit. 2. §
³² A15-1923. op.cit. I/2. § ; A15-1942. op.cit. 2. §
³³ A15-1906. op.cit. 1.sz. melléklete.
³⁴ IU-1922. op.cit. II/9. § ; A15-1923. op.cit. II/9. § és IV/21. § ; A15-1942. op.cit. 21. § ; HIM-HL. HM.eln. 1. 1935/1789. és 107 327/1935. Karhatalmak kirendelése választások alkalmával. op.cit.
³⁵ A15-1906. op.cit. 13. §
³⁶ A15-1923. op.cit. II/5. § és II/12. § ; A15-1942. op.cit. 5. § ; HIM-HL HM.eln. 1. 1930/1938. és 8578/1929. Országos karhatalmi készütségbe helyezésről és az országos karhatalmi összevonásról szóló intézkedés. op.cit. 1. pont.
³⁷ A15-1906. op.cit. 3. §
³⁸ A15-1923. op.cit. II/5. § és III/18. § ; A15-1942. op.cit. 15. § ; HIM-HL HM.eln. 1. 1931/1789 és 105 175/1931. Karhatalmi titkos intézkedés. II/3. pont.
³⁹ A15-1906. op.cit. 12. §
⁴⁰ Loc.cit. 3. §
⁴¹ Loc.cit. 12. §
⁴² A15-1923. op.cit. I/2. § és II/5. § ; A15-1942. 5.§
⁴³ A15-1906. op.cit.12. §
⁴⁴ HIM-HL HM.eln. 1. 1931/1789 és 105 175/1931. Karhatalmi titkos intézkedés. op.cit. II/4. pont.
⁴⁵ A15-1923. op.cit. I/2. § és II/5. § ; HIM-HL HM.eln. 1. 1931/1789 és 105 175/1931. Karhatalmi titkos intézkedés. II/4. pont. op.cit.
⁴⁶ A15-1923. op.cit. II/3. § ; A15-1942. op.cit. 3. § ; HIM-HL HM.eln. 1. 1931/1789 és 105 175/1931. Karhatalmi titkos intézkedés. op.cit. I/1. pont.
⁴⁷ A15-1906. op.cit. 9. §
⁴⁸ VARGYAI: 99-101.p.
⁴⁹ A15-1923. op.cit. II/6. § + III/18. § ; A15-1942. op.cit. 6. §
⁵⁰ IU-1922. op.cit. II/9. § ; HIM-HL. HM.eln. 1. 1935/1789. és 107 327/1935. Karhatalmak kirendelése választások alkalmával. op.cit. ; A15-1942. op.cit. 9. §
⁵¹ A15-1906. op.cit. 9. § + 10. § + 11. §
⁵² A15-1923. op.cit. III/16. § ; A15-1942. op.cit. 17. § ; HIM-HL HM.eln. 1. 1931/1789 és 105 175/1931. Karhatalmi titkos intézkedés. op.cit. II/3. pont.
⁵³ A15-1906. op.cit. 22. §
⁵⁴ HIM-HL HM.eln. 1. 1930/1938. és 8578/1929. Országos karhatalmi készütségbe helyezésről és az országos karhatalmi összevonásról szóló intézkedés. op.cit. B/4. pont. ; HIM-HL HM.eln. op.cit. 1. 1931/1789. és 200 013/1931.
⁵⁵ A15-1923. op.cit. III/12. §
⁵⁶ Loc.cit. III/12. §
⁵⁷ HIM-HL HM.eln. 1. 1931/1789 és 105 175/1931. Karhatalmi titkos intézkedés. op.cit. ; HIM-HL HM.eln. op.cit. 1. 1930/1638. és 10871/1930.
⁵⁸ HIM-HL HM.eln. 1. 1930/1938. és 8578/1929. Országos karhatalmi készütségbe helyezésről és az országos karhatalmi összevonásról szóló intézkedés. op.cit. A/IV. pont.
⁵⁹ HIM-HL HM.eln. 1. 1931/1789 és 105 175/1931. Karhatalmi titkos intézkedés. op.cit. II/1.pont.
⁶⁰ Loc.cit. II/2.
⁶¹ HIM-HL.eln.1. op.cit. 1930/1639. és 118 041/1930. Honvéd Főparancsnokság Törzsének egységes vezetés esetén való megalakulásának újólagos szabályozása.
⁶² HIM-HL HM.eln. 1. 1931/1789 és 105 175/1931. Karhatalmi titkos intézkedés. op.cit. II/2.pont.
⁶³ Loc.cit. II/2.pont.
⁶⁴ HIM-HL HM.eln. 1. 1931/1789 és 105 175/1931. Karhatalmi titkos intézkedés. op.cit. I/5.pont.
⁶⁵ Loc.cit. IV/A.
⁶⁶ HIM-HL.HM.eln.1. 1935/3370. és 117 065/1931. Reáliskolai nevelőintézetek növendékeinek karhatalmi alkalmazása.
⁶⁷ HIM-HL HM.eln. 1. 1931/1789 és 105 175/1931. Karhatalmi titkos intézkedés. op.cit. IV/B.pont.
⁶⁸ Loc.cit. IV/B.pont.
⁶⁹ 1912/LXIII.tc.
⁷⁰ HIM-HL HM.eln. 1. 1931/1789 és 105 175/1931. Karhatalmi titkos intézkedés. op.cit.
⁷¹ Loc.cit. IV/C.pont.
⁷² Loc.cit. III.pont + IV/A.pont. ; HIM-HL HM.eln. 1. 1930/1938. és 8578/1929. Országos karhatalmi készütségbe helyezésről és az országos karhatalmi összevonásról szóló intézkedés. op.cit. Melléklet.
⁷³ A15-1906. op.cit. 18. §

- ⁷⁴ Loc.cit. 9.§
⁷⁵ Loc.cit. 18. §
⁷⁶ Loc.cit. 18. §
⁷⁷ HIM-HL HM.eln. 1. 1930/1938. és 8578/1929. Országos karhatalmi készütségbe helyezésről és az országos karhatalmi összevonásról szóló intézkedés. op.cit. A/I.pont.
⁷⁸ Loc.cit. A/II.pont.
⁷⁹ Loc.cit. B/III.pont.
⁸⁰ HIM-HL HM.eln. 1. 1930/1938. és 8578/1929. Országos karhatalmi készütségbe helyezésről és az országos karhatalmi összevonásról szóló intézkedés. op.cit. A/III.pont.
⁸¹ A15-1906. op.cit. 19. §
⁸² Loc.cit. P/L.pont.
⁸³ Loc.cit. B/II.pont.
⁸⁴ Loc.cit. 1.sz. melléklet.
⁸⁵ Loc.cit. 1.sz. melléklet. ; HIM-HL HM.eln. 1. 1931/1789 és 105 175/1931. Karhatalmi titkos intézkedés. op.cit. II/I.pont.
⁸⁶ HIM-HL HM.eln. 1. 1931/1789. és 200 013/1931. op.cit.
⁸⁷ HIM-HL HM.eln. 1. 1930/1938. és 8578/1929. Országos karhatalmi készütségbe helyezésről és az országos karhatalmi összevonásról szóló intézkedés. op.cit. A/IV.pont.
⁸⁸ HIM-HL-HM.eln. 1. 1931/1789. és 3370/1931. Karhatalmi nyílt intézkedések.
⁸⁹ HIM-HL HM.eln. 1. 1930/1938. és 8578/1929. Országos karhatalmi készütségbe helyezésről és az országos karhatalmi összevonásról szóló intézkedés. op.cit. A/VI.pont. ; HIM-HL HM.eln. 1. 1931/1789 és 105 175/1931. Karhatalmi titkos intézkedés. op.cit. I/5.pont.
⁹⁰ HIM-HL HM.eln. 1. 1930/1938. és 8578/1929. Országos karhatalmi készütségbe helyezésről és az országos karhatalmi összevonásról szóló intézkedés. op.cit. D.pont.
⁹¹ A15-1923. op.cit. III/10. § 3. + 5. + 6. pontok. ; A15-1942. op.cit. 11. §
⁹² A15-1923. op.cit. III/10. § 3. 1. + 2. + 4. pontok. ; A15-1942. 11. § op.cit.
⁹³ A15-1923. op.cit. III/10. § 7. pontok. ; A15-1942. 11. § op.cit.
⁹⁴ A15-1906. op.cit. 11. §
⁹⁵ IU-1922. 1. §
⁹⁶ A15-1924. 1. §
⁹⁷ Loc.cit. Előzetes észrevételek.
⁹⁸ A15-1942. op.cit. Bevezetés.
⁹⁹ HIM-HL. HM.eln. H-1941. 3500. Vezérfonal a gyakorlatok, kihelyezések és karhatalmi kirendelések alatt követendő gazdasági, közigazgatási szabályokról. VIII.pont A/1-2.pont.
¹⁰⁰ A15-1906. op.cit. Bevezetés.
¹⁰¹ Loc.cit. I. fejezet 1. §
¹⁰² A15-1942. op.cit. 6. §
¹⁰³ Loc.cit. 9.§
¹⁰⁴ A15-1906. op.cit. 4. §
¹⁰⁵ A15-1923. op.cit. II/6. § ; A15-1942. 6. § op.cit.
¹⁰⁶ A15-1923. op.cit. II/7. §
¹⁰⁷ Loc.cit. II/7. §
¹⁰⁸ IU-1922. op.cit. II/7. § ; A15-1923. II/7. § op.cit. ; A15-1942. op.cit. 7. §
¹⁰⁹ A15-1923. op.cit. III/11. §
¹¹⁰ IU-1922. II/7. § op.cit. ; A15-1923. II/7. § op.cit. ; A15-1942. op.cit. 7. §
¹¹¹ A15-1906. op.cit. 5. §
¹¹² Loc.cit. 5. §
¹¹³ Loc.cit. 5. §
¹¹⁴ Loc.cit. 5. §
¹¹⁵ Loc.cit. 5. §
¹¹⁶ Loc.cit. 17. §
¹¹⁷ Loc.cit. 18. §
¹¹⁸ A15-1924. op.cit. 12. §
¹¹⁹ Loc.cit. 13. §
¹²⁰ A15-1906. op.cit. 20. §
¹²¹ HIM-HL HM.eln. 1. 1931/1789 és 105 175/1931. Karhatalmi titkos intézkedés. op.cit. I/1.pont.
¹²² HIM-HL HM.eln. 1. 1931/1789. és 200 013/1931. op.cit.
¹²³ HIM-HL HM.eln. 1. 1931/1789 és 105 175/1931. Karhatalmi titkos intézkedés. I/1.pont. op.cit.
¹²⁴ HIM-HL HM.eln. 1. 1931/1789. és 200 013/1931. op.cit.
¹²⁵ A15-1906. op.cit. 6. §
¹²⁶ Loc.cit. 13-15. §
¹²⁷ A15-1942. op.cit. 1. § + 10.§ A., B., C.,
¹²⁸ HIM-HL HM.eln. 1. 1930/1938. és 8578/1929. Országos karhatalmi készütségbe helyezésről és az országos karhatalmi összevonásról szóló intézkedés. op.cit. C.pont.

¹²⁹ HIM-HL.HM.eln. 4559/el.6.1. Illetményszabályzat (G-10) a Magyar Királyi Honvédség számára. III. Fejezet 8. §

¹³⁰ A15-1906. op.cit. 27. §

¹³¹ Loc.cit. 19. §

¹³² A15-1924. op.cit. 11. §

¹³³ IU-1922. op.cit. ; A15-1923. op.cit. ; VARGYAI: op.cit. 98.p.

¹³⁴ VARGYAI: op.cit. 99-100.p. ; HIM-HL HM.eln. 1. 1930/1938. és 8578/1929. Országos karhatalmi készütségbe helyezésről és az országos karhatalmi összevonásról szóló intézkedés. op.cit. ; HIM-HL HM.eln. 1. 1930/1638. és 10871/1930. op.cit. ; HIM-HL.eln.1. 1930/1639. és 118 041/1930. Honvéd Főparancsnokság Törzsének egységes vezetés esetén való megalakulásának újólagos szabályozása. op.cit. ; HIM-HL HM.eln. 1. 1931/1789. és 200 013/1931. op.cit. ; HIM-HL HM.eln. 1. 1931/1789 és 105 175/1931. Karhatalmi titkos intézkedés. op.cit. ; HIM-HL-HM.eln. 1. 1931/1789. és 3370/1931. Karhatalmi nyílt intézkedések. op.cit. ; HIM-HL.HM.eln. 1. 1930/1638. és 1155/T-1/1924. A honvédség főparancsnokának törzse egységes vezetés esetén. ; HIM-HL.HM.eln. 1. 1930/1638. és 11165/1929. Országos karhatalmi készülségre vonatkozó renndeletehez gazdaszat-közizagzgatási intézkedések.

¹³⁵ HIM-HL.HM.eln. 1. 1935/3370. és 5500/1932. Karhatalom kirendelésének, erejének és alkalmazásának szabályozása. ; HIM-HL.HM.eln. 1. /3370. és 5840/1932. Karhatalmi intézkedések helyesbítése. ; HIM-HL.HM.eln.1. 1935/1789. és 107 327/1935. Karhatalmak kirendelése választások alkalmával. ; HIM-HL.HM.eln. 1. 1935/3370. és 101 947/1931. ; HIM-HL HM.eln. 1. op.cit. 1935/3370. és 110 500/1932. Karhatalmi titkos intézkedés. ; HIM-HL.HM.eln. 1. op.cit. 1935/3370. és 115 242/1932. Karhatalmi titkos intézkedések helyesbítése. ; HIM-HL.HM.eln. 1. op.cit. 1935/3370. és 108 000/1934. Karhatalmak kirendelésének, erejének és alkalmazásának szabályozása. ; HIM-HL.HM.eln. 1. op.cit. 1935/3370. és 115 322/1934. A karhatalomról szóló 108 000/HM.Eln. 1. /1934.sz. renndelet helyesbítése. ; HIM-HL.HM.eln. 1. op.cit. 1935/3370. és 117 961/1934. A karhatalomról szóló 108 000.HM.Eln. 1./1934.sz. renndelet mellékleteinek helyesbítése.

¹³⁶ 15-1942. op.cit.

Jegyzetekben alkalmazott rövidítések:

MONOGRÁFIÁK, KISMONOGRÁFIÁK ÉS HASONLÓ JELLEGŰ KÖTETEK

PARÁDI Ákos — PARÁDI József — PARÁDI Ákos — PARÁDI József: *Rendvédelmünk 1867-1945*. Budapest, 2006, Rendőrtisztai Főiskola. 81 p. HU-ISBN 963 06 0281 4.

VARGYAI — VARGYAI Gyula: *A hadsereg politikai funkciói Magyarországon a harmincas években*. Budapest, 1983, Akadémiai Kiadó. 190 p. HU-ISBN 963 05 3085 6.

TANULMÁNYOK

PARÁDI Ákos — PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 64-87.p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13.-án Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: Rendvédelem karhatalom 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XX. évf. (2011) 23. sz. 111-123. p. A tanulmány korábbi változata 2009. október 9.-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „*A ki-egyeztől az ezredfordulóig felszámolt országos hatáskörű magyar rendvédelmi testületek*.” című XXIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: A katonailag szervezett őrtestület és a polgári őrtestület. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXV. évf. (2015) 43-44-45-46.sz. 77-84.p. HU-ISSN 1216-6774.

LEXIKONOK

KISS — KISS István Géza: Hadiüzem, Hadiüzemi biztosítás, Hadiüzemi megbízott, Hadiüzemi őrség, Hadiüzemi személyzeti parancsnok. szócikkek 147-148.p. In SIPOS Péter — RAVASZ István (szerk.): *Magyarország a második világháborúban*. Lexikon A - Zs. Budapest, 1997², Petit Real Könyvkiadó. 592 p. HU-ISBN 963 85 4115 6.

CIKKEK

- SIPOS
(6.;) — SIPOS Péter: A Horthy-kormányzat a szélsőjobb ellen. *História*, XVII.évf. (1995) 9-10.sz. 3-5.p. HU-ISSN 0139-2409.

SZABÁLYZATOK

- A15-1906
(17.;23.;24.;25.;27.;31.;33.;35.;37.;
39.;40.;41.;43.;47.;51.;53.;73.;74.;
75.;76.;81.;93.;100.;101.;104.;111.;
112.;113.;114.;115.;116.;117.;120.;
125.;126.;130.;131.;) — *Utasítás a cs. és kir. közös hadseregbeli vagy m. kir. honvéd karhatalmaknak igénylése, kirendelése és alkalmazására nézve*. Budapest, 1906, Pallas Irodalmi és Nyomdai Részvénytársaság. 60 p.
- A15-1923
(7.;15.;18.;19.;28.;29.;32.;34.;36.;38.;
42.;45.;46.;49.;52.;55.;56.;91.;92.;93.;
105.;106.;107.;108.;109.;110.;133.;) — *Szabályzat a karhatalmi szolgálat ellátására a m. kir. Honvédség számára*. Budapest, 1923, Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium.
- A15-1924
(20.;21.;22.;26.;28.;96.;97.;118.;119.;
132.;) — *Szabályzat a karhatalmi szolgálat ellátására a m. kir. Honvédség számára*. Budapest, 1924, Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium.
- A15-1942
(7.;16.;29.;32.;34.;36.;38.;42.;46.;49.;
50.;42.;91.;92.;93.;98.;102.;103.;105.;
108.;110.;127.;136.;) — *A-15. Szabályzat a karhatalmi szolgálat ellátására a Magyar Királyi Honvédség számára*. Budapest, 1942, Athenaeum. 104 p.
- IU-1922.
(7.;34.;34.;50.;95.;108.;110.;133.;) — *Ideiglenes utasítás a karhatalmi szolgálat ellátására a m. kir. Honvédség számára*. Budapest, 1922, Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium.

LEVÉL- IRAT ÉS DOKUMENTUMTÁRAK

- HIM-HL HM.eln.
(19.;28.;30.;34.;36.;38.;44.;45.;46.;
50.;52.;54.;57.;58.;59.;60.;61.;62.;
63.;64.;65.;66.;68.;70.;71.;72.;77.;
78.;79.;80.;83.;84.;85.;86.;87.;88.;
89.;90.;99.;99.;121.;122.;123.;124.;
128.;129.;134.;135.;) — Hadtörténeti Intézet és Múzeum, Hadtörténeti Levéltára, Honvédelmi Minisztérium elnökségi iratainak gyűjteménye.

JOGSZABÁLYOK

- 1881/III.tc.
(10.;) — 1881/III.tc. a közbiztonsági szolgálat szervezéséről.
- 1912/LXIII.tc.
(69.;) — 1912/LXIII.tc. a háború esetére szóló kivételes intézkedésekről.
- 1921/III.tc.
(5.;) — 1921/III.tc. az állami és a társadalmi rend hatályosabb védelméről.
- 1922/VIII.tc.
(11.;) — 1922/VIII.tc. a Magyar Királyi Vámórség, a Magyar Királyi Pénzügyőrség létszámának, kiegészítési módjának és felfegyverkezésének megállapításáról.
- 1922/XIV.tc.
(11.;) — 1922/XIV.tc. a Magyar Királyi Folyamórség szervezéséről, létszámának, kiegészítési módjának és felfegyverkezésének megállapításáról.
- 1938/XVI.tc.
(4.;) — 1938/XVI.tc. az állami rend megóvása végett szükséges büntetőjogi rendezésekről.
- 1939/II.tc.
(3.;) — 1939/II.tc. a honvédelemről.
- 5047/1919. (X. 1.) ME.r.
(8.;) — 5047/1919. (X. 1.) ME.r. a rendőrség államosításáról. *Magyarországi Rendeletok Tára*, LIII.évf. (1919) I.füzet. 752-767.p.
- 6 200/1921. (VIII. 25.) ME.r.
(12.;) — 6 200/1921. (VIII. 25.) ME.r. a vámórség létesítéséről. *Magyarországi Rendeletok Tára*, LV.évf. (1922) I.füzet. 223-232.p.
- 114 440/1921. (VIII. 25.) PM.r.
(12.;) — 114 440/1921. (VIII. 25.) PM.r. a vámórség létesítéséről szóló 6.200/1921. M.E. számú kormányrendelet végrehajtásáról. *Magyarországi Rendeletok Tára*, LV.évf. (1922) I.füzet. 1594-1623.p.
- 8 270/1923. (XI. 23.) ME.r. — 8 270/1923. (XI. 23.) ME.r. a folyamrendészet gyakorlásáról és a m. kir. fo-

- (11. ;) Iyamórség szervezéséről, létszáma kiegészítési módjainak és felfegyverzésének megállapításáról szóló 1922: XIV. tc. végrehajtásáról.
Magyarországi Rendeletek Tára, LVII.évf. (1924) I.füzet. 335-340.p.
- 6 500/1931. (XI. 30.) ME.r. — 6 500/1931. (XI. 30.) ME.r. a m.kir. rendőrség szervezeti változásairól.
(9. ;) *Magyarországi Rendeletek Tára*, LXV.évf. (1931) I.füzet. 1583-1584.p.

Melléletek jegyzéke:

I.sz. melléklet.

Katonai karhatalmi beavatkozás igénylésére jogosultak listája.

II.sz. melléklet.

A Magyar Királyi Honvédség által felállítandó karhatalmi alakulatok harcrendje és harcértéke országos karhatalmi készütség elrendelése után.

III.sz. melléklet.

A katonai karhatalmi harcoló állomány létszáma, fegyverzete és lőszerjevadalmazása.

I.sz. melléklet.

Katonai karhatalmi beavatkozás igénylésére jogosultak listája.

- Miniszterek;
- a belügyminiszter helyett az országos rendőrfőkapitány is, a budapesti és a kerületi rendőrfőkapitányok — majd a budapesti és a vidéki rendőrfőkapitány — a rendőrkapitányok és a rendőri kirendeltségek vezetői;
- csendőr-parancsnokok és szolgálatban lévő csendőrök;
- révfőkapitány és révkapitányok valamint révkirendeltségeinek vezetői, továbbá folyamőr parancsnokok és folyamőr hajó-parancsnokok;
- a Magyar Királyi Vámórség országos parancsnoka, a vámőr kerület-parancsnokok és a vámőr szakasz-parancsnokok;
- a főügyészségek és ügyészségek vezetői és nyomozást végző tagjai;
- a törvényszékek elnökei, a járásbírók vezetői és nyomozást végző bírái, valamint a törvényszéki vizsgálóbírák;
- az országos fegyintézetek, kerületi börtönök, közvetítő intézetek és gyűjtőfogházak igazgatói;
- főispánok, az alispánok, a polgármesterek, a főszolgabírák, a községi bírák vagy azok helyettesei együttesen a községi jegyzőkkel illetve a körjegyzőkkel;
- a köz-, illetve az állategészségügyi törvény alapján kiküldött kormánybiztosok;
- az árvízvédelmi miniszteri biztosok;
- a posta- és táviratigazgatóságok vezetői;
- a pénzügyigazgatóságok vezetői, pénzügyőri biztosi kerületek vezetői és a pénzügyőri előadók;
- a központi vámigazgatóság vezetője, a vámhivatalok vezetői;
- az adófelügyelőségek vezetői és az adóhivatalok főnökei,
- a bányakapitányságok vezetői;
- a dohánygyárak igazgatói;
- országos közintézetek igazgatói;
- a műgyűjtemények és múzeumok igazgatói;
- az állam- és magánvasutak igazgatóságainak vezetői, üzletigazgatóságainak vezetői, üzletvezetői, állomásfőnökei és osztálymérnökei,
- a hadiüzemek katonai megbízottjai (utóbbiak csak 1940-től).

Forrás ! - *Szabályzat a karhatalmi szolgálat ellátására a m. kir. Honvédség számára.* Budapest, 1923, Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium. 12. §

- *Szabályzat a karhatalmi szolgálat ellátására a Magyar Királyi Honvédség számára.* Budapest, 1942, Athenaeum. 104 p. Függelék.

II.sz. melléklet.

A Magyar Királyi Honvédség által felállítandó karhatalmi alakulatok harcrendje és harcértéke országos karhatalmi készütség elrendelése után.

- 7 karhatalmi ezred, ezen belül: 14 gyalog zászlóaljban 42 század, valamint 2 géppuskás század, 36 géppuskás szakasz, 14 aknavető raj, 14 árkász szakasz, 7 karhatalmi kerékpáros század.
- 2 karhatalmi lovas ezred, ezen belül: 4 huszárosztály, 4 lovas géppuskás század, amelyek állnak 8 honvéd lovas szakaszból, 8 csendőr lovas szakaszból és 8 lovas géppuskás szakaszból;
- 1 karhatalmi tüzérosztály, ezen belül: 7 tábori ágyús üteg, 5 lovas ágyús üteg, 1 tarackos üteg, 3 aknavető-félüteg és 3 légvédelmi-félüteg;
- 3 karhatalmi utász zászlóalj, ezen belül: 6 utászszázad;
- 2 karhatalmi híradó szakasz;
- 1 karhatalmi páncélgépjárműves szakasz;
- 1 karhatalmi gépkocsi oszlop;
- 1 karhatalmi sebesültszállító oszlop;
- 1 karhatalmi egészségügyi oszlop;
- 1 karhatalmi betegszállító vonat;
- 4 karhatalmi ellátó hivatal;
- 6 karhatalmi élelmezési felvevő állomás.

Forrás ! - HIM-HL.HM.eln. 1. 1935/3370. és 5500/1932. Karhatalom kirendelésének, erejének és alkalmazásának szabályo-

zása.

- HIM-HL.HM.eln. 1. 1935/3370. és 5840/1932. Karhatalmi intézkedések helyesbítése.

III.sz. melléklet.

A katonai karhatalmi harcoló állomány létszáma, fegyverzete és lőszerjavadalmazása.

LÉTSZÁM ÉS FEGYVERZET		LŐSZER	
Tiszt	853 fő	puska	140- 40 / 80- 40 db
Legénység	16 923 fő	golyószóró	1600-1600 / 800-800 db
Összesen	17 776 fő	géppuska	4500-2500 / 500-500 db
		nehézpuska	Nincs / 120-0 db
puska	12 200 db	közepes löveg	Nincs / 8-0 db
géppuska és golyószóró	145 db	könnyű löveg	12-0 / 12-0 db
löveg és aknavető	70 db	aknavető	21-0 / 52-0 db
		páncéltörő ágyú	Nincs / 60-0 db
		kézigránát	Nincs / 2- 2 db

A karhatalmi lőszerjavadalmazást 1942-ben változott, a „ / ”jel előtti adat az 1930-ban meghatározott, a második adat pedig az 1942-ben megadott értéket jelöli.

Forrás ! - HIM-HL HM.eln. 1. 1930/1938. és 8578/1929. Országos karhatalmi készütségbe helyezésről és az országos karhatalmi összevonásról szóló intézkedés. A/II.pont.

- Szabályzat a karhatalmi szolgálat ellátására a Magyar Királyi Honvédség számára. Budapest, 1942, Athenaeum. 104 p. Függelék.

A Belügyminisztérium szolgálati igazolványai, 1953-1995

A 1953 és 1995 két határvonalat jelent a magyar belügyi szolgálati igazolványok történetében: 1953-ban nem csupán az úgynevezett egységes Belügyminisztérium jött létre, hanem egységesítették a belügyi tárca felügyelete és irányítása alá tartozó rendvédelmi testületek szolgálati igazolványait is. 1995 pedig azt az esztendőt jelöli, amikor a Belügyminisztérium – a modern kor követelményeihez és elvárásaihoz igazodva – áttért a kártyaigazolványokra.

Az egységes Belügyminisztérium új szolgálati igazolványa

A magyar rendvédelem-történetben, ezen belül pedig a Belügyminisztérium történetében is meghatározó év volt az 1953-as esztendő. Abban az évben számolták fel ugyanis az Államvédelmi Hatóságot¹ és korábban e szervezethez tartozó államvédelmi és rendvédelmi testületeket integrálták a Belügyminisztériumba. Így jött létre az egységes Belügyminisztérium, amely „fennhatósága” alól viszont kikerültek a helyi „önkormányzatok” a tanácsok a Belügyminisztérium már „csupán” az államvédelmi és a rendvédelmi szervezeteket felügyelte, pontosabban, irányította: rendőrséget, a határőrséget, a belső karhatalmat, a büntetés-végrehajtást, a légoltalmat, a tűzoltóságot és a tárca megyei főosztályait.

Az 1953-ban Moszkvában összeállított magyar kormány tagjaként – talán kissé meglepő módon – SINGER (GERŐ) Ernő irányította a Belügyminisztériumot: egyes adatok szerint, Lavrentyij Pavlovics BERJA személyesen hívta fel ROSENFELD (RÁKOSI) Mátyást, hogy SINGER (GERŐ) Ernőt nevezzék ki belügyminiszterré.² Végül is, SINGER (GERŐ) Ernő hivatalosan 1953. VII. 4-én vette át a Belügyminisztérium irányítását az addigi minisztertől, GYÖRE Józseftől, aki azonban nem távozott a minisztériumból, hanem miniszter-helyettesi beosztásban továbbra is ott maradt.³ Egy héttel később terjesztette elő SINGER (GERŐ) Ernő az Államvédelmi Hatóság megszüntetéséről szóló indítványát, és a következő héten a minisztertanács hatályon kívül helyezte az Államvédelmi Hatóság létesítéséről szóló 1949. évi minisztertanácsi rendeletet, ezzel az Államvédelmi Hatóság mint önálló szervezet megszűnt.⁴

A határozatot azonban felemás módon hajtották végre, hiszen az államvédelmi állománykategóriát nem szüntették meg, sőt a Belügyminisztérium szinte az összes jelentős beosztásába államvédelmi tisztet neveztek ki. Sőt, a SINGER (GERŐ) Ernőt követő belügyminiszter, korábban az Államvédelmi Hatóságban szolgálatot teljesítő PIROS László, több miniszteri rendeletet, utasítást és parancsot, mint „államvédelmi altábornagy” írt alá, amire – tudniillik, hogy a nevükhöz rendfokozatot írjanak – a korábbi és a későbbi belügyminiszterek esetében sem volt példa.⁵ A Magyar Dolgozók Pártja Politikai Bizottságának 1955. XII. 8-ai határozata értelmében viszont felállították az Államvédelmi Főcsoport-főnökséget.⁶

A Belügyminisztérium újjászervezett kollégiuma⁷ 1953. VIII. 11-én tartotta második ülését, amelynek napirendjén három pont szerepelt: „1. jelentés a Belügyminisztérium átszervezésének állásáról és az ezzel kapcsolatos további feladatok. 2. Az Ellenőrzési Főosztály munkaterve 1953. augusztus és szeptember hóra. 3. Javaslat az új szolgálati igazolvány kiadására.”⁸

Az új szolgálati igazolványok bevezetését elsősorban az indokolta, hogy korábban ahány rendvédelmi testület tartozott a Belügyminisztériumhoz, annyiféle szolgálati igazolványt használtak. Eljött tehát az ideje annak, hogy — a belügyi tárca szervezeti egységeinek kialakítása mellett — a szolgálati igazolványokat egységesítsék, ily módon is kifejezésre juttatva egy későbbi terminológiával élve, az összbelügyi szemléletet. Az előterjesztés szerint „*az igazolvány kivitelezésénél (papír, nyomás, érvényesítése rendszer stb.) döntő szempont, hogy a rendelkezésre álló technikai lehetőségek felhasználásával az új igazolvány fokozott biztonságot nyújtson a visszaélések megakadályozására, valamint imperialista hírszerző szervek által történő hamisításokkal szemben.*”⁹ A kollégium tagjai komolyan vették a feladatukat, a legapróbb részletekre is odafigyeltek, mint például arra, hogy bekerüljön-e az okmányba az intézkedésre és a fegyverviselésre való jogosultság, vagy sem? Ezt a kérdést egyébként SINGER (GERŐ) Ernő tette fel, amire – többek között – ÁCS Ferenc áv.ezds. a Személyzeti Főosztály vezetője azt válaszolta, hogy erre azért nincsen szükség, mert a rendfokozat és az egyenruha önmagában jogosít fegyverviselésre.¹⁰ Végül is, SINGER (GERŐ) Ernő döntése alapján, a fegyverviselésre való jogosultság bekerült az igazolványba, de az intézkedésre feljogosító szöveg nem. Ugyancsak kérdéses volt, hogy az esetleges előléptetést követően új igazolványt állítsanak-e ki, vagy pedig a meglévőbe jegyezzék be a változást. A döntés értelmében előléptetésnél új igazolványt kellett kiállítani.

A kollégiumi ülés résztvevői az okmány méretéről is vitakoztak, ezúttal is SINGER (GERŐ) Ernő kérdezett arra, hogy lehet-e kisebb méretű az igazolvány? Megnyugtatták, hogy lehet. Az eredeti javaslat szerint az igazolvány – amelynek mintája az Államvédelmi Hatóság korábbi igazolványa volt — mérete 73×105 mm lett volna, az elfogadott méret pedig 70×100 mm lett.

Az előterjesztés az igazolvány külső részét meggypiros színben határozta meg, a kötését pedig bőrutánzatú vászonban. A fedőlapon aranyozott nyomással a népköztársasági címer, alatta pedig a testület megnevezése volt látható. A testületek megnevezése kapcsán a „Megyei Hatóság” elnevezés okozott némi fejtörést, mert a kollégiumi ülés időpontjában még nem határozták meg a megyei szervezetek elnevezéseit.¹¹ SINGER (GERŐ) Ernő a „Megyei Hatóság” elnevezést az igazolványokon tovább akarta részletezni például Járás, Budapest stb.,¹² sőt véleménye szerint a megyék neveit is fel kellett volna tüntetni az igazolványokban.¹³

A belső oldalak — biztonsági megfontolásból — kétféle alapnyomattal és kétféle színben készültek. Az igazolvány második oldala tartalmazta a sorszámot, a tulajdonos csillag-kapoccsal rögzített fényképét a kiállító szervezet dombornyomású szárazbélyegzőjének lenyomatával, a tulajdonos aláírását, valamint a nevét, a rendfokozatát, a testület megnevezését, a fegyverviselésre való jogosultságot, a kiállítás dátumát, a kiállító szervezet nedves-bélyegző lenyomatát és az ahhoz tartozó aláírást. A harmadik oldalon pedig a negyedévente beragasztandó érvényesítő bélyegeknél volt a helyük.

A polgári és a szerződéses állomány igazolványának borítója felirat nélküli, sötétkék színű bőrutánzatú vászomból készült.

A Belügyminisztérium 70 000 darab igazolványra adott megrendelést, azok darabja 3 forintba került, az igazolványhoz tartozó celluloid tok pedig több mint a kétszeresébe, azaz 8 forintba.

A vonatkozó miniszteri szabályozás 1953. XI. 10-én látott napvilágot, amely meghatározta, hogy: „... a Belügyminisztérium kötelékébe tartozó összes szervek személyi állományát 1953. november 12-től 17-ig egységes mintájú új szolgálati igazolvánnyal kell ellátni. A korábban kiadott szolgálati igazolványokat egyidejűleg be kell vonni, ezek 1953. november 17-én 24 órakor érvényüket veszítik.” A SINGER (GERŐ) Ernő belügyminiszter azt is fontosnak tartotta, hogy „... a szolgálati igazolványnak, mint a legfontosabb szolgálati okmányoknak gondos megőrzése minden beosztott elsőrendű kötelessége. A szolgálati igazolvány gondatlan kezelése, vagy elvesztése megkönnyíti az ellenség aknamunkáját, kártevését és fontos területekre való behatolását. Ezért azt, aki szolgálati igazolványát elvesztette, fegyelmi úton kell felelősségre vonni.”¹⁴

A téma szabályozása során azt is meghatározták, hogy a Belügyminisztérium központi főosztályai és osztályai részére a Személyzeti Főosztály vezetője, az országos parancsnokságok szerveinek a részére az országos parancsnokok, a Határőrség és a Belső Karhatalom részére a Határőrség és a Belső Karhatalom parancsnoka, a BM Megyei (Budapesti) Főosztályai és az alárendelt szerveik részére a megyei (budapesti) főosztályvezetők adják ki, illetve írják alá. Az is meghatározásra került továbbá, hogy melyik igazolvány hová jogosítja tulajdonosát belépésre. Ez a szolgálati igazolvány-család nem egészen három évig volt forgalomban. **(I.sz. melléklet)**

1956 - 1957 - 1958 és 1970. évi szolgálati igazolványok

A belügyminiszter helyettese, FEKETE Károly áv.ezds. a Személyzeti Főosztály vezetője 1956. IV. 21-én adta ki parancsát, mely szerint: „A Belügyminisztérium kötelékébe tartozó szervek beosztottai részére 1956. április 25-től 30-ig új szolgálati igazolványok kiadását rendelem el.”¹⁵

Ezek az igazolványok már esztétikailag is mutatósabbak voltak, és elrendezésében is némi változást mutattak az előzőkhöz képest. Tartalmi változás volt továbbá többek között az is, hogy amíg korábban a Határőrség és a Belső Karhatalom közös igazolványt használt, most két különböző feliratú igazolványt kaptak a határőrök és a karhatalmisták.¹⁶ Az igazolvány továbbra is feljogosította a tulajdonosát fegyverviselésre.

A vezetői állomány „Belügyminisztérium” feliratú szolgálati igazolványát a belügyminiszter, a vezetői állomány ugyancsak „Belügyminisztérium” feliratú igazolványát pedig a BM Személyzeti Főosztályának vezetője, a többi testületi igazolványt pedig az adott testület vezetője, illetve a megyei főosztályok vezető irták alá.

A Belügyminisztérium központi épületébe külön belépési engedély nélkül jogosított belépésre a „Belügyminisztérium” feliratú igazolványok közül az, amelyeknek érvényesítő szelvényein átlós irányban haladó 5 mm széles sávval volt ellátva.

Az új igazolványok feliratait — a testületek megnevezései — nagyjából megegyeztek az 1953-as igazolványéival.¹⁷

Az igazolványok külsőben nem, de belsőben változtak. A fénykép átkerült a harmadik oldalra, az érvényesítés – négy havonta – pedig ezentúl nem bélyeggel, hanem érvényesítő szelvénnel történt. **(II.sz. melléklet)**

1956 október végén újabb, egyoldalú, nemzeti színű átlós sávú igazolvány jelent meg, amelyet két nappal később a nemzetőrségi igazolvány követett¹⁸. A nemzetőr igazolvánnyal azonban e tanulmány keretében — annak ellenére, hogy rendvédelmi szervezet igazolványáról van szó — nem foglalkozom, mivel a testület nem a Belügyminisztériumhoz tartozott.

Az előző belügyminiszter-helyettesi parancs után, majd másfél évvel később, 1957. III. 14-én írta alá a belügyminisztérium szervezeteihez címzett, az új szolgálati igazolványokról szóló tájékoztatóját HORVÁTH János r.alez. a Belügyminisztérium Elnöki Főosztályának vezetője.¹⁹ Ezt azonban megelőzte a Belügyminisztérium Elnöki Főosztály Szervezési Osztálya vezetőjének, CSÉPKÉ Béla r.örgy-nek 1957. I. 3-án keltezett javaslata, amely kétféle igazolványt terjesztett elő:

A javaslat kétféle igazolványt terjesztett elő: intézkedésre és fegyverviselésre jogosítót, valamint intézkedésre és fegyverviselésre nem jogosítót.

Az intézkedésre és fegyverviselésre jogosítót például a rendőrség egyenruházott, valamint vegyes, illetve polgári ruhás bűnügyi, politikai,²⁰ közbiztonsági, közlekedésrendészeti, igazgatásrendészeti, kiképzési stb. dolgozók, az intézkedésre és fegyverviselésre nem jogosító igazolványt pedig az adminisztratív dolgozók,²¹ és a kinevezett polgári alkalmazottak részére javasolta az előterjesztő. Az új igazolványok gyártásának megszervezésével az anyagi főosztályt a kiosztás megszervezésével pedig az elnöki osztályt bízták meg.

Az 1957. I. 21-én megtartott miniszterhelyettesi értekezlet²² foglalkozott többek között az új igazolvány bevezetésével: *„Hozzászólások után Tömpe Miniszterh. . . . elvtárs úgy dönt, hogy a rendőrség minden tagja rendőrségi igazolványt kapjon. Egységes igazolvány legyen. Legyen tehát egységes Belügyminisztériumi . . . igazolvány, a rendőrség számára az igazolványokat Garamvölgyi Vilmos r. ezredes elvtárs, az Országos Parancsnokságokhoz tartozó szervek számára pedig Kurimszky Sándor r. vör. írja alá. fegyverviselésre mindazok kapjanak jogot, akik érdemi rendőri munkát végeznek. Az igazolvány színe a sapka szalagjával legyen megegyező.”*²³

A Belügyminisztérium Elnöki Főosztály vezetőjének 1957. III. 14-én kelt tájékoztatójában már rögzítették az igazolványok formáját és tartalmát. E szerint a belügyminisztériumi igazolvány nagysága és formája azonos volt a régi, 1956-ban bevezetett szolgálati igazolványéval, a színe piros volt és a Kossuth-címer volt látható a borítóján. Az igazolvány második oldalán az alpanyaggal azonos színű Kossuth-címer szerepelt, a tulajdonos neve rendfokozatával együtt, a fegyverviselésre való jogosultság, valamint a dátum és a kiállító aláírása. A harmadik oldalán a tulajdonos 5×5 cm-es, fekete-fehér fényképét helyezték el, alatta az érvényesítő szelvénnel.²⁴ Ilyen igazolványt kaptak: a Belügyminisztérium személyi állománya, az országos parancsnokságok központjába kinevezett és szolgálatot teljesítők, a budapesti és a megyei rendőr-főkapitányságok vezetői, a politikai osztályok vezetői és a Büntetés-végrehajtási Parancsnokság, valamint Tűzoltóság budapesti és megyei szervezeteinek parancsnokai.

A rendőrség szolgálati igazolványa kék színű, a többi testületé pedig piros színű volt. Az előző igazolványhoz képest változás volt, hogy az igazolvány tulajdonosának előléptetését követően nem kellett új igazolványt kiállítani, hanem azt a név alá, a megfelelő helyre írták be oly módon, hogy a korábbi rendfokozatot áthúzták, alá írták az újat és bélyegzővel hitelesítették. További változás volt, hogy az igazolvány második oldalán, a testület megnevezése alatt kézzel beírva, feltüntették a szolgálati helyet is például „RENDŐRSÉG Csongrád megyei rendőrkapitánysága”. Az új igazolvánnyal ellátták: belügyminisztériumot, a rendőrséget, a határőrséget, a karhatalmat, a büntetés-végrehajtást, a tűzoltóságot és légoltalmat.

Az 1957-ben bevezetett igazolványt egy év múlva újabb követte, amely jobbára csak a címerben különbözött az előzőtől. A Kossuth-címert ugyanis az úgynevezett Kádár-címer váltotta. A vonatkozó, parancsot 1958 tavaszán HORVÁTH Gyula belügyminiszter-helyettes írta alá: *„A Belügyminisztérium kötelékébe tartozó összes szervek hivatásos és polgári alkalmazottait 1958. március 27-től 31-ig új szolgálati igazolvánnyal kell ellátni. . . . Az igazolvány a szolgálati jogviszony igazolására szolgál, és egyben belépésre jogosít a Belügyminisztérium, illetve a kötelékébe tartozó szervek épületeibe . . . ”*²⁵

A belügyi tárca vezetői részére kiadott igazolványokon egy sárga színű sáv húzódott végig, a központi állomány igazolványának érvényesítő szelvényén pedig egy piros sáv. Az igazolványokat a belügyminisztérium központi osztályai részére a tárca személyzeti osztálya, az országos parancsnokságok, a megyei főkapitányságok, illetve az alárendelt szervezetek részére pedig a személyzeti osztá-

lyaik állították ki.²⁶ **(III.sz. melléklet)** Ezzel az igazolvánnyal a belügyminisztérium, a rendőrség, a határőrség, a karhatalom, a büntetés-végrehajtás, a tűzoltóság és a légoltalom személyi állományát.

A következő, lényeges változásra 1970-ben került sor. Az új igazolvány hegesztett PVC-tokján a Belügyminisztérium szót lehetett olvasni, a második oldalon helyezkedett el a cserélhető, 64×95 mm nagyságú igazolványlap, a harmadik oldalon pedig a csillag-kapocccsal rögzített fénykép, és az érvényesítő szelvény volt található.²⁷ Az összes testület azonos típusú, speciális összetételű, vízjeles papírra nyomott igazolványt kapott.²⁸ A vízjel rajzolata ötágú, árnyékolt, 40 mm nagyságú és 38-39 mm széles csillag volt, a csillagok között 3-3 sugárvonallal. A két csillag közötti távolság vízszintes irányban 20 és 25 mm, a méretek felváltva fordultak elő: egy 20 mm-es távolságot egy 25 mm-es követ.²⁹

A rendőrség személyi állományának igazolványait az állományilletékes főkapitányság vezetője írta alá. A vezetői igazolványokon átlós piros csíkot helyeztek el. A papír világoskék volt, UV-színe kékeslila, amely a diósgyőri papírgyárban, „Szig” néven készült, az őrlése mintegy 3 és fél óráig tartott.³⁰

A rendőrség fegyverviselésre jogosító igazolványát 500 001-től 555 000-ig sorszámozták, a „RENDŐRSÉG” feliratot „mittel Enge fette Informatiopr” betűtípussal nyomtatták, s a „ciceró normal Memphis” betűtípussal nyomtatott igazolvány szó Á betűjének jobboldali alsó szára hiányzott. A testület megnevezése mellett, mind a két oldalon 7-7 vízszintes vonal helyezkedett el. Az igazolványok egységesen két alapnyomattal készültek. A kék-világos lila-kék színű első alapnyomat gilógépen készített vonalrendszer volt, amely hálószerű, összefüggő vonalokból és ezek között kialakított gombaszerű rajzolatokból állt össze. A rajzolat közepén ovális tónusban, negatív betűkből volt olvasható a „BELÜGYMINISZTERIUM” szó. A lap felső részén egy 22×5 mm-es rész üresen maradt: oda írták be a sorszámot. A narancssárga-szürke-narancssárga színű második alapnyomat is gilógépen készített vonalrendszer volt, amelyet hol az egyes alapnyomat vonalai közé, hol pedig ezekre nyomták rá. Középen üresen hagytak egy ovális mezőt. Mind a két alapnyomatot magasnyomással, íriszben, úgynevezett Heidelberg-gépen nyomták. Az elkészített, kézzel rajzolt, sárgából, barnából, pirosból és zöldből összeállított népköztársasági címernyomatok közé először az egyes, majd a kettes számú alapnyomat került. A száradás egy napig tartott.³¹

A nyomás ofszet-eljárással, Romayor típusú gépen történt. A szövegnyomáshoz négy darab különböző tartalmú 10-10, képes ofszet-lemezt készítettek.³²

Az igazolványokat kézzel, speciális, fekete tintával állították ki. A tinta összetétele 5 egységnyi Nigrosin WLA és szintén 5 egységnyi műszaki tus volt.³³ Az igazolvány egyik újdonsága volt, hogy a második oldal, amelyik a tulajdonos adatait tartalmazta, kivehető volt: így változás esetén nem kellett az egész igazolványt kicserélni, csupán az adatoldalt. **(IV.sz. melléklet)** A belügyminisztérium vezető állománya részére átlósan piros sávval áthúzott igazolványlapot és ugyancsak piros sávval áthúzott érvényesítő szelvényt rendszeresítettek. A határsávba történő belépést az érvényesítő szelvényre bélyegzett „HATÁRSÁV” felírta biztosította.

A szolgálati igazolványok, mint biztonsági okmányok

A belügyminiszter 1973 novemberében adta ki szigorúan titkos minősítésű utasítását a biztonsági okmányok védelmének szabályairól, hivatkozva egy minisztertanácsi felhatalmazásra. Az utasítás szerint biztonsági okmánynak minősült az a személyi okirat, amely tulajdonosának személyazonosságát igazolja és „vele kapcsolatban fontos tényt rögzít, illetve feljogosítja tulajdonosát államtitok, vagy más jelentős adat megismerésére, továbbá amelynek nem jogszerű használata állam-biztonsági érdekeket sérthet, vagy veszélyeztethet. . . . A biztonsági okmányokat olyan kémiai, technológiai, valamint adminisztratív védelemmel kell ellátni, amely biztosítja a hamisított, vagy egyéb jogsértő cselekménnyel felhasznált biztonsági okmány gyors felismerését.”³⁴ Vitás esetekben a Belügyminisztérium okmányvédelmi szervének a véleménye volt a mérvadó, a biztonsági szakértői vizsgálatok, a tömegellenőrzési módszerek kidolgozása és oktatása pedig a Belügyminisztérium Okmányszakértői Iroda hatáskörébe tartozott.³⁵ A két szervezet azonban feltehetően egy szervezet lehetett a III. (Állambiztonsági) Főcsoportfőnökség V. (Technikai) Csoportfőnökségének az alárendeltségében.³⁶

A biztonsági okmányt kibocsátó állami szerv az új okmányforma rendszeresítését köteles volt bejelenteni az Okmányszakértői Irodának. A biztonsági okmányokat és azokhoz tartozó alkotórészeket, azonban csak a Belügyminisztérium, valamint a Honvédelmi Minisztérium szervei, illetve az Okmányszakértői Iroda engedélye alapján erre kijelölt vállalatok gyárthatták. A biztonsági okmányokat öt csoportba osztották: útlevelek, határátlépési engedélyek, személyi okmányok, különleges fontosságú igazolványok, engedélyek, megbízólevelek, fontos szervek, objektumok igazolványai. Az okmányokat kibocsátó szervezetek, illetve a

gyártó vállalatok az okmányokat és az alkotórészeket pontos nyilvántartással, a technológiai leírásokat, valamint a rendeléssel, a visszaigazolással és a szállítással kapcsolatos ügyiratokat az érvényes titkos ügykezelés szabályok szerint, „szigorúan titkos” minősítésüként voltak kötelesek kezelni.

A szolgálati igazolvány-család érvényességi idején belül adta ki a belügyminiszter a szigorúan titkos minősítésű „A személyzeti munka rendje” című kiadvány kiadásáról szóló parancsát amely többek között a szolgálati igazolvánnyal is foglalkozott.

A belügyminiszter 1975-ben elrendelte, hogy a szolgálati igazolványokat 1978-ban ki kell cserélni. Erre hivatkozva készítette el 1977. VI. 3-án dr. BERKES István r.ezds. a Belügyminisztérium titkárság vezetője az okmánycserére vonatkozó előterjesztést,³⁸ az igazolványcserét részben az is indokolta, hogy a tárca munkatársai évente mintegy 90-100 darab szolgálati igazolványt veszítettek el.³⁹ A javaslat szerint rögzített betétlapnak kellett volna tartalmaznia az azonosító és a szükséges szolgálati adatokat, a fényképet ragasztással lett volna célszerű rögzíteni, fóliás bevonattal és helyet kellett volna biztosítani a személyi számnak is, továbbá alkalmazni kellett volna a kikísérletezett vízjelet és színskálát, valamint rajzolatot. Az igazolványt évente, bélyeg beragasztásával érvényesítették volna. Az előterjesztés meghatározta szerint a Belügyminisztérium III/V. csoportfőnöke biztosítsa, hogy — a jóváhagyott minták alapján a biztonsági követelményeknek megfelelően — 1977. X. 31-ig az új igazolványok és a szükséges eszközök legyártásra és a Belügyminisztérium IV/II. Csoportfőnökség részére átadásra kerüljenek. Az elképzelések között szerepelt az is, hogy évente 5 cseréljék le az igazolvány-családot.

BENKEI András belügyminiszter elrendelte, hogy 1978. I. 1-től új szolgálati igazolványt kell bevezetni. A formai változások között talán az egyik legjelentősebb az volt, hogy a korábban egységesen egy csíkkal jelölt vezetői igazolványt most egy, kettő, illetve három piros sávós, sárgás rózsaszínes vezetői igazolvány váltotta fel.

Háromsávós vezetői igazolványt kaptak: az államtitkár, a miniszterhelyettesek, a Belügyminisztérium Kollégium tagjai, az MSZMP KB Adminisztratív és Közigazgatási osztály vezetője, az MSZMP KB Adminisztratív és Közigazgatási osztály vezetőjének helyettese, az MSZMP BM Pártbizottság első titkára, a kormányórság parancsnoka, a határőrség országos parancsnoka, a tárca felügyeleti és fegyelmi osztály vezetője.

Kétsávós vezetői igazolványt kaptak: a főcsoportfőnök-helyettesek, a tűzoltóság országos parancsnoka, a csoportfőnökök, a határőrség országos parancsnokának helyettesei, a kormányórság parancsnokának helyettesei, a csoportfőnök-helyettesek, önálló osztályvezetők, az MSZMP BM Pártbizottság titkárai, a rendőr-főkapitányságok vezetői és helyettesei, az MSZMP KB munkatársai, a szovjet képviselő munkatársai.

Egysávós vezetői igazolványt kaptak: az MSZMP BM járási jogú pártbizottságainak titkárai, az önálló osztályvezető-helyettesek, a beosztott osztályvezetők.

A vezetői igazolványok belső lapjai sárgás-rózsaszínű alapnyomatúak voltak, fekete szövegnyomattal, a fényképes oldalon egy, két és három piros csíkkal. A belügyminisztérium hivatásos, vagyis központi állománya, valamint a kinevezett polgári állománya, illetve a rendőrség hivatásos és kinevezett polgári állománya kék- és rózsaszín alapnyomatú igazolványt kaptak, fekete szövegnyomattal. A Határőrség hivatásos és kinevezett polgári állománya pedig zöld- és rózsaszín alapnyomatú igazolványt vehetett át ugyancsak fekete szövegnyomattal.

A háromsávós vezetői igazolvány tulajdonosa a Belügyminisztérium valamennyi épületébe külön engedély nélkül beléphetett, beleértve az I. és a II. számú zárt épületeket is. **(V.sz. melléklet)** Ekkor kapott új szolgálati igazolványt a belügyminisztérium, a rendőrség és a határőrség személyi állománya. A tűzoltóság pedig kikerült az igazolvány-családból, ők majd 1990-ben tértek vissza. Ezeket a bordó színű borítóval ellátott belügyi igazolványokat, az elképzeléseknek megfelelően, öt év múlva lecserélték.⁴⁰

Az 1983. évi szolgálati igazolványok

1978-ban bevezetett igazolvány-család felújítására 1983. I. 1-én került sor. Az új igazolvány sajátosága volt, hogy annak állását 90 fokkal elforgatták. Az évtized végétől szerepelt az igazolványban a „POLICE”-szó, méghozzá bélyegre nyomtatva s azt beragasztva.⁴¹

Az 1982. X. 18-án megtartott miniszteri értekezlet⁴² foglalkozott többek között az új igazolványokkal: „Előterjesztés a Belügyminisztérium személyi állománya igazolványának cseréjéről, kiadásának és nyilvántartásának rendjéről.” című napirend keretében.

A miniszteri ülésen polémia alakult ki arra vonatkozóan, hogy az igazolványban szerepel a „hivatásos állományában teljesít szolgálatot” mondat, ami igaz a rendőrségre és a határőrségre, de nem igaz a Belügyminisztériumra, mert annak nincsen önálló hivatásos állománya, hanem ott hivatásos

rendőrök, határőrök teljesítenek szolgálatot. A vitát dr. KAMARA János r. altbgy. terelte vissza az igazolványokhoz és foglalta össze a teendőket, azzal hogy a szolgálati igazolványok cseréjére az előre tervezetteknek megfelelően kerül sor, amely feladat időszerű, mivel a vonatkozó miniszteri parancsban meghatározott határidő már lejárt.⁴³

Az 510 példányban kiadott miniszteri parancs az új igazolványról 1982. XI. 2-án jelent meg, amely bevezetőjében kiemelte: „A hivatásos állomány szolgálati, a polgári alkalmazottak munkáltatói, a nyugállományúak nyugdíjas igazolványa (A továbbiakban: igazolvány) a belügyi testülethez tartozást igazoló és meghatározott belügyi objektumba való belépésre jogosító okmány. Fontos állambiztonsági érdek fűződik ahhoz, hogy fokozódjon a biztonsági rendszabályok hatásossága, korszerűsödjenek az okmányvédelmi módszerek, az igazolványok kezelése és nyilvántartása egyszerűsödjön, és érvényesüljenek a takarékosági követelmények.”⁴⁴

A hivatásos állomány igazolványát 5 évre 1983. I. 10-ig, a polgári állományúakét pedig 10 évre 1983. I. 31-ig kellett kiadni, a nyugdíjas igazolványok nem változtak. Az érvényesítés az évente beragasztott érvényesítő bélyeggel történt. A parancs meghatározta, hogy az igazolványokat kiknek kellett aláírni, kik voltak jogosultak a vezetői igazolványokra, a vonatkozó ügyintézés és az objektumokba történő belépést, bár ez utóbbit csak nagy általánosságban, utalva arra, hogy ezt konkrétan kiknek kellett szabályozni. Újdonságnak számított, hogy a parancs előírta: „A BM Sajtóosztály vezetője intézkedjen, hogy a hivatásos állomány új mintájú szolgálati igazolványát a lakosság – a rá vonatkozó mértékben – megismerhesse.”⁴⁵ A Magyar Televízió „Kék fény” című műsorában valóban bemutatták a rendőrség, a határőrség és a belügyminisztérium szolgálati igazolványait, majd pedig a *Képes Újságban* – amely a „Kék fény” adásai után rendszeresen foglalkozott az ott bemutatott bűncselekményekkel – megjelentették a rendőrség szolgálati igazolványának lekicsinyített, fekete-fehér fényképét.

A hivatásos és polgári igazolvány kék műbőr borítású, álló alakú, a hivatásos első (külső) oldalán a Magyar Népköztársaság ezüstnyomású címerével, a polgári ezüstnyomású „IGAZOLVÁNY” felirattal, a 2. és a 3. oldalak fekvő elrendezésűek, az alnyomatok a hivatásos és polgári állománynál eltérőek voltak. Valamennyi igazolvány műanyag tokkal volt ellátva. Az igazolványtípusok megkülönböztetésére a fekete színű szövegnyomatban a „BELÜGYMINISZTERIUM”, a „RENDŐRSÉG”, illetve a „HATÁRŐRSÉG” szó szerepelt. A két-, illetve a háromsávós vezetői igazolványt a belügyminiszter, az egysávós érvényesítő szelvényvel ellátott igazolványt a tárca személyzeti csoportfőnöke írta alá. A kétsávós vezetői igazolvány és az egysávós érvényesítő szelvényvel rendelkező igazolvány tulajdonosa a tárca valamennyi központi, zárt és területi szervezeteinek az épületébe beléphetett, a háromsávós vezetői igazolványé pedig valamennyi belügyminisztériumi épületbe.

A parancs arra is utasítást adott, hogy a hitelesítő bélyegzők egységesen kör alakúak, 20 mm átmérőjűek legyenek, középen az állami címerrel, illetve melyik szervezethez, milyen számozású bélyegző tartozik, például az 1. számú „BELÜGYMINISZTERIUM” feliratú a központi állomány részére, a 203. számú „RENDŐRSÉG” feliratú a BM Forradalmi Rendőri Ezred, valamint a 301. számú „RENDŐRSÉG” feliratú a Budapesti Rendőr-főkapitányság és a 204. számú „HATÁRŐRSÉG” feliratú pedig a határőrség országos parancsnokság által kiállított igazolványokba kerültek be.

A háromsávós vezetői igazolványra és egysávós érvényesítő bélyegre jogosultak voltak: az államtitkár, a miniszterhelyettesek, a Belügyminisztérium Kollégium tagjai, az MSZMP KB Közigazgatási és Adminisztratív Osztály vezetője, az MSZMP KB Közigazgatási és Adminisztratív Osztály vezetőjének helyettese, az MSZMP BM Bizottságának első titkára, az MSZMP BM Bizottságának titkárai, az MSZMP Határőrségi Bizottság első titkára, a tárca főcsoportfőnök-helyettesek, az „M” és szervezési csoportfőnök, a minisztérium titkárság-vezetője, a tárca felügyeleti, fegyelmi, belbiztonsági osztály vezetője, a határőrség országos parancsnoka, a tűzoltóság országos parancsnoka, a kormányőrség parancsnoka, a rendőr-főkapitányságok vezetői, a KISZ BM Bizottság első titkára, a Közalkalmazottak Szakszervezete BM Bizottságának titkára.

Kétsávós vezetői igazolványra és egysávós érvényesítő bélyegre jogosultak: a csoportfőnökök, a csoportfőnök-helyettesek, a önálló osztályvezetők, az MSZMP Határőrségi Bizottság titkárai, a határőrség országos parancsnokának helyettesei, a tűzoltóság országos parancsnokának helyettesei, a kormányőrség parancsnokának helyettesei, a rendőri ezred parancsnoka, a rendőr-főkapitányságok vezetőinek helyettesei.

Egysávós érvényesítő szelvényvel rendelkeztek: az önálló osztályvezető-helyettesek, a beosztott osztályvezetők, az MSZMP BM Bizottság munkatársai, az MSZMP BM járási jogú pártbizottságainak titkárai, a határőrség törzsfőnökének helyettese, a felügyeleti osztály.

A jogosultak körét az 1978-as szabályozásban foglaltakkal összehasonlítva láthatóvá válik, hogy jelentős változás jött létre a vezetői igazolványokra jogosultak körében, az új felsorolásból már kimaradtak a szovjet képviselő tagjai. **(VI.sz. melléklet)**

A Minisztertanács Tanácsi Hivatal 1988-ban történt megszűnését követően, az ott dolgozók átkerültek a belügyminisztérium személyi állományába, ezért a szolgálati igazolványok témájának szabályozását módosítani kellett, az átkerülő személyi állomány szolgálati igazolványát „BELÜGYMINISZTERIUM alkalmazottja” felirattal látták el.

Nem sikerült azonban teljesíteni azt az elképzelést – részben a politikai események felgyorsulásának köszönhetően is –, hogy öt év múlva újabb igazolvány-család lásson napvilágot.

Az 1991. és 1995. évi szolgálati igazolványok

Az új igazolványt 1991-ben vezették be, megszüntetve a vezetői, és a központi állománynak kiadott igazolványt mindezt a demokrácia jegyében. Igaz, ezt már korábban, még az előző igazolvány-család idején rendelték el.

Az új igazolvánnyal visszatértek az 1945 utáni gyakorlathoz, amikor is a rendőri igazolványok egy laposak voltak. Az új 75×105 mm nagyságú, kék és rózsaszín összhatású rendőr-igazolványt a belügyminiszter 1990 novemberében rendszeresítette: „. . . Az igazolvány a Belügyminisztériumhoz vagy irányított szervei valamelyikéhez való tartozást, illetve a Belügyminisztérium és szervei tulajdonában, kezelésében álló meghatározott épületbe való belépésre jogosultságot igazolja. A rendőrség, a határőrség, a Magyar Köztársaság Kormányőrsége hivatásos állományú tagjai igazolványa a fegyverviselésre és intézkedésre való jogosultságot is igazolja. . . . Az igazolvány visszavonásig van érvényben. . . .”⁴⁶

A szabályozás tartalmazott egy olyan mondatot is, amely korábban elképzelhetetlen volt: „Amennyiben a személyazonosság igazolása más hatóság előtt indokoltá válik, úgy a »személyi igazolvány« bemutatása kötelező.”⁴⁷

Ennek az igazolvány-családnak az érdekessége volt, hogy ekkor jelent meg először a Kormányőrség önálló igazolványa, hiszen előtte és 1995-óta ismét a kormányőrök, illetve a Köztársasági Őrezred tagjai a „RENDŐRSÉG” feliratú igazolványt birtokolták.

Az igazolvány 75×105 mm méretű álló formátumú, 200 g/m² területsúlyú vízjeles karton volt, amelyet laminátorral két műanyag lap közé sütöttek. A számítógépes rajzolatrendszert vonalraszterre bontva, ismétlődő elemeket nem tartalmazó geometrikus elemekből alakították ki és írisz nyomást alkalmaztak az alsó alnyomatrendszerben, míg a másodikban reliefszerű rajzolat szerepelt, ismétlődő elemeket nem tartalmazó, fokozatosan csökkenő, illetve növekvő alakzatokból képezve. A szövegnyomat fényzedéssel, kézi montírozással és számítógéppel készített intenzív színű nyomat volt. **(VII.sz. melléklet)**

Az új szolgálati igazolvány-család öt testület igazolványait foglalta magába: rendőrség, határőrség, kormányőrség, állami tűzoltóság, polgári védelem.

Ezzel az igazolvány-családdal zárult le a papíralapú belügyi szolgálati igazolványok korszaka. Az új igazolvány 4 év múlva jelent meg az előirtakhoz képest, egy évvel korábban. 1995-ben vezették be az új igazolvány-családot, amikor is összesen 80 000 igazolványt cseréltek le, mintegy 150 millió forintos költséggel.⁴⁸ A kiadás okai között szerepelt az is, hogy a megelőző években 1703 darab igazolványt veszítettek el, illetve loptak el a tulajdonosaiktól. A gyártó cég titkos pályázaton nyerte a jogot az előállításra. A belügyminiszter vonatkozó utasítása ezúttal a *Belügyi Közlönyben* is napvilágot látott, akárcsak a későbbi módosítások.

Az igazolvány 85×54 mm méretű kártyaigazolvány volt, amelynek nyomathordozója műanyaglap volt és amit laminátorral két műanyag lappal építettek össze. Az igazolványok négyszínnyomásúak voltak és ofszettechnológiával készültek. Nyomdai úton került rögzítésre a számítógépes rajzolatrendszer, a köztársasági címer, a munkáltató, illetve a rendvédelmi testület megnevezése (amellyel egyvonalban a köztársaság címerének hologramja látható), valamint az állományviszony, vagy az alkalmazási jogviszony megnevezése. A megszemélyesítés során került rögzítésre a tulajdonos 25×32 mm nagyságú, lézergravírozásos eljárással készített fekete-fehér fényképe, neve és rendfokozat, a köztisztviselői, illetve közalkalmazotti jogviszony megjelölése, valamint vezető esetében a vezetői megbízás megnevezése. Az igazolvány hátoldalán szerepelt a tulajdonos sajátkezű aláírása, a vércsoport meghatározása,⁴⁹ a kitöltés dátuma, a gépi olvasás kódja, a munkáltató kódja és a TAJ-szám. **(VIII.sz. melléklet)**

A rendvédelmi testületek szolgálati igazolványának történeti kutatása még az elején tart, amely speciális, de érdekes terület. A szolgálati igazolvány, akárcsak az egyenruha vagy a szolgálati jelvény, alkalmas arra, hogy erősítse az identitást, hiszen a testülethez tartozás egyik alapvető kifejező eszköze.

Jegyzetek:

¹ A közhit mind a mai napig ezt 1956 októberére datálja, amikor is NAGY Imre – nem éppen az érvényben lévő jogszabályok figyelembevételével – aláírt egy dokumentumot, amely szintén az (akkor már nem létező) Államvédelmi Hatóság megszűntetéséről szólt – valójában az 1955-ben felállított Államvédelmi Főcsoportfőnökséget számolták fel 1956-ban.

² RÁKOSI: 911 p.

³ BARÁTH: 149.p.

⁴ BARÁTH: op.cit. 157.p.

⁵ A magyar belügyminiszter mindig politikus volt, de ha hivatásos állományú rendőrt neveztek ki miniszterré, akkor megszüntették az állományviszonyát, és „civilként” töltötte be a miniszteri posztot (mint KAMARA János r.altbgy. esetét 1985-ben).

⁶ MNL-OL-M-KS 276. F. 53/260 ö.e.

⁷ A Belügyminisztérium Kollégiumának tagjai voltak 1953 nyarán: SINGER (GERŐ) Ernő belügyminiszter, PIROS László á.v.ör. a belügyminiszter első helyettese, GYÖRE József belügyminiszter-helyettes, DÉKÁN István á.v.ör. belügyminiszter-helyettes, KUCSERA László á.v.alez. a Kémelhárító Osztály vezetője, GAZDIG Gyula á.v.alez. a Hírszerző Osztály vezetője, BALÁZSI Béla á.v.alez. a Vizsgálati Főosztály vezetője, VALENCSAK János á.v.ör. a Határőrség és a Belső Karhatalom parancsnoka, PÖCZE Tibor r.vör. országos rendőrkapitány, ÁCS Ferenc á.v.ezds. a Személyzeti Főosztály vezetője és BERECZ Béla á.v.ör. az Anyagi és Technikai Főosztály vezetője.

⁸ KAJTÁRI: 67.p.

⁹ Loc.cit. 80.p.

¹⁰ Loc.cit. 82.p.

¹¹ Az egységes Belügyminisztérium kialakításával párhuzamosan hozták létre a megyei szervezeteket, egy-egy megye egy-egy főosztály lett: Belügyminisztérium Pest Megyei Főosztálya. A városok pedig osztályok lettek: Belügyminisztérium Pest Megyei Főosztálya, Váci Osztály.

¹² KAJTÁRI: op.cit. 80.p.

¹³ Az igazolványok végül is a következő feliratokkal készültek el: Belügyminisztérium, BM Budapesti Főosztály, BM Megyei Főosztály, Rendőrség, Határőrség és Belső Karhatalom, Büntetés-végrehajtási Őrség, Légoltalom, Tűzoltóság

Loc.cit. 83.p.

¹⁴ BM.KI. 1953. évi 24. doboz 10-0871/1953.

¹⁵ 1382/1956 (IV. 21.) BM.h.pcs.

¹⁶ SIMON: 167.p.

¹⁷ Az 1956 tavaszán rendszeresített szolgálati igazolványok megnevezései voltak: Belügyminisztérium, BM Budapesti Főosztály, BM Megyei Főosztály, Rendőrség, Határőrség, Belső Karhatalom, Büntetés-végrehajtási Őrség, Légoltalom, Tűzoltóság.

Loc.cit.

¹⁸ Loc.cit. 167.p.

¹⁹ BM.KI. miniszteri iratok, 1957. év 54. 1/1145/a. Az elnöki főosztály tájékoztatója az új szolgálati igazolványokról.

²⁰ A „politikai” ezáltal nem a pártkomisszárokat, hanem az akkori polgári titkosszolgálatot, a Politikai Nyomozó Főosztályt jelöli.

²¹ Irodai beosztottak, gépirók, személyi igazolvány és bűnügyi nyilvántartók stb.

²² A miniszterhelyettesi értekezleten részt vett TÖMPE István a belügyminiszter első helyettese, PÖCZE Tibor r.vör. miniszterhelyettes, KURIMSZKY Sándor r.vör. miniszterhelyettes, GARAMVÖLGYI Vilmos miniszterhelyettes, MÁTYÁS László r.ezds., SÓS György r.ezds., KARDOS György r.ör. gy., dr. HORVÁTH János r.alez.

²³ SIMON: op.cit.

²⁴ BM.KI. op.cit. miniszteri iratok, 1957. év 54. 1/1145/a. Az elnöki főosztály tájékoztatója az új szolgálati igazolványokról.

op.cit.

²⁵ BM.KI. op.cit. 1985. év 54. doboz 10-23/8/1958.

²⁶ SIMON: op.cit.

²⁷ BM.KI. op.cit. miniszteri iratok, 1970. év 5022. sz. Iktatószám: 1-a/199Belügyminisztérium III/V-2 osztály által 1970. májusában kiadott „Az új BM. szolgálati igazolványok dokumentációja”.

²⁸ SIMON: op.cit. 168.p.

²⁹ BM.KI. op.cit. miniszteri iratok, 1970. év 5022. sz. Iktatószám: 1-a/199 3. old Belügyminisztérium III/V-2 osztály által 1970. májusában kiadott „Az új BM. szolgálati igazolványok dokumentációja”

³⁰ Az összetétele hollandinként a következő volt: 60kg diósgyőri pamut, 200 kg svéd extra szulfitecellulóz, 30 kg saját selejt, 60 kg kaolin, 2 kg keményítő, 6 l montánviasz, 20 l 21 %-os Lacresin és 25 l diósgyőri keverésű timsó. Festés: 133 %-os Solaminlichtblau BRR. Pelyhezés: Optinol, Rhodamin és Fluorescein gyapjúsál. A hamutartalom 12 %-os, a grammsúly 75-80 gr/m².

³¹ BM.KI. op.cit. miniszteri iratok, 1970. év 5022. sz. Iktatószám: 1-a/199Belügyminisztérium III/V-2 osztály által 1970. májusában kiadott „Az új BM. szolgálati igazolványok dokumentációja”.

³² 1. lemez: - BM fegyverviselésre nem jogosult 2 db.;
- rendőrség, fegyverviselésre nem jogosult 2 db.;
- tűzoltóság, fegyverviselésre nem jogosult 4 db.;
- határőrség, fegyverviselésre jogosult db.;

2. lemez: - BM fegyverviselésre jogosult, vezetői 2 db.;
- határőrség, fegyverviselésre nem jogosult 6 db.;
- határőrség, fegyverviselésre nem jogosult 2db.;

3. lemez: - BM, fegyverviselésre jogosult 8 db.;
- karhatalom, fegyverviselésre jogosult 2 db.;

4. lemez: - rendőrség, fegyverviselésre jogosult 10 db.

BM.KI. miniszteri iratok, 1970. év 5022. sz. Iktatószám: 1-a/199 9.p. Belügyminisztérium III/V-2 osztály által 1970. májusában kiadott „Az új BM. szolgálati igazolványok dokumentációja”

³³ BM.KI. op.cit. miniszteri iratok, 1970. év 5022. sz. Iktatószám: 1-a/199. Belügyminisztérium III/V-2 osztály által 1970. májusában kiadott „Az új BM. szolgálati igazolványok dokumentációja”

³⁴ BM.KI. 10-22/24/1973. 024/1973. (XI. 19.) BM.ut. a biztonsági okmányok védelmének szabályairól.

³⁵ 1988-ban BM Okmány- és Írásszakértői Iroda névre keresztelték át, napjainkban ezt a feladatot a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat látja el.

³⁶ CSEH: 81.p.

³⁷ „225. A hivatásos állomány tagjait, a kinevezett, illetve a szerződéses polgári alkalmazottakat a kinevezésre, illetve a munkaviszony létesítésére vonatkozó állományparancs alapján szolgálati, a nyugállományba helyezéskor nyugdíjas igazolvánnyal, a Belügyminisztériummal és a szerveivel munkakapcsolatban álló polgári személyeket belépővel kell ellátni.

226. A BM hivatásos, kinevezett és szerződéses polgári állomány tagjai állománycsoportonként eltérő igazolvánnyal, betétlappal, érvényesítő szelvényvel rendelkeznek. Az igazolvány meghatározza, hogy az mely BM objektumba jogosít belépésre.

a) a szolgálati igazolványa hivatásos állomány tagjait feljogosítja: szolgálati viszonyának igazolására, szolgálati intézkedésre, fegyverviselésre, BM objektumaiba való belépésre. . . .

227. Az igazolványok szigorú elszámolási rend alá tartozó okmányok. A nyilvántartásukra felfektetett könyvet a változások azonnali átvezetésével állandóan naprakész állapotban kell tartani. . . .

229. Az igazolványok kitöltését az e célra kiadott vegytintával kell elvégezni. A nevet és a rendfokozatot jól olvashatóan, nyomtatott betűvel, a testületi hovatartozást rövidített jelzéssel (r., hór., tú.) kell az igazolványba beírni.

a) A kinevezett polgári alkalmazottak esetében a szakmai cím rövidítését az I. ügyviteli csoportba tartozóknál a tényleges beosztást (előadó, segédelőadó stb.), a szerződéses polgári alkalmazotknál pedig „szerz. pa.” rövidítést kell az igazolványba beírni.

b) A fénykép felerősítéséhez fémcsillagot és ragasztót, a hitelesség igazolásához szárazbélyegzőt kell használni. Az igazolványt aláírással vagy névbélyegzővel kell ellátni.

c) A szerződéses polgári alkalmazottak szolgálati igazolványába be kell írni mely szerv állományába tartozik, épületbe történő beléptetésüket a hatáskörileg illetékes parancsnokok szolgálati jegyén engedélyezik. Az igazolvány kiadása során be kell jegyezni az igazolványba a belépésre való jogosultságot. . . .

230. A Belügyminisztérium szervei közötti áthelyezés, testületek közötti átminősítés, névváltozás, rendfokozatváltozás esetén az igazolványt két héten belül be kell vonni, illetve ki kell cserélni.”

06/1975 (III. 17.) BM.pcs. 84-86.p.

³⁸ BM.KI.op.cit. 1977. év 184. doboz 12-1248/1/1977.

³⁹ SIMON: op.cit. 169.p.

⁴⁰ BM.KI. op.cit. Irattár 1977. év 184. doboz 10-23/33/1977.

⁴¹ SIMON: op.cit. 169.p.

⁴² A miniszteri értekezlet napirendi pontjai voltak: Jelentés a 3032/1981. Mt. h. sz. határozat végrehajtásáról, a görög emigránsok helyzetéről; Előterjesztés a Belügyminisztérium személyi állománya igazolványának cseréjéről, kiadásának és nyilvántartásának rendjéről; Jelentés a tiltott határátlépések megakadályozására irányuló határőrségi fegyverhasználatról; Különfélék.

⁴³ Előadó: KISS Lajos r.vörgy. címszó alatt. Az értekezletet – a távollévő miniszter helyett – dr. KAMARA János r.altbgy. vezette. Az előterjesztés KISS Lajos r.vörgy. tájékoztatta a jelenlevőket, hogy az igazolvány színéről (kék) már döntött a miniszter. Egyszerűsítésként értékelte, hogy a hivatásos állomány 5 évig érvényes igazolványával szemben, a polgári állomány 10 évre kap igazolványt, és nem jegyzik be a rendfokozatukat. Javasolta, hogy a vezetői igazolványok közül az egysávos csíkozását – mivel azok tulajdonosainál a legnagyobb a fluktuáció – szüntessék meg, és helyette az érvényesítő bélyegen legyen egy piros csík. LADVÁNSZKY Károly r.altbgy. az igazolványok aláírásának problémájáról beszélt, nevezetesen: a megyei rendőr-főkapitányoknak nagyon sok igazolványt kell aláírniuk, példaként említve a budapesti rendőr-főkapitányt, akinek az íróasztalán – amikor LADVÁNSZKY Károly r.altbgy. nála járt – 200 igazolvány várt aláírásra. Erre KISS Lajos r.vörgy.-től azt a választ kapta, hogy ezentúl a főkapitányok csak a hivatásos állományúakét írják alá, a polgári állományúakét ezentúl a főkapitányságok személyügyi osztályvezetői. FÖLDESI Jenő hór.vörgy. szerint a rendőr hatósági közegként történő eljárását nem az határozza meg, hogy ki írja alá az igazolványt. Kamara államtitkár pedig így vélekedett: „. . . azok, akik korábban rendőrök voltak, azok tudhatják, hogy a rendőrigazolványban a rendőr, az utcai rendőr, a szolgálatos rendőr mindig szívesen viselte és szívesen őrizte az ő főkapitányának az aláírását. . . . Vannak akik még ma is őrzik és szívesen veszik elő a régebbi igazolványukat. Emlékként őrzik.” Ugyancsak LADVÁNSZKY Károly r.altbgy. említette meg, hogy az igazolvány állásának 90 fokos elforgatását a nyomozók kérték, akik a polgári öltözködésük okán legtöbbször használják az intézkedéseik során az igazolványt: „kipróbáltuk . . . jól tudják használni, nincs vele gond . . .” KOVÁCS György a különböző objektumokba történő belépésre belépéssel kapcsolatban tett észrevételt: a pártbizottság két titkára, a BM KISZ-bizottság első titkára és a szakszervezeti bizottság titkára is kapjon olyan munkaadói, illetve szolgálati igazolványt, amellyel beléphetnek a belügyi objektumokba.

MNL-OL. op.cit. XIX-B-1-Y 30. doboz, BM miniszteri értekezlet anyagai (másolat) 1982. II. félév 10-52/45-47, 49/1982. X.18.

⁴⁴ BM.KI. op.cit. miniszteri iratok, 1982. év 10-22/30/1982. 30/1982.XI.2. Az új szolgálati igazolványok.

⁴⁵ Loc.cit.

⁴⁶ BM.KI. op.cit. miniszteri iratok, 1990. év 10-21/70/1990.

⁴⁷ Loc.cit.

⁴⁸ SIMON: op.cit. 169.p.

⁴⁹ Ez a hivatásos állomány esetében kötelező votl, másoknál csak írásbeli kérelemre vezették rá az igazolványra.

Jegyzetekben alkalmazott rövidítések:**TANULMÁNYOK**

- BARÁTH — BARÁTH Magdolna: Gerő Ernő a Belügyminisztérium élén, 1953-1954. 147-149.p. In GYARMATI György (szerk.): *Trezor 1. A Történeti Hivatal Évkönyve 1999*. Budapest, 1999, Történeti Hivatal. 312 p. HU-ISSN 1585-3993.
- CSEH — CSEH Gergő Bendegúz: A magyarországi állambiztonsági szervek intézménytörténeti vázlat, 1945-1990. 73-90.p. In GYARMATI György (szerk.): *Trezor 1. A Történeti Hivatal Évkönyve 1999*. Budapest, 1999, Történeti Hivatal. 312 p. HU-ISSN 1585-3993.
- SIMON — SIMON F. Nándor: A belügyi szolgálati igazolványok 1945-1995. *Magyar Rendészet*, IV.évf. (2004) 3.sz. 165-179.p. HU-ISSN 1586-2895.

SZÖVEGGYŰJTEMÉNYEK

- KAJTÁRI — KAJTÁRI Erzsébet: *A Belügyminisztérium Kollégiumának ülései 1953-1956*. Budapest, 2001, Történeti Hivatal. 1060 p. HU-ISBN 963 00 6623 8. /Állambiztonsági történeti tár, 1./ HU-ISSN 1587-6268.

MEMOIROK

- RÁKOSI — RÁKOSI Máttyás: *Visszaemlékezések 1940-1956*. Budapest – Hódmezővásárhely, 1997, Napvilág Kiadó - HódPress. 1122 p. HU-ISBN 963 90 8215 5.

LEVÉL- IRAT ÉS DOKUMENTUMTÁRAK

- BM.KI. — Belügyminisztérium Központi Irattára.
- MNL-OL-M-KS — Magyar Nemzeti Levéltár, Országos Levéltár, A Magyar Dolgozók Pártja és a Magyar Szocialista Munkáspárt iratainak gyűjteménye.

JOGSZABÁLYOK

- 1382/1956 (IV. 21.) BM.h.pcs. — 1382/1956 (IV. 21.) BM.h.pcs. Új szolgálati igazolványok kiadása. Belügyminisztérium Központi Irattára. 1956. év 41. doboz 22-991/1956.
- 06/1975 (III. 17.) BM.pcs. — 06/1975 (III. 17.) BM.pcs. A személyzeti munka rendje. Belügyminisztérium Központi Irattára. 10-21/6/1975
- 024/1973. (XI. 19.) BM.ut. — 024/1973. (XI. 19.) BM.ut.a biztonsági okmányok védelmének szabályairól. Belügyminisztérium Központi Irattára. 10-22/24/1973.

Mellékletek jegyzéke:

- I.sz.melléklet
Az 1953-ban bevezetett szolgálati igazolvány.
- II.sz.melléklet
Válogatás az 1956-ban rendszeresített igazolványokból.
- III.sz.melléklet
1958. évi igazolvány a BM központi állománya részére.
- IV.sz. melléklet
Az 1970-es igazolványcsalád BM vezetői állománya tagjainak számára kiadott szolgálati igazolvány.
- V.sz. melléklet
Az 1978. évi háromsávós vezetői igazolvány.
- VI.sz. melléklet
Az 1983-ban bevezetett rendőrségi igazolvány.
- VII.sz. melléklet
Az 1991. évi szolgálati igazolvány.
- VIII.sz. melléklet
Az 1995-ben bevezetett műanyag alapú igazolvány.

I.sz.melléklet

Az 1953-ban bevezetett szolgálati igazolvány.

Forrás ! Rendőrség-történeti Múzeum

II.sz.melléklet

Válogatás az 1956-ban rendszeresített igazolványokból.

III.sz.melléklet

1958. évi igazolvány a BMközponti állomány részére

Forrás ! A szerző gyűjteményéből.

IV.sz. melléklet

Az 1970-es igazolványcsalád BM vezetői állománya tagjainak számára kiadott szolgálati igazolvány.

Forrás ! A szerző gyűjteményéből.

Forrás ! A szerző gyűjteményéből.

V.sz. melléklet

Az 1978. évi háromsávós vezetői igazolvány.

Forrás ! BM.KI. op.cit. miniszteri iratok, 1977. év 53-4/136-1977. BM. szolgálati igazolványok dokumentuma.

VI.sz. melléklet

Az 1983-ban bevezetett rendőrségi igazolvány.

Forrás ! A szerző gyűjteményéből.

VII.sz. melléklet

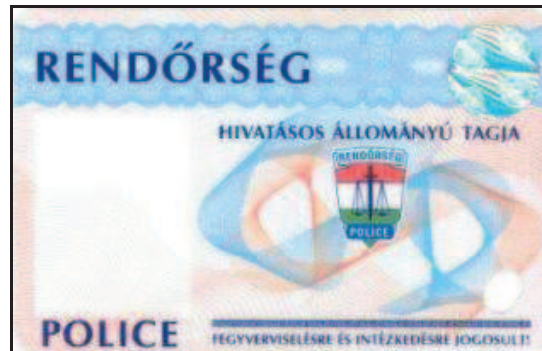
Az 1991. évi szolgálati igazolvány.

Forrás ! BM Személyzeti és Munkaügyi Főosztály.

VIII.sz. melléklet

Az 1995-ben bevezetett műanyag alapú igazolvány.

Forrás ! BM Személyügyi Főosztály.

VEDŐ Attila
A Magyar Királyi Csendőrség
közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése

A XIX. század végére Európa csaknem minden nagyvárosában megjelentek a benzin- vagy petróleum üzemű robbanómotorral felszerelt automobilonok, mint a haladás és a jövő hírnökei. Magyarországon a századforduló előtt indult meg a gépi meghajtású járművek közlekedése, amely néhány évtized alatt a vidéki területeken is a mindennapok részévé vált. A közlekedés rendjének megszervezése és fenntartása, valamint az egyre növekvő számú közúti balesetek megelőzése érdekében szükségessé vált az állami fellépés. A vidéki területeken a feladat a Magyar Királyi Csendőrségre, mint a rendért és a biztonságért általánosan felelős katonailag szervezett fegyveres őrtestületre hárult és a két világháború közötti időszakra önálló szolgálati ág kialakulásához vezetett.

A magyarországi automobil-közlekedés kezdetei

Budapesten 1895-ben jelent meg az első „motorkocsi”, melyet nagy érdeklődés övezett és közlekedésére inkább szenzációként tekintettek, mint szabályozandó területre. A közlekedési szabályok alapjait és ezek megszegésével megvalósuló kihágásokat ekkor a közutakról és vámokról szóló 1890. évi törvény rendelkezései tartalmazták. Az évtizedeken keresztül változatlan alapvetés is itt került megfogalmazásra, vagyis a „*balra hajts, balra téj ki, jobbról előz.*”¹ A technikai fejlődés azonban komplexebb szabályozást igényelt és önálló közlekedési rendelet kiadását sürgette.

A szaporodó automobilonok az államigazgatás figyelmét is felkeltették. 1897-ben DÁNIEL Ernő kereskedelemügyi miniszter állást foglalt a szabályozás tárgyában, mely szerint a benzin- és petróleummotorok üzemeltetésének hatósági felügyelete szükségtelen, mivel azok az általános tapasztalatok szerint nem veszélyesek. Az állami vezetés később belátta a gépjármű-közlekedés szabályozásának szükségét, azonban az automobilonok alacsony száma csak Budapesten tette szükségessé külön szabályok megalkotását. A XX. század első évtizedében már az országos közlekedési rend iránti igény is felmerült, melyet az 1909. X. 11-én Párizsban aláírt nemzetközi egyezmény alapján 1910-ben kiadott belügyi rendelet² szabályozott. A rendelet a gépjárművek forgalmát, műszaki vizsgálatát, rendszámmal való ellátását, a gépjárművezetők képzését, valamint a nemzetközi forgalomban való részvétel feltételeit szabályozta. Az első állami sofőriskola 1912-ben nyitotta meg kapuit.

1926-ban Párizsban újabb közlekedésrendészeti tárgyú nemzetközi egyezmény megkötésére került sor, melyet hazánkban az 1929-ben foglaltak törvénybe.³ Ennek végrehajtási utasítása volt a belügyi tárca rendeleteként jelent meg⁴, amely Közlekedési Kódex néven vált ismertté.

A kódex hatályba lépéséig közel negyven közlekedési tárgyú rendeletben került szabályozásra a közutak forgalma. Ezeket foglalta egységes szerkezetbe az 1930. I. 1-vel hatályba lépett új jogszabály. A kisebb jelentőségű rendeletek hatályon kívül helyezése mellett az úttörvény és a gépjárművek közúti forgalmáról szóló 1910. évi belügyminiszteri rendelet egyes részei érvényben maradtak. A kódex hatálya kiterjedt a közforgalmú utakon közlekedő valamennyi gépjárműre, állati és emberi erővel vont kocsira, kerékpárosokra, gyalogosokra, valamint az úton hajtott állatokra. Az utak fenntartásáról és mű-tárgyainak védelméről szóló szabályozás azonban továbbra is úttörvényben, a gépjárművek nemzetközi forgalmáról szóló rendelkezések pedig az 1910. évi belügyi rendeletben szerepeltek. A kódex rendelkezései nem vonatkoztak a közutakon elhelyezett vasutak forgalmára és a vasúti pályákon való gyalogos közlekedésre.⁵

A kódex körüli kezdeti vitás kérdések rendezésére a belügyminiszter és a kereskedelemügyi miniszter közös értelmező rendeletet adott ki, amely a mindennapi életben felmerülő gyakorlati problémákhoz igazította a jogértelmezést. Ez gyakorlatilag a vicinális és közdülő utakon könnyítette a kódex szigorán és a mezőgazdasági munkák kapcsán enyhébb szabályokat írt elő.⁶ A területi hatály tehát továbbra is az úttörvényhez nyúlt vissza, amely az utakat hat csoportba osztotta azok fontossága alapján. Ezek az államutak, a törvényhatósági utak, az előbbieket a legközelebbi vasútállomással összekötő utak, a községi közlekedési (vicinális) utak, a tisztán községi (közdülő) utak, valamint a magánosok és társaságok által létesített közforgalmú utak (magánutak).⁷

Összességében tehát a kódex a szabályozottságot az utak forgalmának sűrűségéhez igazította, ami segítette az új rendre történő átállást és a mezőgazdasági munkákhoz kapcsolódó áruszállítást.

Bár a harmincas évekre az utakon fordultak elő a legnagyobb számban a nem természetes halálesetek, és a közlekedési balesetek 60 %-a vidéki utakon történt, külön intézkedések csak a legjelentősebb országutakon történtek a közlekedési rend fenntartására. Útjárőröket szükség esetén valamennyi csendőr őr vezényelhetett szolgálatba, ez azonban legtöbbször a közbiztonsági szolgálat

rovására történt és így nem lehetett rendszeres. A balesetek számának növekedése határozott intézkedéseket kívánt az állami vezetéstől. Ekkor már mintegy 16 000 autó és hozzávetőlegesen 10 000 motorkerékpár közlekedett az ország útjain.⁸ A Magyar Királyi Csendőrség ekkor kapta feladatul a vidéki utak forgalmának közlekedési kódex szerinti ellenőrzését, valamint a balesetek visszaszorítását. Az első közlekedési őrök megalakulásakor a testületben nem alkalmaztak gépjárműveket napi szolgálati feladatokra, így mind a járművek beszerzése, mind a személyi állomány felkészítése új feladatként jelentkezett. A Magyar Királyi Csendőrség – mint alapvetően gyalogos szolgálatot ellátó testület – tehát hátrányos helyzetből indulva kezdte meg a közlekedési rend megteremtését.

A Közlekedési szakterület fejlődése

A közlekedési csendőrség felállítását a korszak közigazgatási gondolkodására jellemző felkészülés és előre tervezés elvei határozták meg. A közlekedési kódex hatályba lépését megelőzően mind a szükséges eszközök és járművek beszerzéséről, mind pedig a leendő személyi állomány kiképzéséről intézkedtek. 1928. IX. 4-től 1929. IV. 28-ig a kiválasztott 20 fő csendőrt a honvédséghez vezényelték, ahol gépjárművezetői tanfolyamon vettek részt. A tanfolyam végén a csendőrök motorkerékpár, személygépkocsi és tehergépkocsi vezetésére jogosító igazolványt is kaptak, amely az adott korszakban komoly szakképesítésnek számított.

1929 őszén szerezték be az első motorkerékpárokat a szakterület számára: három 1000 cm³-es Méray oldalkocsis, és hat 500 cm³-es Méray szülő motorkerékpárt. Ezek közül 1-1 oldalkocsis és 3-3 szülő motorkerékpárt az új őrök, a harmadik oldalkocsis járművet a nyomozó osztály „motortisztje”, mint a szakterületet felügyelő kikülönített szaktiszt kapta.⁹ **(I.sz. melléklet)**

A közlekedési szakterület alapjait a székesfehérvári és győri őrökön fektették le, melyek az ország legnagyobb forgalmú útjain kezdték meg működésüket. Legénységük 6 fő volt a kezdeti időszakban. A székesfehérvári őr a Budapestre vezető főutat csak a székesfehérvári kerület határáig felügyelte, később azonban egészen Budafokig, vagyis a fővárosi rendőrség működési területének határáig. A Balaton körüli Székesfehérvár-Balatonfüred-Keszthely, valamint a Székesfehérvár-Siófok-Keszthely főutakat 300 km hosszan ez az őr ellenőrizte. A győri őr a Hegyeshalom-Győr-Komárom-Nyergesújfalu-Piliscsaba-Budapest útvonalat ellenőrizte 180 km hosszan. Ez az út akkoriban Európa egyik legjobb minőségű autópályája volt, ahol problémamentesen közlekedhettek a gépjárművek 90-100 kilométeres óránkénti sebességgel.

1930. IV. 1-től 1930. VI. 30-ig 19 fő önként jelentkezőt Székesfehérvárra vezényelték három hónapos gépjárművezetői tanfolyamra a budapesti közlekedési őr felállításának előkészületeként. A tanfolyam parancsnoka ORENDY Norbert százados volt, aki motortant, műhelyszolgálatot, gyakorlati vezetést és a közlekedési kódex ismereteit tanította. Az elsősegélynyújtást BERTICS Gyula főorvostól, a csendőr kerület orvosfőnökétől tanulták. Az 1930. VI. 28-án megtartott vizsgán SCHILL Ferenc tábornok, a csendőrség felügyelője elnökölt. Az elméleti és gyakorlati vizsgákon a hallgatók kiválóan szerepeltek. A felkészítés ekkor már saját erőből, a honvédség igénybevétele nélkül történt, ami szintén a korabeli előrelátás kifizetődését mutatja. Még 1929-ben négy 350 cm³-es szülő motorkerékpárt is beszerzett a testület a szolgálatra kiadott járműveken kívül, melyek közül kettő a későbbi saját szervezésű tanfolyamok oktatójárműve lett.¹⁰

Az 1931-ben megszervezett budapesti közlekedési őr felállításakor már figyelembe vették a megszerzett tapasztalatokat és kizárólag oldalkocsis motorkerékpárokkal látták el a legénységet. Az őr a Bősörményi úti csendőrlaktanyába települt. 1931 március és április hónapjaiban a budapesti őr legénységét oktatóutakra vitte a leendő működési területre a szakterület meghatározó alakja, KONTRA Kálmán százados. Az őr járőrei először 1931. V. 13-án indultak szolgálatba. Négy héten belül több mint 100 feljelentést tettek.¹¹ A székesfehérvári út kivételével a budapesti őr ellenőrzése alá került a fővárosba futó összes főút, vagyis Nyergesújfalu felől 60 km, Vác felől 30 km, Hatvan felől 60 km, Cegléd felől 70 km, Örkény felől pedig 70 km, vagyis összesen 300 km.

A közlekedési őrök további szervezése a rossz gazdasági viszonyok miatt 1936-ig megrekedt, amikor a Balkán és a Mátra felé vezető utak felügyeletére felállították a kecskeméti és mezőkövesdi őröket.

A motoros legénység öltözete és felszerelése az első években problémákat okozott. A tollas csendőrkalapról annak tekintélye miatt nem szívesen mondott le az állomány, azonban a hosszabb távú működés tapasztalatai ellene szóltak. Többek között akadályozta a motoros szemüveg használatát és nem nyújtott kellő védelmet a téli menetszél és az eső ellen. A közlekedési járőr számára éppen ezért célszerűségi okokból napellenzős tollas sapkát rendszeresítettek. A speciális feladatrendszer miatt a felszerelések és a fegyverzet átgondolása is szükségessé vált. Az oldalkocsis motorkerékpárral szolgálatot teljesítő járőrpár felszerelése eltért egymástól. A vezető pisztollyal, az oldalkocsiban helyet

foglaló csendőr pedig puskával volt felszerelve a gyalogos járőrrel megegyező felszereléssel. A puskát a csendőr hosszirányban az ölébe fektetve szállította, ami baleset esetén veszélyes lehetett. Már a korai időszakban felmerült annak gondolata, hogy a közlekedési csendőröket kizárólag pisztollyal és kard helyett gumibottal lássák el. Az oldalkocsiban ülő csendőr esőben magára gombolhatta a koci vízhatlan takaróvásznát, a vezető ruhája azonban a nem védte meg viselőjét az esőtől. Felmerült a bőrruházat vagy bőrköpeny gondolata is a vezető részére.¹² A felszerelések és a ruházat folyamatos fejlődése egyre inkább a gyakorlati igényekhez közelítő formaruhát eredményezett, ebből fakadóan egy évtized múltán a közlekedési csendőrök már korszerű motoros ruházattal rendelkeztek. **(II.sz. melléklet)**

Az őrsök szolgálatellátásának növekvő színvonala és a személyi állomány korszerűsödő felszerelése mellett a közlekedési szakterület vezetési rendszere is jelentős fejlődésen esett át néhány év leforgása alatt. A szolgálati ág kezdetben a nyomozó osztály-parancsnoksághoz tartozott, így költséghatékonyabban kezdhette meg működését. A megtakarított összegeket a fejlesztésbe és képzés-be fektették.

1929-től 1932. VIII. 1-ig a motortiszt volt felelős a közlekedésrendészeti ügyekért. Ezt követően az I. csendőr kerület gépjármű előadója vette át a feladatokat, melyeket egészen 1936. VI. 15-ig, az első igazi közlekedési tiszt parancsnokság felállításáig végzett. Ez a Nyomozó Osztály-parancsnokság alárendeltségében megszervezett Közlekedési és Híradó Alosztály volt. 1939. I. 15-én az alosztály két szolgálati ága elkülönült és önálló alosztályokként működtek tovább.¹³

1937-ben a Magyar Királyi Csendőrség szolgálati szabályzata alapján általánosságban szolgálatot teljesítő közlekedési csendőrök külön szolgálati utasítást kaptak, így szervezetük és felszerelésük mellett alapvető szabályozójuk is a specializáció felé hatott.¹⁴

1938-ban Jánosházán, Debrecenben, Miskolcon, Dunaföldváron és Szolnokon állítottak fel új őrsöket. Előre számolva ezzel 1937-ben 20 Fiat Balilla kisképkocsit szereztek be.¹⁵ **(III.sz. melléklet)** A budapesti őrsöt ezzel párhuzamosan három Steyr 50 típusú gépkocsival erősítették meg. **(IV.sz. melléklet)**

1939-ben a Felvidék visszacsatolásával megszervezésre került a kassai, az ungvári és a huszti őrs, 1940-ben a bajai, körmendi és gyulai őrsöket állították fel.

1940. III. 1-ével létrehozták a Magyar Királyi Csendőrség Közlekedési és Híradó Osztályát. Az osztály egy híradó, egy repülőteri és három közlekedési szárnyból állt (Budapest, Komárom és Ungvár székhellyel), melyeket egy műszaki alosztály szolgált ki.¹⁶ A közlekedési szárny-parancsnokok feladatai megegyeztek az azonos szintű parancsnokok feladataival, azonban nekik évente kétszer a más alegységekhez használatra kiadott gépkocsikat is ellenőrizniük kellett.¹⁷ Ugyancsak 1940-ben állították fel a vasúti csendőrséget a fokozódó jelentőségű vasúti hadiszállások biztosítására.

1941-ben Besztercén, Kolozsváron és Újvidéken hoztak létre új őrsöt. Az őrsök száma így már 19-re nőtt. 1942-ben Balassagyarmaton, Székelyudvarhelyen és Désen települtek új őrsök, ezzel párhuzamosan megkezdte működését a dési közlekedési szárny-parancsnokság is. A megváltozott prioritások miatt egyes őrsök díszlokkációt váltottak: a gyulai őrs Szegedre, a bajai Kaposvárra, a debreceni Nagyváradra, a besztercei Szeretfalvára költözött.¹⁸

A négy közlekedési szárny így 22 őrssel, őrsönként 7-9, országosan 201 fő közlekedési csendőrrel látta el szolgálati feladatait. A budapesti szárnyhoz tartozott a siófoki vízrendészeti őrs is. A testület egészéhez mérten a szakterület a dinamikus fejlődés ellenére is szerény méretű maradt. A repülőteri szárny például három szakasszal és 19 őrssel, összesen 212 fő csendőrrel látta el feladatait,¹⁹ ami vetekedett az országosan megszervezett közlekedési csendőrséggel.

A szerény létszám ellenére azonban a közlekedési szakterület testesítette meg a szervezet csaknem teljes mobilitási képességét, hiszen a közlekedési őrsökön kívül csak a magasabb parancsnokságok rendelkeztek gépkocsikkal. A terület-visszacsatolások idejére az ország területén 38 osztály, 80 szárny, 193 szakasz és 1375 őrs működött. Ebből 11 vasúti, 11 vízi, 11 híradó, 19 repülőteri és 22 közlekedési őrs. A gépjárművel ellátott őrsök száma azonban csupán 1,5 % volt. A gépjárműbeszerzéseknek köszönhetően 1936-tól évente mintegy 30 db gépjárművel gyarapodott a testület, így 1943-ra már 500 gépjármű volt a szervezet hadrendjében.²⁰

A terület-visszacsatolások és a háborús előkészületek újabb feladatok elé állították a szolgálati ágat. Ezek egyrészt új szervezeti elemek létrehozását és a tevékenység megszervezését jelentették ott, ahol addig nem volt közlekedési csendőrség, másrészt a felvonuló alakulatok számára a forgalomirányítást és a települő csendőr-parancsnokságok gépjárművel történő ellátását.

A Magyarországhoz visszacsatolt területeken a testület 2 kerületet, 33 szárnyat, 70 szakaszt és 500 őrsöt állított fel, emellett a fokozottan veszélyesnek tartott térségekben, Kárpátalján és Bácskában

külön nyomozó részlegeket is létrehozott. A speciális szervezetek kiépítése sem maradt el, így 23 különleges (közlekedési, híradó, vasúti és repülőtéri) őrsöt is megszerveztek.²¹

A Felvidék közbiztonsági szolgálatának megszervezése céljából kirendelt csendőrségi szervezeti elemek megerősítésére 1939. I. 24-től 1939. V. 1-ig 10 közlekedési őrs 24 gépkocsija és ezek legénységét vezényelték e feladat teljesítésére. Külön említést érdemel azonban, hogy Kárpátalja visszatérésekor már nem volt szükség a közlekedési szolgálati ág járműveire és személyi állományára.²² 1941-ben a Balkánra felvonuló német csapatok áthaladását is a közlekedési őrsök állománya biztosította.

A közutak rendjének fenntartása és a vasútrendészeti feladatok megszervezése után újabb közlekedési kötődésű speciális szolgálattal bővült a Magyar Királyi Csendőrség szakaszolgálatainak köre. A vízi csendőrséget 1942-ben szervezték meg, amely a Balatonon teljesen ki is épült. Tervezték működési területének és szervezetének kiterjesztését a Dunára és a Tiszára is, ezt azonban a háború már nem tette lehetővé.²³ (V.sz. melléklet)

Összességében elmondható, hogy az 1929-ben felállított közlekedési csendőrség folyamatos fejlődésen esett át az 1940-es évekig. A szakterület a kedvező tapasztalatok dacára csak 1939-re fejlődött önálló szakterületté. Az őrsök száma 1942-ig folyamatosan gyarapodott, a szolgálati ág vezetési szintjei és szervezettsége fejlődött. A közlekedési csendőrség alig több, mint 10 év alatt egy két őrsből álló „kísérleti” szakszolgálatból önálló és a terület sikeres működését nagyban elősegítő szolgálati ággá alakult, melynek szakmai elvei és tapasztalatai napjainkig meghatározzák a hazai közlekedésrendészet fejlődését.

A csendőr általános és speciális közlekedésrendészeti feladatai

A közlekedési járőr elsődleges feladata a közlekedési rend fenntartása, a közlekedési szabályok betartásának ellenőrzése, baleset esetén az elsősegély nyújtás és a sérültek kórházba juttatásáról való gondoskodás, valamint a baleseti helyszínelés volt. Fontos feladatként kezelték az eltévedt autósok útbaigazítását és a műszaki segélynyújtást is. Az utakon és azok közelében észlelt bűncselekmények esetén a közlekedési járőr csak akkor intézkedett, ha a késedelem veszéllyel járt.²⁴ Éppen ezért minden közlekedési csendőrnek tudnia kellett, hogy menetvonalán hol helyezkednek el csendőr őrsök, melyeknek az elfogott jogsértést elkövető személyeket átadhatták.

Szolgálatba induláskor a közlekedési járőr „Szolgálati Lap”-ot és „Gépjármű menetlevelet” kapott. A szolgálati tevékenységet úgy határozták meg, hogy a pihenőket is beleszámítva 5 óra szolgálatra átlagosan 50 km leportyázott útszakasz jusson. A kezdeti időszakban a győri és székesfehérvári őrsök állománya ugyanannyi szolgálati órát teljesített, mint a gyalogos és lovas őrsök járőrei, ezt azonban a gépjárművek kímélete és a karbantartási idő miatt csökkentették. A közlekedési járőr a budapesti őrs megalakulása után napi 5 óra szolgálatot teljesített, ami napi 50 km, vagyis havi 1500 km megtételét jelentette. Az őrs-parancsnok napi átlag 3 órát töltött az utakon és eközben 30 km-t járt be.²⁵

A járőr megengedett legnagyobb sebessége 40 km/h, az ellenőrző őrs-parancsnoké 50 km/h volt. A közlekedési járőr senkit nem üldözhetett, mivel ezzel a közlekedés többi résztvevőjét veszélyeztette volna. Ezt az ártatlanokat is veszélyeztető fegyverhasználattal vonták egy tekintet alá és szigorúan tiltották. A jelzésre meg nem álló vagy a baleset helyszínét elhagyó jármű rendszámát a járőr leolvasta és a legközelebbi telefon igénybevételeivel értesítette az útba eső őrsöket és a jármű feltartóztatását kérte.²⁶

A szakterület eredményei kimagaslóak voltak és folyamatos fejlődést tükröztek. 1932-ben 3 őrsön 16 motorkerékpárral látták el szolgálatukat. 1933-ban a járművek száma nem változott, mégis évi 40 000 kilométerrel, vagyis naponta átlagosan 100 kilométerrel több utat jártak be és ellenőriztek. 1935-ben változatlan járműállomány mellett már 60 000 kilométerrel több utat tettek meg 1933-hoz viszonyítva. A közlekedési állomány által feljelentett kihágások száma ezzel párhuzamosan az 1932-es 1816-ról 1935-ben 3682-re, 1938-ban pedig már 25 433-ra növekedett.²⁷ 1942-re a szakterület már évi 100 000 igazoltatást foganatosított, ami őrsönként 5000-6000 főt, közlekedési csendőrönként pedig közel 1000 főt jelentett. A közlekedési kihágások miatt felelősségre vont személyek száma évi 31 000-32 000 fő volt.²⁸

A közlekedésrendészet nemcsak szervezeti struktúra kiépítését, felszerelés és gépjárművek beszerzését követelte a csendőrségi testülettől, hanem azt is, hogy teljes személyi állománya felkészüljön a feladatkörében jelentkező, közlekedési vonatkozású feladatok hatékony végrehajtására. A speciális feladatú és képzettségű, de alacsony létszámú szakosított személyi állomány önmagában nem volt képes a közlekedés rendjét fenntartani, így valamennyi csendőrnek ismernie kellett a közlekedési ellenőrzések alapjait. A közlekedésrendészet körében jelentkező feladatok általános (bármely járőr által végrehajtott) és speciális (csak a közlekedési személyi állomány által végrehajtott) feladatokra oszthatók. A tényleges szolgálati feladatok három nagy csoportba rendezhetők, úgymint:

1. forgalomirányítás és vonulással járó rendezvények biztosítása;
2. a közúti forgalom ellenőrzésére;
3. feladatok közlekedési baleset helyszínén.

Mindhárom feladatcsoportba tartoztak általános és speciális feladatok, melyeket célszerű feladatcsoportonként külön-külön áttekinteni.

1. A szakterület fennállása alatt folyamatosan bővülő körben és növekvő számban jelentkeztek olyan feladatok, melyek útvonalak lezárását, katonai alakulatok átvonulásának biztosítását, vagy felvonulások kísérését tették szükségessé. Ezeket javarészt speciális feladatnak tekintették és a közlekedési csendőrség hatáskörébe utalták, azonban bizonyos kiemelt események kapcsán gyalogos csendőrök is részt vettek bennük. Ilyen volt az 1933-as gödöllői cserkész világtáborozás biztosítása, vagy a „közlekedési irányváltás”. Magyarországon a közúti közlekedésben 1941-ben tértek át a bal oldaliról a jobb oldali közlekedésre: Budapesten 1941. XI. 9-én, Budapesten kívül már 1941. VII. 6-án. Az átállás napjaiban a főútvonalakon a jelzőtáblák között járőrök álltak fel. Az irányváltó pontokon gyalogos járőrök, elöttük és mögöttük közlekedési járőrök segítették a forgalmat.²⁹

2. A közúti forgalom ellenőrzése kapcsán összetettebb feladatok hárultak a csendőrökre. A forgalomellenőrzés egyrészt a közlekedési szabályok betartásának ellenőrzéséből állt a járművek haladása során, másrészt a járművezetés személyi feltételeinek (vezetői igazolvány, orvosi vizsgálat, tanulási engedély, kiegészítő lap fuvarozáshoz, stb.) és a gépjárműre vonatkozó műszaki üzemeltetési és adminisztratív feltételek (rendszám, igazoló lap, adóbélyeg, forgalmi engedély, stb.) ellenőrzéséből állt.

Az új közlekedési kódex hatályba lépését követően annak rendelkezéseiről tájékoztatták a lakosságot, ami vidéken legtöbbször a falu lakossága előtti felolvasást és elmagyarázást jelentette.³⁰ Természetesen a szabályok megértéséhez és érvényre jutásához a csendőr segítő fellépésére és gyakran magyarázatára is szükség volt. A vicinális és közdülő utakon a forgalomellenőrzés legtöbbször e segítő szándékú figyelmeztetésben merült ki. Más volt azonban a helyzet a főútvonalakon, ahol a személy- és tehergépkocsik ellenőrzése nagyobb felkészültséget és határozottságot igényelt. Az autók terjedésével a csendőrség vezetői megfigyelték, hogy míg a szélhámosok és gyorsan menekülni szándékozó bűnözők egyre gyakrabban utaznak gépkocsin, addig a csendőr járőr az autó tekintélyéből fakadóan általában nem igazoltatja őket. Éppen ezért a szakirodalom ajánlasként fogalmazta meg valamennyi csendőrnek, hogy ne csak a jogsértés elkövetésén tetten ért gépkocsikat, hanem „kémpróbaszerűen” a közlekedő vagy éppen várakozó autókat és utasaikat is vonják rendészeti ellenőrzés alá. Ezt az idegen autók esetében mindig, az ismerősök esetében pedig időszakosan volt ajánlatos végrehajtani. Nemcsak a közlekedési járőr, hanem valamennyi csendőr ellenőrizhette, hogy a gépkocsivezetőnek van-e jogosítványa, eleget tett-e a kötelező orvosi vizsgálatnak és van-e három kitöltött betétlapja? Mivel az indok nélküli ellenőrzéseket kerülni kellett, az igazoltatás indokaként a gépkocsi és a vezető közlekedésre alkalmasságát, vagyis közvetve a személy- és vagyónbiztonság megóvását jelölték meg.

A gépkocsivezetők ellenőrzésekor számos szabályt és előírást kellett figyelembe venni minden járőrnek. A közlekedési szakszolgálat állományának speciális ismeretei elméletileg csak az ellenőrzések alaposságában és mélységében mutatkozhattak meg. A gépjárművezető vonatkozásában a következőkre terjedt ki az ellenőrzés:

- Rendelkezik-e a kerületi gépjárműhatóság által kiállított vezetői igazolvánnyal, melyet a közlekedés során magánál tart? A személygépkocsi vezetésére kiállított igazolvánnyal csak személygépkocsit, autóbust, vagy maximum 1500 kg hasznos terhelésű „üzleti kihordó járművet” lehetett vezetni. A motorkerékpár és tehergépkocsi jogosítványok szintén nem voltak érvényesek más járműkategóriára. A jogosítvány melléklete volt a betétlap, melyből legalább három kitöltött példányt a vezető magánál tartott. Jogsértés vagy baleset esetén a csendőr elvett egy betétlapot a gépkocsivezetőtől és kitöltötte a rendszámra vonatkozó rovatot.

- Rendelkezik-e a szükséges orvosi vizsgálatot igazoló, rendőrhatalóság által kiadott könyvecskével, amely szintén a vezetői igazolvány függeléke volt? A hivatásos gépkocsivezetők évente, az úrvezetők háromévente voltak kötelesek az orvosnál jelentkezni.

- A gépkocsivezetés tanulására közterületen csak gyakorlási engedély birtokában és érvényes vezetői igazolvánnyal rendelkező kísérő felügyelete alatt volt lehetőség. Külön rendelkezések vonatkoztak a vizsgára szállított és kipróbálásra szánt gépkocsikra is.

- Az úrvezetők 18 éves korukig úgynevezett korengedéllyel belföldi forgalomban közlekedhettek, 18 évet betöltött gépkocsivezető nemzetközi forgalomban is részt vehetett, hivatásos sofőr 20 éves kortól, míg autóbuszvezető 22 éves kortól lehetett valaki.

- Helyközi teherfuvarozásra a MÁV kapott engedélyt, melyet a Magyar Teherfuvarozók Országos Központi Szövetkezete (MATEOSz) útján valósított meg. A szövetkezetbe tömörült fuvarozók engedély-okmányában meg voltak jelölve a tevékenység földrajzi keretei és feltételei is. A teherfuvarozásra történő jogosultságot a MATEOSz által kiállított „Kiegészítőlap” igazolta. Az élő állatokat szállító tehergépkocsiknak ezen felül külön igazolványuk és forgalmi naplójuk is volt, melyet ellenőrzéskor be kellett mutatniuk.³¹

- A külföldiek Magyarország területén nem vezethettek gépjárművet vezetői igazolvány nélkül. A külföldre utazó magyar sofőrök okmányait a Magyar Királyi Automobil Club állította ki és a rendőrség láttamozta. A nemzetközi vezetői igazolvány egy évig volt érvényes. A nemzetközi útiigazolvánnyal külföldről érkező gépjárművek egyébként szabadon közlekedhettek, az okmány egyszerre igazolta a gépjármű és a gépjárművezető megfelelését a hazai szabályoknak.³²

A távolsági forgalomban közlekedő járóművek vezetőinek és hajtóinak személyazonosításra alkalmas okmányokkal (pl. cselédkönyvvel, adóívvel) is rendelkezniük kellett.³³

Ahogy napjainkban is, a gépkocsikat elsősorban a rendszám tábla azonosította. A rendszám a legrégebbi közlekedési igazgatási szabályok egyike, hiszen a bérkocsik számmal történő ellátását már I. Lipót is elrendelte 1663-ban.³⁴ A gépjárművek rendszám táblával történő ellátásának szabályozását a közúti forgalomban résztvevő gépjárművek, pótkocsik megvizsgálása, új rendszámmal, igazoló lappal ellátása s a közlekedésrendészeti egységes szabályzat egyes rendelkezéseinek módosítása tárgyában kiadott 1932. évi belügyi rendelet helyezte új alapokra.³⁵ A rendelet a közúti forgalomban résztvevő összes gépjárművek megvizsgálása és újbóli nyilvántartásba vétele iránt intézkedett. Ezen megvizsgáláshoz a gépjárművel együtt az illetékes rendőrkapitányságnál be kellett mutatni a gépjármű forgalmi engedélyt, igazoló lapját és igazolni kellett az előírt díjak és adó megfizetését. Ez alkalommal az illető rendőrkapitányság a megvizsgált gépjárművet új rendszámmal és igazoló lappal látta el, a régieket pedig bevonta. A gépjárművekről ezzel új nyilvántartás készült.

Az addigi — elől 9x24 cm, hátul 15x43 cm méretű — rendszám táblákat mind alakjukban, mind tartalmukban megváltoztatta az új jogszabály. A 2 betűből és 5 számból álló azonosító jelet 2 betűre és 3 számra változtatta a könnyebb leolvashatóság érdekében. Az új rendszám táblán lévő első betű az illető gépjárműkerület székhelyét, a második betű pedig a gépjármű minőségét jelezte. Az ország területét 18 gépjármű-kerületre osztották, melyek székhelytelepülései nevének a kezdőbetűi jelölték a rendszámon azt, hogy a gépjármű mely gépjárműkerülethez tartozik.³⁶

Mivel a nagy sebességgel haladó járművek rendszámát a külső szemlélő csak rövid ideig látta, az első rendszámon a betűk, a nagyobb méretű és megvilágított hátsó rendszámon a számok voltak az első helyen. A rendszám lehetett fehér alapon fekete vagy fekete alapon fehér kivitelű. A kutatások és előzetes kísérletek alapján a rendszer 25 %-kal növelte a rendszámok helyes leolvasásának valószínűségét.³⁷

1933. X. 9-étől csak azok a gépjárművek közlekedhettek közúti forgalomban, amelyek ezen a megvizsgáláson és újbóli nyilvántartásba vételen átestek.³⁸ Az új rendszám tábla akkor volt hiteles, ha a hátoldalán az „Országos Közlekedésrendészeti Bizottság” felirat látszott és a rajta szereplő számok megegyeztek az alvázsám első karaktereivel. Az elveszített rendszám helyett készített házilagos másolatot csak az elvesztés bejelentéséről szóló hatósági igazolással együtt lehetett elfogadni. A gépjármű-közlekedéssel kapcsolatos valamennyi igazolást a kerületi gépjárműhatóság állította ki, azokat a községi hatóságok által tévedésből vagy tájékozatlanságból kiadott iratok nem pótolták.

A gépkocsi azonosítását szolgálta még az igazoló lap is, amely a kocsiszekrény oldalára volt erősítve egy zárt fémtokban. Ha a tulajdonos személye megváltozott a lapot a hatóság módosította, ezért az ideiglenesen nem volt a helyén. A lap hiánya nem volt szabálytalanság, de további vizsgáldást tett szükségessé. A tehergépkocsikon és pótkocsikon a tulajdonos nevét, foglalkozását és címét fel kellett tüntetni egy a felépítmény jobb oldalra erősített fehér alapon fekete színű táblán.

A gépjármű csak úgy vehetett részt a közúti forgalomban, ha közúti adóbélyeggel volt ellátva a szélvédő jobb oldalán vagy motorkerékpároknál az úgynevezett adótokban. Az adóbélyeg színe az érvényesség szerint változott: az éves piros, a negyedéves fehér, a havi zöld színű volt. A bélyeg hiányát csak az adóbélyeg kiváltáshoz szükséges adóhatósági utalvány ellenében lehetett elfogadni, ellenkező esetben a gépkocsit a községi eljáráshoz kellett elővezetni. Itt a községi hatóság a rendszám táblát leszerelte, jegyzőkönyvet vett fel és a gépkocsit a legrövidebb úton a telephelyére irányította. Az ettől való eltérés kihágás volt, melyre a csendőr szintén figyelmet fordított.

A forgalmi engedélyt a gépkocsivezető nem volt köteles magánál tartani, azonban ha rendelkezésre állt az ellenőrzéskor, a csendőrnek azt is meg kellett vizsgálnia. Az okmány „Hivatalos

feljegyzések” rovatába jegyezték be a szállítható személyek számát vagy tehergépkocsinál a vontatható pótkocsik számát és jellegét.

A rendészeti ellenőrzést ajánlatos volt műszaki ellenőrzéssel is kiegészíteni, ha a csendőr kellően képzett volt az autók vizsgálásában. Elsősorban a lámpák működőképességét és a hátsó rendszámot megvilágítását kellett ellenőrizni. Ezen kívül az úgynevezett „mechanikai irányjelző” elhelyezésére és lakott területen kívül a mentődoboz meglétére is ki kellett térni. A tehergépkocsikat és autóbuszokat visszapillantó tükörrel kellett felszerelni. A gumiabroncsok felületének szakadások és folytonossági hiányok nélkül simának kellett lennie.³⁹

A fenti ellenőrzések során tapasztalt szabálytalanságok elkövetőit a csendőr figyelmeztette, feljelentette, vagy később⁴⁰ – a külföldi példákhoz hasonlóan – helyszíni bírsággal sújtotta.

Feladatok közlekedési baleset helyszínén

Az általános és speciális közlekedésrendészeti feladatok a balesetek kapcsán különültek el leginkább. A gyalogos járőr inkább a helyszín biztosítására, míg a közlekedési járőr főként a felelősség megállapításra és a bizonyítékok rögzítésére koncentrált.

Az általános gyakorlat szerint a baleset helyszínére érkező gyalogos járőr egyik tagja a sebesültekkel foglalkozott, a másik gondoskodott a nyomok megóvásáról és biztosította a helyszínt. A biztosító csendőr kiválasztotta a nézelődők vagy arra közlekedők közül az orvost, más állami alkalmazottat vagy szabadságos katonát, akit segítségnyújtásra hívott fel és adataikat feljegyezte. A tanúk kiválasztása után a csendőr számára érdektelen személyeket el kellett távolítani.⁴¹ Különösen meg kellett akadályozni, hogy a balesetben érintett gépjárművekhez bárki hozzányúljon és megváltoztassa a sebességváltó állását, az irányjelző állapotát vagy megrongálja fontos alkatrészeket és később műszaki hibára hivatkozzon. A súlyosabb sérülteket egy alkalmas járművel a legközelebbi kórházba irányították vagy e célból üzenetet küldtek valakivel az őrre. Ha a sérülések nem voltak súlyosak, akkor hatósági tanúk előtt ki is kellett hallgatni a sérülteket.

Ha közlekedési járőr érkezett a helyszínre vagy vette át az intézkedést, azonnal megkezdte a helyszíni szemlét. Tisztázta, hogy mi változott meg a helyszínen és miért, a talált nyomokat pedig pontosan felmérte és vázlaton ábrázolta. Ez a későbbi helyszínrajz elkészítéséhez volt szükséges.

A helyszín vizsgálatát a baleset tényleges helyszínének 100-500 méteres körzetében kellett elvégezni. A keréknyomok vizsgálata volt az első lépés, melyek irányát, folyamatosságát és mintázatát szemlélték meg. Ezt minél előbb el kellett végezni, mivel a forgalom továbbhaladásával ezek a nyomok megsemmisültek. A keréknyomokat a szakirodalom gurulási, fékezési, csúszási (farolási), és ütközési nyomokként különböztette meg. A keréknyomokat a baleset helyszínétől 50-100 méteres távolságig vizsgálták meg, hogy a gépkocsik mozgására és sebességére következtetni tudjanak.

A balesetben részes járművek vezetőinek és utasainak kikérdezése volt a következő lépés, ha azt állapotuk megengedte. Fontos volt a személyi adatok és a sérülések pontos rögzítése későbbi orvosi bizonyítvány beszerzése céljából. Ezt követte a tanúk kihallgatása, melyet azon a helyen kellett végrehajtani, ahol a baleset idején tartózkodtak. A kikérdezés alkalmával tanú jelenléte volt szükséges, mivel a csendőr jegyzőkönyvet nem vett fel. A helyszíni kihallgatást azért tartották fontosnak, mert így az élmény még friss volt és a felelősség szempontjából érdekelt személyek sem tudták befolyásolni a vallomásokat. Minden tanút minden jármű, személy és más tanú helyzetére és valamennyi külső körülményre vonatkozóan ki kellett kérdezni. A tanúk elmondása alapján meg kellett állapítani a jármű sebességét is, amely egy adott tereptárgytól a baleset helyszínéig tartó útszakasz megtételének idején alapult. A sebességet a járőr valószínűsítette a jármű tanú általi észlelésének helye és a balesetig történt eseményekhez szükséges idő alapján. Például a tanú 500 méterre látta meg a gépkocsit egy fa mellett és a baleset bekövetkezéséig 20 lépést tett meg. Ha a lépései tempóját a járőrnek bemutatta kiderült, hogy 25 lépést átlagosan fél perc alatt tett meg. Az időre vonatkozó kérdéseket a tanú személyiségéhez igazították, vagyis tisztázták, hogy a kérdéses időszakban mit mondott, honnan hová haladt, hányat szívott a pipájából, stb. A járőr ebből valószínűsítette a járművek sebességét. Természetesen a sértett és gyanúsított felet is kikérdezte a fentiekre, akiknek a járművek sebességére vonatkozó nyilatkozatait a fentiek tükrében vizsgálta meg.

Ha gyanú volt arra, hogy a balesetet okozó jármű vezetője ittas volt, annak fokát orvossal meg kellett állapítani és erről bizonyítványt kérni. Ha a vezető ittasnak bizonyult, akkor az elindulása helyétől a balesetig megtett útját teljes hosszában be kellett járni, az ennek során történt eseményeket és tapasztalható körülményeket fel kellett deríteni. A kódex 4. § 1. pontja szerint nem vezethetett járművet, aki alkoholt fogyasztott, így Olaszország után második európai államként hazánkban is tiltottá vált az ittas vezetés. Ha a csendőr ittas személyt ért tetten gépjárművezetés közben, azt a

csendőrségi szolgálati szabályzatának 312. pont 11. vagy 12. alpontja szerint, mint személy- és vagyonbiztonságra veszélyes egyént elfogta.⁴²

A korabeli szakirodalom komolyan foglalkozott a baleseti okokkal és azok minél körültekintőbb helyszíni megállapításával. Elsődleges baleseti okként számoltak a „pneumatik kilyukadásával”, vagyis a durrrdefekttel, a gépjárművezető nem megfelelő reakcióidejével és tapasztalatlanságával, valamint az ittas járművezetéssel. A további okok között a közlekedési szabályok súlyos megszegése, a gyorskijárat és a sportszenvedély is megjelent.⁴³

A műszaki jellegű kiváltó okok vizsgálatához elengedhetetlen volt a járművek működésének és hibáinak, valamint a különböző felépítmények viselkedésének ismerete az ütközés során. Az autó szerkezetét, főként pedig kormányberendezését szakértővel kellett megvizsgáltatni, ha a csendőr nem tudta megállapítani, hogy az helyesen működött-e. Vizsgálni kellett, hogy a jármű karbantartottsága és felszerelése szabályszerű volt-e és megterhelése is a megengedett értéken belül volt-e. A balesetet okozó gépkocsivezetőtől a betétlapot el kellett venni és a feljelentéshez csatolni.⁴⁴

Ha a balesetet külső hatás, pl. kődobálás okozta azt is meg kellett állapítani, hogy a követ dobó személy hol állt és ezt a helyszínrajzon is jelölni kellett.

Ha valamely gépkocsi tulajdonosának nevét meg akarták állapítani a rendszám alapján, akkor 08.00 és 20.00 óra között a Budapesti Főkapitányság Közigazgatási Osztályát kellett megkeresni a 109-48 telefonszámon. Ha a baleset halált vagy súlyos testi sértést okozott, akkor azt a Btk.⁴⁵ 291. § vagy 310 § szerint kellett minősíteni, könnyű sérülés esetén a Kbt.⁴⁶ 92-125. § szerinti kihágás miatt kellett eljárni.⁴⁷

A közúti balesetekről készített feljelentések mellé csatolni kellett a sértett orvosi bizonyítványait, könnyű testi sértés esetén a nyilatkozatot, az ittas okozó orvosi bizonyítványát, erkölcsi és vagyoni bizonyítványt, a fiatalok okozó születési anyakönyvi kivonatát, a helyszínrajzot, valamint a betétlapot.⁴⁸

Gyalogosok elütésénél (gázolásnál) a sértett testén is keresték a kocsival hagyott nyomokat, hogy megtudják, a jármű melyik része érintkezett a személlyel. A baleset környezetében és a műtárgyakon gumikenődések, olajnyomokat, üvegcserepeket és vérnyomokat kerestek, melyek helyét pontosan feljegyezték. A későbbi eljáráshoz rögzíteni kellett a látási viszonyokat, időjárást, hőmérsékletet, az úttest állapotát és szélességét is.⁴⁹

A csendőrség szolgálati szabályzatának 463. pontja szerint minden baleset helyszínéről helyszínrajzot kellett készíteni. A vázlatnak meg kellett felelnie a testület szolgálati szabályzata 12. mellékletének és abból az utat, a tereptárgyakat, a balesettel kapcsolatos nyomokat és tárgyakat, az egyes személyek elhelyezkedését pontosan fel kellett ismerni.⁵⁰ A helyszínrajzzal kapcsolatban három alapvető követelményt fogalmaztak meg: egyszerű legyen, vagyis csak a legszükségesebb tereptárgyakat tartalmazza, világos legyen, vagyis külső szemlélő is el tudja képzelni a történetet, és áttekinthető legyen, vagyis a világtájakat, távolságokat és a vázlat léptékét fel kellett tüntetni rajta. A vázlat elkészítéséhez az 1 : 75 000 arányú munkatérképe szolgált alapul, melynek megfelelő részletéről a csendőr kivonatot rajzolt. Mivel a baleseteknél apró tárgyak vagy alkatrészek elhelyezkedése is fontos volt, az 1 : 2 500 vagy még kisebb méretarányú vázlatok voltak a legjobban használhatók. Ha az esemény két település közötti úton következett be, akkor célszerű volt egy vázlaton két arányt alkalmazni, például a települések közötti útszakaszt 1 : 2 500 arányban ábrázolni, de a baleset konkrét helyét középen kiemelve sokkal részletesebben 1 cm = 10 lépés arányban. A távolságokat méterben vagy lépésben kellett megadni. A fontos tárgyakat méreten felüli arányban kellett ábrázolni és megjegyzést fűzni hozzájuk. A sérültek vagy halálos áldozatok pontos helyén túl a testhelyzetet is ábrázolni kellett egyszerű pálcikarajzokkal, melyekhez a jelmagyarázatban megjegyzést fűzhetek. A jelmagyarázatot bonyolultabb esetekben a vázlat egyes elemeinek számozása vagy egyéb megjelölése után is össze lehetett állítani.⁵¹ Az ekkor bevezetett egyezményes jelek és alkalmazott jelzések, valamint a helyszínrajz elkészítésének gyakorlati lépései napjainkig alig változtak.

Összességében elmondható, hogy a Magyar Királyi Csendőrség közlekedésrendészeti szolgálati ága megfelelt a vele szemben támasztott szervezeti és társadalmi elvárásoknak és sikerrel tette biztonságosabbá a közúti közlekedést hazánk vidéki útjain. Az 1920-as évek végére egyre nagyobb számban megjelenő gépi meghajtású járművek ellenőrzése fokozódó rendészeti igényt fogalmazott meg, melyet a csendőrség hangsúlyos szerepvállalással elégített ki. A közlekedési szolgálati ág a szervezet sokrétű feladatkörébe illeszkedve tette központilag szervezetté a közúti forgalom ellenőrzését és tevékenysége nyomán olyan eljárásrendek és szakmai alapelvek fogalmazódtak meg, melyek napjainkig fellelhetők a közlekedési balesetek helyszínén foganatosított intézkedésekben.

Jegyzetek:¹ 1890/I.tc.107.§ a)² 57 000/1910. (IV. 29.) BM.r.³ 1929/XXXII.tc⁴ 250 000/1929. (VIII. 8.) BM.r.⁵ 300 166/1927. (XI. 8.) BM.kr. ; 81 161/1929.BM.r. ; 1879/XL.tc. (Kbtk.) 112. §⁶ ÉLTHES: 46.p.

⁷ A Gergely-féle autótérkép az ország útjait három csoportba sorolta: I. alépítménnyel ellátott műút, II. alépítménnyel el nem látott műút, III. ki nem épített főbb út, amelyen a községek egymás közötti forgalma bonyolódott.

FÁBRY

⁸ TOLDI: 306.p. 1933-as adat.⁹ FODOR II. rész 665.p.¹⁰ Loc.cit. I. rész¹¹ Loc.cit. I. rész 637.p.¹² Loc.cit. II rész 611.p. ; SZLADEK I. rész¹³ Loc.cit. II. rész 665.p.¹⁴ KUT-1937.¹⁵ FODOR: op.cit. I. rész 637.p.¹⁶ PARÁDI: A Magyar Királyi Csendőrség szervezete. ; PARÁDI: *A magyar rendvédelem története.*¹⁷ REKTOR 178-179.p.¹⁸ KONTRA: A közlekedési csendőrség két utolsó esztendeje.¹⁹ REKTOR: 204.p.²⁰ HEGEDŰS: 89.p.²¹ KAISER²² FODOR: op.cit. II. rész 666.p.²³ PARÁDI: A Magyar Királyi Csendőrség szervezete. op.cit.²⁴ ARTNER – PARÁDI – ZEIDLER: 24.p.²⁵ SZLADEK I. rész²⁶ Loc.cit. II. rész²⁷ KONTRA: A közlekedési csendőrségről.²⁸ KONTRA: A közlekedési csendőrség két utolsó esztendeje. 171.p. 1940-1941. évi adatok alapján.²⁹ Loc.cit.³⁰ Utitárs: 171.p.³¹ KOVÁCS-BUNA: 762.p.³² ÉLTHES: op.cit. 45 p.³³ 261 340/1929. (XII. 21.) BM.kr. ; Utitárs: op.cit.³⁴ AMANT³⁵ 127 000/1932. (XI. 28.) BM.r.

³⁶ A gépjárműkerületek székhelyei a következők voltak: Budapest., Budapesti kerület, Debrecen, Eger, Győr, Gyula, Jászberény, Kaposvár, Kecskemét, Miskolc, Nagykanizsa, Nyíregyháza, Pécs, Sopron, Szeged, Székesfehérvár, Szolnok, Szombathely.

TOLDI: op.cit.

³⁷ Loc.cit. 305.p.³⁸ KRISTON³⁹ Utitárs: op.cit.⁴⁰ 1938./III.tc.⁴¹ GÁL: 18.p.⁴² BALOGH: I. rész 317.p.⁴³ Loc.cit. I. rész⁴⁴ A betétlap mintáját az 74 130/1928. (VI. 12.) KM.kr. vezette be⁴⁵ 1878/V.tc.⁴⁶ 1879/XL.tc.⁴⁷ BALOGH: op.cit. II. rész⁴⁸ 247 932/1929. (I. 18.) BM.kr.⁴⁹ KONTRA: A közlekedési balesetek helyszínelése.⁵⁰ SZUT-1927.⁵¹ REVICZKY

A jegyzetekben alkalmazott rövidítések:

MONOGRÁFIÁK ÉS KISMONOGRÁFIÁK ÉS HASONLÓ JELLEGŰ KÖTETEK

- GÁL — GÁL Dániel: *Helyszini eljárás*. Szombathely, 1939, Martineum. 238 p.
- KAISER — KAISER Ferenc: *A Magyar Királyi Csendőrség története a két világháború között*. Pécs, 2002, Pro Pannónia Kiadó Alapítvány. 175 p. HU-ISBN 963 9079 82 0. /Pannónia Könyvek/ HU-ISSN 0237-4277.
- PARÁDI: *A magyar rendvédelem története*. — PARÁDI József et. al. (szerk.): *A magyar rendvédelem története*. Budapest, 1995, Tipico Design Kft. 317 p. HU-ISBN 963 04 6215 X.
- REKTOR — REKTOR Béla: *A Magyar Királyi Csendőrség oknyomozó története*. Cleveland OHIO USA, 1980, Árpád Könyvkiadó Vállalat. 552 p. USA-ISBN 0 934214 01 8.

TANULMÁNYOK

- ARTNER – PARÁDI – ZEIDLER — ARTNER Ramóna – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A Magyar Királyi Csendőrség légi, vízi, vasúti és közlekedési szakszolgálati ágai, *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIII.évf. (2013) 27-28-29-30.sz. 23-39.p. HU-ISSN 1216-6774.
- HEGEDŰS — HEGEDŰS Ernő: A Magyar Királyi Csendőrség harc- és gépjárművei. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIII.évf. (2013) 27-28-29-30.sz. 89-100.p. HU-ISSN 1216-6774.
- PARÁDI: A Magyar Királyi Csendőrség szervezete. — PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség szervezete. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXI.évf. (2011) 24.sz. 80-90.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2009. december 3-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett magyar rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Csendőrség Ausztria-Magyarországon, illetve Ausztriában és Magyarországon 1849-2005.*” című XXIV. konferenciáján. A tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

CIKKEK

- AMANT — AMANT Zoltán: A közlekedési rend első nyomai, *Csendőrségi Lapok*, XXI.évf. (1931) 8.sz. 210-211.p.
- BALOGH — BALOGH Béla: Gépjárműbalesetek okai és azok nyomozása. *Csendőrségi Lapok*, XXI.évf. (1931) 12.sz. 314-319.p. I.rész. *Csendőrségi Lapok*, XXI.évf. (1931) 13.sz. 346-351.p. II.rész.
- ÉLTHES — ÉLTHES Gyula: A közlekedés új rendje. *Csendőrségi Lapok*, XX.évf. (1930) 2.sz. 44-47.p.
- FÁBRY — FÁBRY György: Kerékpáros közlekedési szolgálat. *Csendőrségi Lapok*, XXI.évf. (1931) 24.sz. 658-661.p.
- FODOR — FODOR Sándor: Gépjárművek a csendőrségnél. *Csendőrségi Lapok*, XXXII.évf. (1942) 20.sz. 635-637.p. I. rész. *Csendőrségi Lapok*, XXXII.évf. (1942) 21.sz. 665-667.p. II. rész.
- KONTRA: A közlekedési csendőrség két utolsó esztendeje. — KONTRA Kálmán: A közlekedési csendőrség két utolsó esztendeje. *Csendőrségi Lapok*, XXXII.évf. (1942) 6.sz. 170-173.p.
- KONTRA: A közlekedési csendőrségről. — KONTRA Kálmán: A közlekedési csendőrségről. *Csendőrségi Lapok*, XXX.évf. (1940) 13.sz. 426-431.p.
- KONTRA: A közlekedési balesetek helyszínelése. — KONTRA Kálmán: A közlekedési balesetek helyszínelése. *Csendőrségi Lapok*, XXIV.évf. (1934.) 5.sz. 130-134.p.
- KOVÁCS-BUNA — KOVÁCS-BUNA Károly: Hogyan kell ellenőrizni az álló gépjárműveket és azok utasait? *Csendőrségi Lapok*, XXIII.évf. (1933) 24.sz. 758-764.p.
- KRISTON — KRISTON György: A gépjárművek ellenőrzése. *Csendőrségi Lapok*, XXIII.évf. (1933) 20.sz. 631-632.p.
- REVICZKY — revisnyei REVICZKY Zsigmond: Helyszínrajzok készítése. *Csendőrségi Lapok*, XXI.évf. (1931) 21. sz. 585-588.p.
- SZLADEK — SZLADEK Barna: A közlekedési csendőrség. *Csendőrségi Lapok*, XXI.évf (1931) 21.sz. 581-584.p. I.rész. *Csendőrségi Lapok*, XXI.évf (1931) 22.sz. 609-613.p. II.rész.

- TOLDI — TOLDI Árpád: Az autó-rendszámabláról. *Csendőrségi Lapok*, XXIII.évf. (1933) 10.sz. 302-308.p.
- Utítárs — Utítárs: János gazda utazása a közlekedési kódex körül. *Csendőrségi Lapok*, XXV.évf. (1935) 6.sz. 170-177.p.
- SZABÁLYZATOK**
- SZUT-1927 — *Szervezeti és szolgálati utasítás a Magyar Királyi Csendőrség számára.* Budapest, 1927, Pallas. 387 p.
- KUT-1937. — *Szolgálati utasítás a közlekedési csendőrség számára. (Tervezet.)* Budapest, 1937, s.n. 50 p.
- TÖRVÉNYEK**
- 1878/V.tc. — 1878/V.tc. a magyar büntető törvénykönyv a büntettekről és vétségekről.
- 1879/XL.tc. — 1879/XL.tc. a magyar büntető törvénykönyv a kihágásokról.
- 1890/I.tc. — 1890/I.tc. a közutakról és vámokról.
- 1929/XXXII.tc. — 1929/XXXII.tc. a közúti közlekedés szabályozása tárgyában 1926. évi április hó 24-én Párisban aláírt nemzetközi egyezmény becikkelyezéséről.
- 1938/III.tc. — 1938/III.tc. a rendőri büntetőbíráskodás körébe utalt egyes kihágások tettenért elkövetőinek a helyszínen való megbírságolásáról.
- RENDELETEK**
- 57 000/1910. (IV. 29.) BM.r. — 57 000/1910. (IV. 29.) BM.r. a gépjárművek közúti forgalmáról. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XLIV. évf. (1910) 235-260.p.
- 300 166/1927. (XI. 8.) BM.kr. — 300 166/1927. (XI. 8.) BM.kr. a vasúti pályán a gyalogközlekedés megakadályozásáról. *Magyarországi Rendeletek Tára*, LXI. évf. (1927) 2331-2332.p.
- 74 130/1928. (VI. 12.) KM.kr. — 74 130/1928. (VI. 12.) KM.kr. a gépjárművezetői igazolványok mintájának módosítása tárgyában. *Csendőrségi Közlöny*, XIII. évf. (1928) 14. sz. 121-122.p.
- 81 161/1929. BM.r. — 81 161/1929. BM.r. az előcsengetős vasúti vonósorompóknál, valamint helyi érdekű és mellékvasúton a „Vigyázz, ha jön a vonat”, illetőleg „Állj, ha vonat jön” szövegű intőablakkal ellátott sorompó nélküli vasúti útátjáróknál a közönség részéről követendő eljárásról. *Magyarországi Rendeletek Tára*, LXIII. évf. (1929) 461-462.p.
- 247 932/1929. (I. 18.) BM.kr. — 247 932/1929. (I. 18.) BM.kr. a közlekedési balesetek bejelentésénél követendő eljárás tárgyában. *Csendőrségi Közlöny*, XIV.évf. (1929) 4.sz. 28.p.
- 250 000/1929. (VIII. 8.) BM.r. — 250 000/1929. (VIII. 8.) BM.r.a közúti közlekedés rendjének és a közúton a közrend fenntartásának egységes szabályozásáról. *Magyarországi Rendeletek Tára*, LXIII. évf. (1929) 1278-1384.p.
- 261 340/1929. (XII. 21.) BM.kr. — 261 340/1929. (XII. 21.) BM.kr. a közúti közlekedésrendészeti szabályzat némely rendelkezésének értelmezéséről. *Magyarországi Rendeletek Tára*, LXIII. évf. (1929) 1516-1517.p.
- 127 000/1932. (XI. 28.) BM.r. — 127 000/1932. (XI. 28.) BM.r. a közúti forgalomban résztvevő gépjárművek, pótkocsik megvizsgálása, új rendszámmal, igazolólappal ellátása s a közlekedésrendészeti egységes szabályzat egyes rendelkezéseinek módosítása tárgyában. *Csendőrségi Közlöny*, XVIII.évf. (1933) 1.sz. 15-21.p.

Mellékletek jegyzéke:

- I.sz. melléklet
A közlekedési csendőrség számára rendszeresített Méray típusú oldalkocsis motorkerékpár.
- II.sz. melléklet
Kistollforgós Bocskay sapka.
- III.sz. melléklet
A közlekedési csendőrség számára rendszeresített Fiat Balilla típusú járőr gépkocsi.
- IV.sz. melléklet
A közlekedési csendőrség számára rendszeresített Steyer Puch típusú járőr gépkocsi.
- V.sz. melléklet
A vízi csendőrség szolgálati hajója.

A közlekedési csendőrség számára rendszeresített Méray típusú oldalkocsis motorkerékpár.

I.sz. melléklet

Forrás ! www.csendor.com

Kistollforgós Bocskay sapka.

II.sz. melléklet

Forrás ! - *Csendőrségi Lapok*, XXXIII.évf. (1943) 19.sz. 583.p.
- 802 355/1943.HM.kr. az új szemernyős csendőrségi tábori sapka viselési módjának szabályozásáról.
Csendőrségi Közlöny, (1943) 33.sz.

III.sz. melléklet

A közlekedési csendőrség számára rendszeresített Fiat Balilla típusú járőr gépkocsi.

Forrás ! www.csendor.com

IV.sz. melléklet

A közlekedési csendőrség számára rendszeresített Steyer Puch típusú járőr gépkocsi.

Forrás ! www.csendor.com

A vízi csendőrség szolgálati hajója.

V.sz. melléklet

Forrás ! www.csendor.com

A mai értelemben vett egyenruha a XVIII. században az állandó hadseregek felállításának az idejében alakult ki. A hadsereg mintáját követték — nagy vonalakban és késlekedve — a rendvédelmi testületek. Az egyenruha elterjedése képezte az alapját a rangok látható és egységes jelölésének.

A rendfokozati jelzések kezdetben a fejfedőn és az egyenruha ujján elhelyezett paszománycsíkokból álltak. A XIX. század közepéig nem tükrözték pontosan viselője valóságos rangját. Például csak azt lehetett látni, hogy viselője törzstiszt, ezen belül hogy őrnagy, alezredes, vagy ezredes nem derült ki egyértelműen.¹

A szelektívebb látható rendfokozati jelek bevezetésére 1848 áprilisában a szabadságharc honvédségénél került sor. A galléron vékony csíkokkal jelölték a rendfokozatokat, azonban így sem mind-egyiket.²

A véglegesen kialakult rendfokozati rendszer — mely teljes mértékben láthatóvá tette a rangokat — 1849 tavaszán és 1850 januárjában jelent meg a császári hadseregben. A gallér színes hajtókáján elhelyezett 1-3, hatágú csillagokkal és paszományokkal jelezte a hovatartozást. A szabadságharc leverése után ez a jelölési mód honosodott meg hazánkban is, amely a mai napig él.³

A rangok elnevezésének eredete azonban sokkal régebbi keletű. Azokat a vezető állású tiszteket, akik nem egy csapattestet vezettek, hanem valamennyi felett rendelkeztek, Franciaországban már a XIII. században általános kapitánynak (CAPITAINE GÉNÉRAL-nak), azaz generális fővezérnek neveztek, hiszen a kapitány szó a latin CAPUT (fej) kifejezésből ered.⁴

A császári hadseregben jelent meg ezen elnevezés felváltva az addig használt legelső főember (Oberster Hauptmann, Feld Hauptmann) címet. A császári hadsereg legmagasabb rangú tábornoka a tábornagy (Feldmarschall) volt, ennek helyettese az altábornagy (Feldmarschall-Lieutenant) volt, mint ahogy a százados (Hauptmann) helyettese a hadnagy (Lieutenant) lett. A legalacsonyabb törzstiszti rang viselőjét az őrnagyot a XIX. század elején legfelsőbb őrmesternek (Obrist-Wachtmeister) nevezték.

Idővel a rendfokozati rendszer az igényeknek megfelelően bővült. A legénységi állományúaknál az őrvezető, a tizedes — aki már altiszt volt — és az őrmester mellett 1857-ben megjelent a szakaszvezető, majd 1913-ban a törzsrőmester mellett a törzsaltiszti rang is.⁵

A tiszti rendfokozatok mellett a volt hadapród tiszthelyettes zászlósra változott tisztjelölti minőségben.⁶

A hadseregben a tiszti állásúak három állománycsoportot alkottak. Az úgynevezett katonáállományú (harcos) tisztek hatágú csillagokat viseltek saját paszomány mintával. A nem katonáállományú tisztek — orvos, hadbíró, gazdász — a csillagok mellett más mintázatú paszományt hordtak. A katonai tisztviselők — vívőmester, tanár, gyógyszerész — csillag helyett úgynevezett „rózsácskát” és a többi egyenruházott állami tisztviselővel megegyező mintázatú paszományt viseltek.⁷ **(I.sz. melléklet)**

A tiszti állásnak megfelelő fizetési osztályokat az egész állami hierarchián belül I-XI. rangosztályba sorolták. A rangfokozati elnevezések ennek megfelelően szakáganként változtak. Az elnevezések a VIII. rangosztályban például a katonáállományú százados, orvosnál ezredorvos, a fogalmazókar rendőrtisztviselőknél kapitány, míg a felügyelőkar rendőrtisztviselőknél felügyelő, vagy detektívfelügyelő volt.⁸

A magyar testőrségek rangjai a vizsgált időszakban is a katonai rangrendszeren belüli sajátos rendfokozati rendszert alkottak.

A hatalmi ágazat vezető személyeit és közvetlen környezetüket biztosító szervezetek mindig léteztek, de a mai értelemben vett testőrségek alapításai a XVIII. századra az állandó hadseregek létrehozásának idejére nyúlnak vissza. *Mária Terézia* magyar királynő hálája kifejezéséért Pozsonyban, 1760. IX. 11-én kelt királyi kiváltságlevelével megalakította a *Magyar Királyi Nemesi Testőrséget*.⁹

A nemesi testőrség a vármegyék által delegált nemes ifjakkól alakult. A testőrségbe Magyarország 96, Horvátország és Szlavónia 4, Erdély pedig 20 főt küldhetett. A testület szolgálati ügyekben a Főudvarmesteri Hivatal, fegyelmi ügyekben az Udvari Haditanács, gazdasági ügyekben pedig az Udvari Kancellária alá tartozott.¹⁰

Ezt követte 1763-ban az első *Arciere* (íjjas) *Testőrség* melyet kizárólag osztrák tiszti rangú nemes ifjakkól hoztak létre.¹¹

Az uralkodóház épületeinek őrzésére alakult 1767-ben az császári alabárdos altiszti palotaőrsg, melyet 1790-ben *Darabonttestőrség*nek neveztek el.¹²

A császári testőrségek sorában az utolsó alapítás a Gyalogos és Lovas Testőrség, a későbbi *Burgendarmerie*, melynek felállítása 1802-re nyúlik vissza.¹³

Az uralkodót több testőrség is őrizte, melyek közül egy szervezet a Magyar Királyi Nemesi Testőrség tartozott a magyar államhoz, bár a dualizmus időszakában még egy magyar testőrséget létrehozta a Magyar Királyi Darabont Testőrséget.¹⁴

Az Osztrák-Magyar Monarchia időszakában az udvartartás témáját — melynek részét képezték a testőrségek is — a kiegyezési törvény szabályozta. Az Osztrák-Magyar Monarchiának nem volt közös államfője, hanem az Osztrák Császárságnak és a Magyar Királyságnak — mint a két társországnak — külön-külön volt államfői tisztsége az osztrák császár és a magyar király. E két legfelsőbb közjogi méltóságot azonban egy természetes személy látta el *Ferenc József*, aki egyszerre volt osztrák császár és magyar király. Mivel nem létezett közös államfő ezért ennek a témája sem tartozhatott a közös ügyek közé. A magyar kiegyezési törvényben mégis szerepel a közös ügyek témakörében az uralkodói udvartartás, de kizáró jelleggel azzal a tartalommal, hogy az udvartartás témája nem tartozik a közös ügyek közé. Az osztrák kiegyezési törvény ezért a közös ügyek között meg sem említi az udvartartás témáját.¹⁵

Mivel mindkét ország külön-külön rendelkezett államfői tisztséggel, ezért e legfelsőbb közjogi méltóságokat betöltő személy és közvetlen környezete védelmét külön-külön testőrségek biztosították. Így tehát *Ferenc Józsefet* mint osztrák császárt más testőrségek őrizték mint *Ferenc Józsefet* a magyar királyt. A valóságban azonban — mivel a két közjogi méltóságot egy természetes személy töltötte be — *Ferenc Józsefre* a császári és a királyi testőrségek egyaránt vigyáztak.¹⁶

A testőrségek a főudvarmester alárendeltségébe tartoztak függetlenül attól, hogy a két társország közül melyik állam költségvetéséből származott a fenntartásuk összege. A Magyar Királyság területén az uralkodó biztonságáért a magyar testőrségek voltak felelősek.¹⁷

A *Magyar Királyi Darabont Testőrség* — amelyet a Császári Darabont Testőrség párjaként 1904-ben állítottak fel — altisztekből álló alabárdos testőrség volt.

Egyéni ruházatukat, a Magyar Királyi Koronaőrséghez hasonlóan a szóbeszéd szerint LOTZ Károly tervezte. A Magyar Királyi Darabont Testőrség:

- testőr kapitánya szintén magas rangú tábornok (első kapitány báró FEJERVÁRY Géza táborszer-nagy);
- alkapitánya (1 fő) vezérőrnagy;
- főhadnagy (1 fő) ezredes;
- alhadnagya (1 fő) őrnagy;
- őrmestere (1 fő) százados;
- alőrmesterhelyettese (4 fő) rangosztályba nem sorolt havidíjas őrmester;
- testőre (38 fő) akik tizedes vagy szakaszvezető rangban voltak.¹⁸

Az 1848-1849-es magyar forradalom és szabadságharc következményeként a Magyar Királyi Nemesi Testőrséget 1849. XI. 12-én feloszlatták, mivel tagjainak java része belépett a honvéd sereg-be¹⁹ szintén erre a sorsa került a koronaőrség is hasonló okok miatt.

A *Magyar Királyi Nemesi Testőrség* a kiegyezést követően gróf ANDRÁSSY Gyula miniszterelnök kezdeményezésére újjáalakult. Az újjászervezett testületbe már nem csak nemesi származású ifjak kerülhettek be, hanem minden magyar tiszt pályázhatott a tisztségre. Az 1867. VI. 8-ai koronázáskor a Magyar Nemesi Testőrség tagjai már résztvettek ugyan a koronázási díszmenetben azonban huszár-tiszti egyenruhában, mivel végleges egyenruhájukat 1869-ben kapták meg.²⁰

A Magyar Királyi Nemesi Testőrség rendfokozatai a dualizmus időszakában a véderőben jóval magasabb rangnak feleltek meg:

- testőrség kapitánya magasabb rangú tábornok (háromcsillagos lovassági tábornok, altábornagy-nak);
- a testőr főhadnagy vezérőrnagyi;
- a testőr alhadnagy (1885-től hadnagy) ezredesi;
- a testőr főőrmester őrnagyi;
- a testőr alőrmesterek századosi;
- a testőrök pedig hadnagyi rendfokozatnak feleltek meg.²¹

Ez azt jelentette, hogy a testőrök ugyan szabályos katonai rendfokozatot viseltek, azonban az ő katonai rangjuk a haderőben jóval magasabb katonai rangnak felelt meg.

1918. XI. 20-án *IV. Károly* testőrségeinek tagjait felmentette az esküjük alól.

1861-ben az uralkodó elrendelte a *Magyar Királyi Koronaőrség* újbóli felállítását. 50 főnyi légénysége félrokkant katonákból állt, akik magyar gyalogezerdek egyenruháját viselték. Festői ruházatuk

1871-ben készült el, fémsisakkal és vibárdal. 1899-ben megkapták az osztrák Testőr Gyalogszázad (Burgzsandár) rendfokozati rendszerét. 1909-ben a korábitól eltérő teljesen új díszegyenruhát kaptak, melyhez a Magyar Királyi Darabont Testőrség új ruházatának elemeit használták fel. Sisakjukat az 1912-ben felállított Magyar Királyi Képviselőházi Őrség kapta meg.²²

A legénység rendfokozatai koronaőr tizedes, koronaőr szakaszvezető és koronaőr őrmesterek voltak.

Az 1867-es koronázás felgyorsította a folyamatot. A koronázási ünnepségen külön testületként színpompás viseletben vettek részt a koronaőrség tagjai. 1872-ben a Magyar Királyi Koronaőrséget a magyar honvédelmi miniszter fennhatósága alá helyezték. Ez azonban nem jelentette azt, hogy a testületet betagolták volna a Magyar Királyi Honvédség hadrendjébe, illetve azt sem, hogy a szervezet felett a honvédelmi tárca vezetője rendelkezhetett. Egyszerűen arról volt szó, hogy a Magyar Királyságban személyében minden katona a honvédelmi miniszterhez tartozott. Például a Magyar Királyi Csendőrség tagjai is személyükben — mivel katonának minősültek — a honvédelmi tárcához tartoztak, bár a Magyar Királyi Csendőrséget a belügyi tárca irányította a személyi ügyek kivételével, az összes többi ügy pedig a belügyi tárcához tartozott. Hasonló volt a helyzet a Magyar Királyi Testőrség(ek) és a Magyar Királyi Koronaőrség esetében is. A testőrség(ek) a főudvarmester, a koronaőrség pedig a koronaőrök alárendeltségébe tartoztak. A koronaőröket — az uralkodó egyetértésével — az országgyűlés kérte fel és az ország legfőbb közjogi méltóságai közé tartoztak. A mindenkori két koronaőr alárendeltségébe tartozott a Magyar Királyi Koronaőrség.

Ez a helyzet abból fakadt, hogy kétféle fegyveres őrtestületet különböztettek meg a kortársak, nevezetesen a katonailag szervezett fegyveres őrtestületet és a polgári fegyveres őrtestületet. A katonailag szervezett fegyveres őrtestületek tagjai katonai rendfokozatot viseltek, a testületen belüli alá- és fölérendeltségi viszonyuk katonai volt. A testületi tagokat a katonákra általában érvényes kötelezettségek terhelték, illetve jogosultságok illeték meg. Ezzel szemben a polgári fegyveres őrtestületek személyi állománya körében az alá- és fölérendeltségi viszonyok hivatalnokiak voltak. Rájuk a katonákra általában érvényes jogosultságok és kötelezettségek nem vonatkoztak. A polgári fegyveres őrtestületek tagjai nem katonai, hanem testületi rangokat viseltek, személyükben nem minősültek katonának.²³

Csak a katonai állományba tartozók viseltek katonai rendfokozatot, amely — az állománycsoporttól függő — csont, ezüst, illetve arany színű hatágú csillag volt, az állománycsoportnak megfelelő fegyvernemi (testületi), illetve arany paroli alappal. A testőrszervezetek tagjai ilyen katonai rendfokozatot viseltek.

A Magyar Királyi Képviselőházi Őrséget — amely a képviselőház elnökének az alárendeltségébe tartozott — az 1912-ben állították fel.²⁴ A személyi állomány két tisztből — közülük az egyik törzstiszti rangban a parancsnok — a legénység 6 palota főőrmesterből és 48 palota őrmesterből állt.

Az 1918-as összeomlást követő köztársaság és tiszavirág életű tanácsköztársaság után az 1920. III. 1-ei kormányzóválasztást követően nagybányai HORTHY Miklós altengernagy a családjával a királyi várba költözött. Biztonságáról ez év augusztusáig egy ad hoc katonai egység gondoskodott, mely a Fővezérség törzsszázadából, a Magyar Királyi Darabonttestőrség és a Gödöllőn rekedt burgzsandárok tiszti és legénységi állományából állt össze. Ennek átszervezése hivatalosan 1920. VIII. 10-én valósult meg. Mintegy 13 tiszt és 276 főnyi legénység teljesített szolgálatot a Magyar Királyi Testőrségben, mely létszámot később a felére csökkentették.²⁵

A *Magyar Királyi Testőrség* személyi állománya katonai rendfokozatot viselt, írásban a rang előtt testőr megjelöléssel. Tisztjeik a rendfokozati jeleik mögött kis koronás gombot viseltek megkülönböztetésül. A legmagasabb rendfokozat altábornagy volt, melyet az egymást követő két testőr parancsnok vitéz IGMÁNDY-HEGYESSY Géza és vitéz csíktapolczai LÁZÁR Károly viselt. Ezen kívül a testőrök egyenruhájuk mindkét vállán úgynevezett testőrválldíszet viseltek.²⁶

1944. X. 15-ét követő hatalomátvétel után a Magyar Királyi Testőrség feladatkörét a 9. Hunyady János gyalogezred II. zászlóaljának gyalogoszázada vette át MÉSZÁROS István alezredes — később testőr ezredes — vezetésével. Az új testőr alakulatba MÉSZÁROS István alezredes a korábbi testőr testület tagjai közül néhány főt átvett.²⁷

A polgári magyar állam testőrségeinek története 1945. V. 9-én lezárult.

Jegyzetek:

- ¹ *Adjustierung-Vorschrift für Offiziere.*
² SZENTNEMÉNYI
³ *Adjustierung Vorschrift für die Generale Stabs und Ober-Offiziere der Kaiserlich Königlich Armee.*
⁴ BARCZY: 148.p.
⁵ Loc.cit. 96.p.
⁶ Loc.cit.
⁷ *Öltözeti és felszerelési szabályzat a Magyar Királyi Honvédség részére. I.rész.*
⁸ *Magyarország tiszti cím- és névtára. 470-483.p.*
⁹ HELLEBRONTH: 14.p.
¹⁰ Loc.cit. 10.p.
¹¹ KUGLER — HAUPT: 110.p.
¹² *Milärschematismus für das Kaiser und Königliche Heer. 91.p.*
¹³ Loc.cit. 13.p.
¹⁴ PARÁDI: Az államfő testőrségei az Osztrák-Magyar Monarchiában. ; *Öltözeti szabályzat a Magyar Királyi Darabont Testőrség számára.*
¹⁵ GALÁNTAI: 89-91.p.
¹⁶ Loc.cit. 91-96.p.
¹⁷ PARÁDI: Az államfő testőrségei az Osztrák-Magyar Monarchiában. op.cit.
¹⁸ HELLEBRONTH: op.cit. 540.p.
¹⁹ Loc.cit. 18.p.
²⁰ BARCZY: op.cit. ; PARÁDI: *A magyar rendvédelem története. 63-65.p. + 92-95.p.*
²¹ *Adjustierung und Ausrüstungsvorschrift für die kgl. Ungarische Leibgarde. 13-20.p.*
²² *Öltözeti és felszerelési szabályzat a Magyar Királyi Képviselőházi Őrség számára. ; Öltözeti szabályzat a Magyar Királyi Darabont Testőrség számára. op.cit.*
²³ PARÁDI: A katonailag szervezett őrtestület és a polgári őrtestület.
²⁴ 1912/LXVII.tc.
²⁵ BANGHA: 22.p.
²⁶ *Szabályzat a Nemzeti Hadsereg új egyenruházatáról. 108. ábra.*
²⁷ DETRE

Jegyzetekben alkalmazott rövidítések:**MONOGRÁFIÁK ÉS KISMONOGRÁFIÁK ÉS HASONLÓ JELLEGŰ KÖTETEK**

- SZENTNEMÉNYI — SZENTNEMÉNYI Béla (szerk.): *1848-49 szabadságharc katonáinak egyenruhái.* Budapest, 1950, Honvéd Levéltár és Múzeum. 143 p. /Honvéd Levéltár és Múzeum múzeumi kiadványai, 1./
- BARCZY — BARCZY Zoltán: *Évszázadok egyenruhái.* Budapest, 1991, Studio-Pe Bt. 255 p. HU-ISBN 963 02 9101 0.
- BANGHA — BANGHA Ernő: *A Magyar Királyi Testőrség 1920-1944.* Budapest, 1990, Európa. 407 p. HU-ISBN 963 07 5215 8.
- DETRE — DETRE Gyula: *Történelem közelről. Lakitelek, 2007, Antológia Kiadó. 105 p. HU-ISBN 978 963 93 5458 6.*
- GALÁNTAI — GALÁNTAI József: *A Habsburg-monarchia alkonya. Osztrák-magyar dualizmus 1867-1918.* Budapest, 1985, Kossuth. 387 p. HU-ISBN 963 09 2589 3.
- PARÁDI: *A magyar rendvédelem története.* — PARÁDI József et al. (szerk.): *A magyar rendvédelem története.* Budapest, 1996², Osiris. 367 p. HU-ISBN 963 04 7958 3.
- KUGLER — HAUPT — Georg Johannes KUGLER — Herbert HAUPT: *Uniform und Mode am Kaiserhof.* [Egyenruha és divat a császári udvarban.] Halbtum, 1983, Burgenländischen Landesregierung Kulturabteilung. [Várvidéki tartományi kormány kultúrosztálya.] 352 p. OCLC 11533525.

NÉVKÖNYVEK

- HELLEBRONTH — HELLEBRONTH Kálmán: *A magyar testőrök névkönyve 1760-1918.* Budapest, s.a. Stadium. 543 p.

TANULMÁNYOK

- PARÁDI: Az államfő testőrségei az Osztrák-Magyar Monarchiában. — PARÁDI József: Az államfő testőrségei az Osztrák-Magyar Monarchiában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIII.évf. (2013) 27-28-29-30.sz. 155-160.p. HU-ISSN 1216-6774.

PARÁDI: A katonailag szervezett őrtestület és a polgári őrtestület. — PARÁDI: A katonailag szervezett őrtestület és a polgári őrtestület. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXV.évf. (2015) 43-44-45-46.sz. 73-80.p. HU-ISSN 1216-6774.

SEMATIZMUSOK

Magyarország tiszti cím- és névtára. — *Magyarország tiszti cím- és névtára.* Budapest, 1931, Magyar Királyi Statisztikai hivatal. 631 p.

Miliärschematismus für das Kaiser und Königliche Heer. — *Miliärschematismus für das Kaiser und Königliche Heer.* [A császári királyi haderő katonai sematizmusa.] Wien, 1898, Kaiserlich-Königlichen Hoff und Staatsdruckerei. 1379 p.

SZABÁLYZATOK

Adjutierung und Ausrüstungsvorschrift für die kgl. Ungarische Leibgarde. — *Adjutierung und Ausrüstungsvorschrift für die kgl. Ungarische Leibgarde.* [A Magyar Királyi Testőrség egyenruha szabályzata.] Wien, 1904, Kaiserlich-Königlichen Hoff und Staatsdruckerei. [Császári-királyi udvari és állami nyomda.] 101 p.

Adjustierung Vorschrift für die Generale Stabs und Ober-Offiziere der Kaiserlich Königlich Armee. — *Adjustierung Vorschrift für die Generale Stabs und Ober-Offiziere der Kaiserlich Königlich Armee.* [Egyenruha szabályzat a Császári Királyi hadsereg tábornokai és főtisztjei számára.] Wien, 1855, Kaiserlich-Königlichen Hoff und Staatsdruckerei. [Császári-királyi udvari és állami nyomda.] 59 p.

Adjustierung-Vorschrift für Offiziere. — *Adjustierung-Vorschrift für Offiziere.* [Öltözködési szabályzat tisztek számára.] Wien, 1837, Kaiserliche-Königliche Armee. [Császári Királyi Hadsereg.] 63 p.

Öltözeti és felszerelési szabályzat a Magyar Királyi Honvédség részére. — *Öltözeti és felszerelési szabályzat a Magyar Királyi Honvédség részére.* Budapest, 1911, Pallas. 131 p. I.rész.

Öltözeti és felszerelési szabályzat a Magyar Királyi Képviselőházi Őrség számára. — *Öltözeti és felszerelési szabályzat a Magyar Királyi Képviselőházi Őrség számára.* Budapest, 1913, Pesti Könyvnyomda. 36 p.

Öltözeti szabályzat a Magyar Királyi Darabont Testőrség számára. — *Öltözeti szabályzat a Magyar Királyi Darabont Testőrség számára.* Budapest, 1908, Magyar Királyi Allami Nyomda. 85 p.

Szabályzat a Nemzeti Hadsereg új egyenruházatáról. — *Szabályzat a Nemzeti Hadsereg új egyenruházatáról.* Budapest, 1920, Központi Sajtóvállalat. 101 p.

JOGSZABÁLYOK

1912/LXVII.tc. — 1912/LXVII.tc. a képviselőházi őrség felállításáról.

Mellékletek jegyzéke:

I.sz. melléklet.

Rendfokozat jelölésére szolgáló csillag és rózsácska.

II.sz. melléklet.

Dualizmuskori katonai rendfokozati rendszerek.

III.

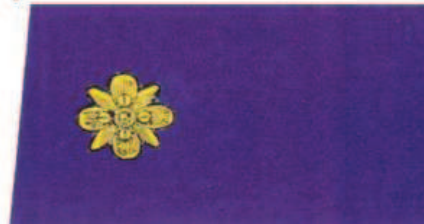
A katonai tisztviselők és a polgári fegyveres őrtestületek rendfokozati rendszerei.

IV.sz. melléklet

A Magyar Királyi Testőrség-i rangot jelölő gomb és a testőr válldísz.

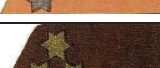
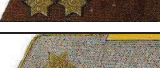
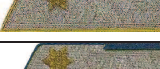

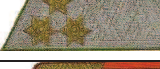

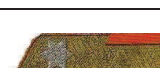
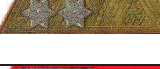
I.sz. melléklet.

Rendfokozat jelölésére szolgáló csillag és rózsácska.

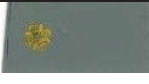

Megjegyzés: Katona állomány rangjait csillaggal és saját paszománymintával, a nem katonai állományú tisztek (orvos, hadbiztos, gazdász) a csillag alatt más mintázatú paszománnyt viseltek, a katonai tisztviselők és a polgári fegyveres őrtestületek rangjait pedig rózsácskával jelölték.

Dualizmuskori katonai rendfokozati rendszerek.

KATONAÁLLOMÁNY		CSILLAG	RENDFOKOZATI JELZÉSEK GALLÉRON	KATONAI ÁLLOMÁNYÚ TISZTIVISELŐK	
gőnyiség	Rangosztályba nem sorolt	honvéd, népfőlkelő <i>matróz II., III., IV. osztályú = Matrosen II., III., IV. Klassen</i>	—	—	
		örvezetelő = Gefreiter <i>I. osztályú matróz = Matrosen I. Klasse</i>	1		
		Tizedes = Corporal <i>árbócos = Marsgast</i>	2		
		szakaszvezető = Zugführer <i>negyedmester = Bootsmansmaat</i>	3		
		örmester = Wachtmeister <i>alhajómester = Unterbootsmann</i>	3 + sárga csík		
		törzsrormester = Stabwachmeister törzszámvivő főpalkolómester, műmester, lömester (1914-től) <i>törzshajómester = Satsboatsmann</i>	3+ dupla sárga csík		
		tiszthelyettes = Stellvertreter főfegyvermester (1915-től) <i>törzsfőhajómester = Obersatsboatsmann</i>	1 + dupla ezüst csík		
rangosztályba sorolt	hímvitézsok	XII. zászlós = Fähnrich gazdászati-helyettes, segédorvos-helyettes (1869-1909 között hadapród tiszthelyettes) <i>tengerészzászlós = Seefanrich</i>	1 + arany csík		
		XI. hadnagy = Lieutenant hadnagy gazdászati tisz, segédorvos <i>korvetthadnagy = Korvettenleutnant</i>	1		
		X. főhadnagy = Ober Lieutenant főhadnagy gazdászati tisz, főorvos, főhadnagy hadbíró <i>fregatthadnagy = Fregattenleutnant</i>	2		főhadnagy mérnök
		IX. százados = Hauptmann százados gazdászati tisz, ezred (1869-1907 között I. é II. osztályú százados) <i>sorhajóhadnagy = Linienschiffsleutnant</i>	3		alhadbiztos, százados mérnök
		VIII. őrnagy = Major őrnagy gazdászati tisz, törzsorvos, őrnagy hadbíró <i>korvettkapitány = Korvettenkapitän</i>	1		hadbiztos, őrnagy mérnök
		VII. alezredes = Oberstleutnant II. oszt. főtörzsorvos, alezredes hadbíró <i>fregattkapitány = Fregattenkapitän</i>	2		II.oszt. főhadbiztos, alezredes mérnök
		VI. ezredes = Oberst I.oszt. főtörzsorvos, ezredes hadbíró <i>sorhajókapitány = Linienschiffskapitän</i>	3		I.oszt. főhadbiztos, ezredes mérnök
		V. vezérőrnagy = Generalmajor vezértörzsorvos, tábornok hadbíró <i>ellentengernagy = Kontreadmiral</i>	1		vezérhadbiztos
		IV. altábornagy = Feldmarschallleutnant vezérfőtörzsorvos tábornok főhadbíró <i>altengernagy = Vizeadmiral</i>	2		vezérfőhadbiztos
		III. fegyvernemi tábornokok lovassági tábornok = General der Cavallerie gyalogosági tábornok = General der Infanterie tüzér, vagy műszaki tábornok = Feldzeugmeister (tábornok 1908-tól, 1938-ban a fegyvernemi tábornoki rangok helyett – azonos megjelenési formával a vezérezredesi elnevezést vezették be.)	3		
II. vezérezredes = Generaloberst (1915-től, 1938-tól a vezérezredesi rendfokozatot a korábbi fegyvernemi tábornok elnevezés helyett használták a fegyvernemi tábornoki formai megjelenéssel.) <i>vezértengernagy = Großadmiral</i>	3+ ezüst koszorú				
I. tábornagy = Feldmarschall <i>tábornagy = Admiral</i>	—				

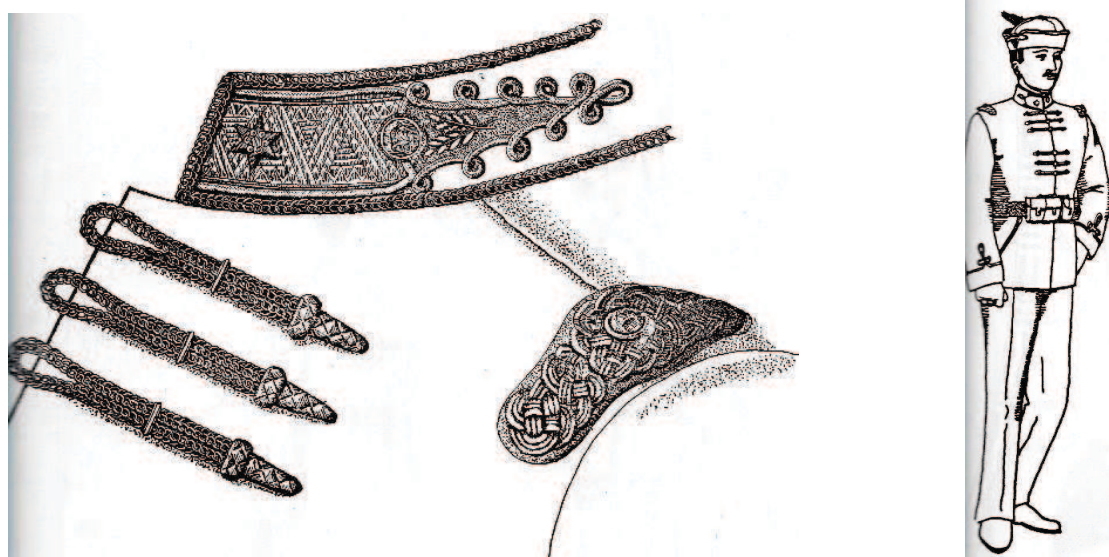
Megjegyzés: A római számok a fizetési osztályokat jelölik. A táblázat az ezredek sajátosságait nem tükrözi. A dőlt betűvel írt rangok a szárazföldi haderőnek a tengerészetenél megfelelő rangjait jelölik. A katonai állományban és a katonai állományú tisztviselőknél a rang jelölése csupán a parolin elhelyezett csillagok alatt húzódó paszományok mintázatában tér el egymástól. A tengerészeti rendfokozatok közül csillaggal a matróz, az árbócos és a negyedmester rangjait jelölték a matrózblúz gallériáján, az összes többi magasabb rendfokozatot pedig csillaggal a zubbony alkáriján, illetve a díszegyenruhán ugyancsak csillaggal az úgynevezett epoletten. Ezt a rendfokozati rendszert használta kisebb módosításokkal a magyar állam a két világháború közötti időszakban. Az I. világháború után kialakult légierőnél is csillaggal jelölték a rendfokozatot, de a vállapokon és az elnevezésük azonos volt a szárazföldi haderőnek a rangjaival. A testőrségek mindig a szárazföldi haderőnek a rendfokozati rendszerének az elnevezését és formai megjelenését használták.

A katonai tisztviselők és a polgári fegyveres őrtisztületek rendfokozati rendszerei.

A HADERÓNÉL ÉS KATONAILAG SZERVEZETT FEGYVERES ŐRTESTÜLETEKNÉL				POLGÁRI FEGYVERES ŐRTESTÜLETEKNÉL	
KATONAI TISZTVISELŐK			RÓZSÁCSKA	RENDFOKOZATI JELZÉSEK GALLÉRON	A MAGYAR KIRÁLYI HATÁRRENDŐRSÉG RENDFOKOZATI ELNEVEZÉSEI
XII.	rangosztályba sorolt havidíjasok	segédszámíztiszt, jelölt állategészségügyi zászlós, segédállategészségügyi tiszthelyettes, gyógyszerügyi gyakornok	1 + arany csik		
XI.		segédszámíztiszt alállatorvos, segédélelmezéstügyi tiszt, segédgyógyszerügyi tiszt	1		fogalmazó gyakornok
X.		számíztiszt, állatorvos, élelmezéstügyi tiszt, gyógyszerügyi tiszt	2		segédfogalmazó
IX.		főszámíztiszt, főállatorvos, élelmezéstügyi főtiszt, gyógyszerügyi főtiszt	3		fogalmazó
VIII.		számánácsos, főállatorvos, élelmezéstügyi gondnok, gyógyszerügyi gondnok	1		kapitány
VII.		II.oszt. főszámánácsos, főőrtiszt, főállatorvos, II.oszt. élelmezéstügyi főgondnok, gyógyszerügyi főgondnok	2		tanácsos
VI.		I.oszt. főszámánácsos, I.oszt. élelmezéstügyi főgondnok, gyógyszerügyi igazgató	3		főtanácsos
V.		miniszteri tanácsos	1		

Megjegyzés: A katonai tisztviselők és a polgári fegyveres őrtisztületek tagjai a rangjukat rózsácskával jelölték. Az azonos számú rózsácskával jelölt rangok elnevezése azonban őrtisztületenként változó volt. A rangok viselőjének a társadalmi helyzetét az határozta meg, hogy hányadik fizetési osztályba került besorolásra, amely besorolás pedig az iskolai végzettségétől függött. Így tehát függetlenül attól, hogy valaki milyen testületnél teljesített szolgálatot, azonos iskolai végzettséggel azonos fizetési osztályba került és azonos jelölésű rendfokozatot is kapott, bár azok elnevezése testületenként változott. Eltérő volt továbbá a paroli szín is testületenként, illetve a katonai tisztviselőknél karonként.

A Magyar Királyi Testőrség-i rangot jelölő gomb és a testőr válldísz.

Forrás ! A szerző magángyűjteménye.

A tanulmányok jegyzetapparátusaiban alkalmazott technikai jellegű rövidítések:

BM.	=	Belügyminisztérium vagy belügyminiszteri
EK	=	Európai Közösség vagy Európai Közösségi
et al.	=	et alii (és mások)
évf.	=	évfolyam
h.	=	helyettes
In	=	innen
kr.	=	körrendelet
Loc.cit.	=	Loco citato (ugyanott)
ME.	=	miniszterelnöki
Ony.	=	Országos Bűnügyi Nyilvántartó Hivatal
op.cit.	=	opus citatum (ugyanaz)
p.	=	pagina (oldal)
PM.	=	Pénzügyminisztérium vagy pénzügyminiszteri
r.	=	rendelet
sz.	=	szám
szerk.	=	szerkesztő, vagy főszerkesztő
tc.	=	törvénycikk
tv.	=	törvény
tvr.	=	törvényerejű rendelet

RECENZIOK

0445

BENCsik Péter

Rendőrség, politikai rendőrség Hódmezővásárhelyen 1944 után

DOI : 10.31627/RTF.XXV.2015.47-48-49-50N.15-20P

Mint cseppben a tenger, úgy voltak jelen a korabeli jelenségek, tendenciák Hódmezővásárhelyi rendvédelmében. A szerző által leírtakban nyomon követhető az a folyamat, ahogyan a rendőrség a közbiztonság, a közrend órából egyre inkább egy csoport, illetve politikai párt eszközüvé silányodott, mely folyamat során a lakosság szolgálatától eljutott a lakosság terrorizálásáig. A tanulmányból egyértelműen kiderül, hogy a háborús büntettek felelősségre vonásának az álcájával miként izmosodott meg és vált mindenhatóvá a politikai rendőrség szerepét betöltő szervezet. Az írásból ízelítőt kaphat az olvasó arra vonatkozóan is, hogy a helyi rendvédelem egy politikai csoportosulás érdekében való kisajátítási folyamata milyen személyi következményekkel jár. Meghasonlottak az idealisták látva a kommunista hatalom lányegét, karriert futottak be a lelkiismeretlen és tudatlan gazemberek, mindezt pedig túrni volt kénytelen a permanens megfélemlítés alatt álló lakosság. A folyamat kezdetén még volt bizonyos hatása a helyzetre a különböző politikai csoportosulásoknak, az idő előre haladtával azonban — ahogyan a szalámi taktika nyomán az ellenzék gyengült a kommunisták pedig erősödtek — a kommunisták lényegében azt tehettek amit csak akartak. Az ő akaratuk helyi kivitelezőjévé vált a hódmezővásárhelyi rendőrség, mint ahogyan az egész országban is hasonló helyzet jött létre.

0446

ERNYES Mihály

Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró

DOI : 10.31627/RTF.XXV.2015.47-48-49-50N.21-44P

A szerző a rendvédelem fontos részterületét fejlődéstörténetében vizsgálta. A keresztény magyar államalapításig terjedő történelmi visszapillantás keretében e tevékenység kezdeti helyzetét, majd formálódását mutatja be. A téma bővebb kifejtéséhez a polgári kor hajnalának a taglalásakor fog a szerző, mely a dualizmus időszakában teljesedik ki. A dualizmus kora tekinthető azon időszaknak, amikor e szaktevékenység polgári értelemben vett szabályrendszere majd gyakorlata kialakult. A szabályozás elvei és nem ritkán gyakorlata is máig érvényes és követendő példát jelentenek. A szerző részletesen foglalkozik a nyomozati és a vizsgálati szak közötti különbséggel és azok eredetével, valamint mindkét szakban a rendőrhatalom, továbbá a vizsgálóbíró hatáskörével és teendőivel. Különös gondot fordít a szerző a vizsgálóbírói intézmény kialakulására, fejlődésére és a bűnügyek feltárása terén kifejtett szerepére. Ebből fakadóan pedig — bár a szerző a döntést az olvasóra bízta — egyértelműen kitapintható, hogy az alkotó számára a polgári magyar állam vizsgálóbírói intézménye szimpatikusabb mint a harmadik évezred elején hazánkban működő nyomozási bírói rendszer. Bizonyára hasznos volna, ha a szakemberek a fejlesztések során visszanyúlnának az elődeink tapasztalataihoz és a történelmi tapasztalatokat a jelenkor igényeivel összevetve szakmai viták nyomán kikristályosuló véleményeket hasznosítanának a jelenlegi rendszer alakítása során.

0447

PARÁDI Ákos

Bosznia-Hercegovina csendőrsége az Osztrák-Magyar Monarchia időszakában

DOI : 10.31627/RTF.XXV.2015.47-48-49-50N.45-50P

Az Osztrák-Magyar Monarchia csendőr testületeinek a számát a térség területeinek közzogi helyzete határozta meg. Az Osztrák-Magyar Monarchia két társországában, azaz a Magyar Királyságban és az Osztrák-Császárságban egymástól függetlenül két csendőr testület működött a kormányok közvetlen irányításával, amely a belügyi tárcák által valósult meg. Mivel azonban Bosznia-Hercegovina egyik társországhoz sem tartozott, azonban a felügyeletét a két társország közösen látta el a közös pénzügyminiszter által, így Bosznia-Hercegovinában működött az Osztrák-Magyar Monarchia harmadik csendőrsége. A Magyar Királyi Csendőrségen belül azonban meg kell különböztetni az autonóm jelleggel működő horvát csendőrséget. A dualista állam három csendőrségének a szolgálati szabályzata, a szolgálati nyelve, az öltözéke eltérő volt ugyan, azonban e testületeket működtető számos alapelv azonos volt. Ide sorolható, hogy mindhárom szervezet kompetenciája a vidékre terjedt ki és mindhárom szervezet katonailag szervezett fegyveres őrtestület volt, a kiképzés jellege, továbbá a polgári közigazgatáshoz és a haderőhöz fűződő viszonya pedig azonos volt. A bosnyák csendőrség lényegében egy magyar csendőr kerületnek, illetve az osztrák örökös tartományok közül egy tartományi csendőrségnek felelt meg.

0448

RAVASZ István

A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi alkalmazásának szabályozása a HORTHY-korban, császári és királyi előzményekkel

DOI : 10.31627/RTF.XXV.2015.47-48-49-50N.51-68P

A magyar karhatalmi tevékenység vizsgált időszaka történetének a csapaterős karhatalmi tevékenységével foglalkozott a szerző művében. E tekintetben lényegében kontinuitás állapítható meg a dualizmus kori és a két világháború közötti Magyarország csapaterős karhatalmi tevékenysége és annak szabályozása tekintetében, bár kisebb eltérésektől nyilvánvalóan nem volt mentes a fejlődési folyamat. Az alkotásból egyértelműen kiderül, hogy a katonai karhatalom bevetésére a legvégső esetben kerülhetett sor. A korabeli magyar rendvédelmi testületek — a II. világháború időszakát leszámítva, amikor a háborús tapasztalatok nyomán a Magyar Királyi Csendőrség kötelékében karhatalmi zászlóaljkat hoztak létre az ellenséges diverziós cselekmények megállítására érdekében — lényegében nem is voltak alkalmasak jelentősebb karhatalmi erő létrehozására, hiszen Magyarországon egyedül a fővárosi rendőrség rendelkezett a két világháború közötti időszakban karhatalmi feladatok ellátására specializált század, majd zászlóalj erejű alakulattal. A csendőrség személyi állománya, a felszereltsége és kiképzettsége alapján ugyan alkalmas volt csapaterős karhatalmi teendők ellátására is, azonban a testület létszámából és diszlokációjából fakadóan gyakorlatilag csupán csekélyebb létszámú karhatalmi alakulat ideiglenes létrehozására volt alkalmas. Az alaphelyzet tehát a két világháború közötti időszakban is megegyezett a dualizmuskorival, nevezetesen a jelentősebb létszámot igénylő karhatalmi feladat ellátására egyértelműen a haderő volt a legalkalmasabb, így ezen teendőket is e szervezet látta el.

0449

SIMON F Nándor

A Belügyminisztérium szolgálati igazolványai 1953-1995

DOI: 10.31627/RTF.XXV.2015.47-48-49-50N.69-80P

E szolgálati igazolványok fejlődéstörténete elválaszthatatlan a szervezet változásaitól és az előállítást megvalósító technológia fejlődésétől. 1953-ban egyesült a hírhedt Államvédelmi Hatóság a Belügyminisztériummal és a két szervezet egybeolvadásával jött létre a „Rendőrmisztérium”-nak becézett azon belügyi tárca, amely már a rend és biztonság érdekében Magyarországon működtetett szinte valamennyi testületet a fennhatóság alá vont. Ez fejeződött ki a szolgálati igazolványok időnként megújul formájában is. A szolgálati igazolványoknak — amellet, hogy a tulajdonosuk személyazonosítására is alkalmasnak kellett lenniük — igazolniuk kellett azt is, hogy a tulajdonosuk fegyver viselésére és intézkedésre jogosult volt vagy sem, illetve mely objektumba, vagy különleges területre (határsáv) léphetett be. Szolgálati igazolványok mérete és formája — a használhatóság ésszerű határain belül — dinamikusán változott, lényegében tükrözte az adott időszak belügyi tárcája vezetőségének az ízlésvilágát. A szolgálati igazolványok anyaga, mintázata pedig a technika fejlődésével változott követve a legmodernebb biztonsági eljárásokat. Az 1995-ben bevezetett műanyag alapú kártya formátumú szolgálati igazolvány új fejezetet nyitott a belügyi tárca szolgálati igazolványainak a történetében.

0450

VEDÓ Attila

A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése

DOI: 10.31627/RTF.XXV.2015.47-48-49-50N.81-94P

Mivel a Magyar Királyi Csendőrség kompetenciája — a városok kivételével — Magyarország teljes területére kiterjedt, ezért az országon belüli távolsági közlekedéssel kapcsolatos rend fenntartásának a teendői is e testületre hárultak. Így jöttek létre a két világháború közötti időszakban fokozatosan a Magyar Királyi Csendőrség közlekedésrendészeti szakszolgálati ágai, azaz a vasúti csendőrség, a vízi csendőrség, a légi csendőrség és a közúti közlekedési csendőrség. A vizsgált időszakban ugyan még hiányzott a szakterminológiából a szolgálati ág kifejezés, azonban a szerző mégis ezt a terminus technicus-t használja a könnyebb érthetőség érdekében. A közúti közlekedési csendőrség feladatát a települések közötti közúti forgalom felügyelete alkotta. A csendőrségi közlekedési szakszolgálati ágak közül kétség kívül közúti közlekedési csendőrség volt a legerőteljesebb. E szolgálati ág a magyarországi motorizációval jött létre és fejlődött példamutató módon. A szerző nem csupán a szervezetet, hanem a járműparkot és a szolgálat ellátása során alkalmazott metodika lényegét is bemutatta alkotásában.

0451

ZEIDLER Sándor

Testőrségi rendfokozatok a polgári magyar állam időszakában

DOI: 10.31627/RTF.XXV.2015.47-48-49-50N.95-101P

A látható rendfokozati rendszer az egységes egyenruha kialakítása nyomán keletkezett. A Kárpát-medencében először 1848-1849-es magyar forradalom és szabadságharc haderejében került sor szinte valamennyi katonai rendfokozatra kiterjedő rang jelölésre csíkok formájában 1848 áprilisában. A császári haderőben 1849 tavaszától 1850 januárjáig vezették be valamennyi katonai rangra kiterjedően az egyenruhán a rendfokozatok látható jelölését a zubbony hajtókáján elhelyezett 1-3 hatágú csillaggal, amelyek alatti paszomány jelezte viselője hovatartozását. Ez a rangrendszer vált elfogadottá az Osztrák-Magyar Monarchiában, majd a két világháború közötti Magyar Királyságban is. A testőrségek, azaz a császár és király testőrségei valamint a koronaőrség továbbá a képviselőházi őrség is ezt a katonai rendfokozati rendszert viselte, mivel e testületek katonailag szervezett fegyveres őrtestületek voltak, amelyek személyi állományának a tagjai személyükben katonának minősültek, bár az egyenruházatuk a haderőben rendszeresített öltözéktől eltért, annál sokkal díszesebb volt. A testőrségek a szárazföldi haderőnem rendfokozati rendszerének a rangjait viselték. A testőrségi rangok elnevezése és megjelenési formája is azonos volt a haderőbelivel, azonban — a tisztí személyi állományú testőrségek esetében — a testőrök által viselt tisztí rendfokozatokat a haderőben lévő jóval magasabb rendfokozatokkal tekintették azonos szintűnek. A két világháború közötti időszakban ez a megkülönböztetés ugyan megszűnt, azonban a Magyar Királyi Csendőrség már nem csupán az öltözékében, hanem a rang jelölésének a formájában is eltért a szárazföldi katonai rangrendszer rangjainak jelölése során megszokottól, bár ezen eltérés minimális volt. A testőrségben ugyanis a rangrendszer rangjainak a jelölését megtoldották egy kisméretű gomb felhelyezésével. Emellett pedig a testőrök úgynevezett testőr válldísz is viseltek. E két formai elem ugyan a rangok jelöléséhez kapcsolódott, azonban nem jelölt konkrét rendfokozatot.

REZENSIONEN

0445

Péter BENCsik

Polizei, politische Polizei in Hódmezővásárhely nach 1944

DOI : 10.31627/RTF.XXV.2015.47-48-49-50N.15-20P

Alles war vorhanden, was die damaligen Erscheinungen und Tendenzen des Ordnungsschutzes von Hódmezővásárhely betrifft. In den Darstellungen des Autors kann man den Vorgang verfolgen, wie die Polizei vom Schützer der öffentlichen Sicherheit und Ordnung immer mehr zu einem Instrument einer Gruppe bzw. politischen Partei wurde, bei dem es vom Dienste an der Bevölkerung zu deren Terrorisierung kam. Aus der Studie geht eindeutig hervor, wie die die Rolle der politischen Polizei erfüllende Organisation unter der Tarnkappe der Verfolgung von Kriegsverbrechen erstarkte und allmächtig wurde. Der Leser kann auch darüber erfahren, welche personellen Konsequenzen dieser sich im Interesse einer politischen Gruppierung vollziehende Prozess bei den Ordnungsschutzorganen zur Folge hatte. Die Idealisten wurden angesichts des Wesens der kommunistischen Diktatur uneins, Karriere machten gewissenlose und unwissende Bösewichte, die permanent eingeschüchterte Bevölkerung war gezwungen dies zu ertragen. Am Anfang dieses Prozesses hatten die verschiedenen politischen Gruppierungen noch eine gewisse Wirkung auf die Lage, jedoch mit fortschreitender Zeit – wie durch die Salomitaktik wurde die Opposition schwächer, die Kommunisten jedoch wurden stärker – sie konnten eigentlich tun, was sie wollten. Die Polizei von Hódmezővásárhely wurde zu ihrer örtlichen Exekutive, so wie sich im ganzen Land eine ähnliche Situation entwickelte.

0446

Mihály ERNYES

Ermittlungen, Untersuchungen, Untersuchungsrichter

DOI : 10.31627/RTF.XXV.2015.47-48-49-50N.21-44P

Der Autor untersuchte ein wichtiges Teilgebiet in der Entwicklungsgeschichte des Ordnungsschutzes. Er stellt im Rahmen des historischen Rückblicks bis in die Zeit der christlichen ungarischen Staatsgründung die anfängliche Situation dieser Tätigkeit, und deren Entwicklung dar. Detailliertere Darstellungen erfolgen ab dem bürgerlichen Zeitabschnitt bis hin zum Dualismus. Der Dualismus kann als die Zeit betrachtet werden, als diese fachliche Tätigkeit sich im bürgerlichen Sinne zu einem Regelsystem und zur Praxis entwickelte. Die Prinzipien der Regeln und nicht selten die Praxis bedeuten auch bis heute ein Beispiel, dem gefolgt werden kann. Der Autor beschäftigt sich detailliert mit dem Unterschied zwischen Ermittlung und Untersuchung, bzw. deren Ursprungs, ferner mit dem Wirkungsbereich und Aufgaben der Polizeibehörde und des Untersuchungsrichters in den beiden Phasen. Besonderes Augenmerk richtet der Autor auf die Entstehung und Entwicklung der Institution des Untersuchungsrichters, sowie auf ihre Rolle bei der Aufklärung von Straftaten. Sich daraus ergebend – der Autor überlässt zwar dem Leser die Entscheidung – kann man eindeutig entnehmen, dass dem Autor die Institution des Untersuchungsrichters des bürgerlichen ungarischen Staates sympathischer erscheint als das in Ungarn Anfang des dritten Jahrtausends funktionierende Untersuchungsrichtersystem. Es wäre sicherlich nützlich, wenn die Experten bei Entwicklungen auf die Erfahrungen ihrer Vorgänger zugreifen würden, bei der Umgestaltung des derzeitigen Systems, die Meinungen, die sich beim Vergleich der historischen Erfahrungen mit den jetzigen Bedürfnissen herauskristallisieren, einbeziehen würden.

0447

Ákos PARÁDI

Die Gendarmerie von Bosnien-Herzegowina in der Zeit der Österreichisch-Ungarischen Monarchie

DOI : 10.31627/RTF.XXV.2015.47-48-49-50N.45-50P

Die Zahl der Gendarmerie Körperschaften der Österreichisch-Ungarischen Monarchie wurde von der rechtlichen Lage der Gebiete der Region bestimmt. In den zwei Partnerländern der Österreichisch-Ungarischen Monarchie, das heißt im Österreichischen Kaiserreich und im Königreich Ungarn, funktionierten voneinander unabhängig zwei Gendarmerie Körperschaften unter der unmittelbaren Führung der Regierung, was sich durch den Geschäftsbereich für Inneres realisierte. Da jedoch Bosnien-Herzegowina zu keinem der beiden Partnerländer gehörte, die Aufsicht jedoch von beiden Partnerländern gemeinsam durch den gemeinsamen Finanzminister durchgeführt wurde, agierte so in Bosnien-Herzegowina die dritte Gendarmerie der Österreichisch-Ungarischen Monarchie. Innerhalb der Gendarmerie des Königreichs Ungarn muss man jedoch die mit autonomem Charakter funktionierende kroatische Gendarmerie unterscheiden. Die Dienstregeln, die Dienstsprache und die Bekleidung waren bei den drei Gendarmerien des dualistischen Staates zwar unterschiedlich, zahlreiche Grundprinzipien ihres Funktionierens waren jedoch gleich. Hierher gehört, dass die Kompetenz aller drei Gendarmerien auf die Provinz ausgedehnt war, und dass alle drei Organisationen militärisch organisierte Wachkörperschaften waren. Der Charakter der Ausbildung und das Verhältnis zur bürgerlichen Verwaltung und zur Streitkraft waren gleich. Die bosnische Gendarmerie entsprach im Wesentlichen einem ungarischen Gendarmerie Bezirk, bzw. einer Provinzgendarmerie unter den österreichischen ewigen Provinzen.

0448

István RAVASZ

Regelung der Brachialanwendungen der Ungarischen Königlichen Honvéd in der HORTHY-Zeit, die kaiserliche und königliche Vorgeschichte

DOI : 10.31627/RTF.XXV.2015.47-48-49-50N.51-68P

Der Autor beschäftigte sich in seinem Werk mit der Truppentätigkeit der Brachialgewalt im untersuchten Zeitraum der Geschichte der ungarischen Brachialgewalt. In dieser Hinsicht kann eine Kontinuität festgestellt werden bezüglich der Truppentätigkeit der Brachialgewalt und deren Reglement in der Zeit des Dualismus und in Ungarn zwischen den beiden Weltkriegen, obwohl der Entwicklungsprozess offensichtlich nicht frei von kleineren Abweichungen war. Aus dem Werk geht eindeutig hervor, dass der Einsatz der militärischen Brachialgewalt nur als letztes Mittel erfolgen kann. Die damaligen ungarischen Ordnungsschutzorgane – ausgenommen die Zeit des Zweiten Weltkriegs, als infolge der Kriegserfahrungen in den Verbänden der Ungarischen Königlichen Gendarmerie Brachialgewalt-Bataillone im Interesse der Verhinderung der Tätigkeiten der gegnerischen Ablenkungsmanöver aufgestellt wurden – waren im Grunde gar nicht geeignet, eine bedeutendere Brachialkraft aufzustellen, denn in Ungarn verfügte allein die hauptstädtische Polizei in der Zeit zwischen den beiden Weltkriegen über eine auf Brachialgewaltaufgaben spezialisierte Hundertschaft, später Einheit von Bataillonsstärke. Der Personalstand, die Ausrüstung und die Ausbildung der Gendarmerie waren im Grunde genommen geeignet, Brachialgewalt Aufgaben auch in Truppentätigkeit zu erfüllen, jedoch wegen der Personenzahl der Körperschaft und der Stationierung war sie praktisch nur geeignet eine provisorische Brachialgewalt Truppe von niedriger Personenzahl aufzustellen. Die Grundsituation in der Zeit zwischen den beiden Weltkriegen war also der während des Dualismus gleich, also zum Versehen von Brachialgewaltaufgaben, die eine bedeutendere Personenzahl benötigen, waren eindeutig die Streitkräfte geeignet, so versah auch diese Organisation die Aufgaben.

0449

F Nándor SIMON

Dienstausweise des Innenministeriums 1953-1995

DOI : 10.31627/RTF.XXV.2015.47-48-49-50N.69-80P

Die Entwicklungsgeschichte dieser Dienstausweise ist untrennbar von den Veränderungen der Organisation und der Entwicklung der Herstellungstechnologien. 1953 wurde die berüchtigte Staatssicherheitsbehörde mit dem Innenministerium vereint und mit der Verschmelzung der beiden Organisationen kam der als „Polizeiministerium“ bezeichnete Geschäftsbereich für Inneres zu Stande, der bereits fast alle im Interesse der Ordnung und Sicherheit in Ungarn funktionierenden Organisationen unter die Zuständigkeit gebracht. Die äußerte sich auch in der sich von Zeit zu Zeit erneuernden Form der Dienstausweise. Die Dienstausweise – außer, dass sie auch zur Identifizierung des Inhabers geeignet sein mussten – mussten auch bestätigen, dass der Inhaber befugt war eine Waffe zu tragen und zu amtshandeln, oder nicht, bzw. zu welchem Objekt oder speziellen Gebiet (Grenzstreifen) er Zutritt hatte. Größe und Form der Dienstausweise veränderten sich – im vernünftigen Rahmen der Brauchbarkeit – dynamisch, widerspiegelten im Wesentlichen die Geschmackswelt der Leiter des Geschäftsbereichs für Inneres der jeweiligen Zeit. Das Material, das Muster der Dienstausweise veränderten sich mit der technischen Entwicklung, dabei den modernsten Sicherheitsverfahren folgend. Die 1995 eingeführte Plastikkarte eröffnete ein neues Kapitel in der Geschichte der Dienstausweise des Geschäftsbereichs für Inneres.

0450

Attila VEDÓ

Entstehung und Entwicklung des Verkehrsdienstzweiges der Ungarischen Königlichen Gendarmerie

DOI : 10.31627/RTF.XXV.2015.47-48-49-50N.81-94P

Da die Kompetenz der Ungarischen Königlichen Gendarmerie – mit Ausnahme der Städte – auf das gesamte Gebiet Ungarns reichte, vielen auch die Aufgaben im Zusammenhang mit der Aufrechterhaltung der Ordnung im Fernverkehr innerhalb des Landes auf diese Organisation. So entstanden nach und nach in der Zeit zwischen den zwei Weltkriegen die verkehrspolizeilichen Fachdienstzweige der Ungarischen Königlichen Gendarmerie, wie die Eisenbahn- Gendarmerie, die Wassergendarmerie, die Luftgendarmerie und die Straßenverkehrsgendarmerie. Im untersuchten Zeitabschnitt fehlte in der Fachterminologie zwar noch der Ausdruck Dienstzweig, der Autor verwendet im Interesse der Verständlichkeit aber trotzdem den Fachbegriff. Die Aufgabe der Straßenverkehrsgendarmerie bestand aus der Überwachung des Verkehrs zwischen den Siedlungen. Unter den verkehrspolizeilichen Fachzweigen der Gendarmerie war ohne Zweifel die Straßenverkehrsgendarmerie der stärkste. Dieser Dienstzweig bildete sich mit der Motorisierung in Ungarn heraus und entwickelte sich beispielhaft. In seinem Werk beschreibt der Autor nicht nur die Organisation, sondern auch den Fahrzeugpark und das Wesen der Methoden der Dienstleistung.

0451

Sándor ZEIDLER

Dienstgrade der Leibwache in der Zeit des bürgerlichen ungarischen Staates

DOI : 10.31627/RTF.XXV.2015.47-48-49-50N.95-101P

Das System der Dienstgrade kam infolge der Herausbildung der einheitlichen Uniform zu Stande. Im April 1848 gab es im Karpatenbecken erstmalig bei den Streitkräften der ungarischen Revolution von 1848-1849 und des Freiheitskampfes für fast alle Militärdienstgrade Markierungen in Form von Streifen. Bei den kaiserlichen Streitkräften wurden vom Frühling 1849 bis Januar 1850 für alle Militärränge an der Uniform die sichtbare Markierung der Dienstgrade an dem Revers der Jacke mit 1-3 sechszackigen Sternen angebracht, deren darunter angebrachte Borte die Zugehörigkeit des Trägers bezeichnete. Dieses System wurde auch in der Österreichisch-Ungarischen Monarchie akzeptiert, dann auch in dem Königreich Ungarn zwischen den beiden Weltkriegen. Auch die Leibwachen, d.h. die kaiserliche und königliche Leibgarde sowie die Kronenwache trugen dieses militärische Dienstgradsystem, da diese Organisationen militärisch organisierte bewaffnete Wachorgane waren, deren Personalstand in der Person als Soldat galt, obwohl die Uniform von der der Streitkräfte abwich, viel geschmückter war. Die Leibgarden trugen die Ränge des Dienstgradsystems der Landesstreitkräfte. Die Bezeichnung der Ränge bei der Leibgarden und auch deren Erscheinungsformen waren denen der Streitkräfte gleich, jedoch – im Fall des Offiziersstandes der Leibgarden – wurden die Dienstgrade bei den Leibwachen als höher angesehen als bei den Streitkräften. Zwischen den zwei Weltkriegen verschwand zwar diese Unterscheidung, aber bei der Ungarischen Königlichen Gendarmerie wich nicht mehr nur die Kleidung sondern auch die Form der Rangbezeichnungen von denen bei den Streitkräften üblichen Rangbezeichnungen ab, obzwar die Abweichungen minimal waren. Bei der Leibgarde wurde die Rangmarkierung nämlich durch das Anbringen eines kleinen Knopfes ergänzt. Dazu trugen die Leibgardisten auch noch eine Schulterverzierung. Diese zwei Formelemente gehörten zwar zu der Kennzeichnung der Ränge, bezeichneten jedoch keinen konkreten Dienstgrad.

**CITÁCIÓS INDEX
PUBLIKÁCIÓK ÉS KÉZIRATOK**

A-Á

Adjutierung und Ausrüstungsvorschrift für die kgl. Ungarische Leibgarde. [A Magyar Királyi Testőrség egyenruha szabályzata.] Wien, 1904, Kaiserlich-Königlichen Hoff und Staatsdruckerei. [Császári-királyi udvari és állami nyomda.] 101 p.

ZEIDLER Sándor: Testőrségi rendfokozatok a polgári magyar állam időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 95-100.p. HU-ISSN 1216-6774. 98.p. 1.sz.jegyzet + 21.sz.jegyzet.

Adjustierung Vorschrift für die Generale Stabs und Ober-Offiziere der Kaiserlich Königlich Armee. [Egyenruha szabályzat a Császári Királyi hadsereg tábornokai és főtisztjei számára.] Wien, 1855, Kaiserlich-Königlichen Hoff und Staatsdruckerei. [Császári-királyi udvari és állami nyomda.] 59 p.

ZEIDLER Sándor: Testőrségi rendfokozatok a polgári magyar állam időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 95-100.p. HU-ISSN 1216-6774. 98.p. 3.sz.jegyzet.

Adjustierung-Vorschrift für Offiziere. [Öltözködési szabályzat tisztek számára.] Wien, 1837, Kaiserliche-Königliche Armee. [Császári Királyi Hadsereg.] 63 p.

ZEIDLER Sándor: Testőrségi rendfokozatok a polgári magyar állam időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 95-100.p. HU-ISSN 1216-6774. 98.p. 1.sz.jegyzet.

AMANT Zoltán: A közlekedési rend első nyoma. *Csendőrségi Lapok*, XXI.évf. (1931) 8.sz. 205-211.p.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 34.sz.jegyzet.

ARTNER Ramona — PARÁDI József — ZEIDLER Sándor: A Magyar Királyi Csendőrség légi, vízi, vasúti és közúti szakszolgálati ágai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIII.évf. (2013) 27-28-29-30.sz. 23-40.p. A tanulmány korábbi változata 2013. február 15-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság Csendőrségtörténeti Szakosztálya által szervezett közbiztonság-történeti tudományos szimpozium-sorozatnak. „A XIX-XX. századi magyarországi csendőrségek” című XIII. szimpoziumján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 24.sz.jegyzet.

B

BALÁZS Béla: *Népmozgalom és nemzeti bizottságok 1945–1946.* Budapest, 1961, Kossuth. 222 p.

BENCSIK Péter: Rendőrség, politikai rendőrség Hódmezővásárhelyen 1944 után. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 15-20.p. HU-ISSN 1216-6774. 18.p. 4.sz.jegyzet.

BALOGH Béla: Gépjárműbalesetek okai és azok nyomozása. *Csendőrségi Lapok*, XXI.évf. (1931) 12.sz.314-319.p. I.rész. *Csendőrségi Lapok*, XXI.évf. (1931) 13.sz. 346-351.p. II.rész.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 42.sz.jegyzet + 43.sz.jegyzet + 47.sz.jegyzet.

BANGHA Ernő: *A Magyar Királyi Testőrség 1920-1944.* Budapest, 1990, Európa. 407 p. HU-ISBN 963 07 5215 8.

ZEIDLER Sándor: Testőrségi rendfokozatok a polgári magyar állam időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 95-100.p. HU-ISSN 1216-6774. 98.p. 25.sz.jegyzet.

BARACS Gabriella: Az 1945-ös nemzetgyűlési választások Hódmezővásárhelyen. In KRUZSLICZ István Gábor – KOVÁCS István (szerk.): *A Hódmező-vásárhelyi Szeremlei Társaság Évkönyve 1998.* Hódmezővásárhely, 2010, Szeremlei Társaság. 97 p. HU-ISSN 1219-7084.

BENCSIK Péter: Rendőrség, politikai rendőrség Hódmezővásárhelyen 1944 után. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 15-20.p. HU-ISSN 1216-6774. 18.p. 16.sz.jegyzet.

BARCZY Zoltán: *Évszázadok egyenruhái.* Budapest, 1991, Studio-Pe Bt. 255 p. HU-ISBN 963 02 9101 0.

ZEIDLER Sándor: Testőrségi rendfokozatok a polgári magyar állam időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 95-100.p. HU-ISSN 1216-6774. 98.p. 4.sz.jegyzet + 5.sz.jegyzet + 6.sz.jegyzet + 20.sz.jegyzet.

BARÁTH Magdolna: Gerő Ernő a Belügyminisztérium élén, 1953-1954. 147-149.p. In GYARMATI György (szerk.): *Trezor 1. A Történeti Hivatal Évkönyve 1999.* Budapest, 1999, Történeti Hivatal. 312 p. HU-ISSN 1585-3993.

SIMON F. Nándor: A Belügyminisztérium szolgálati igazolványai, 1953-1995. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 69-80.p. HU-ISSN 1216-6774. 76.p. 3.sz.jegyzet + 4.sz.jegyzet.

BENCsik Péter: Politikai viszonyok Hódmezővásárhelyen 1947-ben a kékcédulás választások előtt. *Belvedere Meridionale*, XIX.évf. (2007) 5-8.sz. 40-63.p. HU-ISSN 1419-0222.

BENCsik Péter: Rendőrség, politikai rendőrség Hódmezővásárhelyen 1944 után. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 15-20.p. HU-ISSN 1216-6774. 19.p. 31.sz.jegyzet.

BERTA Gyula: *Somogyország pandúrjainak története 1766-1884.* Marcali, 2000, Marcali Városi Helytörténeti Múzeum. HU-ISBN 963 00 3131 0.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 36.p. 24.sz.jegyzet.

BÓDINÉ Beliznay Kinga: Adalékok a kínvallatás történetéhez. 13-21.p. In HACK Péter — KOÓSNÉ Mohácsi Barbara (szerk.): *Emberek őrzője. Tanulmányok LÓRINCZ József tiszteletére.* Budapest, 2014, ELTE Eötvös Kiadó. 149 p. HU-ISBN 978 963 28 4523 4.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 21.sz.jegyzet.

BORBÉLY Zoltán – KAPY Rezső (szerk.): *A 60 éves magyar rendőrség 1881-1941.* Budapest, 1942, Halász Irodalmi és Könyvkiadó Vállalat. 594 p.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 37.p. 56.sz.jegyzet.

C-Cs

CSEH Gergő Bendegúz: A magyarországi állambiztonsági szervek intéz-ménytörténeti vázlata, 1945-1990. 73-90.p. In GYARMATI György (szerk.): *Trezor 1. A Történeti Hivatal Évkönyve 1999.* Budapest, 1999, Történeti Hivatal. 312 p. HU-ISSN 1585-3993.

SIMON F. Nándor: A Belügyminisztérium szolgálati igazolványai, 1953-1995. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 69-80.p. HU-ISSN 1216-6774. 77.p. 36.sz.jegyzet.

D

DETRE Gyula: *Történelem közletről.* Lakitelek, 2007, Antológia Kiadó. 105 p. HU-ISBN 978 963 93 5458 6.

ZEIDLER Sándor: Testőrségi rendfokozatok a polgári magyar állam időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 95-100.p. HU-ISSN 1216-6774. 98.p. 27.sz.jegyzet.

E-É

ERNYES Mihály: *A magyar rendőrség története.* Budapest, 2002, Belügyminisztérium. 342 p. HU-ISBN 963 92 0814 0.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 36.p. 40.sz.jegyzet ; 37.p. 82.sz.jegyzet.

ERNYES Mihály: *Pécs város rendőrsége. Az önkormányzati rendőrségek története.* Pécs, 2003, Teromo Bt. 283 p. HU-ISBN 963 21 2139 2.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 36.p. 43.sz.jegyzet.

ERNYES Mihály: *Baranyai rendőrségek.* Pécs, 2004, Teromo Bt. 296 p. HU-ISBN 963 21 4444 9.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 36.p. 42.sz.jegyzet.

ERNYES Mihály: A magyar rendőr szakirodalom kezdetei. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XII.évf. (2007) 15.sz. 32-44.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2001. november 6-án, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „Az európai és a magyar rendvédelem a XIX-XX. században.” című XV. konferenciáján. A tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 37.p. 57.sz.jegyzet + 81.sz.jegyzet.

ERNYES Mihály: A rendvédelmi jog szabályozása a dualizmusban. 73-105.p. In BODA József — PARÁDI József et al. (szerk.): *Tanulmányok a XIX-XX. századi magyar állam rendvédelem-történetéből.* Budapest, 2015, Nemzeti Közzolgálati Egyetem – Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. 244 p. HU-ISBN 978 615 55 2746 3. /Magyar rendvédelem-történeti tanulmányok, 2./ HU-ISSN 2415-9875.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 36.p. 53.sz.jegyzet.

ÉLTHES Gyula: A közlekedés új rendje. *Csendőrségi Lapok*, XX.évf. (1930) 2.sz. 44-47.p.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 6.sz.jegyzet + 32.sz.jegyzet.

F

FARKAS Ákos – RÓTH Erika: *A büntetőeljárás.* Budapest, 2012, (3. javított kiadás), Complex Kiadó. 502 p. HU-ISBN 978 963 29 5062 4.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 2.sz.jegyzet ; 36.p. 25.sz.jegyzet.

FAYER László: *Az 1843-iki büntetőjogi javaslatok anyaggyűjteménye.* Budapest, 1896, Magyar Tudományos Akadémia. 368 p.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 35-36.p. 22.sz.jegyzet.

FÁBRY György: Kerékpáros közlekedési szolgálat. *Csendőrségi Lapok*, XXI.évf. (1931) 24.sz. 658-661. p.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 7.sz.jegyzet.

FODOR Sándor: Gépjárművek a csendőrségnél. I.rész. *Csendőrségi Lapok*, XXXII.évf. (1942) 20.sz. 635-637.p. II.rész. *Csendőrségi Lapok*, XXXII.évf. (1942) 21.sz. 665-667.p.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 9.sz.jegyzet + 10.sz.jegyzet + 11.sz.jegyzet + 12.sz.jegyzet + 13.sz.jegyzet + 15.sz.jegyzet + 22.sz.jegyzet.

G-Gy

GALÁNTAI József: *A Habsburg-monarchia alkonya. Osztrák-magyar dualizmus 1867-1918.* Budapest, 1985, Kossuth. 387 p. HU-ISBN 963 09 2589 3.

ZEIDLER Sándor: Testőrségi rendfokozatok a polgári magyar állam időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 95-100.p. HU-ISSN 1216-6774. 98.p. 15.sz.jegyzet + 16.sz.jegyzet.

PARÁDI Ákos: Bosznia-Hercegovina csendőrsége az Osztrák-Magyar Monarchia időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 45-50.p. HU-ISSN 1216-6774. 47.p. 1.sz.jegyzet + 2.sz.jegyzet + 4.sz.jegyzet + 5.sz.jegyzet + 7.sz.jegyzet.

GÁL Dániel: *Helyszíni eljárás.* Szombathely, 1939, Martineum. 238 p.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 40.sz.jegyzet.

GELLÉRT Ede — SIMONYI Sándor (szerk.): *Detektív almanach.* Budapest, 1921, Országos Központi Községi Nyomda Részvénytársaság. 230 p.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 37.p. 56.sz.jegyzet.

Georg Johannes KUGLER — Herbert HAUPT: *Uniform und Mode am Kaiser-hof.* [Egyenruha és divat a császári udvarban.] Halbtum, 1983, Burgenländ-ischen Landesregierung Kulturabteilung. [Várvidéki tartományi kormány kul-túrosztálya.] 352 p. OCLC 11533525.

ZEIDLER Sándor: Testőrségi rendfokozatok a polgári magyar állam időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 95-100.p. HU-ISSN 1216-6774. 98.p. 11.sz.jegyzet.

GYÁNI Imre: *A felszabadult Hódmezővásárhely 10 éve 1944–1954.* Hód-mezővásárhely, 1954, Csongrád megye Tanácsa Népművelési Osztály. 16 p.

BENCsik Péter: Rendőrség, politikai rendőrség Hódmezővásárhelyen 1944 után. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 15-20.p. HU-ISSN 1216-6774. 18.p. 20.sz.jegyzet.

GYÁRFÁS István: *A paraszt vármegye.* Budapest, 1882, Magyar Tudományos Akadémia. 43 p. /Értekezések a történeti tudományok köréből, IX. 11./

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 10.sz.jegyzet + 11.sz.jegyzet + 12.sz.jegyzet.

H

HAJDU Lajos: *Az első (1791-ös) magyar büntetőkódex-tervezet.* Budapest, 1971, Közgazdasági és Jogi Kiadó. 550 p. HU-ISBN —

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 36.p. 23.sz.jegyzet.

HEGEDŰS Ernő: A Magyar Királyi Csendőrség harc- és gépjárművei. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIII.évf. (2013) 27-28-29-30.sz. 89-100.p HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2012. február 15-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság Csendőrség-történeti Szakosztálya által szervezett magyar közbiztonság-történeti tudományos szimpozion-sorozatnak a „A XIX-XX. századi európai és magyarországi csendőrségek.” című XIII. szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 20.sz.jegyzet.

HELLEBRONTH Kálmán: *A magyar testőrségek névkönyve 1760-1918.* Buda-pest, s.a. Stadium. 543 p.

ZEIDLER Sándor: Testőrségi rendfokozatok a polgári magyar állam időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 95-100.p. HU-ISSN 1216-6774. 98.p. 9.sz.jegyzet + 10.sz.jegyzet + 18.sz.jegyzet + 19.sz.jegyzet.

HERCZEG Mihály: Hódmezővásárhely a felszabadulástól a földosztásig. 5-63.p. In BLAZOVICH László (szerk.): *Tanulmányok Csongrád megye történetéből IX.* Szeged, 1985, Csongrád Megyei levéltár. 252 p. HU-ISBN — /Tanulmányok Csongrád megye történetéből, IX./ HU-ISSN 0133-414X.

BENCsik Péter: Rendőrség, politikai rendőrség Hódmezővásárhelyen 1944 után. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 15-20.p. HU-ISSN 1216-6774. 18.p. 1.sz.jegyzet.

HERCZEG Mihály – SZIGETI János: *Hódmezővásárhely negyedszázados fejlődése 1944–1969.* Hódmezővásárhely, 1969, Hódmezővásárhely Városi Tanács. 48 p. HU-ISBN —

BENCsik Péter: Rendőrség, politikai rendőrség Hódmezővásárhelyen 1944 után. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 15-20.p. HU-ISSN 1216-6774. 18.p. 20.sz.jegyzet.

HERKE Csongor: *A letartóztatás.* Budapest-Pécs, 2002, Dialóg Campus Kiadó. 366 p. HU-ISBN 963 93 1054 9.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 38.p. 115.sz.jegyzet.

I

Ideiglenes utasítás a karhatalmi szolgálat ellátására a m. kir. Honvédség számára. Budapest, 1922, Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium.

RAVASZ István: A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi alkalmazásának szabályozása a HORTHY-korban, császári és királyi előzményekkel. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 51-68.p. HU-ISSN 1216-6774. 61.p. 7.sz.jegyzet ; 63.p. 34.sz.jegyzet + 50.sz.jegyzet ; 64.p. 95.sz.jegyzet + 108.sz.jegyzet + 110.sz.jegyzet ; 65.p. 133.sz.jegyzet.

ILLÉSSY János: Kivonatok Liptó vármegye XVI. századi jegyzőkönyvéből. 253-265.p. In KOMÁROMY András (szerk.): *Történelmi Tár.* Budapest, 1903, Magyar Történelmi Társulat. 641 p. /Történelmi Tár a „történeti kútforrások” ismeretének előmozdítására, új folyam IV./

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 14.sz.jegyzet.

K

KAISER Ferenc: *A Magyar Királyi Csendőrség története a két világháború között.* Pécs, 2002, Pro Pannónia Kiadó Alapítvány. 175 p. HU-ISBN 963 9079 82 0. /Pannónia Könyvek/ HU-ISSN 0237-4277.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 21.sz.jegyzet.

KAJTÁRI Erzsébet: *A Belügyminisztérium Kollégiumának ülései 1953-1956.* Budapest, 2001, Történeti Hivatal. 1060 p. HU-ISBN 963 00 6623 8. /Állambiztonsági történeti tár, 1./ HU-ISSN 1587-6268.

SIMON F. Nándor: A Belügyminisztérium szolgálati igazolványai, 1953-1995. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 69-80.p. HU-ISSN 1216-6774. 76.p. 8.sz.jegyzet + 9.sz.jegyzet + 10.sz.jegyzet + 12.sz.jegyzet + 13.sz.jegyzet.

KASSAY Adolf: *Magyar büntető törvények s bűnvádi eljárás az országbírói értekezlet szabályai szerint.* Pozsony, 1862, Sierer Henrik könyvnyomdája. 132 p.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 35-36.p. 22.sz.jegyzet ; 37.p. 58.sz.jegyzet + 59.sz.jegyzet ; 38.p. 118sz.jegyzet.

KEDVESSY György: *Az országos és pest városi rendőrügyi szabály-rendeletek.* Pest, 1872, Első Magyar Egyesületi Könyvnyomda. 347 p.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 37.p. 61.sz.jegyzet.

KISS István Géza: Hadiüzem, Hadiüzemi biztosítás, Hadiüzemi megbízott, Hadiüzemi őrség, Hadiüzemi személyzeti parancsnok. szócikkek 147-148.p. In SIPOS Péter — RAVASZ István (szerk.): *Magyarország a második világháborúban.* Lexikon A - Zs. Budapest, 1997², Petit Real Könyvkiadó. 592 p. HU-ISBN 963 85 4115 6.

RAVASZ István: A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi alkalmazásának szabályozása a HORTHY-korban, császári és királyi előzményekkel. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 51-68.p. HU-ISSN 1216-6774. 61.p. 2.sz.jegyzet.

KOLOZSVÁRI Sándor — ÓVÁRI Kelemen: *A magyar törvényhatóságok jog-szabályainak gyűjteménye.* IV/I.köt. *A Dunán inneni törvényhatóságok jog-szabályai.* Budapest, 1896, Magyar Tudományos Akadémia. 916 p. /Magyar-országi Jogtörténeti Emlékek./

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 13.sz.jegyzet.

KONTRA Kálmán: A közlekedési csendőrség két utolsó esztendeje. *Csendőrségi Lapok*, XXXII.évf. (1942) 6.sz. 170-173.p.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 18.sz.jegyzet + 28.sz.jegyzet + 29.sz.jegyzet.

KONTRA Kálmán: A közlekedési csendőrségről. *Csendőrségi Lapok*, XXX.évf. (1940) 13.sz. 426-433.p.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 27.sz.jegyzet.

KONTRA Kálmán: A közlekedési balesetek helyszínelése. *Csendőrségi Lapok*, XXIV.évf. (1934.) 5.sz. 130-134.p.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 49.sz.jegyzet.

KOVÁCS Mihály: *A hódmezővásárhelyi kommunisták megszerveződése és tevékenysége a főlzabradulástól az ideiglenes nemzetgyűlés összehívásáig.* Kézirat. (Németh László Városi Könyvtár) Hódmezővásárhely, 1976.

BENCsik Péter: Rendőrség, politikai rendőrség Hódmezővásárhelyen 1944 után. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 15-20.p. HU-ISSN 1216-6774. 18.p. 1.sz.jegyzet.

KOVÁCS-BUNA Károly: Hogyan kell ellenőrizni az álló gépjárműveket és azok utasait? *Csendőrségi Lapok*, XXIII.évf. (1933) 24.sz. 758-764.p.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 31.sz.jegyzet.

KRISTON György: A gépjárművek ellenőrzése. *Csendőrségi Lapok*, XXIII.évf. (1933) 20.sz. 631-632.p.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 38.sz.jegyzet.

M

Magyar Értelmező Kéziszótár. Budapest, 1975, (1.) (második, változatlan kiadás), Akadémiai Kiadó. 1550 p HU-ISBN 963 05 0731 5.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 1.sz.jegyzet.

Magyarország tiszti cím- és névtára. Budapest, 1931, Magyar Királyi Statisztikai hivatal. 631 p.

ZEIDLER Sándor: Testőrségi rendfokozatok a polgári magyar állam időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 95-100.p. HU-ISSN 1216-6774. 98.p. 8.sz.jegyzet.

A megyei pandúr káplárok és közpandúrok számára megállapított fegyelmi szabályok. Pécs, 1868, Ifjabb Madarász E Gyorssajtója. 7 p. (Baranya vármegye 1868. X. 5-én folytatólag tartott bizottmányi közgyűlése 1862. szám alatt hozott határozatot az utasítás témájában.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 37.p. 62.sz.jegyzet.

A megyei közbiztonsági közegek számára megállapított szolgálati utasítás. Pécs, 1868, Ifjabb Madarász E Gyorssajtója. 8 p. (Baranya vármegye 1868. X. 5-én folytatólag tartott bizottmányi közgyűlése 1862. szám alatt hozott határozatot az utasítás témájában.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 37.p. 62.sz.jegyzet.

Milüarschematismus für das Kaiser und Königliche Heer. [A császári királyi haderő katonai sematizmusa.] Wien, 1898, Kaiserlich-Königlichen Hoff und Staatsdruckerei. 1379 p.

ZEIDLER Sándor: Testőrségi rendfokozatok a polgári magyar állam időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 95-100.p. HU-ISSN 1216-6774. 98.p. 12.sz.jegyzet + 13.sz.jegyzet.

N-Ny

NYÁRY Pál (szerk.): *Javallat Pest megye közigazgatási rendszere iránt.* Pest, 1840, Trattner Károly Nyomdája. 111 p.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 36.p. 27.sz.jegyzet.

O-Ö

O'SVÁTH Pál: *Közbiztonságunk múltja és pandúrkorom emlékei.* Budapest, 1905, O'SVÁTH Pál. 155 + 2 p.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 35-36.p. 22.sz.jegyzet.

Öltözeti és felszerelési szabályzat a Magyar Királyi Honvédség részére. Budapest, 1911, Pallas. 131 p. I.rész.

ZEIDLER Sándor: Testőrségi rendfokozatok a polgári magyar állam időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 95-100.p. HU-ISSN 1216-6774. 98.p. 7.sz.jegyzet.

Öltözeti és felszerelési szabályzat a Magyar Királyi Képviselőházi Őrség számára. Budapest, 1913, Pesti Könyvnyomda. 36 p.

ZEIDLER Sándor: Testőrségi rendfokozatok a polgári magyar állam időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 95-100.p. HU-ISSN 1216-6774. 98.p. 7.sz.jegyzet.

Öltözeti szabályzat a Magyar Királyi Darabont Testőrség számára. Budapest, 1908, Magyar Királyi Állami Nyomda. 85 p.

ZEIDLER Sándor: Testőrségi rendfokozatok a polgári magyar állam időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 95-100.p. HU-ISSN 1216-6774. 98.p. 14.sz.jegyzet + 22.sz.jegyzet.

P

Ifj. PALUGYAY Imre: *Megye-rendszer hajdan és most, törvény-, történet-, oklevelek- s egyéb rokon kútfők után.* I-IV.köt. Pest, 1844-1848, Heckenast – Geibel. I. köt. *Megye-alkotmány.* 224 p. , II.köt. *Megye hivatalok.* 216 p. , IV.köt. *Megye-kiadási rendszer s megye statistika.* 198 p. , IV.köt. *Megye statistika.* 311 p.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 36.p. 27.sz.jegyzet.

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződése 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 28-51. p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században.*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

RAVASZ István: A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi alkalmazásának szabályozása a HORTHY-korban, császári és királyi előzményekkel. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 51-68.p. HU-ISSN 1216-6774. 62.p. 14.sz.jegyzet.

PARÁDI Ákos — PARÁDI József: *Rendvédelmünk 1867-1945.* Budapest, 2006, Rendőrtiszti Főiskola. 81 p. HU-ISBN 963 06 0281 4.

RAVASZ István: A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi alkalmazásának szabályozása a HORTHY-korban, császári és királyi előzményekkel. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 51-68.p. HU-ISSN 1216-6774. 62.p. 14.sz.jegyzet.

PARÁDI József et. al. (szerk.): *A magyar rendvédelem története.* Budapest, 1996², Osiris. 367 p. HU-ISBN 963 04 7958 3.

ZEIDLER Sándor: Testőrségi rendfokozatok a polgári magyar állam időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 95-100.p. HU-ISSN 1216-6774. 98.p. 20.sz.jegyzet.

PARÁDI József: *A dualista Magyarország határőrizete 1867-1914.* Bölcsészdoktori disszertáció (ELTE BTK). Kézirat. Budapest, 1985.

PARÁDI Ákos: Bosznia-Hercegovina csendőrsége az Osztrák-Magyar Monarchia időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 45-50.p. HU-ISSN 1216-6774. 47.p. 21.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A polgári magyar állam első központosított közbiztonsági szerve a Magyar Királyi Csendőrség. *Belügyi Szemle*, XXXVII.évf. (1989) 2.sz. 35-40. p. HU-ISSN 0133-6738.

PARÁDI Ákos: Bosznia-Hercegovina csendőrsége az Osztrák-Magyar Monarchia időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 45-50.p. HU-ISSN 1216-6774. 47.p. 6.sz.jegyzet.

PARÁDI József et al. (szerk.): *A magyar rendvédelem története.* Budapest, 1995, Tipico Design. 317 p. HU-ISBN 963 04 6215 X.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 16.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség megalakulása és működése 1881-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, VII. évf. (1997) 8.sz. 78-83.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1996. október 29-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak. „*A napóleoni közbiztonsági örtestület útja Párizstól — Itálián és Ausztrián keresztül — Budapestig*” című VIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI Ákos: Bosznia-Hercegovina csendőrsége az Osztrák-Magyar Monarchia időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 45-50.p. HU-ISSN 1216-6774. 47.p. 8.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A Magyar Királyság rendvédelme 1867-1919. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, IX.évf. (1999) 10.sz. 98-147.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1998. szeptember 22-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*A nyugati rendvédelem hatása a XIX-XX. századi magyar rendvédelemre*” című X. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI Ákos: Bosznia-Hercegovina csendőrsége az Osztrák-Magyar Monarchia időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 45-50.p. HU-ISSN 1216-6774. 47.p. 17.sz.jegyzet.

PARÁDI József: La gendarmerie hongroise naissance et fonctionnement 1881-1914. [A magyar csendőrség szervezete és működése 1881-1914.] *Revue de la gendarmerie nationale*, LXXV.évf. (2002) 205.sz. 109-114.p. FR-ISSN 1243-5619.

PARÁDI Ákos: Bosznia-Hercegovina csendőrsége az Osztrák-Magyar Monarchia időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 45-50.p. HU-ISSN 1216-6774. 47.p. 14.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A magyar rendvédelem személyi állományának szociális viszonyai 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV.évf. (2008) 17.sz. 57-64.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2003. november 11-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „*A rendvédelem humán viszonyai*” című XVII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI Ákos: Bosznia-Hercegovina csendőrsége az Osztrák-Magyar Monarchia időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 45-50.p. HU-ISSN 1216-6774. 47.p. 20.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A csendőrtisztképzés és a fizetési osztályokba sorolt állami alkalmazottak szakvizsgarendszere. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XIII. évf. (2007) 16.sz. 100-104.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2002. november 12-én hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*A rendvédelmi szakképzés története*” című XVI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI Ákos: Bosznia-Hercegovina csendőrsége az Osztrák-Magyar Monarchia időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 45-50.p. HU-ISSN 1216-6774. 47.p. 18.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Rendvédelem karhatalom 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XX. évf. (2011) 23. sz. 111-123. p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2009. október 9-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*A kiegyezéstől az ezredfordulóig felszámolt országos hatáskörű magyar rendvédelmi testületek.*” című XXIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

RAVASZ István: A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi alkalmazásának szabályozása a HORTHY-korban, császári és királyi előzményekkel. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 51-68.p. HU-ISSN 1216-6774. 62.p. 14.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség szervezete. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXI. évf. (2011) 24. sz. 80-90.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2009. december 3. Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Csendőrség Ausztria-Magyarországon, illetve Ausztriában és Magyarországon 1849-2005*” című XXIV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 16.sz.jegyzet + 23.sz.jegyzet.

PARÁDI Ákos: Bosznia-Hercegovina csendőrsége az Osztrák-Magyar Monarchia időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 45-50.p. HU-ISSN 1216-6774. 47.p. 8.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség szolgálati tevékenységei. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXI.évf. (2011) 24.sz. 91-99.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2009. december 3-án hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett magyar rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „*Csendőrség Ausztria-Magyarországon, illetve Ausztriában és Magyarországon 1849-2005.*” című XXIV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI Ákos: Bosznia-Hercegovina csendőrsége az Osztrák-Magyar Monarchia időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 45-50.p. HU-ISSN 1216-6774. 47.p. 8.sz.jegyzet.

PARÁDI József: *A Magyar Királyi Csendőrség. Az első magyar polgári, központosított közbiztonsági őrtestület 1881-1945.* Budapest, 2012, Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. 281 p. HU-ISBN 978 963 08 4794 0. /A magyar rendvédelem-történet öröksége, 2./ HU-ISSN 2062-8447.

PARÁDI Ákos: Bosznia-Hercegovina csendőrsége az Osztrák-Magyar Monarchia időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 45-50.p. HU-ISSN 1216-6774. 47.p. 8.sz.jegyzet

PARÁDI József: Az államfő testőrségei az Osztrák-Magyar Monarchiában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIII.évf. (2013) 27-28-29-30.sz. 155-160.p. HU-ISSN 1216-6774.

ZEIDLER Sándor: Testőrségi rendfokozatok a polgári magyar állam időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 95-100.p. HU-ISSN 1216-6774. 98.p. 14.sz.jegyzet + 17.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A katonailag szervezett őrtestület és a polgári őrtestület. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXV.évf. (2015) 43-44-45-46.sz. 77-84.p. HU-ISSN 1216-6774.

ZEIDLER Sándor: Testőrségi rendfokozatok a polgári magyar állam időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 95-100.p. HU-ISSN 1216-6774. 98.p. 23.sz.jegyzet.

RAVASZ István: A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi alkalmazásának szabályozása a HORTHY-korban, császári és királyi előzményekkel. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 51-68.p. HU-ISSN 1216-6774. 62.p. 14.sz.jegyzet.

PAULER Tivadar: *Büntetőjogtan I-II.* Pest, 1864 (Első kiadás I.köt. 302 p. , II.köt. 458 p.), 1872-1873 (Második kiadás I.köt. 321 p. , II.köt. 531 p.). Pfeifer.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 36.p. 29.sz.jegyzet ; 38.p. 116.sz.jegyzet.

PETROVICS László: Közrendészeti tudomány és a magyar rendőri gyakorlat. In BALÁZSOVICS Kálmán — PETROVICS László (szerk.): *Az 1877. évi XXII.t.-cz. magyarázata irománypéldákkal.* Budapest, 1884, Pannónia Könyvnyomda és Kiadó. 48 p.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 37.p. 80.sz.jegyzet + 81.sz.jegyzet.

R

RÁKOSI Mátyás: *Visszaemlékezések 1940-1956.* Budapest – Hódmezővára-sárhely, 1997, Napvilág Kiadó - HódPress. 1122 p. HU-ISBN 963 90 8215 5.

SIMON F. Nándor: A Belügyminisztérium szolgálati igazolványai, 1953-1995. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 69-80.p. HU-ISSN 1216-6774. 76.p. 2.sz.jegyzet.

RÁTH György: *Az Országbírói Értekezlet a törvénykezés tárgyában.* I-II.köt. Pest, 1861, Landerer és Heckenast. I.köt. 293 p. II.köt. 471 p.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 18.sz.jegyzet ; 36.p. 37.sz.jegyzet + 38.sz.jegyzet + 39.sz.jegyzet.

salamonfai RÁTKY Károly: A volt császári és királyi Bosznia-Hercegovina-i csendőr testület. *Csendőrségi Lapok*, XV.évf. (1925) 13.sz. 236-237.p.

PARÁDI Ákos: Bosznia-Hercegovina csendőrsége az Osztrák-Magyar Monarchia időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 45-50.p. HU-ISSN 1216-6774. 47.p. 9.sz.jegyzet + 10.sz.jegyzet + 11.sz.jegyzet + 12.sz.jegyzet + 13.sz.jegyzet + 15.sz.jegyzet + 17.sz.jegyzet + 18.sz.jegyzet + 19.sz.jegyzet + 20.sz.jegyzet.

REKTOR Béla: *A Magyar Királyi Csendőrség oknyomozó története.* Cleveland, Ohio, USA, 1980, Árpád Könyvkiadó Vállalat. 552 p. USA-ISBN 0 934214 01 8.

története. Cleveland, Ohio, USA, 1980, Árpád Könyvkiadó Vállalat. 552 p. USA-ISBN 0 934214 01 8.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 17.sz.jegyzet + 19.sz.jegyzet.

revisnyei REVICZKY Zsigmond: Helyszínrajzok készítése. *Csendőrségi Lapok*, XXI.évf. (1931) 21. sz. 585-588.p.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 51.sz.jegyzet.

RÉDEY Miklós: *A nyomozási eljárás nehézségei.* Budapest, 1901, Légrády Testvérek. 68 p.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 38.p. 101.sz.jegyzet + 103.sz.jegyzet + 105.sz.jegyzet + 110.sz.jegyzet.

S-Sz

SALAMON István: *Az MKP és az SZDP egyesülésének folyamata Hódmezővásárhelyen 1944–1948.* Szakdolgozat. Hódmezővásárhely, 1976, Kézirat. (Németh László Városi Könyvtár).

BENCsik Péter: Rendőrség, politikai rendőrség Hódmezővásárhelyen 1944 után. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 15-20.p. HU-ISSN 1216-6774. 18.p. 23.sz.jegyzet.

Sárga könyv. Ideiglenes eljárási szabályzat. Az ideiglenes bünvádi eljárás-ról szóló törvényjavaslat. Pest, 1872, Eggenberger-féle Akadémiai Könyv-kereskedés. 47 p.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 36.p. 51.sz.jegyzet ; 37.p. 75.sz.jegyzet + 76.sz.jegyzet + 85.sz.jegyzet ; 38.p. 117.sz.jegyzet.

SIMON F. Nándor: A belügyi szolgálati igazolványok 1945-1995. *Magyar Rendészet*, IV.évf. (2004) 3.sz. 165-179.p. HU-ISSN 1586-2895.

SIMON F. Nándor: A Belügyminisztérium szolgálati igazolványai, 1953-1995. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 69-80.p. HU-ISSN 1216-6774. 76.p. 16.sz.jegyzet + 17.sz.jegyzet + 18.sz.jegyzet + 23.sz.jegyzet 24.sz.jegyzet + 28.sz.jegyzet ; 77.p. 39.sz.jegyzet + 41.sz.jegyzet +48.sz.jegyzet.

SÍPOS Péter: A Horthy-kormányzat a szélsőjobb ellen. *História*, XVII.évf. (1995) 9-10.sz. 3-5.p. HU-ISSN 0139-2409.

RAVASZ István: A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi alkalmazásának szabályozása a HORTHY-korban, császári és királyi előzményekkel. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 51-68.p. HU-ISSN 1216-6774. 61.p. 6.sz.jegyzet.

Szabályzat a karhatalmi szolgálat ellátására a Magyar Királyi Honvédség számára. Budapest, 1923, Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium.

RAVASZ István: A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi alkalmazásának szabályozása a HORTHY-korban, császári és királyi előzményekkel. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 51-68.p. HU-ISSN 1216-6774. 61.p. 7.sz.jegyzet ; 63.p. 15.sz.jegyzet + 18.sz.jegyzet + 19.sz.jegyzet + 28.sz.jegyzet + 29.sz.jegyzet + 32.sz.jegyzet + 34.sz.jegyzet + 36.sz.jegyzet + 38.sz.jegyzet + 42.sz.jegyzet + 45.sz.jegyzet + 46.sz.jegyzet + 49.sz.jegyzet + 52.sz.jegyzet + 55.sz.jegyzet + 56.sz.jegyzet ; 64.p. 91.sz.jegyzet + 92.sz.jegyzet + 93.sz.jegyzet + 105.sz.jegyzet +106.sz.jegyzet + 107.sz.jegyzet + 108.sz.jegyzet + 109.sz.jegyzet + 110.sz.jegyzet ; 65.p. 133.sz.jegyzet.

A-15. Szabályzat a karhatalmi szolgálat ellátására a Magyar Királyi Honvédség számára. Budapest, 1942, Athenaeum. 104 p.

RAVASZ István: A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi alkalmazásának szabályozása a HORTHY-korban, császári és királyi előzményekkel. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 51-68.p. HU-ISSN 1216-6774. 61.p. 7.sz.jegyzet ; 63.p. 16.sz.jegyzet + 29.sz.jegyzet + 32.sz.jegyzet + 34.sz.jegyzet + 36.sz.jegyzet + 38.sz.jegyzet + 42.sz.jegyzet + 46.sz.jegyzet + 49.sz.jegyzet + 50.sz.jegyzet + 52.sz.jegyzet ; 64.p. 91.sz.jegyzet + 92.sz.jegyzet + 93.sz.jegyzet + 98.sz.jegyzet + 102.sz.jegyzet + 103.sz.jegyzet + 105.sz.jegyzet + 108.sz.jegyzet + 110.sz.jegyzet + 127.sz.jegyzet ; 65.p. 136.sz.jegyzet.

Szabályzat a karhatalmi szolgálat ellátására a m. kir. Honvédség számára. Budapest, 1924, Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium.

RAVASZ István: A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi alkalmazásának szabályozása a HORTHY-korban, császári és királyi előzményekkel. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 51-68.p. HU-ISSN 1216-6774. 63.p. 20.sz.jegyzet + 21.sz.jegyzet + 22.sz.jegyzet + 26.sz.jegyzet + 28.sz.jegyzet ; 64.p. 96.sz.jegyzet + 97.sz.jegyzet + 118.sz.jegyzet + 119.sz.jegyzet ; 65.p. 132.sz.jegyzet.

Szabályzat a Nemzeti Hadsereg új egyenruházatáról. Budapest, 1920, Köz-ponti Sajtóvállalat. 101 p.

ZEIDLER Sándor: Testőrségi rendfokozatok a polgári magyar állam időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 95-100.p. HU-ISSN 1216-6774. 98.p. 26.sz.jegyzet.

SZAKÁLY Ferenc: A paraszt vármegye történetéhez a XVII. században. *Századok*, CIIL.évf. (1969) 4.sz. 690-708.p. HU-ISSN 0039-8098.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 10.sz.jegyzet.

SENTNEMÉNYI Béla (szerk.): 1848-49 szabadságharc katonáinak egyenruhái. Budapest, 1950, Honvéd Levéltár és Múzeum. 143 p. /Honvéd Levél-tár és Múzeum múzeumi kiadványai, 1./

ZEIDLER Sándor: Testőrségi rendfokozatok a polgári magyar állam időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 95-100.p. HU-ISSN 1216-6774. 98.p. 2.sz.jegyzet.

Szervezeti és szolgálati utasítás a Magyar Királyi Csendőrség számára. Budapest, 1900, Pesti Könyomda. 361 p.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 37.p. 97.sz.jegyzet.

Szervezeti és szolgálati utasítás a Magyar Királyi Csendőrség számára. Budapest, 1927, Pallas. 411 p.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 50.sz.jegyzet.

SZÉKÁCS Ferenc: *A magyar büntetőeljárás kézikönyve.* Budapest, 1881, Franklin. 200 p.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 17.sz.jegyzet ; 37.p. 77.sz.jegyzet ; 38.p. 118.sz.jegyzet.

SZLADEK Barna: A közlekedési csendőrség. *Csendőrségi Lapok*, XXI.évf. (1931) 21.sz. 581-584.p. I.rész. ; *Csendőrségi Lapok*, XXI.évf. (1931) 22.sz. 609-613.p. II.rész

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 25z.jegyzet + 26.sz.jegyzet.

SZLEMENICS Pál: *Magyar fenyítő törvénykönyv.* Pest, 1872, Heckenast Gusztáv. 368 p. (5. bővített kiadás.)

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 36.p. 28.sz.jegyzet ; 37.p. 60sz.jegyzet.

Szolgálati utasítás a Baranyamegyei csendbiztosok, s a közbiztonsági közegek (pandúrok) számára. s.l. 1864, Magyar Nemzeti Levéltár, Baranya Megyei Levéltár IV. 252. a. 295/eln./1864.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 36.p. 41.sz.jegyzet.

Szolgálati utasítás a közlekedési csendőrség számára. (Tervezet.) Budapest, 1937, s.n. 50 p.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 14.sz.jegyzet.

T-Ty

TOLDI Árpád: Az autó-rendszámabláról. *Csendőrségi Lapok*, XXIII.évf. (1933) 10.sz. 302-308.p.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 8.sz.jegyzet + 37.sz.jegyzet.

Törvényszéki rendőrség iránti szabvány. 338-340.p. In KEDVESSY György (szerk.): *Az országos és pest városi rendőri szabályrendeletek.* Pest, 1872, Első Magyar Egyesületi könyvnyomda. 347 p. (Pest város közgyűlése 1870. XI. 2-án 35 932. szám alatt rendelkezett a szabványról.)

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 37.p. 63.sz.jegyzet + 64.sz.jegyzet.

U-Ü

Utasítás a Magyar Királyi Csendőrség számára. Budapest, 1881, Pesti Könyvnyomda. 191 p.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 37.p. 90.sz.jegyzet + 91.sz.jegyzet + 92.sz.jegyzet + 93.sz.jegyzet + 94.sz.jegyzet.

Utasítás a cs. és kir. közös hadseregbeli vagy m. kir. honvéd karhatalmaknak igénylése, kirendelése és alkalmazására nézve. Budapest, 1906, Pallas Irodalmi és Nyomdai Részvénytársaság. 60 p.

RAVASZ István: A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi alkalmazásának szabályozása a HORTHY-korban, császári és királyi előzményekkel. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 51-68.p. HU-ISSN 1216-6774. 63.p. 17.sz.jegyzet + 23.sz.jegyzet + 24.sz.jegyzet + 25.sz.jegyzet + 27.sz.jegyzet + 31.sz.jegyzet + 33.sz.jegyzet + 35.sz.jegyzet + 37.sz.jegyzet + 39.sz.jegyzet + 40.sz.jegyzet + 41.sz.jegyzet + 43.sz.jegyzet + 47.sz.jegyzet + 51.sz.jegyzet + 53.sz.jegyzet + 73.sz.jegyzet ; 64.p. 74.sz.jegyzet + 75.sz.jegyzet + 76.sz.jegyzet + 81.sz.jegyzet + 93.sz.jegyzet + 100.sz.jegyzet + 101.sz.jegyzet + 104.sz.jegyzet + 111.sz.jegyzet + 112.sz.jegyzet + 113.sz.jegyzet + 114.sz.jegyzet + 115.sz.jegyzet + 116.sz.jegyzet + 117.sz.jegyzet + 120.sz.jegyzet + 125.sz.jegyzet + 126.sz.jegyzet ; 65.p. 130.sz.jegyzet + 131.sz.jegyzet.

Utítárs: János gazda utazása a közlekedési kódex körül. *Csendőrségi Lapok*, XXV.évf. (1935) 6.sz. 170-177.p.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 30.sz.jegyzet + 33.sz.jegyzet + 39.sz.jegyzet.

V

VARGHA Ferenc: Az új rend első évének tanulságai. *Jogtudományi Közlöny*, XXXV.évf. (1900) 51.sz. 365.p.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 38.p. 103.sz.jegyzet + 114.sz.jegyzet.

VARGHA Ferenc (szerk.): *Bűnvádi perrendtartás az összes melléktörvényekkel, rendeletekkel, joggyakorlattal 1906.* Budapest, 1906⁴, Grill. 789 p.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 37.p. 97.sz.jegyzet.

VARGYAI Gyula: *A hadsereg politikai funkciói Magyarországon a harmincas években.* Budapest, 1983, Akadémia Kiadó. 190 p. HU-ISBN 963 05 3085 6.

RAVASZ István: A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi alkalmazásának szabályozása a HORTHY-korban, császári és királyi előzményekkel. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 51-68.p. HU-ISSN 1216-6774. 63.p. 48.sz.jegyzet ; 65.p. 133.sz.jegyzet + 134.sz.jegyzet.*

VÉCSEY Leó (szerk.): *A 40 éves budapesti detektív testület jubiláris albuma 1886-1926.* Budapest, 1927, A Magyar Királyi Államrendőrség Detektívtestületének Nyugdíjpótló és Segélyező Egyesülete. 320 p.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 37.p. 56.sz.jegyzet.*

WERBŐCZY István: *Tripartitum a dicsőséges magyar királyság szokásjogának hármaskönyve.* Budapest, 1990, Téka. 560 p. HU-ISBN 963 73 9264 5. (Magyar és latin nyelvű reprint jellegű kiadás.)

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 3.sz.jegyzet + 4.sz.jegyzet ; 38.p. 116.sz.jegyzet.*

Z-Zs

ZSOLDOS Ignác: *Néhány szó a honi közbátorságról.* Pest, 1938, Trattner. 98 p.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 36.p. 30.sz.jegyzet + 31.sz.jegyzet + 32.sz.jegyzet + 33.sz.jegyzet.*

ZSOLDOS Ignác: *A szolgabírói hivatal. I.köt. Törvénykezési rész.* Pápa, 1842, Református Főiskola. 401 p.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 16.sz.jegyzet ; 36.p. 34.sz.jegyzet + 35.sz.jegyzet + 36.sz.jegyzet.*

CITÁCIÓS INDEX
PERIODIKÁK

B

Belügyi Szemle HU-ISSN 1218-8956 (1953-1962: Rendőrségi Szemle, 1963-1990: Belügyi Szemle, 1991-1994: Rendészeti Szemle, 1995-1996: a hatodik számmal befejezően Belügyi Szemle, 1996 –: hetedik-nyolcadik számmal kezdődően Rendészeti Szemle, 2010- Belügyi Szemle) A Belügyminisztérium havonta megjelenő központi tudományos folyóirata. A periodikában a tudományos közléssel szemben támasztott igényeknek megfelelő jegyzetekkel ellátott tanulmányok szakmai lektorálás nyomán jelennek meg.

PARÁDI Ákos: Bosznia-Hercegovina csendőrsége az Osztrák-Magyar Monarchia időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 45-50.p. HU-ISSN 1216-6774. 47.p. 6.sz.jegyzet.

Belvedere Meridionale [Déli Kilátótorony] HU-ISSN 1419-0222 (1989 -) A Belvedere Meridionale Kft. negyedévente megjelenő történelmi, tudományos lektorált folyóirata.

BENCsik Péter: Rendőrség, politikai rendőrség Hódmezővásárhelyen 1944 után. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 15-20.p. HU-ISSN 1216-6774. 19.p. 31.sz.

C-Cs

Csendőrségi Lapok (I-XIII.évf.: 1907-1919 , XIV-XXXIV.évf.:1924-1944) Megjelent havonta kétszer, 1928-1930 havonta háromszor. Képes szakmai magazin.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 6.sz.jegyzet + 7.sz.jegyzet + 8.sz.jegyzet + 9.sz.jegyzet + 10.sz.jegyzet + 11.sz.jegyzet + 12.sz.jegyzet + 13.sz.jegyzet + 15.sz.jegyzet + 22.sz.jegyzet + 25.sz.jegyzet + 26.sz.jegyzet + 27.sz.jegyzet + 29.sz.jegyzet + 30.sz.jegyzet + 31.sz.jegyzet + 32.sz.jegyzet + 33.sz.jegyzet + 34.sz.jegyzet + 37.sz.jegyzet + 38.sz.jegyzet + 39.sz.jegyzet + 42.sz.jegyzet + 43.sz.jegyzet + 47.sz.jegyzet + 49.sz.jegyzet + 51.sz.jegyzet.

PARÁDI Ákos: Bosznia-Hercegovina csendőrsége az Osztrák-Magyar Monarchia időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 45-50.p. HU-ISSN 1216-6774. 47.p. 9.sz.jegyzet + 10.sz.jegyzet + 11.sz.jegyzet + 12.sz.jegyzet + 13.sz.jegyzet + 15.sz.jegyzet + 17.sz.jegyzet + 18.sz.jegyzet + 19.sz.jegyzet + 20.sz.jegyzet.

H

História HU-ISSN 0139-2409 (1979-) A História Alapítvány évente tízszer megjelenő tudományos ismeretterjesztő történelmi folyóirata.

RAVASZ István: A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi alkalmazásának szabályozása a HORTHY-korban, császári és királyi előzményekkel. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 51-68.p. HU-ISSN 1216-6774. 61.p. 6.sz.jegyzet.

J

Jogtudományi Közlöny (1946-) HU-ISSN 0021-7166. A Magyar Tudományos Akadémia Állam- és Jogtudományi Bizottságának 1946-1950 évente kétszer, 2006-ban tízszer, 1951-2005 és 2007-től havonta, megjelenő tudományos folyóirata.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 38.p. 103.sz.jegyzet +114.sz.jegyzet.

R

Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) HU-ISSN 1216-6774 (1991 —) Megjelenik évente 1-2 alkalommal. A tudományos közlésekkel szemben támasztott igényeknek megfelelő tanulmányok jelennek meg a periodikában szakmai lektorálás nyomán. A periodikát a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság publikálja.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 16.sz.jegyzet + 20.sz.jegyzet + 23.sz.jegyzet + 24.sz.jegyzet.

RAVASZ István: A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi alkalmazásának szabályozása a HORTHY-korban, császári és királyi előzményekkel. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 51-68.p. HU-ISSN 1216-6774. 62.p. 14.sz.jegyzet.

PARÁDI Ákos: Bosznia-Hercegovina csendőrsége az Osztrák-Magyar Monarchia időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 45-50.p. HU-ISSN 1216-6774. 47.p. 8.sz.jegyzet + 16.sz.jegyzet + 17.sz.jegyzet + 18.sz.jegyzet + 20.sz.jegyzet.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 37p. 57.jegyzet + 81.jegyzet.

ZEIDLER Sándor: Testőrségi rendfokozatok a polgári magyar állam időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 95-100.p. HU-ISSN 1216-6774. 98.p. 14.sz.jegyzet + 17.sz.jegyzet + 23.sz.jegyzet.

Revue de la Gendarmerie Nationale [A Francia Nemzeti Csendőrség folyóirata] FR-ISSN 1243-5619. (1952-) A Francia nemzeti Csendőrség negyedévente megjelenő folyóirata.

PARÁDI Ákos: Bosznia-Hercegovina csendőrsége az Osztrák-Magyar Monarchia időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 45-50.p. HU-ISSN 1216-6774. 47.p. 14.sz.jegyzet.

S-Sz

Századok HU-ISSN 0039-8098 (1867 —) A Magyar Történelmi Társulat negyedévente megjelenő tudományos folyóirata. A periodikában a tudományos közléssel szemben támasztott igényeknek megfelelő jegyzetekkel ellátott tanulmányok szakmai lektorálás nyomán jelennek meg.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 10.sz.jegyzet.

**LEVÉL-, IRAT- ÉS DOKUMENTUMTÁRAK
PUBLIKÁCIÓK ÉS KÉZIRATOK**

A-Á

Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára (ÁBTL)

BENCsik Péter: Rendőrség, politikai rendőrség Hódmezővásárhelyen 1944 után. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 15-20.p. HU-ISSN 1216-6774. 18.p. 6.sz.jegyzet + 7.sz.jegyzet + 11.sz.jegyzet + 21.sz.jegyzet + 23.sz.jegyzet + 24.sz.jegyzet.

B

Belügyminisztérium Központi Irattára (BM.KI)

SIMON F. Nándor: A Belügyminisztérium szolgálati igazolványai, 1953-1995. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 69-80.p. HU-ISSN 1216-6774. 76.p. 14.sz.jegyzet + 14.sz.jegyzet + 19.sz.jegyzet + 24.sz.jegyzet + 25.sz.jegyzet + 27.sz.jegyzet + 29.sz.jegyzet + 31.sz.jegyzet + 32.sz.jegyzet + 77.p. 33.sz.jegyzet + 38.sz.jegyzet + 40.sz.jegyzet + 44.sz.jegyzet + 45.sz.jegyzet + 46.sz.jegyzet + 47.sz.jegyzet.

H

Hadtörténeti Intézet és Múzeum Hadtörténelmi Levéltár (HIM-HL)

RAVASZ István: A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi alkalmazásának szabályozása a HORTHY-korban, császári és királyi előzményekkel. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 51-68.p. HU-ISSN 1216-6774. 63.p. 19.sz.jegyzet + 28.jegyzet + 30.jegyzet + 34.jegyzet + 36.jegyzet + 38.jegyzet + 44.jegyzet + 45.jegyzet + 46.jegyzet + 50.jegyzet + 52.jegyzet + 54.jegyzet + 57.jegyzet + 58.jegyzet + 59.jegyzet + 60.jegyzet + 61.jegyzet + 62.jegyzet + 63.jegyzet + 64.jegyzet + 65.jegyzet + 66.jegyzet + 68.jegyzet + 70.jegyzet + 71.jegyzet + 72.jegyzet ; 64.p. 77.jegyzet + 78.jegyzet + 79.jegyzet + 80.jegyzet + 83.jegyzet + 84.jegyzet + 85.jegyzet + 86.jegyzet + 87.jegyzet + 88.jegyzet + 89.jegyzet + 90.jegyzet + 99.jegyzet + 121.jegyzet + 122.jegyzet + 123.jegyzet + 124.jegyzet + 128.jegyzet ; 65.p. 129.jegyzet + 134.jegyzet + 135.jegyzet.

M

Magyar Országos Levéltár (MOL) /Magyar Nemzeti Levéltár/

[korábban: Országos Levéltár (OL)]

SIMON F. Nándor: A Belügyminisztérium szolgálati igazolványai, 1953-1995. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 69-80.p. HU-ISSN 1216-6774. 76.p. 6.sz.jegyzet , 77.p. 43.sz.jegyzet.

Magyar Nemzeti Levéltár Csongrád Megyei Levéltára (MNL CsML)

BENCsik Péter: Rendőrség, politikai rendőrség Hódmezővásárhelyen 1944 után. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 15-20.p. HU-ISSN 1216-6774. 18.p. 5.sz.jegyzet + 7.sz.jegyzet + 14.sz.jegyzet + 18.sz.jegyzet + 26.sz.jegyzet + 28.sz.jegyzet ; 19.p. 29.sz.jegyzet + 30.sz.jegyzet.

Magyar Nemzeti Levéltár Csongrád Megyei Levéltárának Hódmezővásárhelyi Fióklevéltára (MNL CsML HVL)

BENCsik Péter: Rendőrség, politikai rendőrség Hódmezővásárhelyen 1944 után. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 15-20.p. HU-ISSN 1216-6774. 18.p. 2.sz.jegyzet + 3.sz.jegyzet + 6.sz.jegyzet + 7.sz.jegyzet + 10.sz.jegyzet + 13.sz.jegyzet ; 20.sz.jegyzet + 21.sz.jegyzet.

P

Politika-történeti Intézet Levéltára (PIL)

BENCsik Péter: Rendőrség, politikai rendőrség Hódmezővásárhelyen 1944 után. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 15-20.p. HU-ISSN 1216-6774. 18.p. 6.sz.jegyzet + 7.sz.jegyzet + 8.sz.jegyzet + 9.sz.jegyzet + 10.sz.jegyzet + 12.sz.jegyzet + 17.sz.jegyzet + 27.sz.jegyzet.

**CITÁCIÓS INDEX
JOGSZABÁLYOK**

1351

1351/XVIII.tc. ha a jobbágyok költözni akarnak, régi vétségeikért nem szabad letartóztatni.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 38.p. 115.sz.jegyzet.

1435

1435/VI.tc. hogy a dézsmákat szigorú egyházi fenyíték útján kell behajtani.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 38.p. 116.sz.jegyzet.

1471

1471/II.tc. hogy az ország nemeseit senki se fogja el, kivéve azt aki másnak sáfára és szolgálatának teljesítése előtt megszökik.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 38.p. 116.sz.jegyzet.

1471/XXVI.tc. az olyan bevallásnak, melyet valaki az ő akarata ellenére tett, semmi ereje se legyen.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 21.sz.jegyzet.

1486

1486/XXXIII.tc. ha az uraknak nemes vagy bármiféle tisztei másoknak károkat okoztak, az urak tartoznak azok részéről elégtételt szolgáltatni, ha pedig nem tisztek, hanem csak zsoldosok lennének, perbe kell őket fogni.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 38.p. 116.sz.jegyzet.

1486/XLVIII.tc. az ispánoknak minden gonosztevőt bárhol, bárki fekvő jószágain el szabad fogniuk; és hogy az ellenszögülők annak a birtoknak ez elvesztésével bűnhődnek, ahol a gonosztevőket megkapják.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 9.sz.jegyzet.

1514

1514/XXXIII.tc. a gonosztevőknek megvényként való összeírásáról és azok büntetéséről.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 5.sz.jegyzet.

1514/XXXIX.tc. a paraszt kapitányokat, századosokat, tizedeseket és ezekhez hasonlóakat ebben az esetben fejvesztésre ítélik.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 5.sz.jegyzet.

1527

1527/VI.tc. a gonosztevők és pártfogóik megbüntetendők.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 7.sz.jegyzet.

1548

1548/L.tc. az ispánok és alispánok a gonosztevőket negyedévenként nyomozzák.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 8.sz.jegyzet.

1554

1554/XX.tc. a vármegyei pénzbeszedőket, a kik számadást tenni vonakodnak, arra személyük letartóztatásával is reá kell kényszeríteni.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 38.p. 116.sz.jegyzet.

1563

1563/XLVIII.tc. A fekvőjószágok elfoglalását, a váraknak és erősségeknek elvételét a vármegyéken tárgyalják.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 38.p. 116.sz.jegyzet.

1595

1595/XXXII.tc. a kőborló katonák büntetéséről.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 6.sz.jegyzet.

1598

1598/XXXI.tc. a kapitányaitól megszökött katonák és szolgák büntetéséről.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 38.p. 116.sz.jegyzet.

1598/XXIX.tc. a szabad hajdúk kiírtásának módjáról.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 6.sz.jegyzet.

1601

1601/XIII.tc. az élelemszolgáltatás tárgyában, annak teljesítésétől ami lehetséges az országlakók vonakodni nem fognak.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 38.p. 116.sz.jegyzet.

1622

1622/LXV.tc. nemzeti Liptay Imrét, a török portánál volt követet, az ország részéről kötelezett adósság alól szabadnak és mentnek nyilvánítják.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 38.p. 116.sz.jegyzet.

1622

1625/XIII.tc. a csavargók és rablók megzabolázásáról és velük szemben az eljárás módjáról.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 9.sz.jegyzet ; 38.p. 116.sz.jegyzet.

1638

1638/LX.tc. a közönséges gonosztevők iránt nyomozás, letartóztatás és eljárás előírása.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 15.sz.jegyzet.

1655

1655/XXXVIII.tc. miképpen kelljen eljárni ama nemes gonosztevők ellenében, a kiknek valami lakásuk van? Továbbá a nyilvános nyomozást nem tartó alispánok, valamint a gonosztevők elbocsájtói és pártfogói, nem különben a vármegyéket az előrebocsájtottakban meggátló generalisok és kapitányok ellenében, a büntetést és az eljárás módját megszabják.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 38.p. 116.sz.jegyzet.

1687

1687/XIII.tc. hogy a kényszerített bevallásokat a törvényszékeken semmisenek tekintsék, megújítják Mátyás király harmadik decretumának 26-ik cikkét, magyarázattal.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 21.sz.jegyzet.

1687/XIV.tc. a gonosztevő nemeseknek, kiknek a lakásukon kívül alig van valamely fekvőjóságuk, az elfogásról alkotott 1655-ik évi 38-ik cikkelyt s letartóztatásuk további módját megmagyarázzák.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 38.p. 116.sz.jegyzet.

1715

1715/VII.tc. a felségértés eseteiről.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 38.p. 116.sz.jegyzet.

1723

1723/V.tc. a nemesség különös kiváltságáról.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 38.p. 116.sz.jegyzet.

1723/LXV.tc. Országos levéltár felállításáról, s mások leveleinek a királyi kamarákból, s a szent Mártonról nevezett szent-pannonhalmi conventből és Erdélyből visszavételéről.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 38.p. 116.sz.jegyzet.

1790

1790/XL.tc. a büntető törvényről és az új törvénykezési rendtartásról.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 19.sz.jegyzet.

1790-1791

1790/91/XLII.tc. a kínvallatásról.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 20.sz.jegyzet.

1840

1840/IX.tc. a mezei rendőrségről.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 38.p. 116.sz.jegyzet.

1844

1844/VII.tc. az 1840/XXII. törvénycikk némely szakaszainak bővítéséről, s illetőleg módosításáról.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 38.p. 116.sz.jegyzet.

1867

1867/XII.tc. a magyar korona országai és az Ő Felsege uralkodása alatt álló többi országok között fenforgó közös érdekű viszonyokról, s ezek elintézésének módjáról.

PARÁDI Ákos: Bosznia-Hercegovina csendőrsége az Osztrák-Magyar Monarchia időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 45-50.p. HU-ISSN 1216-6774. 47.p. 3.sz.jegyzet.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 36.p. 44.sz.jegyzet.

1869

1869/IV.tc. a bírói hatalom gyakorlásáról.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 36.p. 45.sz.jegyzet ; 37.p. 67.sz.jegyzet.

1870

1870/XLII.tc. a törvényhatósági hatásköréről.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 36.p. 46.sz.jegyzet.

1871

1871/XVIII.tc. a községek rendezéséről.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 36.p. 46.sz.jegyzet.

1871/XXXI.tc. az első folyamodású bíróságok rendezéséről.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 36.p. 47.sz.jegyzet ; 37.p. 65.sz.jegyzet + 69.sz.jegyzet.

1871/XXXIII.tc. a kir. ügyészség szervezete.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 36.p. 48.sz.jegyzet ; 37.p. 68.sz.jegyzet + 69.sz.jegyzet.

1871/LII.tc. a büntető törvényekre és gyakorlatra vonatkozó némely intézkedésről.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 36.p. 50.sz.jegyzet.

1872

1872/XXXVI.tc. Buda-Pest fővárosi törvényhatóság alakításáról és rendezéséről.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 36.p. 46.sz.jegyzet ; 37.p. 55.sz.jegyzet.

1874

1874/XXXIV.tc. az ügyvédi rendtartás tárgyában.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 36.p. 49.sz.jegyzet.

1878

1878/V.tc. a magyar büntetőtörvénykönyv a büntettekéről és a vétségekről.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 45.sz.jegyzet.

1879

1879/XL.tc. a magyar büntetőtvénycsoknyv a kihágásokról.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 5.sz.jegyzet + 46.sz.jegyzet.*

1881

1881/III.tc. a közbiztonsági szolgálat szervezéséről.

RAVASZ István: A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi alkalmazásának szabályozása a HORTHY-korban, császári és királyi előzményekkel. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 51-68.p. HU-ISSN 1216-6774. 61.p. 10.sz.jegyzet.*

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 36.p. 54.sz.jegyzet.*

1881/XXI.tc. a Budapest-fővárosi rendőrségről.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 37.p. 55.sz.jegyzet + 83.sz.jegyzet.*

1890

1890/I.tc. a közutakról és a vámokról.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 1.sz.jegyzet.*

1891

1891/XVII.tc. a bírói és ügyész szervezet módosításáról.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 37.p. 66.sz.jegyzet.*

1896

1896/XXXIII.tc. a bűnvádi perrendtartásról.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 37.p. 95.sz.jegyzet + 98.sz.jegyzet + 99.sz.jegyzet ; 38.p. 108.sz.jegyzet + 113.sz.jegyzet + 119.sz.jegyzet.*

1897

1897/XXXIV.tc. a bűnvádi perrendtartás életbeléptetéséről.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 37.p. 96.sz.jegyzet ; 38.p. 113.sz.jegyzet.*

1907

1907/XVIII.tc. a bűnvádi perrendtartásról szóló 1896/XXXIII.tc. módosítása és kiegészítése tárgyában.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 121.sz.jegyzet.*

1908

1908/XXXVI.tc. a büntetőtvénycsoknyvek és a bűnvádi perrendtartás kiegészítéséről és módosításáról.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 121.sz.jegyzet.*

1912

1912/LXIII.tc. a háború esetére szóló kivételes intézkedésekről.

RAVASZ István: A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi alkalmazásának szabályozása a HORTHY-korban, császári és királyi előzményekkel. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz.*

1912/LXVII. tc. a képviselőházi őrség felállításáról.

ZEIDLER Sándor: Testőrségi rendfokozatok a polgári magyar állam időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis), XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 95-100.p. HU-ISSN 1216-6774. 98.p. 24.sz.jegyzet.*

1913

1913/VII.tc. a fiatalokúak bíróságáról.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 121.sz.jegyzet.*

1914

1914/XIII.tc. az esküdtbíróság előtti eljárásra és a semmisségi panaszra vonatkozó rendelkezések módosításáról.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 121.sz.jegyzet.*

1914/XIV.tc. a sajtóról.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 121.sz.jegyzet.

1921

1921/III. tc. az állami és a társadalmi rend hatályosabb védelméről.

RAVASZ István: A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi alkalmazásának szabályozása a HORTHY-korban, császári és királyi előzményekkel. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 51-68.p. HU-ISSN 1216-6774. 61.p. 5.sz.jegyzet.

1921/XXIX.tc. a büntető igazságszolgáltatás egyszerűsítéséről.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 121.sz.jegyzet.

1922

1922/VIII.tc. a Magyar Királyi Vámórség, a Magyar Királyi Pénzügyórség létszámának, kiegészítési módjának és felfegyverkezésének megállapításáról.

RAVASZ István: A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi alkalmazásának szabályozása a HORTHY-korban, császári és királyi előzményekkel. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 51-68.p. HU-ISSN 1216-6774. 61.p. 11.sz.jegyzet.

1922/XIV.tc. a Magyar Királyi Folyamórség szervezéséről, létszámának, kiegészítési módjának és felfegyverkezésének megállapításáról.

RAVASZ István: A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi alkalmazásának szabályozása a HORTHY-korban, császári és királyi előzményekkel. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 51-68.p. HU-ISSN 1216-6774. 61.p. 11.sz.jegyzet.

1928

1928/X.tc. a büntető igazságszolgáltatás egyes kérdéseinek szabályozásáról.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 121.sz.jegyzet.

1929

1929/XXXII.tc. a közúti közlekedés szabályozása tárgyában 1926. évi április hó 24.-én Párizsban aláírt nemzetközi egyezmény becikkelyezéséről.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 3.sz.jegyzet.

1930

1930/XXXIV.tc. a törvénykezés egyszerűsítéséről.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 121.sz.jegyzet.

1938

1938/XVI.tc. az állami rend megóvása végett szükséges büntetőjogi rendezésekről.

RAVASZ István: A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi alkalmazásának szabályozása a HORTHY-korban, császári és királyi előzményekkel. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 51-68.p. HU-ISSN 1216-6774. 61.p. 4.sz.jegyzet.

1939

1939/II.tc. a honvédelemről.

RAVASZ István: A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi alkalmazásának szabályozása a HORTHY-korban, császári és királyi előzményekkel. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 51-68.p. HU-ISSN 1216-6774. 61.p. 3.sz.jegyzet.

1946

1946/XIV.tv. a vádtanács megszüntetéséről, a sajtóeljárás gyorsításáról és az államfogház büntetés megszüntetéséről.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 38.p. 113.sz.jegyzet.

1951

1951/III.tv. a büntető perrendtartásról.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 123.sz.jegyzet.

1998

1998/XIX.tv. a büntetőeljárásról.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 122.sz.jegyzet.

Rendeletek, utasítások, parancsok

1872

4010/1872. (IV. 4.) IM.r. szolgálati utasítás az elsőfolyamodású bíróságok számára. *Magyarországi Rendeletek Tára*, VI.évf. (1872) I.füzet. 151-171.p.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 37.p. 70.sz.jegyzet + 71.sz.jegyzet + 72.sz.jegyzet.

1586/1872. (I. 2.) IM.r. utasítás a királyi ügyészségek számára.

Magyarországi Rendeletek Tára, VI.évf. (1872) 1.sz. 1-17.p. + mellékletek.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 37.p. 70.sz.jegyzet + 73.sz.jegyzet + 74.sz.jegyzet.

1884

43 972/1884.BM.r. a fővárosi rendőrség számára kiadott utasítás tárgyában. In TÖRÖK Lajos — NÉMETHY Tihamér (szerk.): *Rendőri vonatkozású törvények, rendeletek és eljárási szabályok gyűjteménye*. Budapest, 1926, Editor Könyvkiadó Vállalat. 822 p.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 37.p. 83.sz.jegyzet + 84.sz.jegyzet ; 38.p. 116.sz.jegyzet.

1899

3200/1899. (VIII. 15.) IM.r. a bűnvádi perrendtartásról szóló 1896/XXXIII.tc. életbeléptetése tárgyában. *Igazságügyi Közlöny*, VIII.évf. (1899) 8.sz. 229-234.p.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 37.p. 97.sz.jegyzet.

3700/1899. (VIII. 2.) IM.r. büntető ügyviteli szabályok. *Igazságügyi Közlöny*, VIII.évf. (1899) 8.sz. 234-235.p.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 37.p. 97.sz.jegyzet + 100.sz.jegyzet.

5400/1899. (XII. 10.) IM.r. a fogház rendtartás módosítása tárgyában. *Igazságügyi Közlöny*, VIII.évf. (1899) 12.sz. 369-379.p.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 35-36.p. 22.sz.jegyzet.

15 637/1899. (XII. 6.) ME.r. a királyi ügyészségek és a rendőri hatóságok és közegek érintkezési módjának megállapítása tárgyában. *Igazságügyi Közlöny*, VIII.évf. (1899) 12.sz. 357-359.p.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 38.p. 107.sz.jegyzet.

130 000/1899. (XII. 22.) BM.kr. a bűnvádi perrendtartásról szóló 1896/XXXIII.tc. életbe léptetése alkalmából a nyomozó rendőri hatóságok és közegek részére kibocsátott Utasítás tárgyában. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XXXIII.évf. (1899) II.füzet. 2416-2417.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 37.p. 96.sz.jegyzet ; 38.p. 101.sz.jegyzet + 104.sz.jegyzet + 106.sz.jegyzet + 108.sz.jegyzet + 109.sz.jegyzet + 111.sz.jegyzet + 112.sz.jegyzet.

1910

57 000/1910. (IV. 29.) BM.r. a gépjárművek közúti forgalmáról. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XLIV. évf. (1910) 235-260.p.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 2.sz.jegyzet.

1919

5 047/1919. (X. 1.) ME.r. a rendőrség államosításáról. *Magyarországi Rendeletek Tára*, LIII.évf. (1919) I.füzet. 752-767.p.

RAVASZ István: A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi alkalmazásának szabályozása a HORTHY-korban, császári és királyi előzményekkel. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 51-68.p. HU-ISSN 1216-6774. 61.p. 8.sz.jegyzet.

1921

6200/1921. (VIII. 25.) ME.r. Vámórség létesítéséről. *Magyarországi Rendeletek Tára*. LV.évf. (1921) I.füzet. 223-232.p.

RAVASZ István: A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi alkalmazásának szabályozása a HORTHY-korban, császári és királyi előzményekkel. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 51-68.p. HU-ISSN 1216-6774. 61.p. 12.sz.jegyzet.*

114 440/1921. (VIII. 25.) PM.r. a Magyar Királyi Vámórség létesítéséről szóló 6.200/1921. M. E. számú kormányrendelet végrehajtásáról. *Magyarországi Rendeletek Tára, LV.évf. (1922) I.füzet. 1594-1623.p.*

RAVASZ István: A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi alkalmazásának szabályozása a HORTHY-korban, császári és királyi előzményekkel. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 51-68.p. HU-ISSN 1216-6774. 61.p. 12.sz.jegyzet.*

1923

8 270/1923. (XI. 23.) ME.r. a folyamrendészet gyakorlásáról és a m. kir. folyamórség szervezéséről, létszáma kiegészítési módjainak és felfegyverzésének megállapításáról szóló 1922: XIV. t.-c. végrehajtásáról. *Magyarországi Rendeletek Tára, LVII.évf. (1923) I.füzet. 335-340.p.*

RAVASZ István: A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi alkalmazásának szabályozása a HORTHY-korban, császári és királyi előzményekkel. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 51-68.p. HU-ISSN 1216-6774. 61.p. 11.sz.jegyzet.*

1927

300 166/1927. (XI. 8.) BM.kr. a vasúti pályán a gyalogközlekedés megakadályozásáról. *Magyarországi Rendeletek Tára, LXI. évf. (1927) 2331-2332.p.*

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 5.sz.jegyzet.*

1928

74 130/1928. (VI. 12.) KM.kr. a gépjárművezetői igazolványok mintájának módosítása tárgyában. *Csendőrségi Közlöny, XIII. évf. (1928) 14. sz. 121-122.p.*

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 44.sz.jegyzet.*

1929

81 161/1929. BM.r. az előcsengetős vasúti vonósorompóknál, valamint helyi érdekű és mellékvasutakon a „Vigyázz, ha jön a vonat”, illetőleg „Állj, ha vonat jön” szövegű intőtáblákkal ellátott sorompó nélküli vasúti útátjáróknál a közönség részéről követendő eljárásról. *Magyarországi Rendeletek Tára, LXIII. évf. (1929) 461-462.p.*

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 5.sz.jegyzet.*

247 932/1929. (I. 18.) BM.kr. a közlekedési balesetek bejelentésénél követendő eljárás tárgyában. *Csendőrségi Közlöny, XIV.évf. (1929) 4.sz. 28.p.*

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 48.sz.jegyzet.*

250 000/1929. (VIII. 8.) BM.r. a közúti közlekedés rendjének és a közúton a közrend fenntartásának egységes szabályozásáról. *Magyarországi Rendeletek Tára, LXIII. évf. (1929) 1278-1384.p.*

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 4.sz.jegyzet.*

261 340/1929. (XII. 21.) BM.kr. a közúti közlekedésrendészeti szabályzat némely rendelkezésének értelmezéséről. *Magyarországi Rendeletek Tára, LXIII. évf. (1929) 1516-1517.p.*

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 33.sz.jegyzet.*

1931

6 500/1931. (XI. 30.) ME.r. a rendőrség szervezeti változásairól. *Magyarországi Rendeletek Tára, LXV.évf. (1931) XII.füzet. 1533-1534.p.*

RAVASZ István: A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi alkalmazásának szabályozása a HORTHY-korban, császári és királyi előzményekkel. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 51-68.p. HU-ISSN 1216-6774. 61.p. 9.sz.jegyzet.*

10 663/1887.fk.eln.ut. bűnvádi nyomozásokban követendő eljárás. 324-327.p. In KRECSÁNYI Kálmán (szerk.): *Kihágási eljárás alapját képező székes-fővárosi törvényhatósági szabályrendeletek és főkapitányi rendeletek gyűjteménye kiegészítve a székesfővárosi Magyar Királyi Állami Rendőrség szervezetét, hatáskörét és működését szabályozó rendeletekkel és utasításokkal.* Budapest, 1894, Müller. 405 p.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 37.p. 86.sz.jegyzet + 87.sz.jegyzet + 88.sz.jegyzet + 89.sz.jegyzet.*

Üj.1867. a Magyar Királyi Minisztériumhoz beosztott s eddig a Magyar Királyi Helytartótanácsnál tárgyalt ügyek jegyzéke. *Magyarországi Törvények és Rendeletek Tára.* I.évf. (1867) I.füzet. 16-22.p.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 36.p. 52.sz.jegyzet.*

1932

127 000/1932. (XI. 28.) BM.r. a közúti forgalomban résztvevő gépjárművek, pótkocsik megvizsgálása, új rendszámmal, igazolólapokkal ellátása s a közlekedésrendészeti egységes szabályzat egyes rendelkezéseinek módosítása tárgyában. *Csendőrségi Közlöny, XVIII.évf. (1933) 1.sz. 15-21.p.*

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 35.sz.jegyzet.*

1956

1382/1956 (IV. 21.) BM.h.pcs. Új szolgálati igazolványok kiadása. Belügyminisztérium Központi Irattára. 1956. év 41. doboz 22-991/1956.

SIMON F. Nándor: A Belügyminisztérium szolgálati igazolványai, 1953-1995. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 69-80.p. HU-ISSN 1216-6774. 76.p. 15.sz.jegyzet.*

1973

024/1973. (XI. 19.) BM.ut. a biztonsági okmányok védelmének szabályairól. Belügyminisztérium Központi Irattára. 10-22/24/1973.

SIMON F. Nándor: A Belügyminisztérium szolgálati igazolványai, 1953-1995. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 69-80.p. HU-ISSN 1216-6774. 77.p. 34.sz.jegyzet.*

1975

06/1975 (III. 17.) BM.pcs. A személyzeti munka rendje. Belügyminisztérium Központi Irattára. 10-21/6/1975

SIMON F. Nándor: A Belügyminisztérium szolgálati igazolványai, 1953-1995. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 69-80.p. HU-ISSN 1216-6774. 77.p. 37.sz.jegyzet.*

INDEX NOMINUM

A-Á

ANDRÁSSY Gyula gróf (Oláhpaták, Gömör vármegye, 1823. III. 8. – Volosca, Fium közelében, 1890. II. 18.) Főispán, honvéd ezredes és a debreceni kormány konstantinápolyi követe. In effigie felakasztották. Szkv. Lovassági tábornok. Képviselőházi alelnök. 1865. XII. 20-tól 1867. III. 8-ig. Miniszterelnök 1867. II. 17-től 1871. XI. 14-ig. Honvédelmi miniszter 1867. II. 20-tól 1871. XI. 14-ig. Nádorhelyettes 1867. VI. 4-től 1867. VI. 8-ig. Közös külügyminiszter 1871. XI. 14-től 1879. X. 8-ig. Közös pénzügyminiszter 1871. XI. 14-től 1872. I. 15-ig és 1876. VI. 11-től 1876. VIII. 14-ig.

ZEIDLER Sándor: Testőrségi rendfokozatok a polgári magyar állam időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 95-100.p. HU-ISSN 1216-6774.

ÁCS Ferenc A belügyminisztérium személyügyi osztályának vezetője 1953-ban és a belügyminisztérium kollégiumának tagja.

SIMON F. Nándor: A Belügyminisztérium szolgálati igazolványai, 1953-1995. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 69-80.p. HU-ISSN 1216-6774.

B

BANGÓ János SZDP tag, a hódmezővásárhelyi városi rendőrség politikai rendészeti osztályának 1945-ben a harmadik vezetője.

BENCsik Péter: Rendőrség, politikai rendőrség Hódmezővásárhelyen 1944 után. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 15-20.p. HU-ISSN 1216-6774.

BENKEI András (Nyíregyháza, 1923.IX.11. – Budapest, 1991.VIII.13.) Géplakatos végzettségű, kommunista pártfunkcionárius. 1963.XII.7.-1980.VI.27. között belügyminiszter. 1958-1985 között az MSZMP KB tagja.

SIMON F. Nándor: A Belügyminisztérium szolgálati igazolványai, 1953-1995. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 69-80.p. HU-ISSN 1216-6774.

Lavrentyij Pavlovics BERIJA (Gúzia, Merheuli, 1899. III. 29. – Moszkva, 1953. XII. 23.) Grúziai parasztcsalád gyermeke. 1917-ben lépett be a szovjet kommunista pártba. 1921 és 1931 között a CSEKA grúziai vezetője egyben 1938-ig a Grúz Kommunista Párt első titkára, 1938-1946 az NKVD vezetője, 1945-től a Szovjetunió marsallja, 1946-1953 között miniszterelnök-helyettes, 1953-ban belügyi és állambiztonsági miniszter volt. Rettegett, kegyetlen, kéjgyilkosságairól elhíresült személyisége a szovjet kommunista vezetésnek, 1953-ban Joszif Viszarionovics DZSUGASVILI [SZTÁLIN] halála után halálra ítélték és kivégezték.

SIMON F. Nándor: A Belügyminisztérium szolgálati igazolványai, 1953-1995. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 69-80.p. HU-ISSN 1216-6774.

Dr. BERKES István r.ezds. 1977-ben a BM titkárság vezetője.

SIMON F. Nándor: A Belügyminisztérium szolgálati igazolványai, 1953-1995. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 69-80.p. HU-ISSN 1216-6774.

BERTICS Gyula főorvos, a székesfehérvári csendőr kerület orvos főnöke. Ő tanította az elsősegély nyújtás tant a csendőrség első géjárművezető tanfolyamán a közlekedési csendőrök számára.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

C-Cs

CSÉPKE Béla r.örgy. 1957-ben a belügyminisztérium elnöki főosztálya szervezési osztályának a vezetője.

SIMON F. Nándor: A Belügyminisztérium szolgálati igazolványai, 1953-1995. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 69-80.p. HU-ISSN 1216-6774.

D

DÁNIEL Ernő 1896-tól báró. (Németelemér, 1843. V. 3. – Balatonfüred, 1923. VII. 23.) Kiss Ernő aradi vértanú unokája. Vármegyei tisztviselő, okleveles ügyvéd, közlekedés politikus. Kereskedelemügyi miniszter (1895. I. 15. – 1899. II. 26.)

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

makfalvai DÓZSA György lófő (Dálnok, 1470. – Temesvár 1514. július 20.) Végvári katona, akinek vitéz cselekedeteiről *II. Ulászló* aranyláncot és egy falut adományozott számára. 1514-ben BAKÓCZ Tamás makfalvai DÓZSA György lófőt nevezte ki az 1514. IV. 29-én a török ellen meghirdetett hadjárat érdekében szervezett kereszties hadsereg élére. Időközben a magyar főnemesség egy része a kereszties hadjárat ellen lépett fel, valamint a parasztság gazdasági terheit megnövelték, ami népfelkeléshez vezetett makfalvai DÓZSA György lófő vezetésével. A felkelő sereget — számos győzelme után — *Szapolyai János* erdélyi vajda, miután a parasztsereg élelmezésére, ellátására siető asszonyokat lemészároltatta, 1514. VII. 15-én temesvárnál legyőzte és a sereg vezérét testvérével együtt bestiális módon végeztette ki.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 10.sz.jegyzet.

E-É

ERDEI Ferenc (Makó, 1910 - Budapest, 1971), politikus, államminiszter (1948-ban), földművelési miniszter (1949–1953, valamint 1954–1955), igazságügyminiszter (1953–1954), belügyminiszter (1944–1945), minisztertanács egyik elnökhelyettese (1955–1956), 1957-től a Magyar Tudományos Akadémia főtájtára és az Agrártudományi Kutató Intézet igazgatója, 1964-től 1970-ig a Hazafias Népfront főtájtára.

BENCsik Péter: Rendőrség, politikai rendőrség Hódmezővásárhelyen 1944 után. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 15-20.p. HU-ISSN 1216-6774.*

ERDEI István Hódmezővásárhely város közgyűlésében képviselő 1946-ban. mivel a városi rendőrség kommunista vezetőjét erőteljes hangnemből bírálta 1946-ban, ezért a bíróság 1948 júniusában 2000 forint pénzbüntetésre ítélte.

BENCsik Péter: Rendőrség, politikai rendőrség Hódmezővásárhelyen 1944 után. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 15-20.p. HU-ISSN 1216-6774.*

F

FEJÉRVÁRY Géza 1862-től báró. (Jofestadt, Csehország 1833. III. 15. – Bécs, 1914. IV. 25.) Tényleges katonatiszt, a Mária Terézia Rend lovagja, tábornok, testőrkapitány. A honvédelmi minisztérium államtitkára 1872. XII. 26.-ától 1884. X. 28.-ig. Honvédelmi miniszter 1884. X. 28.-tól 1903. VI. 27.-ig. A király személye körüli miniszter 1892. X. 24.-tól 1892. XI. 19.-ig. Földművelésügyi miniszter 1894. VI. 10.-tól 1894. VII. 16.-ig. A király személye körüli miniszter 1895. I. 15.-tól 1895. I. 18.-ig. Miniszterelnök 1905. VI. 18.-tól 1906. IV. 8.-ig. A király személye körüli miniszter 1905. VI. 18.-tól 1906. IV. 8.-ig. Pénzügyminiszter 1905. VI. 18.-tól 1906. III. 6.-ig.

ZEIDLER Sándor: Testőrségi rendfokozatok a polgári magyar állam időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis), XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 95-100.p. HU-ISSN 1216-6774.*

FEKETE Károly ÁVH ezredes, 1956-ban belügyminiszter helyettes és a belügyi tárca személyzeti főosztályának a vezetője.

SIMON F. Nándor: A Belügyminisztérium szolgálati igazolványai, 1953-1995. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 69-80.p. HU-ISSN 1216-6774.*

Ferenc József (Bécs, 1830. VIII. 18. — Bécs, 1916. XI. 21.) Született osztrák főherceg, 1867-től haláláig Magyarország megkoronázott apostoli királya. A Habsburg Monarchia leghosszabb ideig (68 évig) uralkodó tagja.

ZEIDLER Sándor: Testőrségi rendfokozatok a polgári magyar állam időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis), XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 95-100.p. HU-ISSN 1216-6774.*

RAVASZ István: A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi alkalmazásának szabályozása a HORTHY-korban, császári és királyi előzményekkel. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 51-68.p. HU-ISSN 1216-6774.*

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 10.sz.jegyzet.*

PARÁDI Ákos: Bosznia-Hercegovina csendőrsége az Osztrák-Magyar Monarchia időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 45-50.p. HU-ISSN 1216-6774.*

G-Gy

GARAMVÖLGYI Vilmos r.ezds. 1957-ben.

SIMON F. Nándor: A Belügyminisztérium szolgálati igazolványai, 1953-1995. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 69-80.p. HU-ISSN 1216-6774.*

GYÖRE József ezredes (Budapest, 1902. XI. 16. – Budapest, 1985.) Blügyminiszter (1952. XI. 14. – 1953. VII. 4.)

SIMON F. Nándor: A Belügyminisztérium szolgálati igazolványai, 1953-1995. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 69-80.p. HU-ISSN 1216-6774.*

H

HORTHY Miklós nagybányai vitéz, altengernagy, Magyarország kormányzója (Kenderes 1868. VI. 18. — Estoril, Portugália 1957. II. 9.)

ZEIDLER Sándor: Testőrségi rendfokozatok a polgári magyar állam időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis), XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 95-100.p. HU-ISSN 1216-6774.*

RAVASZ István: A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi alkalmazásának szabályozása a HORTHY-korban, császári és királyi előzményekkel. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 51-68.p. HU-ISSN 1216-6774.*

HORVÁTH Gyula belügyminiszter helyettes 1958-ban.

SIMON F. Nándor: A Belügyminisztérium szolgálati igazolványai, 1953-1995. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 69-80.p. HU-ISSN 1216-6774.*

HORVÁTH János r.alez. 1957-ben a belügyminisztérium elnöki főosztályának a vezetője.

SIMON F. Nándor: A Belügyminisztérium szolgálati igazolványai, 1953-1995. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 69-80.p. HU-ISSN 1216-6774.*

HUNYADI Mátyás (Kolozsvár, 1443. február 23. – Bécs, 1490. április 6.) Magyar király 1458 - 1490 között. 1469-től cseh (társ)király, 1486-tól Ausztria hercege. Korának egyik legerősebb hadseregét szervezte meg. Közép-Európa erejét igyekezett összefogni és az Oszmán-birodalom támadásaival szembe állítani. Tovább erősítette a Magyar Királyság délvédelmi végvárrendszerét. A török csatározásokat igyekezett a Magyar Királyság puffer-zónáiba (Havasalföld, Szerbia) helyezni.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 10.sz.jegyzet.

I

vitéz IGMÁNDY-HEGYESSY Géza (Tab, 1882. VIII. 31. – Szigetvár, Domolospuszta, 1980. V. 26.) Testőr altábornagy, 1927-1936 között a Magyar Királyi Testőrség parancsnoka.

ZEIDLER Sándor: Testőrségi rendfokozatok a polgári magyar állam időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 95-100.p. HU-ISSN 1216-6774.

K

KAMARA János (Budapest, 1927. V. 1. – Budapest, 2000. VII. 3.) rendőr altábornagy. Közvetlen irányításával alakult ki a hetvenes években a belügyminisztérium négyes tagolása (I. főcsoportfőnökség pénzügyi-anyagi feladatok, II. főcsoportfőnökség közbiztonsági feladatok, III. főcsoportfőnökség állambiztonsági feladatok, IV. főcsoportfőnökség személyzeti feladatok).

SIMON F. Nándor: A Belügyminisztérium szolgálati igazolványai, 1953-1995. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 69-80.p. HU-ISSN 1216-6774.

KARÁCSONYI Ferenc az 1944. X. 9-én — a Vörös Hadsereggel visszatérő WEINBERGER (VAS) Zoltán kezdeményezésére — felállított Hódmezővásárhelyi polgárőrség vezetője volt. E funkciót 1945 januárjáig töltötte be, amikor az ideiglenes kormány főispánná nevezte ki.

BENCsik Péter: Rendőrség, politikai rendőrség Hódmezővásárhelyen 1944 után. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 15-20.p. HU-ISSN 1216-6774.

IV. Károly (Persenbeug, Ausztria 1887. VIII. 17. – Funchal, Madeira 1922. IV. 1.) [Karl Franz Josef Ludwig Hubert Georg Maria von HABSBURG-LOTHRINGEN] a HABSBURG-LOTARINGIAI-HÁZ utolsó uralkodója, 1916 és 1918 között I. Károly néven a Habsburg Birodalom és egyben az Osztrák Császárság utolsó császára és **IV. Károly** néven az utolsó magyar király.

ZEIDLER Sándor: Testőrségi rendfokozatok a polgári magyar állam időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 95-100.p. HU-ISSN 1216-6774.

KONTRA Kálmán csendőr százados 1931-ben aktív szolgálatot teljesített a Magyar Királyi Csendőrség személyi állományában.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

KOTROCZÓ Mátyás a hódmezővásárhelyi városi rendőrség politikai osztályának vezetője.

BENCsik Péter: Rendőrség, politikai rendőrség Hódmezővásárhelyen 1944 után. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 15-20.p. HU-ISSN 1216-6774.

KURIMSZKY Sándor r.örgy. 1957-ben

SIMON F. Nándor: A Belügyminisztérium szolgálati igazolványai, 1953-1995. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 69-80.p. HU-ISSN 1216-6774.

L-Ly

vitéz csíktapolczai LAZÁR Károly (Zsebely, 1890. X. 20. - Budapest, 1969. IV. 7.) 1911-ben avatták honvéd hadnaggyá. Az I világháború során többek között Tiszti Arany Vitézségi Érmét és Lipót Rend Lovagkeresztjét a hadi ékitményekkel és kardokkal kapta meg. A magyarországi tanácsköztársaság idején a Vörös Hadsereg Tagjaként román fogságba esett. 1920 és 1927 között huszárként, majd 1927-től lovas testőrként teljesített szolgálatot. 1935-ben a lovas testőrség parancsnokává, majd 1936-ban a testőrség ideiglenes parancsnokává, végül 1937-ben a testület parancsnokává nevezték ki. 1942-ben vezérőrnaggyá, 1944-ben pedig altábornaggyá léptették elő. 1944. III. 19-én megakadályozta, hogy a német alakulatok behatoljanak a Budai Várba. 1944. X. 15-én a támadó németek előtt a kormányzó parancsára tették le a fegyvert. A németek letartóztatták és Mauthausen-be vitték 1945 elején pedig átadták a nyilas hatóságoknak. Vádat emeltek ugyan ellene, de ítélethirdetésre már nem került sor. A többi politikai fogollyal együtt gyalogmenetben Bajorországba vitték. Itt érte a háború vége. 1945 júniusában hazatért. A honvédelmi minisztérium igazoló bizottsága 1945. VIII. 9-én igazolta, azonban 1946-ban „B” listára helyezték. 1992-ben a magyar köztársaság elnöke posztumusz vezérezredessé nevezte ki.

ZEIDLER Sándor: Testőrségi rendfokozatok a polgári magyar állam időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 95-100.p. HU-ISSN 1216-6774.

RAVASZ István: A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi alkalmazásának szabályozása a HORTHY-korban, császári és királyi előzményekkel. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 51-68.p. HU-ISSN 1216-6774.

LÉNÁRT János a két világháború közötti polgári magyar állam időszakában Hódmezővásárhely országgyűlési képviselője volt, ebből fakadóan pedig a kommunista befolyás alatt álló városi rendőrség vádat emelt ellene, amely azonban lényegében alaptalannak bizonyult, így — bár kilenc havi börtönre ítélték, amit azonban az internálása és az előzetes letartóztatása során letöltött — szabadon engedték.

BENCsik Péter: Rendőrség, politikai rendőrség Hódmezővásárhelyen 1944 után. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 15-20.p. HU-ISSN 1216-6774.

I. Lipót (Bécs, 1640. VI. 9. – Bécs, 1705.V.5.) Magyarország királya (1655-1705) és Német-római császár (1657-1705)

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

LOTZ Károly (Bad Homburg vor der Höhe, 1833. XII. 16. – Budapest, 1904. X. 13.) XIX. századi magyar festőművész.

ZEIDLER Sándor: Testőrségi rendfokozatok a polgári magyar állam időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 95-100.p. HU-ISSN 1216-6774.

M

Mária Terézia (Erzszorgin Maria Theresia Amalia Walpurg von Österreich. Bécs 1717. V. 13. - Bécs 1780. XI. 29.) A Habsburg-házból származó osztrák főhercegnő. 1740-1780 között magyar és cseh királynő. I. Ferenc német-római császár felesége. Magyar királynőként II. Mária. 1740 X. 21.-én férjét Lotarinigiai Ferencet az összes uralma alá tartozó országban névleg társuralkodói rangra emelte. Férje halála után 1756-ban elsőszülött fiát II. Józsefet tette névleg társuralkodóvá.

ZEIDLER Sándor: Testőrségi rendfokozatok a polgári magyar állam időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 95-100.p. HU-ISSN 1216-6774.

MÉSZÁROS István ezredes (Dés, 1899. V. 15. – Innsbruck, 1975. XII. 18.) Katonatiszt, SZÁLASI Ferenc testőrségének parancsnoka (1945. V. 8. – 1946).

ZEIDLER Sándor: Testőrségi rendfokozatok a polgári magyar állam időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 95-100.p. HU-ISSN 1216-6774.

MÓNUS István 1945 decemberétől az 1944-ben felállított hódmezővásárhelyi városi rendőrség negyedik rendőrkapitánya.

BENCsik Péter: Rendőrség, politikai rendőrség Hódmezővásárhelyen 1944 után. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 15-20.p. HU-ISSN 1216-6774.

N-Ny

NAGY Zoltán MKP tag, a hódmezővásárhelyi városi rendőrség politikai rendészeti osztályának a második vezetője.

BENCsik Péter: Rendőrség, politikai rendőrség Hódmezővásárhelyen 1944 után. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 15-20.p. HU-ISSN 1216-6774.

Napóleon (BONAPARTE Napóleon. Eredeti olasz nevén Napoleon di BUONAPARTE; Ajaccio Korzika 1769. VIII. 15. – Szent Ilona 1821. V. 5.) francia katonatiszt és politikus. 1799-1804 Első Konzul, 1804-1815 I. Napóleon néven francia császár.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774.

O-Ö

OLÁH Ödön csendőr ezredes (Sátoraljaújhely, 1859. június 13. – Budapest, 1933. július 25.) Hivatásos katona. 1881-ben avatták hadnaggyá. 1884-ben lépett be a Magyar Királyi Csendőrségbe. Legmagasabb beosztása a debreceni székhelyű VIII. csendőr kerület parancsnoka. 1912-ben az ő vezetésével valósult meg a Magyar Királyi Csendőr tisztek azon delegációjának tanulmányútja, amelynek az volt a célja, hogy tanulmányozzák az Osztrák Császárság örökös tartományaiban és Bosznia-Hercegovinában működő csendőrség határőrizeti szolgálatának a tapasztalatait a Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti feladatainak a fejlesztése céljából. Harctéri szolgálatra kérte magát 1914-ben, ahol a sátoraljaújhelyi katonai megfigyelő állomás parancsnokaként teljesített szolgálatot, majd 1916 októberében nyugdíjazták. 1922-ben — már nyugállományban — léptették elő vezérőrnaggyá.

PARÁDI Ákos: Bosznia-Hercegovina csendőrsége az Osztrák-Magyar Monarchia időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 45-50.p. HU-ISSN 1216-6774.

OLÁH Sándor a hódmezővásárhelyi független kigazdapárt titkára, akit 1946. III. 30-ai politikai gyűlésen mondott beszéde miatt 1946. IV. 1-én kihallgatta a városi rendőrség és internálta. Végül RAJK László belügyminiszter szüntette meg az internálását 1946. V. 22-én.

BENCsik Péter: Rendőrség, politikai rendőrség Hódmezővásárhelyen 1944 után. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 15-20.p. HU-ISSN 1216-6774.

ORENDY Norbert csendőr százados (Beszterce, 1898. XI. 17. – Budapest, 1946. VI. 18.) Jobboldali politikai beállítottságú csendőr tisz. Legmagasabb rendfokozata ezredes. Ő tanította a motortant a csendőrség első géjárművezető tanfolyamán a közlekedési csendőrök számára. A nyilas hatalomátvétel után a Nemzeti Számonkérő Különítmény parancsnoka. A kor mánnal nyugatra menekült, a németországi Engertsham-ban amerikai fogságba esett, 1946-ban a népbíróság halálra ítélte és kivégezték.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

P

PAPP Lajos SZDP tag, a hódmezővásárhelyi városi rendőrség rendőrkapitány-helyettese.

BENCsik Péter: Rendőrség, politikai rendőrség Hódmezővásárhelyen 1944 után. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 15-20.p. HU-ISSN 1216-6774.

PAULER Tivadar (Buda, 1816. IV. 9. – Budapest, 1886. IV. 30.) Büntetőjogász és jogbölcész a zágrábi főiskola, majd a győri akadémia végül pedig a budapesti egyetem tanára és rektora. A Magyar Tudományos Akadémia alelnöke. Vallás- és közoktatásügyi miniszter 1871. II. 10. – 1872. IX. 4., igazságügyminiszter 1872. IX. 4. – 1875. III. 2. és 1878. VI. 30. – 1886. IV. 30.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 10.sz.jegyzet.

PFEIFFER Zoltán a Magyar Függetlenségi országos vezetője 1947-ben.

BENCsik Péter: Rendőrség, politikai rendőrség Hódmezővásárhelyen 1944 után. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 15-20.p.* HU-ISSN 1216-6774.

PIROS László (Újkígyós, 1917. V. 10. – Szeged, 2006), ávh. vörögy., Hentessegéd, kommunista politikus, a Szakszervezetek Országos Tanácsának főtitkár-helyettese, MKP, majd az MDP tagja, nemzetgyűlési, majd országgyűlési képviselő (1945–1957), az ÁVH Határőr és Belső Karhatalom parancsnoka (1950–1953), a belügyminiszter első helyettese (1953. VII. –1954. VI.6.), belügyminiszter (1954.VI. 6. – 1956. X. 24.).

SIMON F. Nándor: A Belügyminisztérium szolgálatai igazolványai, 1953-1995. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 69-80.p.* HU-ISSN 1216-6774.

R

RAJK László (Székelyudvarhely, 1909 – Budapest, 1949), a magyar pártállam előkészítésének és kiépítésének egyik kulcsfigurája, belügyminiszter (1945–1948), külügyminiszter (1948–1949), koncepciók perék áldozata.

BENCsik Péter: Rendőrség, politikai rendőrség Hódmezővásárhelyen 1944 után. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 15-20.p.* HU-ISSN 1216-6774.

ROSENFELD Máttyás [RÁKOSI Máttyás] (Ada, 1892. III. 9. – Gorkij, 1971. II. 5.), kommunista politikus, a Tanácsköztársaság idején a szociális termelés népbiztosának helyettese, majd a Vörös Őrség országos parancsnoka, a proletárdiktatúra bukása után Szovjet-Oroszországba emigrált, miniszterelnök (1952–1953), MKP, majd MDP főtitkára (1945–1948–1953), MDP első titkára (1953–1956), Joszif Vicszionovics Dzsugasvili Dzsugavili [Sztálin] halála után politikai pozíciója meggyengült, majd mintegy száműzetésben töltött élete hátralévő éveit a Szovjetunióban.

SIMON F. Nándor: A Belügyminisztérium szolgálatai igazolványai, 1953-1995. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 69-80.p.* HU-ISSN 1216-6774.

S-Sz

SCHILL Ferenc csendőr tábornok (Somlóvásárhely, 1876. VI. 19. – Budapest, 1931. XII. 13.) 1897-ben avatták hadnaggyá. 1901-ben teljesített próbaszolgálatot a Magyar Királyi Csendőrségnél. Az I. világháború során tábort csendőri szolgálatot látott el, majd a csendőrség kötelékéből 1920-ban a belügyi tárcához került, onnan pedig a honvédelmi tárcához. Később visszakérülve a Magyar Királyi Csendőrséghez a testület budapesti kerület-törzsében teljesített szolgálatot. Innen a szombathelyi kerület parancsnokává nevezték ki, ahonnan a Magyar Királyi Csendőrség felügyelője mellé beosztott táborki beosztásba helyezték. Végül pedig a Magyar Királyi Csendőrség felügyelője lett. A kormányzó elleni összeesküvés vádjával 1931 novemberében letartóztatták, majd a Margit körüti honvéd fogházban öngyilkos lett.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálatai ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p.* HU-ISSN 1216-6774.

SINGER Ernő [GERŐ Ernő] (Terbegec, 1898. VII. 8. – Budapest, 1980. III. 12.), az NKVD tisztje, kereskedelem és közlekedésügyi miniszter (1945. V. 11. - 1945. XI. 15.), közlekedésügyi miniszter (1945. XI. 15. – 1949. II. 18.) pénzügyminiszter (1948. V. 3. –1949. VI. 11.), államminiszter (1949. VI. 11. 1952. XI. 14.), külkereskedelmi miniszter (1950-. V. 9. – 1950. V. 30.), a minisztertanács elnökének helyettese (1952. XI. 14. – 1953. VII. 4.), a minisztertanács első elnökhelyettese (1953. VII.4. -1956. VII. 30.), belügyminiszter (1953. VII. 4. – 1954. VII. 6.)

SIMON F. Nándor: A Belügyminisztérium szolgálatai igazolványai, 1953-1995. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 69-80.p.* HU-ISSN 1216-6774.

SULYOK Dezső (Simaházapuszta, 1897. III. 28. – New York, 1965. V. 18.) a országgyűlési képviselője a Magyar Függetlenségi Párt országos vezetője 1947-ben, az 1947-es úgynevezett „kék cédulás” választásokat követően az Egyesült Államokba emigrálva elhagyta Magyarországot, majd hazáját nemzetközi bíróságon mint a Pénzügyi Központ végkielégítés nélkül elbocsátott vezetője kártérítésre perelte be, melynek következtében a nemzetközi bíróság jelentős összeget ítél meg számára Magyarország külföldön zárolt vagyonának kárára.

BENCsik Péter: Rendőrség, politikai rendőrség Hódmezővásárhelyen 1944 után. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 15-20.p.* HU-ISSN 1216-6774.

SZLEMENICS Pál (Kecskemét, 1783. I. 22. – Pozsony, 1856. XII. 6.) a Magyar Tudományos Akadémia első jogász tagjaként egyik megteremtője a magyar nyelvű jogtudománynak.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p.* HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 10.sz.jegyzet.

T-Ty

TÖMPE István (Budapest, 1909. I. 2. – Budapest, 1988. XII. 15.) Kispolgári család gyermeke. Kárpitosinas, majd Franciaországban bányász 1929-1930-ban, belépett a francia kommunista pártba, résztvett a spanyol polgárháborúban, 1941-ben visszatért Magyarországra ahol 1942 májusban letartóztatták majd augusztusban szabadon bocsátották. Magyarországot szovjet megszállását követően kezdődött politikai karrierje. RAJK László titkára, majd Somogy vármegye alispánja 1946-ban. 1948-ban a belügyminisztérium közigazgatási főosztályának a vezetője. 1949. decembertől a Földművelésügyi Minisztérium Elnöki Osztályának vezetője, 1950. októberben lett az Országos Erdészeti Főigazgatóság vezetője. A forradalom bukása után, 1956. decembertől a megtorlások első szakaszában a fegyveres erők miniszterének helyettese, 1957–1958-ban a belügyminiszter első helyettese és a Honvédelmi Tanács tagja volt. 1958-ban kinevezték a földművelésügyi miniszter első helyettesévé. 1962-től a Magyar Rádió és Televízió, 1974-től 1983-ig az Állami Rádió és Televízió Bizottságának elnöke volt. Az MSZMP Központi Bizottságának 1956. novembertől haláláig tagja. A Magyar Partizánszövetség alelnöke. 1958. XI. 16. és 1967. I. 28. között országgyűlési képviselő.

SIMON F. Nándor: A Belügyminisztérium szolgálatai igazolványai, 1953-1995. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 69-80.p.* HU-ISSN 1216-6774.

V-W

VAD János MKP tag, az 1944-ben a polgárőrségből létrehozott városi rendőrség harmadik kapitánya, aki agresszív és türelmetlen vezetési stílusáról híresült el. Beosztását 1945 decemberéig töltötte be.

BENCsik Péter: Rendőrség, politikai rendőrség Hódmezővásárhelyen 1944 után. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 15-20.p. HU-ISSN 1216-6774.*

VAS Zoltán Lásd WEINBERGER Zoltán.

WEINBERGER Zoltán (Budapest, 1903. III. 30. – Budapest, 1983. VIII. 13.) Kommunista politikus és újságíró. 1940-elhagyta hazáját, a Szovjetunióba távozott, ahonnan 1944-ben mint szovjet katonatiszt érkezett vissza. ROSENFELD (RÁKOSI) Mátyás uralma alatt magas rangú állami hivatalokat töltött be. Az ő kezdeményezésére jött létre Hódmezővásárhelyen a Kommunista Párt helyi szervezete és ahhoz kapcsolódóan 1944. X. 9-én a helyi polgárőrség. A polgárőrség alakult át — a Kommunista Párt befolyása alatt álló városi rendőrséggé. 1956-os forradalom után a közügyektől részben visszavonult és újságíróként folytatta pályafutását.

BENCsik Péter: Rendőrség, politikai rendőrség Hódmezővásárhelyen 1944 után. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 15-20.p. HU-ISSN 1216-6774.*

VEREBES Tibor ügyvéd, a hódmezővásárhelyi városi rendőrség politikai osztályának első vezetője 1945-ben.

BENCsik Péter: Rendőrség, politikai rendőrség Hódmezővásárhelyen 1944 után. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 15-20.p. HU-ISSN 1216-6774.*

Z-Zs

ZOMBORI István SZDP tag, az 1944. X. 9-én — a Vörös Hadsereggel visszatérő WEINBERGER (VAS) Zoltán kezdeményezésére — felállított Hódmezővásárhelyi polgárőrség második vezetője volt 1945 januárjától. Vezetése alatt alakult át a polgárőrség — az ugyancsak a Kommunista Párt befolyása alatt álló — városi rendőrséggé. A városi rendőrkapitányi posztot 1945 március végéig töltötte be, amikor a KMP párttag VAD János váltotta fel beosztásában.

BENCsik Péter: Rendőrség, politikai rendőrség Hódmezővásárhelyen 1944 után. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 15-20.p. HU-ISSN 1216-6774.*

ZSOLDOS Ignác (Pápa, 1803. VII. 24. – Veszprém, 1885. IX. 24.) a Magyar Tudományos Akadémia tagja, veszprém vármegyei főszolgabíró, főjegyző, ítélőbíró. 1843-ban országgyűlési követnek választották, 1850-től a semmitőszék udvari tanácsosává nevezték ki, 1867-től a kúria tanácselnöke.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 10.sz.jegyzet.*

INDEX GEOGRAPHICUS

B

Baja Bács-Kiskun vármegyei település.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774.*

Balaton Magyarország legnagyobb tava. Sekély vizű, viszonylag keskeny és hosszú tó, amely a Dunántúl közepén helyezkedik el kelet-nyugati irányban. Az ország és Közép-Európa egyik legkedveltebb üdülőhelye.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774.*

Balassagyarmat A Legbátrabb Város jelzőt nyerte el a település, mivel az első világháború után betörő cseh légió fegyveres csapatait a lakosság önszerveződő alakulatai kiszorították a városból. A város a jelenlegi magyar-szlovák határ mentén fekszik, az Ipoly folyó partján, Nógrád vármegyében, amelynek korábban székhelye volt.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774.*

Balatonfüred Település a Balaton északi partján Veszprém vármegyében.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774.*

Balkán, az európai kontinens egyik félszigete, amely a Kárpátok déli vonulatától és a Szávától délre eső félszigetet foglalja magában, az Adria, a Földközi-tenger, az Égei-tenger, a Márvány-tenger és a Fekete-tenger határolja. Ázsiától a Boszporusz és a Dardanellák választják el.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774.*

Bácska a Duna-Tisza közének a déli Szeged alatti területe, jelenleg Szerbia része.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774.*

Beszterce erdélyi város, jelenleg Románia területén.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774.*

Bécs Ausztria fővárosa.

RAVASZ István: A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi alkalmazásának szabályozása a HORTHY-korban, császári és királyi előzményekkel. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 51-68.p. HU-ISSN 1216-6774.*

Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye A trianoni békediktátum után Borsod, Abaúj-Torna és Zemplén történelmi vármegyék maradványaiból létrejött vármegye.

RAVASZ István: A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi alkalmazásának szabályozása a HORTHY-korban, császári és királyi előzményekkel. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 51-68.p. HU-ISSN 1216-6774.*

Bosznia-Hercegovina nyugat balkáni tartomány, melyet az Osztrák-Magyar Monarchia 1878-ban okkupált, majd 1908-ban annektált. Bosznia-Hercegovinát az Osztrák-Magyar Monarchia két társországa az Osztrák Császárság és a Magyar Királyság közösen kormányozta. A tartomány felett a közös pénzügyminiszter diszponált. A tartomány közigazgatási költségeit a tartománynak kellett fedeznie. Ezért az nem tartozott a delegációk hatáskörébe. Plusz kiadás esetén a hozzájárulást a két országgyűlés közösen adta meg. Az annektálás után a helyzet lényegesen nem változott. Bosznia-Hercegovina igazgatásában a dualizmus elve érvényesült. A tartomány nem tartozott sem az Osztrák Császársághoz, sem a Magyar Királysághoz, és önálló harmadik egységet sem alkotott. A tartomány hadügyi kérdéseit az uralkodói felségjog alapján intézték. Az Osztrák-Magyar Monarchia felbomlása után a tartomány a Szerb-Horvát-Szlovén Királyság, majd Jugoszlávia részévé vált. Önállóságra Jugoszlávia felbomlása után tett szert.

PARÁDI Ákos: Bosznia-Hercegovina csendőrsége az Osztrák-Magyar Monarchia időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 45-50.p. HU-ISSN 1216-6774.*

Budafok A Duna jobb partján található, korábban önálló település, mely jelenleg Budapest részét alkotja.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774.*

Budai Vár Hosszú időn keresztül Magyarország közigazgatási és kulturális központja. A várhegyet magában foglaló vár déli része az uralkodói rezidencia, az északi része pedig a polgárváros. A kiegyezéstől 1945-ig a Budai Vár területén működött a hadügyi, a belügyi és a pénzügyi tárca.

RAVASZ István: A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi alkalmazásának szabályozása a HORTHY-korban, császári és királyi előzményekkel. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 51-68.p. HU-ISSN 1216-6774.*

Budapest Magyarország fővárosa, 1872-ben Óbuda, Buda és Pest egyesítésével jött létre.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774.*

SIMON F. Nándor: A Belügyminisztérium szolgálati igazolványai, 1953-1995. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 69-80.p. HU-ISSN 1216-6774.*

RAVASZ István: A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi alkalmazásának szabályozása a HORTHY-korban, császári és királyi előzményekkel. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 51-68.p. HU-ISSN 1216-6774.*

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 10.sz.jegyzet.*

C-Cs

Cegléd város a Duna-Tisza közén.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774.*

Csongrád csongrád vármegyei település.

BENCSIK Péter: Rendőrség, politikai rendőrség Hódmezővásárhelyen 1944 után. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 15-20.p. HU-ISSN 1216-6774.*

Csongrád vármegye A történelmi Magyarország Csongrád Vármegyéjének a trianoni békediktátum után a trianoni határokon belül eső területére terjed ki döntően a jelenlegi Csongrád vármegye.

SIMON F. Nándor: A Belügyminisztérium szolgálati igazolványai, 1953-1995. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 69-80.p. HU-ISSN 1216-6774.*

D

Debrecen a trianoni békediktátummal elcsatolt Hajdú és Bihar vármegye maradványain létrejött Hajdú-Bihar vármegye székhelye.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774.*

RAVASZ István: A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi alkalmazásának szabályozása a HORTHY-korban, császári és királyi előzményekkel. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 51-68.p. HU-ISSN 1216-6774.*

Délvidék A Duna-Tisza köze és a Tiszántúl Szeged alatti része. Az eredetileg színmagyar lakosságot a törökök szinte teljesen kipusztították. Helyükre a Habsburgok szerbeket, illetve románokat telepítettek. Jelenleg — a trianoni békediktátum nyomán — részben Romániához részben Szerbiához tartozik. Az 1848-1849-es, az 1919-es és 1945-ös fegyveres harcok kapcsán a magyar lakossággal szemben tömeges és brutális gyilkosságokat követtek el a szerb fegyveresek. Ezek az atrocitások beágyazódnak a szerb-magyar viszonyt. A szerbiai magyarok küzdenek a nemzetiségi jogaik maradéktalan elismeréséért és gyakorlati megvalósításáért.

RAVASZ István: A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi alkalmazásának szabályozása a HORTHY-korban, császári és királyi előzményekkel. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 51-68.p. HU-ISSN 1216-6774.*

Dés erdélyi város jelenleg Románia területén.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774.*

Diósgyőr a trianoni békediktátummal Magyarországtól elcsatolt Borsod vármegye, Abauj vármegye és Zemplén vármegye maradványainak egyesítésével keletkezett Borsod-Abauj-Zemplén vármegyei település.

SIMON F. Nándor: A Belügyminisztérium szolgálati igazolványai, 1953-1995. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 69-80.p. HU-ISSN 1216-6774.*

Duna Közép-Európa legnagyobb folyója, a Bajorország-i Fekete Erdőben ered és a Fekete Tengerbe torkollik, Németországot, Ausztriát, Szlovákiát, Magyarországot, Szerbiát, Romániát és Bulgáriát is érinti. A történelmi Magyarország területére a Dévényi Kapunál lépett be és a Vaskapunál hagyta el. Hagyományos kereskedelmi és hadi útvonal.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774.*

RAVASZ István: A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi alkalmazásának szabályozása a HORTHY-korban, császári és királyi előzményekkel. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 51-68.p. HU-ISSN 1216-6774.*

Dunaföldvár Duna parti település a Dunántúlon.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774.*

E-É

Erdély A történelmi Magyarország Keleti, a Kárpátokkal övezett tájegysége, jelenleg Romániához tartozik. A trianoni békediktátum óta a román hatóságok változó erősségű magyarelles politikával igyekeztek a magyar lakosság létszámát csökkenteni, befolyását mérsékelni. Az 1919-es és 1945-ös fegyveres harcok kapcsán a magyar lakossággal szemben tömeges és brutális gyilkosságokat követtek el a román fegyveresek. Ezek az atrocitások beárnyékolják a magyar-román viszonyt. Az erdélyi magyarok küzdenek a nemzetiségi jogaik maradéktalan elismeréséért és gyakorlati megvalósításáért.

ZEIDLER Sándor: Testőrségi rendfokozatok a polgári magyar állam időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 95-100.p. HU-ISSN 1216-6774.

Európa az Atlanti Óceán, a Földközi és a Fekete Tenger, a Kaukázus, a Kaszpi Tenger továbbá az Ural és az északi Jeges Tenger által határolt kontinens.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

RAVASZ István: A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi alkalmazásának szabályozása a HORTHY-korban, császári és királyi előzményekkel. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 51-68.p. HU-ISSN 1216-6774.

F

Felvidék A történelmi Magyarország északi hegyvidéke. Jelenleg a Kisalföld északi részével együtt alkotja Szlovákia területét. A trianoni békediktátummal elcsatolt felvidéken és Kisalföldön élő magyarságot a csehszlovák állam igyekezett kiszorítani a térségből, különösen erősen jelentkezett ez a szándék a második világháború nyomán. Ezek az atrocitások beárnyékolják a szlovák-magyar viszonyt. A felvidéki magyarok küzdenek a nemzetiségi jogaik maradéktalan elismeréséért és gyakorlati megvalósításáért.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

Fiume 1918-ig a Magyar Szent Korona csatolt teste, Adria parti kikötőváros, jelenleg Horvátország területén.

RAVASZ István: A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi alkalmazásának szabályozása a HORTHY-korban, császári és királyi előzményekkel. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 51-68.p. HU-ISSN 1216-6774.

Franciaország döntően franciák által lakott nyugat-európai ország. Szárazföldön Belgium, Luxemburg, Németország, Svájc, Olaszország és Spanyolország határolja. Vízi határai az Atlanti óceán, La Manche csatorna és a Földközi-tenger. Álamformája többször változott, a Francia Királyságot követően császárság, jelenleg pedig köztársaság.

ZEIDLER Sándor: Testőrségi rendfokozatok a polgári magyar állam időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 95-100.p. HU-ISSN 1216-6774.

G-Gy

Gödöllő Pest vármegyei település.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

ZEIDLER Sándor: Testőrségi rendfokozatok a polgári magyar állam időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 95-100.p. HU-ISSN 1216-6774.

Győr A trianoni békediktátum által elcsatolt, Győr vármegye, Moson vármegye és Sopron vármegye maradványainak egyesítéséből létrehozott Győr-Moson- Sopron vármegye székhelye.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

Gyula Békés vármegyei település.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

H

Hatvan heves vármegyei település.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

Hegyeshalom Magyar határtelepülés a jelenlegi osztrák-magyar határ mentén, a trianoni békediktátummal elcsatolt Győr, Moson és Sopron Vármegye maradványaiból létrehozott Győr-Moson-Sopron vármegyében.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

Hódmezővásárhely Város Csongrád Vármegyében.

BENCsik Péter: Rendőrség, politikai rendőrség Hódmezővásárhelyen 1944 után. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 15-20.p. HU-ISSN 1216-6774.

Horvát-Szlavón-Dalmátország Lásd Horvátország.

Horvátország Magyarország déli szomszédja, 1920-ig a Magyar Királyságban autonómiát élvező ország. Eredetileg a Dráva és a Száva közötti területet magába foglaló térséget magyarok lakták, akiket a török csapatok kipusztítottak, helyükre horvátok települtek, így vált a korábban a Száva és Adria közötti Horvátország Horvát-Szalvón országgá, amely már a szlávok által benépesített Dráva-Száva közt, is magába foglalta. A dualizmus időszakában Dalmácia még nem képezte Horvát-Szlavón ország részét, hanem az osztrák örökös tartományok egyike volt, hasonlóan az Isztriai félszigethez. Az első világháború után a Horvát-Szlavón elnevezést Horvátország név váltotta fel, amely magába Horvát-Szlavón országot és a hozzá csatolt Dalmáciát és Isztriát is. A trianoni békediktátum után a Szerb-Horvát-Szlavén Királyság, majd Jugoszlávia tagállama, 1941-1945 között önálló, majd ismét Jugoszlávia része, végül 1991 nyarától újra független állam.

ZEIDLER Sándor: Testőrségi rendfokozatok a polgári magyar állam időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 95-100.p. HU-ISSN 1216-6774.

RAVASZ István: A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi alkalmazásának szabályozása a HORTHY-korban, császári és királyi előzményekkel. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 51-68.p. HU-ISSN 1216-6774.

Huszt erdélyi település jelenleg Románia területén.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

J

Jánosháza Vas vármegyei település.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

K

Kaposvár Dunántúli város, Somogy vármegye székhelye.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

Kassa Felvidéki város. Jelenleg Szlovákia területén.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

RAVASZ István: A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi alkalmazásának szabályozása a HORTHY-korban, császári és királyi előzményekkel. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 51-68.p. HU-ISSN 1216-6774.

Kárpátalja Korábban Ruszka Krajna néven ismert, döntően magyarok, ruszinok és ukránok által lakott terület, a történelmi Magyarország része, amely a történelmi magyar vármegyék közül Ung, Bereg, és Máramaros vármegyék döntő többségére terjed ki. A Kárpátok és a Tisza felső folyása közötti terület. A trianoni békediktátummal Csehszlovákiához csatolták, amely 1939-ben visszatért az anyaországhoz, majd az 1947. évi párizsi békediktátum a Szovjetunióhoz csatolta. Jelenleg Ukrajnának a Kárpát medencébe ékelődő nyúlványa. Ukrajna felől a Kárpátok hegysége, a többi oldalról pedig Szlovákia, Magyarország és Románia határolja. A második világháborút követően a megszálló szovjet csapatok tömegesen hurcolták el a magyar lakosság akiknek a döntő többsége elpusztult. Ezek az atrocitások beárménykolják a ukrán-magyar viszonyt. A kárpátaljai magyarok küzdenek a nemzetiségi jogaik maradéktalan elismeréséért és gyakorlati megvalósításáért.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

Keszthely Zala vármegyei város a Balaton nyugati partjánál.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

Kolozsvár erdélyi város, jelenleg Románia területén.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

RAVASZ István: A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi alkalmazásának szabályozása a HORTHY-korban, császári és királyi előzményekkel. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 51-68.p. HU-ISSN 1216-6774.

Komárom Duna parti város. Jelenleg a Duna bal partjára eső városrész Szlovákiához a jobb oldalra eső pedig Magyarországhoz tartozik.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

Körmend, magyar határtelepülés a jelenlegi osztrák-magyar határ mentén, Vas vármegyében.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

L-Ly

Liptó vármegye A trianoni békediktátum után Felvidék elcsatolásakor az békediktátum következtében létrehozott Csehszlovákiához csatolt magyar vármegye.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 10.sz.jegyzet.

M

Magyar Királyság Lásd Magyar Királyság.

Magyarország Államformák: 898-tól a honfoglalást követően a hét magyar törzs szövetsége, majd 1000-tól, az államalapítástól 1918-ig Magyar Királyság, 1918. november 16.-ától Magyar Népköztársaság, 1919. március 21.-étől Tanácsköztársaság, 1919. június 23.-ától Magyarországi Szocialista Szövetséges Tanácsköztársaság, 1919. augusztus 2.-ától Népköztársaság, 1919. augusztus 8.-ától Magyar Királyság, 1946. február 2.-ától Magyar Köztársaság, 1949. augusztus 20.-ától Magyar Népköztársaság, 1989. október 23.-ától Magyar Köztársaság. A XX. század elején rabló, imperialista békediktátummal területének mintegy 2/3-át lakosságának több mint a felét elcsatolták. A trianoni békediktátum előtti Magyarországot tekintjük a történelmi Magyarországnak, amely magába foglalta a Magyar Szent Korona alá tartozó területeket azaz a Kárpát-medencét, amely több, mint 1000 éven át gazdasági földrajzi és kulturális egységet alkotott. A trianon utáni Magyarországot pedig többféle elnevezéssel is szokás jelölni például, kismagyarország, középmagyarország stb.. A történelmi Magyarországon csaknem 283 000 km² területén mintegy 20 000 000 lakos élt. A trianoni békediktátum nyomán az ország területe 93 000 km²-re, lakóinak száma pedig 8 000 000 főre csökkent. A Kárpát-medencében élő magyar etnikum közel egyharmada került kisebbségi sorba az átrajzolt határokból következően. A magyar nemzet elcsatolt részei azóta a kisebbségi jogaitól többé-kevésbé megfosztottan, a többségi nemzet beolvasztási kísérletei között éli életét. Ez a helyzet a térség viszálykodásainak a melegágya. A sovinszta politikai csoportosulások tevékenysége nehezíti a Kárpát-medence fejlődését, egyben pedig akarva-akaratlanul kedvez a külső hatalmi befolyások erősödésének.

ZEIDLER Sándor: Testőrségi rendfokozatok a polgári magyar állam időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 95-100.p. HU-ISSN 1216-6774.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

RAVASZ István: A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi alkalmazásának szabályozása a HORTHY-korban, császári és királyi előzményekkel. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 51-68.p. HU-ISSN 1216-6774.

BENCsik Péter: Rendőrség, politikai rendőrség Hódmezővásárhelyen 1944 után. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 15-20.p. HU-ISSN 1216-6774.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 10.sz.jegyzet.

PARÁDI Ákos: Bosznia-Hercegovina csendőrsége az Osztrák-Magyar Monarchia időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 45-50.p. HU-ISSN 1216-6774.

Mátra az Északi-középhegység egyik hegyvonulata.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

Mezőhegyes békés megyei település.

BENCsik Péter: Rendőrség, politikai rendőrség Hódmezővásárhelyen 1944 után. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 15-20.p. HU-ISSN 1216-6774.

Miskolc a trianoni békediktátummal Magyarországtól elcsatolt Borsod vármegye, Abaúj vármegye és Zemplén vármegye maradványainak egyesítésével keletkezett Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye székhelye.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

RAVASZ István: A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi alkalmazásának szabályozása a HORTHY-korban, császári és királyi előzményekkel. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 51-68.p. HU-ISSN 1216-6774.

Moszkva Oroszország fővárosa, 1917-től Szovjet-Oroszország, majd a Szovjetunió fővárosa volt fennállásáig.

SIMON F. Nándor: A Belügyminisztérium szolgálati igazolványai, 1953-1995. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 69-80.p. HU-ISSN 1216-6774.

N-Ny

Nagyvárad erdélyi város, jelenleg Románia területén.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

Nógrád vármegye a trianoni békediktátum után a Felvidék elcsatolásakor a békediktátum következtében létrejött Csehszlovákiához került Nógrád vármegye maradványaiból létrejött vármegye.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 10.sz.jegyzet.

Nyergesújfalú a trianoni békediktátummal elcsatolt Komárom, Esztergom vármegye maradványain létrejött Komárom-Esztergom vármegyei település.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774.*

O-Ö

Osztrák Császárság a HABSBERG-dinasztia Közép-Európában fekvő tartományainak összessége, a Magyar Szent Korona alá tartozó területek kivételével.

PARÁDI Ákos: Bosznia-Hercegovina csendőrsége az Osztrák-Magyar Monarchia időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 45-50.p. HU-ISSN 1216-6774.*

ZEIDLER Sándor: Testőrségi rendfokozatok a polgári magyar állam időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis), XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 95-100.p. HU-ISSN 1216-6774.*

Osztrák-Magyar Monarchia (Österreichisch-Ungarische Monarchie) Ausztria-Magyarországnak nevezték az 1848-1849-es magyar forradalmat és szabadságharcot leverő Habsburg hatalom kormányzása alatt álló területeket. A kiegyezést követően az Osztrák-Magyar Monarchia létrejötte után is használatos volt e kifejezés a köznyelvben még egy ideig. A kiegyezéssel jött létre az Osztrák-Magyar Monarchia, amely az Osztrák Császárság és a Magyar Királyság 1867 és 1918 között fennálló olyan szövetsége, amelyben a két társország bizonyos ügyeit közösen, a többit pedig önállóan intézte. A közös ügyek közé tartoztak a Pragmatica Sanctio-ból származó ügyek (külügy, hadügy és a finanszírozásukra szolgáló pénzügy), hitelügy. Ehhez az ügyrendszerhez csatlakoztak a dualisztikus ügyek azaz a vám- és kereskedelmi szövetség, valamint a nem közös de lehetőleg egyetértőleg intézendő ügyek (közvetett adózás, vasút, hajózás, posta, pénzrendszer). A dualisztikus ügyek a közös ügyektől — vagy ahogyan a magyar kiegyezési törvényben található a közös érdekű viszonyoktól — abban különböztek, hogy a közös ügyek tekintetében kizárólag közösen járhatott el a két ország, a dualisztikus ügyek körében pedig, ha nem jött létre a társországok között közös megállapodás a két ország önállóan is eljárhatott.

Az Osztrák-Magyar Monarchiának nem volt közös államfője és kormánya. Mindkét állam legfőbb közjogi méltóságát az osztrák császári és a magyar királyi tisztséget egy természetes személy I. Ferenc József töltötte be. Közös kormány ugyan nem létezett, azonban a közös ügyek intézése céljából közös minisztériumok működtek, amelyek élén közös miniszterek álltak, külügy-, hadügy- és pénzügyminiszter. E miniszterek értekezleteit — amelyben a két társország miniszterelnöke és a társországoknak a tárgyalat témában érintett miniszterei is részt vettek — hívták közös minisztertanácsnak. Amennyiben a közös minisztertanácsban az uralkodó elnökölt az üléseket koronatanácsnak nevezték. A közös minisztereket az uralkodó a két társország országgyűlésétől függetlenül nevezte ki és mentette fel. A közös miniszterek az uralkodónak tartoztak felelősséggel.

A közös költségeket a delegációk hagyták jóvá. A delegációk a két társország országgyűléseinek a bizottságai voltak, amelyeket az országgyűlések felhatalmaztak a közös költségvetés megállapítására. A közös költségvetésre a javaslatot a közös pénzügyminiszter terjesztette elő az indokláshoz pedig a közös külügy- és hadügyminiszter is csatlakozott. A hatvan tagú delegációkat egy évre választották. A magyar delegáció negyven tagját a képviselőház, húsz tagját a főrendiház küldte. A magyar delegáción belül öt horvátországi képviselőnek kellett lennie négynek a képviselőházból egynek pedig a főrendiház tagjai közül. Az osztrák delegáció negyven tagját a képviselőház, húsz tagját pedig az urak háza választotta. Csehország tíz, Gallícia hét, Morvaország négy, Alsó Ausztria három, Felső Ausztria kettő Steyer kettő, Tirol kettő a többi tartomány pedig egy-egy tagot küldött a delegációba. A delegációk évenként felváltva Bécsen és Budapesten üléseztek. Egyet nem értés esetén a delegációk tekintetében az uralkodónak nem volt döntési joga.

A közös költségek fedezésére a vámbevételek voltak hivatottak. A fennmaradó résznek a két társország közötti megoszlási arányáról pedig a két országgyűlés döntött. Ezt az arányt kvótának nevezték. A kvótát meghatározott időre állapították meg. A kvóta megállapítása érdekében a két országgyűlés bizottságot küldött ki a téma egyeztetése céljából. Abban az esetben, ha a két országgyűlés nem tudott megállapodni, az uralkodónak volt döntési joga. Mivel a Magyar Királyság gazdasága dinamikusabban fejlődött a bevételei is gyorsabban nőttek, mint az Osztrák Császárságé. Ebből fakadóan pedig a közös költségek fedezésében a magyar arány nőtt. 1873-ban a magyar arány 31.4%, 1917-ben pedig 34.4% volt.

Az Osztrák-Magyar Monarchia területe a történelmi Magyarországot és az Osztrák Császárságot foglalta magába, amely ebben az időben kiterjedt a mai Ausztrián túl a mai Cseh Köztársaságra és a mai Lengyelországra azon részére, amelynek a történelmi elnevezése Gallícia, továbbá Bukovinára valamint az Osztrák Császárság és a Magyar Királyság közös irányítása alatt álló Bosznia-Hercegovinára. Az Osztrák Császársághoz tartozott még a Dalmát tengerpart is Fiume kivételével, amely a Magyar Királyság részét alkotta.

ZEIDLER Sándor: Testőrségi rendfokozatok a polgári magyar állam időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis), XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 95-100.p. HU-ISSN 1216-6774.*

RAVASZ István: A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi alkalmazásának szabályozása a HORTHY-korban, császári és királyi előzményekkel. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 51-68.p. HU-ISSN 1216-6774.*

PARÁDI Ákos: Bosznia-Hercegovina csendőrsége az Osztrák-Magyar Monarchia időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 45-50.p. HU-ISSN 1216-6774.*

Örkény Pest vármegyei település a Duna-Tisza közén.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774.*

P

Párizs Franciaország fővárosa.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774.*

Pécs Baranya vármegye székhelye.

RAVASZ István: A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi alkalmazásának szabályozása a HORTHY-korban, császári és királyi előzményekkel. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 51-68.p. HU-ISSN 1216-6774.*

Piliscsaba pest vármegyei település.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774.*

Pozsony A trianoni békediktátum után Szlovákia fővárosa. A történelmi Magyarország Pozsony vármegyéjének székhelye. Árpád-kori település. A magyar országgyűléseket évszázadokig Pozsonyban hívták össze.

ZEIDLER Sándor: Testőrségi rendfokozatok a polgári magyar állam időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis), XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 95-100.p. HU-ISSN 1216-6774.*

R

Románia Magyarországgal határos ország. A trianoni békediktátum Romániának jutatta a történelmi Magyarország mintegy egyharmadát több millió magyar ajkú lakossal. Románia a XIX. század utolsó negyedében jött létre havasalföldi és moldáviai fejedelemségek egyesülésével, Román Királyság néven amely államforma 1945-ig működött. Az 1848-1849-es, 1919-es és 1945-ös fegyveres harcok kapcsán a magyar lakossággal szemben tömeges és brutális gyilkosságokat követtek el a román fegyveresek. Ezek az atrocitások és a román pártállam időszakában megvalósuló magyarellenos magatartás beárnyékolják a magyar-román viszonyt. A román hatóságok a magyar nemzetiség beolvasztására törekedtek. A romániai magyar nemzetiség az ország Európai Unióhoz történő csatlakozása után is küzd a nemzetiségi jogai maradéktalan elismeréséért és gyakorlati megvalósításáért.

RAVASZ István: A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi alkalmazásának szabályozása a HORTHY-korban, császári és királyi előzményekkel. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 51-68.p. HU-ISSN 1216-6774.*

S-Sz

Salgótarján Nógrád vármegyei település.

RAVASZ István: A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi alkalmazásának szabályozása a HORTHY-korban, császári és királyi előzményekkel. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 51-68.p. HU-ISSN 1216-6774.*

Siófok Balatonparti város Somogy vármegyében.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774.*

Somogy Vármegye, magyar területi közigazgatási egység, Dél-Dunántúlon.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774. 35.p. 10.sz.jegyzet.*

Szarajevó Bosznia-Hercegovina fővárosa.

PARÁDI Ákos: Bosznia-Hercegovina csendőrsége az Osztrák-Magyar Monarchia időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 45-50.p. HU-ISSN 1216-6774.*

Szeged Csongrád vármegye székhelye, Tisza parti város.

RAVASZ István: A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi alkalmazásának szabályozása a HORTHY-korban, császári és királyi előzményekkel. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 51-68.p. HU-ISSN 1216-6774.*

BENCsik Péter: Rendőrség, politikai rendőrség Hódmezővásárhelyen 1944 után. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 15-20.p. HU-ISSN 1216-6774.*

Szentes csongrád megyei település.

BENCsik Péter: Rendőrség, politikai rendőrség Hódmezővásárhelyen 1944 után. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 15-20.p. HU-ISSN 1216-6774.*

Szeretfalva Beszterce-Naszód vármegyei település jelenleg Románia területén.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774.*

Székelyudvarhely Erdélyi város, jelenleg Románia területén.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774.*

Székesfehérvár Fejér vármegye székhelye, a középkorban huzamosabb ideig az ország fővárosa.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774.*

RAVASZ István: A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi alkalmazásának szabályozása a HORTHY-korban, császári és királyi előzményekkel. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 51-68.p. HU-ISSN 1216-6774.*

Szolnok Jász-Nagykun-Szolnok vármegye székhelye.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774.*

Szombathely Vas vármegye székhelye.

RAVASZ István: A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi alkalmazásának szabályozása a HORTHY-korban, császári és királyi előzményekkel. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 51-68.p. HU-ISSN 1216-6774.*

T-Ty

Tanácsköztársaság Lásd Magyarország.

Tisza A legnagyobb Kárpát-medencében eredő folyó, Máramaros vármegyéből ered és a Szerémségnél torkollik a Dunába.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774.*

U-Ü

Újvidék A Bácska és Szerémség határán fekvő város, jelenleg Szerbia területén.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774.*

Ungvár Kárpátaljai település jelenleg Ukrajna területén.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774.*

V-W

Vác Pest vármegyei település a Duna bal partján.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774.*

Z-Zs

Zala vármegye dunántúli vármegye, székhelye Zalaegerszeg.

RAVASZ István: A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi alkalmazásának szabályozása a HORTHY-korban, császári és királyi előzményekkel. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 51-68.p. HU-ISSN 1216-6774.*

INDEX CHRONOLOGICUS

1548

1548 az ispánok és alispánok „a gonosztevőket negyedévenként nyomozzák” tartalmú 1548/L.tc. határozta meg első ízben a bűnesetek nyomozásának a kötelezettségét.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774.

1638

1638 a közönséges gonosztevők iránti nyomozás letartóztatás és eljárás előírásának a témájában hozott 1638/LX.tc. írta elő első ízben a nyomozásra vonatkozó szabályokat.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774.

1663

1663 ebben az évben rendelte el I. Lipót a bérkocsik számmal való megjelölését.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

1760

szeptember 11. A Magyar Királyi Nemesi Testőrség alapító oklevelének kelte, amely a testület tagjainak az eskü szövegét is tartalmazza.

ZEIDLER Sándor: Testőrségi rendfokozatok a polgári magyar állam időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 95-100.p. HU-ISSN 1216-6774.

1763

1763 ebben az évben hozták létre az Osztrák Császárságban az Arcciere (Íjjas) testőrséget.

ZEIDLER Sándor: Testőrségi rendfokozatok a polgári magyar állam időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 95-100.p. HU-ISSN 1216-6774.

1767

1767 ebben az évben alapították az Osztrák Császárságban a császári alabárdos testőrséget.

ZEIDLER Sándor: Testőrségi rendfokozatok a polgári magyar állam időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 95-100.p. HU-ISSN 1216-6774.

1790

1790 az 1767-ben alapított Császári Alabárdos Palotaőrséget átnevezték Darabonttestőrségnek.

ZEIDLER Sándor: Testőrségi rendfokozatok a polgári magyar állam időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 95-100.p. HU-ISSN 1216-6774.

1791

1791 a büntetőtörvényről és az új törvénykezési rendtartásról, illetve a kínvallatás tilalmáról szóló 1790/XL.tc. és 1790-91/XLII.tc.-kel kezdődött el a magyar büntetőeljárás jogalkotás.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774.

1795

1795 a büntetőeljárás szabályozására vonatkozó tervezet első ízben osztotta a büntető pert a nyomozás, a vizsgálat és bírósági szakokra.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774.

1802

1802 ebben az évben alapították a Császári Gyalogos és Lovas Testőrséget, melyet később Burggendarmerie-nek neveztek át.

ZEIDLER Sándor: Testőrségi rendfokozatok a polgári magyar állam időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 95-100.p. HU-ISSN 1216-6774.

1808

1808 a vizsgálóbíró intézménye Európában az 1808-ban kiadott napóleoni „Code d’instruction criminelle” egyik újításként került bevezetésre.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774.

1827

1827 az országgyűlés által elrendelt büntető eljárási felülvizsgálat alapján készült javaslat az elővizsgálatot (nyomozást) a rendőri közegekre bízta.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774.

1843

1843 a büntetőjogi javaslatokban ekkor részletesen rögzítésre kerültek a bűnvizsgáló bírák feladatai és eljárási cselekményeik.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774.

1848

április a látható honvédségi rangok jelölése az egyenruhán ekkor jelent meg a honvédségnél a galléron elhelyezett vékony csíkok formájában.

ZEIDLER Sándor: Testőrségi rendfokozatok a polgári magyar állam időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 95-100.p. HU-ISSN 1216-6774.

1849

1849 tavaszától 1850 januárjáig a császári hadseregben a zubbony gallérjának színes hajtókáján elhelyezett 1-3 hatágú csillaggal és paszományokkal ekkortól jelölték a rendfokozatokat. A szabadságharc leverése után ez a jelölési mód honosodott meg hazánkban.

ZEIDLER Sándor: Testőrségi rendfokozatok a polgári magyar állam időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 95-100.p. HU-ISSN 1216-6774.

november 12-én feloszlatták a Magyar Királyi Nemesi Testőrséget, mert a magyar forradalom és szabadságharc alatt tagjainak jelentős része belépett a honvédségbe.

ZEIDLER Sándor: Testőrségi rendfokozatok a polgári magyar állam időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 95-100.p. HU-ISSN 1216-6774.

1857

1857 ebben az évben jelent meg a neoabszolutizmus szárazföldi haderejének rendfokozati rendszerben a szakaszvezetői rang.

ZEIDLER Sándor: Testőrségi rendfokozatok a polgári magyar állam időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 95-100.p. HU-ISSN 1216-6774.

1861

1861-ben az uralkodó elrendelte a Magyar Királyi Testőrség újbóli felállítását.

ZEIDLER Sándor: Testőrségi rendfokozatok a polgári magyar állam időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 95-100.p. HU-ISSN 1216-6774.

1867

június 8. Ekkor került sor Ferenc József magyar királlyá koronázására.

ZEIDLER Sándor: Testőrségi rendfokozatok a polgári magyar állam időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 95-100.p. HU-ISSN 1216-6774.

1869

1869 a magyar jogalkotásban ekkor függetlenítették a bírói hatalmat a közigazgatástól és a törvényhozástól a bírói hatalom gyakorlásáról szóló 1869/IV.tc.-kel.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774.

1871

1871 ekkor hozták létre Magyarországon az ügyészséget az ügyészség szervezetéről szóló 1871/XXXIII.tc.-kel.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774.

1871 ekkor szüntették meg Magyarországon a testi fenyítést és a bilincselés büntetésként való alkalmazását a büntető törvényekre és gyakorlatra vonatkozó némely intézkedésről szóló 1871/LII.tc.-kel

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774.

1872

1872 ettől az évtől kezdve a nyomozati szakasz főszereplőjének a vizsgálóbírokat jelölték meg.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774.

1878

1878 Az Osztrák Magyar Monarchia okkupálta Bosznia Hercegovinát.

PARÁDI Ákos: Bosznia-Hercegovina csendőrsége az Osztrák-Magyar Monarchia időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 45-50.p. HU-ISSN 1216-6774.

1881

február 14-én az országos közbiztonsági szolgálat szervezéséről szóló 1881/III.tc.-kel szabályozta a magyar országgyűlés a közbiztonsági szolgálat témáját.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774.

1885

december 15. Magyarországon ekkor hozták létre az első detektívosztályt 28 fővel a Magyar Királyi Fővárosi Rendőrség kötelékében.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774.

1895

1895 Ebben az évben jelent motorkocsi Budapesten.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

1896

1896 a bűnvádi perrendtartásról szóló 1896/XXXIII.tc-vel szabályozták Magyarországon először átfogó módon törvényi szinten a büntetőeljárást.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774.

1904

1904 ebben az évben állították az alabárdos altisztekből álló Magyar Királyi Darabont Testőrséget.

ZEIDLER Sándor: Testőrségi rendfokozatok a polgári magyar állam időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 95-100.p. HU-ISSN 1216-6774.

1908

1908 Az Osztrák Magyar Monarchia annektálta Bosznia Hercegovinát.

PARÁDI Ákos: Bosznia-Hercegovina csendőrsége az Osztrák-Magyar Monarchia időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 45-50.p. HU-ISSN 1216-6774.

1909

október 11-én a Magyar Királyság képviselője egyezményt írt alá a gépjárművek közlekedési rendjére vonatkozóan.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

1910

április 29-én lépett hatályba a Magyar Királyság területén a közúti közlekedést szabályozó 57 000 / 1910. (IV. 29.) BM. rendelet, amely Magyarország területén először szabályozta a közúti közlekedést.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

1912

1912 ebben az évben nyitotta meg kapuit az első állami sofőriskola.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

június 1-vel hatályosult a minisztertanácsnak a határszéli csendőrség megerősítésére vonatkozó határozata. 1911. augusztus 3-án jóváhagyólag tárgyalta a minisztertanács az 1911. februárjában előterjesztett javaslatot a határszéli csendőrség megerősítésére. Ennek nyomán 160 órson 1038 főnyi csendőr legénység teljesített határőrizeti szolgálatot mintegy 35 főnyi tiszt vezetésével.

PARÁDI Ákos: Bosznia-Hercegovina csendőrsége az Osztrák-Magyar Monarchia időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 45-50.p. HU-ISSN 1216-6774.

december 28-án hatályba lépett az uralkodói szentesítés által a Magyar Királyi Képviselőházi Őrség létesítéséről szóló törvény, amely alapján a 1912/XLVII.tc.-vel december 31-én felállították a Magyar Királyi Képviselőházi Őrséget.

ZEIDLER Sándor: Testőrségi rendfokozatok a polgári magyar állam időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 95-100.p. HU-ISSN 1216-6774.

1913

1857 ebben az évben jelent meg az Osztrák-Magyar Monarchia haderejének rendfokozati rendszerben a törzsaltiszti rang.

ZEIDLER Sándor: Testőrségi rendfokozatok a polgári magyar állam időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 95-100.p. HU-ISSN 1216-6774.

1918

november 20-án IV. Károly testőrségeinek tagjait felmentette esküjük alól.

ZEIDLER Sándor: Testőrségi rendfokozatok a polgári magyar állam időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 95-100.p. HU-ISSN 1216-6774.

1920

március 1-én nagybányai HORTHY Miklós altengernagy kormányzóvá választása.

ZEIDLER Sándor: Testőrségi rendfokozatok a polgári magyar állam időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 95-100.p. HU-ISSN 1216-6774.

augusztus 10-én a Magyar Királyi Nemesi Testőrség és a Magyar Királyi Darabont Testőrség utódként megkezdte működését a Magyar Királyi Testőrség.

ZEIDLER Sándor: Testőrségi rendfokozatok a polgári magyar állam időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 95-100.p. HU-ISSN 1216-6774.

1926

1926 ebben az évben Párizsban a Magyar Királyság részvételével nemzetközi közlekedésrendészeti egyezmény megkötésére került sor, melyet Magyarországon 1929-ben iktattak törvénybe. A törvény 1930-ban kiadott végrehajtási utasítása váltotta fel az 1910. évi első magyar közúti közlekedési szabályrendeletet.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

1929

1929 ebben az évben hozták létre a Magyar Királyi Csendőrségben a közlekedési csendőrséget, akiknek jogosítvánnyal való ellátását (motorkerékpár, személygépkocsi, tehergépkocsi) a Magyar Királyi Honvédségnél szervezett tanfolyam keretében valósították meg.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

1933

október 10-től a Magyar Királyságban bejegyzett gépjárművek csak akkor vehették részt a közúti forgalomban, ha a gépjárművek országos újbóli nyilvántartásba vételi eljárásán átestek, amelynek a keretében új típusú rendszám táblát kaptak.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

1940

május 10-én nevezték ki a hadi üzemekké minősített gazdasági egységekhez — a honvédelemről szóló 1939/II.tc-ben foglaltak alapján — a hadiüzemi megbízottakat (katonai parancsnokokat).

RAVASZ István: A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi alkalmazásának szabályozása a HORTHY-korban, császári és királyi előzményekkel. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 51-68.p. HU-ISSN 1216-6774.

augusztus 9-én ekkor terjesztette ki a magyar állam a rögtönítélő bíraskodást (statáriumot) a honvédelem érdekeit sértő cselekményekre az állami rend megóvása végett szükséges büntetőjogi intézkedésekről szóló 1938/XVI.tc-ben foglaltak alapján.

RAVASZ István: A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi alkalmazásának szabályozása a HORTHY-korban, császári és királyi előzményekkel. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 51-68.p. HU-ISSN 1216-6774.

1941

július 6. e nappal kezdődően tértek át a baloldaltól a jobboldali közlekedésre a Magyar Királyság vidéki területein.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

szeptember 9. e nappal kezdődően tértek át a baloldaltól a jobboldali közlekedésre a Budapest területén.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

1944

október 9-én hozták létre a hódmezővásárhelyi kommunista párt helyi szervezetét — a Vörös Hadsereggel visszatérő WEINBERGER (VAS) Zoltán vezetésével — amelyből kialakult a kommunista befolyás alatt álló hódmezővásárhelyi városi rendőrség.

BENCSIK Péter: Rendőrség, politikai rendőrség Hódmezővásárhelyen 1944 után. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 15-20.p. HU-ISSN 1216-6774.

október 15-én nyilas hatalomátvételt követően a Magyar Királyi Testőrség feladatkörét 9. Hunyady János Gyalogezred II. zászlóaljának gyalogszázada vette át MÉSZÁROS István alezredes vezetésével.

ZEIDLER Sándor: Testőrségi rendfokozatok a polgári magyar állam időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 95-100.p. HU-ISSN 1216-6774.

1946

1946 a vádtanács megszüntetéséről, a sajtóeljárás gyorsításáról és az államfogház büntetés megszüntetéséről szóló 1946/XIV.tc-vel szűnt meg Magyarországon a vádtanács.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774.

1953

1953 június Az állambiztonsági szervezeteket a belügyminisztériumba integrálták, a belügyminisztérium közigazgatási feladatait pedig a minisztertanács vette át a Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetőségének ülésén hozott határozat nyomán és egyben a minisztertanács hatályon kívül helyezte az Államvédelmi Hatóság létesítéséről szóló 1949. évi minisztertanácsi rendeletet.

SIMON F. Nándor: A Belügyminisztérium szolgálati igazolványai, 1953-1995. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 69-80.p. HU-ISSN 1216-6774.

1955

december 8-án a Magyar Dolgozók Pártjának politikai bizottsága határozatot hozott arról, hogy a belügyminisztérium szervezetében hozzanak létre államvédelmi főcsoportfőnökséget.

SIMON F. Nándor: A Belügyminisztérium szolgálati igazolványai, 1953-1995. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 69-80.p. HU-ISSN 1216-6774.

INDEX ORGANICUS

A-Á

Államvédelmi Hatóság (ÁVH) 1946 októberében a BRFK Politikai Rendészeti Osztályából önállósították a Magyar Államrendőrség Államvédelmi Osztályát (ÁVO), amelyet 1948 szeptember 10-től a belügyminiszter felügyelete alá helyezték Belügyminisztérium Államvédelmi Hatóság (ÁVH) néven, s vált önálló hatósággá (átvéve a határ-, folyam- és légi közlekedési rendészeti hatósági feladatokat és a KEOKH-ot), 1949. december 31-től függetlenítették a Belügyminisztériumtól miután a honvédelmi minisztérium Katonapolitikai Főcsoportfőnökségének a teendőit is átvette. Ilyen formában 1953-ig működött, amikor a Belügyminisztérium alá visszarendelték, majd 1957-ben felszámolták, a rendvédelmi szervezetét pedig a Belügyminisztérium alá szervezték.

SIMON F. Nándor: A Belügyminisztérium szolgálati igazolványai, 1953-1995. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 69-80.p. HU-ISSN 1216-6774.

BENCsik Péter: Rendőrség, politikai rendőrség Hódmezővásárhelyen 1944 után. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 15-20.p. HU-ISSN 1216-6774.

B

Belügyminisztérium az első független magyar kormány óta — a GYURCSÁNY, majd BAJNAI kormány kivételével — folyamatosan létező tárca, amely a közigazgatásért, a rendvédelemért és minden olyan ügyért volt felelős, amely nem tartozott más tárca kompetenciájába. A GYURCSÁNY és a BAJNAI kormány időszakában a belügyminisztériumból a rendvédelem irányítására hivatott szervezeti egységeket az igazságügyi tárcához telepítették és az igazságügyi minisztériumot átkeresztelték igazságügyi- és rendészeti minisztériummá. Az első független felelős magyar kormány belügyminisztere SZEMERE Bertalan volt, aki e tisztséget 1848. IV. 7.-étől 1848. IX. 12.-éig töltötte be. Az 1848-1849-es forradalom és szabadságharc belügyminisztériuma a Helytartónácsi Hivatalból, — amelynek hatáskörébe a városrendészet az egészségügy az oktatás az alapítványok az árvák ügyeivel való foglalkozás stb. tartozott — valamint a országgyűlési ügyekkel foglalkozó Magyar Udvari Kancelláriából fejlődött ki. A belügyi tárca a mindenkori magyar kormányok egyik legfontosabb tárcaja volt. A belügyminisztérium épületegyüttese a dualizmus és a két világháború közötti időszakban — a honvédelmi és a pénzügyi tárca épületeivel megegyezően — a Budai Várban álltak. A második világháború után azonban — amikor a Budai Vár megszünt Magyarország hatalmi centrumaként működni — mindhárom tárcát a főváros belvárosában helyezték el. A belügyminisztérium a József Attila utca és a Roosevelt-tér által határolt háztömb épületeit kapta meg, amely épületegyüttes egyik épülete korábban bankszékházként működött. A belügyminisztérium szervezete dinamikusan fejlődött. Az ügyek csoportja szerinti szervezeti egységekből állt. A polgári magyar állam első belügyminisztériumának 1848-1849-ben elviekben 4 gyakorlatilag 3 osztálya volt. Az úgynevezett országlásztati osztály az országgyűléshez és az országgyűlési választásokhoz kapcsolódó teendőket volt hivatott ellátni. A közigazgatási osztály a közigazgatási egységek, alapítványok, örökösödési ügyek, névváltoztatások a ki-, és bevándorlók ügyeit intézte. A rendőri osztály a közcsend és a belbéke fenntartására volt hivatott. Eredetileg nemzetőrségi osztályt is terveztek, azonban az országgyűlés a testületet a miniszterelnök közvetlen felügyelete alá rendelte, a miniszterelnök pedig a testület irányítására Országos Nemzetőrségi Haditanácsot hozott létre, amely önálló országos szervezet volt és 6 osztállyal működött. A szervezeti egységeket permanens módon módosították. A minisztérium élén a belügyminiszternek közvetlenül alárendelt szervezeti egység állt, amelyet különböző korokban különböző módon hívtak (elnökség, kabinet, titkárság stb.) A pártállam kialakítása kapcsán a belügyminisztérium közigazgatás irányítási teendőit áttelepítették a minisztertanácshoz, és a belügyi tárcába koncentrálták a rendvédelmi és állambiztonsági feladatokat. A rendszerváltás után helyreállt a tárca eredeti hatásköre.

SIMON F. Nándor: A Belügyminisztérium szolgálati igazolványai, 1953-1995. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 69-80.p. HU-ISSN 1216-6774.

RAVASZ István: A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi alkalmazásának szabályozása a HORTHY-korban, császári és királyi előzményekkel. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 51-68.p. HU-ISSN 1216-6774.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774.

Belügyminisztérium okmányzakértői Iroda 1973-ban hozták létre a biztonsági okmányokkal kapcsolatos teendők végzése céljából. A biztonsági okmányt kibocsátó állami szerv az új okmányforma rendszeresítését köteles volt bejelenteni az okmányzakértői irodának. Ezeket az okmányokat kizárólag csak a belügyminisztérium, illetve a honvédelmi minisztérium által kijelölt vállalatok gyárthatták. A biztonsági okmányok körébe tartoztak az útlevelek, határátlépési engedélyek, személyi okmányok, különleges fontosságú igazolványok, megbízólevelek stb. Az okmányokról a kibocsátó szervezeteknek illetve a gyártó vállalatoknak pontos nyilvántartást kellett vezetni, továbbá a gyártás technológiai leírásait és a gyártott okmányok szállítással kapcsolatos ügyiratait szigorúan titkos minősítéssel voltak kötelesek kezelni.

SIMON F. Nándor: A Belügyminisztérium szolgálati igazolványai, 1953-1995. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 69-80.p. HU-ISSN 1216-6774.

Bosnyák csendőrség Mivel az Osztrák-Magyar Monarchia két társország — az Osztrák Császárság és a Magyar Királyság — szövetsége volt, ezért mindkét tagállamban külön-külön működött nemzeti csendőrség. Az osztrák csendőrség a neoabszolútizmus kori császári csendőrség utódja volt. A Magyar Királyságban azonban a kiegyezéssel a neoabszolútizmus rendfenntartó szervezeteit — köztük a csendőrséget is — felszámolták. Csupán két csendőri ezred maradt meg a közös hadsereg kötelékében az erdélyi és a horvátországi csendőri ezred, amelyeket azonban a magyar kormány 1876-ban átvett. E két ezred az 1881-ben felállított Magyar Királyi Csendőrség részévé vált. Bosznia-Hercegovina okkupálását, majd annektálását követően úgy vált az Osztrák-Magyar Monarchia részévé, hogy egyik társország területéhez sem csatolták, hanem a két társország közösen gyakorolt felette felügyeletet, melyet a közös pénzügyminiszter által valósítottak meg. Bosznia-Hercegovina közjogi helyzetéből fakadóan tehát a bosnyák csendőrség nem tartozott, nem is tartozhatott az Osztrák-Magyar Monarchia társországainak egyik csendőrségéhez sem. A bosnyák csendőrség önálló, független rendvédelmi testület volt, amely Bosznia-Hercegovina hatóságainak irányítása alatt állt.

PARÁDI Ákos: Bosznia-Hercegovina csendőrsége az Osztrák-Magyar Monarchia időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 45-50.p. HU-ISSN 1216-6774.

Burgendarmerie Lásd Császári Gyalogos Testőrség és Császári Lovas Testőrség.

Büntetés-végrehajtás Az igazságügyi tárcának alárendelt, a büntetés-végrehajtási intézmények őrzését és az ott raboskodók felügyeletét hivatott ellátni.

SIMON F. Nándor: A Belügyminisztérium szolgálati igazolványai, 1953-1995. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 69-80.p. HU-ISSN 1216-6774.*

C-Cs

Császári Alabárdos Altiszti Palotaőrségnek Lásd Császári Darabont Testőrség.

Császári Darabont Testőrség Az osztrák császári méltóságához kapcsolódó testőrszervezet, amely a többi testőrszervezethez hasonlóan a főudvarmester felügyelete alatt állt. Működésének költségeit az uralkodói költségvetésből fedezték. Az 1767-ben alapított Császári Alabárdos Altiszti Palotaőrségnek Darabont Testőrséggé való átnevezésével jött létre a szervezet.

ZEIDLER Sándor: Testőrségi rendfokozatok a polgári magyar állam időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis), XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 95-100.p. HU-ISSN 1216-6774.*

Császári Gyalogos Testőrség és Császári Lovas Testőrség az osztrák császári méltóságához kapcsolódó testőrszervezet, amely a többi testőrszervezethez hasonlóan a főudvarmester felügyelete alatt állt. Működésének költségeit az uralkodói költségvetésből fedezték. 1802-ben hozták létre, majd a két szervezetet összevonást követően Burgendarmerie-nek nevezték.

ZEIDLER Sándor: Testőrségi rendfokozatok a polgári magyar állam időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis), XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 95-100.p. HU-ISSN 1216-6774.*

E-É

Európai Unió (EU) Az Európai kontinensen fekvő országok egy részének a szövetsége, amely arra irányul, hogy ügyeik egy részét közösen intézzék, illetve gazdasági közösséget hozzanak létre.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774.*

EUROPOL Az EUROPOL-t (European Police Office) Európai Rendőrségi Hivatal 1995-ben állították fel. Az EUROPOL lényegében egy központi adatgyűjtő, tároló és elemző szervezet, feladata az információcsere előmozdítása, az információk gyűjtése, elemzése, megőrzése és eljuttatása az illetékes szervezetekhez, a tagállamok rendvédelmi szervezetei nyomozati tevékenységének támogatása. A szervezet tényleges működését a hágai központja felállítását követően, 1999. VII.1-én kezdte meg.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774.*

F

Független Kisgazda Párt (FKGP) A pártot 1908-ban alapította NAGYATÁDI SZABÓ István. Az FKGP a két világháború között bejutott az országgyűlésbe. 1922-ben egyesült a Keresztény Nemzeti Egyesülés Pártjával, Keresztény-Keresztény Földműves-, Kisgazda- és Polgári Párt néven. Ez lett Magyarország legerősebb pártja. 1930. október 12.-én megalakult a Független Kisgazda-, Földműves és Polgári Párt, amely decemberben egyesült az Agrár Párttal, így jött létre a Független Kisgazda Földműves Polgári és Agrár Párt. Az 1945-ös választásokat a Független Kisgazda Párt nyerte meg elsősorban többséggel, a szavazatok 57,02 százalékával. 1946. március 12.-én a Kisgazda Pártnak MKP nyomásra ki kellett zárnia 20 képviselőjét a pártból, akik SÜLYÖK Dezső vezetésével Magyar Szabadság Párt néven új pártot alapítottak. 1947. február 25.-én államellenes összeesküvés vádjával a magyarországi szovjet szervezetek letartóztatták a mentelmi jogának figyelmen kívül hagyásával és a Gulágra hurcolták KOVÁCS Bélát az FKGP főtitkárát. Ezt követően PFEIFFER Zoltán 50 képviselő-társával kényszerült kilépni a pártból. Egy csoportjuk megalakította a Magyar Függetlenségi Pártot. Május 30.-án a Svájcban tartózkodó kisgazda miniszterelnököt NAGY Ferencet RÁKOSI Mátyás fenyegetéssel lemondatta. Júniusban VARGA Béla a Nemzetgyűlés kisgazdapárti elnöke is nyugatra távozott. 1947. augusztus 31.-ére előrehozott választásokat írtak ki, amelyen a baloldali blokk a kék cédulás csalásával és a választási bíróságra gyakorolt nyomásyakkorlással ért el kedvező eredményeket. Ezt követően a kisgazda TILDY Zoltán államfőt 1948. júniusában lemondatták. Sikerült elérni, hogy 1948. júniusától DOBI István került a kisgazda párt elnöki tisztségébe, aki erősen kommunista barát volt. Az 1949-es választásokon a kisgazda párt a politikai manipulációk következtében kisebbségbe került. A pártállam időszakában a kisgazdapárt nem működött. 1988. november 18.-án újjáalakult a Független Kisgazda Földműves és Polgári Párt. Az 1990-e választásokon bejutott az országgyűlésbe és a Magyar Demokrata Fórummal, valamint a Kereszténydemokrata Néppárttal koalíciós kormányt alakított. A Független Kisgazda Párt kapta a honvédelmi tárcát. A párt országgyűlési frakciójának a vezetője pedig TORGYÁN József lett. A párt utoljára 1998-ban került be a parlamentbe. Ekkor kormánykoalíciót alakított ki az MDF-el és a FIDESZ-szel. A Független Kisgazda Párt 4 tárcát kapott, majd fokozatos erodálás nyomán a párt részeire bomlott. 1902-ben a kisgazda párt már nem jutott be a parlamentbe.

BENCsik Péter: Rendőrség, politikai rendőrség Hódmezővásárhelyen 1944 után. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 15-20.p. HU-ISSN 1216-6774.*

H

Határőrség A Magyar Királyi Vámőrség jogutódaként működött. 1938-ban — a Bled-i egyezmény nyomán a fegyverkezési korlátok oldódásával — a Magyar Királyi Honvédségbe integrálták határavadász csapatnemként. Elődszervezetével megegyezően kettős feladata volt. Nyílt teendőit az országhatár őrzése alkotta, rejtett teendőit pedig az államhatár biztosítása képezte egy esetleges fegyveres konfliktus esetén a magyar fő erők megérkezéséig. A testület nyílt feladatát 5 734 fővel látta el. A legénységi állomány sorozott (kényszertoborzott) katonákból állt. A testület nyílt szervezete négy lépcsős volt. Az államhatár mentén 155 őr működött, amelyeket 70 határügyi tiszt irányított. A határügyi tisztek felett 24 osztály állt, az osztályokat pedig az országos parancsnokság felügyelte. A testület nyílt szervezetében szolgálatot teljesítőket csupán kézi lőfegyverekkel

látták el az objektumvédelmi sorozatlövő löfegyverek kivételével. A testület nyílt szervezetében szolgálatot teljesítő személyi állomány számára rendszeresített fegyverzet típusa megegyezett a Magyar Királyi Honvédségben rendszeresített fegyverzet típusával. A testületen belüli függelmi viszonyok katonaiak voltak, a személyi állomány katonai rangot viselt. A magyar haderő jelentős részét (a gyalog ezredek egyharmadát) a testületben rejtették el határbiztosítási teendők ellátása céljából. 1945 után a honvéd határvédelem csapatonemből hozták létre a Honvéd Határőrséget, amely továbbra is a honvédség hadrendjébe tartozott. A Honvéd Határőrség irányítását a „ki-kit győz le” időszakban a magyar baloldal magához ragadta és az ország legerősebb katonai erejévé fejlesztette. A Honvéd Határőrség szervezete határvédelem őrsőkből századokból, illetve zászlóaljakból állt. A testület vezetését a Határőrség Országos Parancsnoksága látta el. 1949-ben a testületet az Államvédelmi Hatóság kötelékébe integrálták. A köznyelv őket nevezte „zöld ávos”-nak. Az 1956-os forradalom és szabadságharc után a Határőrség — önálló fegyveres szervezatként — BM Határőrség elnevezéssel a belügyi tárca alárendeltségében maradt 2007-ig. 2007-ben a testületet a rendőrségbe integrálták.

SIMON F. Nándor: A Belügyminisztérium szolgálatai igazolványai, 1953-1995. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 69-80.p. HU-ISSN 1216-6774.*

RAVASZ István: A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi alkalmazásának szabályozása a HORTHY-korban, császári és királyi előzményekkel. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 51-68.p. HU-ISSN 1216-6774.*

Határszéli csendőrség A határszéli csendőrség a Magyar Királyi Csendőrség szolgálatai ágaként működött. A Magyar Királyság útlevélköteles határszakaszain a zöldhatár őrizetét és a kishatárforgalom ellenőrzését valósította meg a társ határőrizeti szervekkel együttműködve. A miniszterelnök és a belügyminiszter, a honvédelmi, a kereskedelemügyi, a pénzügyi az igazságügyi és a földművelésügyi miniszterrel 1891. VII. 1.-én közösen kiadott határőrizeti utasításban hozta létre a határszéli csendőrség új szolgálatai ágát és szabta meg főbb feladatait.

PARÁDI Ákos: Bosznia-Hercegovina csendőrsége az Osztrák-Magyar Monarchia időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 45-50.p. HU-ISSN 1216-6774.*

Honvédelmi Minisztérium A polgári magyar állam első honvédelmi minisztere MÉSZÁROS Lázár volt, aki e tisztséget 1848. IV. 7.-étől 1849. IV. 15.-éig töltötte be. Az 1848-1849-es forradalom és szabadságharc idején létrejött első független magyar kormány óta létező tárca, amely a haza védelméért felelős minisztériumként a haderőt irányítja. 1918. X. 31-től, a Károlyi-kormány létrejöttétől a tárca elnevezése Hadügyminisztérium, majd 1920. III. 15-től visszaállították a tárca elnevezését Honvédelmi minisztériumra. A katonai állományú személyek a pártállam létrejöttéig függetlenül attól, hogy hol teljesítettek szolgálatot — a testőrségek, a koronaőrség és a képviselőházi őrség kivételével — a honvédelmi tárcához tartoztak. Ebből fakadóan a magyar rendvédelmi testületek közül a Magyar Királyi Csendőrség személyi állományának tagjai személyükben a honvédelmi tárcához tartoztak. Ügyeik intézése céljából a honvédelmi minisztériumban külön osztály működött. A honvédelmi tárca hagyományosan a Budai Várba települt. A pártállam idejében azonban a Margit híd pesti hídfőjénél létesített új épületegyüttesbe költözött, ahol azóta is működik.

SIMON F. Nándor: A Belügyminisztérium szolgálatai igazolványai, 1953-1995. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 69-80.p. HU-ISSN 1216-6774.*

RAVASZ István: A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi alkalmazásának szabályozása a HORTHY-korban, császári és királyi előzményekkel. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 51-68.p. HU-ISSN 1216-6774.*

K

Karhatalom az 1956-os forradalom és szabadságharc leverése nyomán a pártállam által létrehozott önálló fegyveres erő, amely 1972-ig működött. Katonai szervezeti alakulatokból állt. A nagyobb városokban önálló zászlóaljakat, Budapesten ezredet, néhány településen pedig önálló századot állomásoztattak. A tisztek és a tiszthelyettesek kivételével — akik hivatásos állományhoz tartoztak — a személyi állományt sorozták. A teljes személyi állomány katonai rendfokozatot viselt, a testület belső függelmi viszonyai katonaiak voltak. Közvetlenül a Magyar Szocialista Munkás Párt központi vezetése alá tartozott, amely az irányítást az adminisztratív osztályon keresztül gyakorolta. A karhatalom feladatát zavargások, lázongások felszámolása, elemi csapás esetén annak elhárításában való részvétel alkotta. A karhatalom rendőri jogosultságokkal nem rendelkezett. A rend fenntartása érdekében a nagy létszámú erőkoncentrációt igénylő feladatokban alkalmazták. A puha diktatúra konszolidációja nyomán a testületet 1972-re felszámolták. Utódszervezete a Forradalmi Rendőr Ezred, melyet később Készenléti Rendőri Ezred elnevezésre változtattak, ezen alakulat a magyar rendőrség kötelékében a karhatalmi feladatok ellátásának a teljesítésére hivatott.

Ebből a pártállami helyzetből a fakadt rendszerváltás utáni magyar állam rendvédelmi terminológiájában a csapaterős rendvédelmi tevékenység kifejezés, mivel a pártállam időszakában az önálló karhatalmi fegyveres erőt többnyire erre a célra használták. A karhatalom önálló fegyveres szervezatkénti létrehozására és működtetésére a szovjet minta nyomán került sor, mivel a karhatalom elődszervezetének az úgynevezett „kék ÁVÓ” tekinthető, amely lényegében a karhatalommal harmonizáló feladatrendszerrel rendelkezett az Államvédelmi Hatóság szervezetén belül.

A második világháborút megelőzően azonban a karhatalom nem szervezetet, hanem tevékenységet jelentett. E tevékenységhez tartozónak tekintettek minden rendvédelmi feladatot, amelynek a teljesítéséhez fizikai kényszerítés, kényszerítő eszközök, esetleg fegyver használata is szükséges volt, vagy szükségessé válhatott. Ebből fakadóan karhatalmi feladatok ellátására általában a rendvédelmi testületek, illetve nagyobb létszám koncentráció esetében a haderő csapatai voltak hivatottak. A második világháborút megelőzően azonban a karhatalmi tevékenység alatt nem csupán a csapatkötelékben végrehajtott tevékenységet értették. Ide tartozónak tartottak minden feladatot a létszámtól függetlenül — például a fogolykísérést is, amelyhez általában egy vagy két főt vettek csupán igénybe — amelynek a végrehajtása során fizikai kényszerítő erő, illetve kényszerítő eszköz, vagy fegyverhasználat alkalmazására is sor kerülhetett.

A második világháború végéig nagyobb létszámot igénylő karhatalmi feladatok ellátására — a jelenlegi terminológia szerint csapaterős tevékenység végzésére — általában a haderő alakulatait kérték fel. A felkérés lehetőségeit és a teljesítés módját — az ország törvényeivel összhangban — jogszabályokban rögzítették. A karhatalmi feladatokra igénybe vehető katonai alakulatok személyi állományát pedig kiképezték a várható karhatalmi teendők szakszerű ellátására is. A második

világháború időszakában a Magyar Királyi Csendőrség kötelékében — a várható partizán-tevékenység kezelhetősége céljából, valamint a háborús tapasztalatok alapján a csapaterős karhatalmi feladatok ellátása érdekében — csendőr zászlóaljakat hoztak létre, amelyek legénységi állománya sorozott volt. Felszerelésük alapvetően megegyezett a honvéd lövész zászlóaljakéval. A csendőrség feloszlata nyomán feladatkörét a Magyar Államrendőrség vette át, így — többek között — a csapaterős karhatalmi tevékenységet is e testületnek kellett megvalósítania. A karhatalmi alakulatokat 1950. január 1.-ével az újonnan létesített ÁVH-ba integrálták.

SIMON F. Nándor: A Belügyminisztérium szolgálati igazolványai, 1953-1995. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 69-80.p. HU-ISSN 1216-6774.*

Kommunista Ifjúsági Szövetsége (KISz), a Dolgozó Ifjúság Szövetségének utódjaként jött létre, az MSzMP ifjúsági szervezete volt 1957 és 1989 között.

SIMON F. Nándor: A Belügyminisztérium szolgálati igazolványai, 1953-1995. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 69-80.p. HU-ISSN 1216-6774.*

Kormányőrség Az Államvédelmi Hatóság felállításával annak részeként jött létre a Párt- és Kormányőrség, amely az ÁVH megszüntetését követően önálló szervezetként működött, a rendszerváltás után Köztársasági Őrezred néven beolvasztották a magyar rendőrségbe, majd a 2010-es kormányváltás után a szervezetet megszüntették, feladatait a rendvédelmi testületek között szétosztották.

SIMON F. Nándor: A Belügyminisztérium szolgálati igazolványai, 1953-1995. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 69-80.p. HU-ISSN 1216-6774.*

Közös hadsereg az 1867/XII.tc. a kiegyezési törvényben foglalt hadügyi közösségből fakadt, így a dualizmushoz tapadó katonai szervezet volt. Az uralkodót illette meg a véderő „vezérlete” (pld.: a hadüzenet is), „vezénylete” (a haderőt az uralkodó bármikor bárhová irányíthatta), és „belsőszervezete”, (kinevezések, struktúra megállapítás, szolgálati nyelv meghatározása, fegyelmelés stb.).

A közös hadseregben ezen jogok gyakorlásához nem volt szükséges a két társország hadügyminisztereinek az ellenjegyzése, ellentétben a honvédség és a népfelkelés alakulataival, ahol az uralkodói intenciók a magyar, illetve az osztrák honvédelmi miniszter ellenjegyzésével hatályosulhattak. A véderő számára azonban — a széles uralkodói jogkör ellensúlyozásaként — az újonc ajánlást, a szolgálati idő meghatározását, az elhelyezést és az élelmezést a két társország országgyűlése biztosította. A védelmi rendszer nem tartozott a delegációk hatáskörébe, azok közvetlenül az országgyűlések jogkörébe tartoztak. Az uralkodó ugyan szuverén módon rendelkezett a hadsereg felett, azonban katonáért és pénzért az országgyűléshez kellett fordulnia. Az Osztrák-Magyar Monarchia védereje — benne a közös hadsereg — a két társország országgyűlései és az uralkodói akarat egyeztetésével volt alkalmazható.

Az Osztrák-Magyar Monarchia védereje több részből állt. Két fő alkotóeleme volt, a haditengerészet és a szárazföldi haderő. A szárazföldi haderő részei voltak a közös hadsereg — melyre vonatkozóan 1889. évi utasítás vezette be a Császári és Királyi Hadsereg elnevezést —, valamint a Magyar Királyságban honvédség és a népfelkelés továbbá a Osztrák Császárságban Landwehr és a Landstrum. A közös hadsereg a szárazföldi haderő túlnyomó részét — 7/8-ad részét — alkotta. Nehézfegyverzettel és magasabb parancsnokságokkal (hadtest- és hadsereg parancsnokságokkal) is rendelkezett. A Landwehr és a Landstrum, illetve a honvéd és népfelkelő alakulatok ezredeit dandárparancsnokságok, a dandárokat pedig hadosztályparancsnokságok irányították ugyanúgy mint a közös hadseregben. A Landwehr és a Landstrum, valamint a honvéd és népfelkelő dandárparancsnokságok azonban már a közös hadsereg hadtestparancsnokságai alá tartoztak. Így módon biztosítva volt az Osztrák-Magyar Monarchia haderejének hadműveleti egysége.

A Landwehr-ben és a Landstrum-ban a német, a honvédségnél és a népfelkelésnél pedig a magyar volt a szolgálati nyelv. Ezzel szemben a közös hadseregben az ezrednyelv azzal a nyelvvél egyezett meg, amelyet a katonák származási helyén beszélt a lakosság. Ezt a nyelvet az ezredhez helyezett tiszteknek is el kellett sajátítaniuk. A közös hadseregben az ezrednél magasabb parancsnokságok, valamint az egységes hadtest- és hadsereg parancsnokságok nyelve a német volt.

A közös hadsereg személyi állományának sorozás útján történő utánpótlását a katonai kerületek biztosították. Az Osztrák Császárság területén 61, a Magyar Királyság területén 47, Bosznia-Hercegovinában pedig 4 katonai kerület működött. Az ezredkehez ugyanazon kerületektől sorozták a személyi állományt. A közös hadsereg katonai kerületeinek mintájára — de attól függetlenül — az Osztrák Császárságban a Landwehr és a Landstrum, a Magyar Királyságban pedig a honvédség és a népfelkelés önálló katonai kiegészítő kerületekkel rendelkezett.

Az ezredke belső szervezeti felépítése (zászlóalj, század, szakasz, raj) a haderő mindhárom részénél — közös hadsereg, Landwehr és Landstrum, honvédség és népfelkelés — azonos volt. A közös hadseregbe 33 gyalogos- és 8 lovas hadosztály, a Landwehrben 8 gyalogos hadosztály, a honvédségbe pedig 8 gyalogos és két lovas hadosztály tartozott. Az Osztrák-Magyar Monarchia teljes hadereje 16 hadtestből állt, amelyeket 6 hadseregbe csoportosítottak. A teljes haderő békelétszáma 450 000 fő, hadilétszáma pedig 1 500 000 fő volt. Az Osztrák-Magyar Monarchia haderejében a szabályzatok a fegyverzet és a rendfokozati rendszer egységes volt az egyenruhák azonban eltérőek voltak.

RAVASZ István: A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi alkalmazásának szabályozása a HORTHY-korban, császári és királyi előzményekkel. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 51-68.p. HU-ISSN 1216-6774.*

PARÁDI Ákos: Bosznia-Hercegovina csendőrsége az Osztrák-Magyar Monarchia időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 45-50.p. HU-ISSN 1216-6774.*

L-Ly

Landstrum az Osztrák-Magyar Monarchia Osztrák Császárságában a véderő tartalékként működő népfelkelés.

PARÁDI Ákos: Bosznia-Hercegovina csendőrsége az Osztrák-Magyar Monarchia időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 45-50.p. HU-ISSN 1216-6774.*

Landwehr a véderő azon része, amely az Osztrák-Magyar Monarchia Osztrák Császárságában állomásozó és az osztrák kormánynak is alárendelt könnyű fegyverzetű egységekből állt, valamint a sorozott személyi állománya az Osztrák-Császárság örökös tartományainak lakosai közül került ki.

PARÁDI Ákos: Bosznia-Hercegovina csendőrsége az Osztrák-Magyar Monarchia időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 45-50.p. HU-ISSN 1216-6774.*

Légtalomban a második világháború alatti magyarországi bombázások hatásának mérséklésére hozták létre a honvédelmi tárca alárendeltségében. A szervezet a második világháború után a pártállam kialakulásának folyamatában a belügyi tárcához került, céljává egyre inkább a lakosság és a magyar gazdaság harmadik világháborúra való felkészítése vált. A hetvenes években visszakerült a honvédelmi tárcához a 2041/1974.MT.hat. rögzítette, hogy a honvédelmi miniszter egyben a polgári védelem országos parancsnoka is. A polgári védelmet az 1996. évi XXXVII. törvény a polgári védelemről határozta meg, mely szerint a polgári védelem a honvédelem rendszerében megvalósuló szervezet, feladat- és intézkedési rendszer, amelynek célja a fegyveres összeütközés, a katasztrófa és más veszélyhelyzet esetén a lakosság életének megóvása, az életben maradás feltételeinek biztosítása, valamint az állampolgárok felkészítése azok hatásainak leküzdése és a túlélés feltételeinek megteremtése érdekében.

SIMON F. Nándor: A Belügyminisztérium szolgálati igazolványai, 1953-1995. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 69-80.p. HU-ISSN 1216-6774.*

Ludovika Akadémia a dualizmus és a két világháború közötti időszakban a Magyar Királyság katonatisztejének képzését megvalósító felsőoktatási intézmény.

PARÁDI Ákos: Bosznia-Hercegovina csendőrsége az Osztrák-Magyar Monarchia időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 45-50.p. HU-ISSN 1216-6774.*

M

Magyar Államvasutak (MÁV) a magyar állam tulajdonában álló vasútvonal és vasúti járműpark, valamint karbantartó részlegekből és az ezekhez tartozó objektumokból, továbbá a vasúti közlekedést elősegítő szervezetekből állt. A Magyar Államvasutakat BAROSS Gábor államminiszter emelte világszínvonalra.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774.*

Magyar Dolgozók Pártja (MDP) Lásd Magyar Kommunista Párt.

Magyar Élet Pártja 1939. III. 7-én alakult párt. 1945. II. 26-án kormánypárt. Az úgynevezett „Ideiglenes Nemzeti Kormány” 1947. II. 26-án több más párttal együtt feloszlatta a Magyar Élet Pártját, a párt legmagasabb közjogi tisztséget betöltő tagját BÁRDOSSY László volt miniszterelnököt koncepció perben halálra ítélték.

BENCSIK Péter: Rendőrség, politikai rendőrség Hódmezővásárhelyen 1944 után. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 15-20.p. HU-ISSN 1216-6774.*

Magyar Függetlenségi Párt a Független Kisgazdapártból kilépett politikusok egy csoportja PFEIFFER Zoltán vezetésével alapította a pártot az 1947. évi választások előtt, majd a választások eredményeként a párt képviselői országgyűlési mandátumokhoz jutottak. A párt vezetője PFEIFFER Zoltán élesen bírálta a „kék cédulás” választásokon a kommunisták által kivitelezett választási csalássorozatot, melynek következtében eljárást indítottak ellene és külföldre menekült a pártot pedig feloszlatták.

BENCSIK Péter: Rendőrség, politikai rendőrség Hódmezővásárhelyen 1944 után. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 15-20.p. HU-ISSN 1216-6774.*

Magyar Királyi Automobil Club a magyar autósok 1900. XI. 30-án alakult érdekvédelmi szervezete, melynek vezetőségében a II. világháború előtt a magyar társadalom híres közéleti személyiségei kaptak helyet.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774.*

Magyar Királyi Állami Rendőrséget (1919-1931) az 5 047/1919.ME.r. hozta létre 1919.X.1.-én. Az egységes magyar államrendőrség létrehozásának azonban már voltak dualizmuskori előzményei is. A trianoni békediktátum utáni magyar rendőrséget a Magyar Királyság állami- (fővárosi rendőrség és határrendőrség) és a városi rendőrségeinek az összevonásával hozták létre, a belügyi tárca közvetlen irányítása alá helyezve. Hatósági területe a városokra és a határállomásokra terjedt ki. Feladatát működési területén a közbiztonság védelme alkotta bünyügyi, közrendvédelmi és igazgatásrendészeti teendők ellátása által. A trianoni békediktátum utáni Magyar Királyságban a Magyar Királyi Állami Rendőrség létszáma (12 000 fő) megegyezett az első világháború előtti városi rendőrségek létszámával (12 000 fő). A testületet 1931-ben — szervezeti módosításokkal egybekötve — átkeresztelték Magyar Királyi Rendőrségre. A Magyar Királyi Rendőrség 1945-ig működött, amikor helyébe a Magyar Államrendőrséget hozták létre, a Magyar Királyi Rendőrségben működő határszéli rendőri kirendeltségek helyett pedig határrendőrséget állítottak fel, amely 1945 és 1949 között működött. A Magyar Államrendőrségre ruházták a feloszlott Magyar Királyi Csendőrség hatáskörét és működési területét 1945-ben, ezzel a magyar rendvédelmi testületek között monopolhelyzetbe került. A Magyar Államrendőrséget később egyszerűen rendőrségnek nevezték. 1949-ben pedig a belügyi tárca irányítása alatt álló Magyar Határrendőrséget — a Honvéd Határrendőrséghez hasonlóan — az Államvédelmi Hatóság kötelékébe integrálták. Ezzel Magyarországon egyetlen rendőri szervezet működött a rendőrség.

RAVASZ István: A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi alkalmazásának szabályozása a HORTHY-korban, császári és királyi előzményekkel. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 51-68.p. HU-ISSN 1216-6774.*

Magyar Királyi Belügyminisztérium Lásd Belügyminisztérium.

Magyar Királyi Csendőrség (1881-1945) katonailag szervezett közbiztonsági őrtestület, melynek belső függelmi viszonyai katonaiak voltak, a személyi állomány katonai rendfokozatot viselt. A testületet az 1876-ban a közös hadseregtől a Magyar Királyi Honvédséghez áthelyezett erdélyi csendőr kerületből fejlesztették ki. Mivel a csendőrök személyükben katonának minősültek, így a honvédelmi tárca felügyelete alatt álltak. A szervezet azonban — mint rendvédelmi testület — a belügyi tárca kompetenciájába tartozott. A testület hatásköre, a városok kivételével, az ország egész területére kiterjedt. Kiváló hatásfokkal ténykedett. Működési területén olyan kitűnő közbiztonsági állapotot hozott létre, majd tartott fenn, amelyet a megszüntetése óta még nem sikerült elérni. Diszlokációját a decentralizáltság, metodikáját a megelőzés jellemezte. Személyi állományának mintegy 90 %-a közterületi szolgálatot látott el valamilyen formában. A testület jogosultságai és kötelezettségei nem voltak kiterjedtebbek a társ rendvédelmi testületeknél. A személyi állományának ellátmánya — néhány jelentéktelen specifikumtól eltekintve — megegyezett a közigazgatás, illetve a társ rendvédelmi testületek munkatársainak ellátmányával. Az 1945. és 1949. között zajló „ki-kit győz le” politikai csatározások részeként szüntették meg a testületet. Ebből fakadóan a szervezet társadalmi megítélése a harmadik évezred elején is differenciált. A testületnek önálló hatósági jogköre nem volt. A testületet két ízben hozták létre illetve szüntették meg. Felállításának mindkét esetben rendvédelmi szakmai okai, megszüntetésének pedig deklaráltnak politikai okai voltak.

ZEIDLER Sándor: Testőrségi rendfokozatok a polgári magyar állam időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 95-100.p. HU-ISSN 1216-6774.

VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774.

RAVASZ István: A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi alkalmazásának szabályozása a HORTHY-korban, császári és királyi előzményekkel. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 51-68.p. HU-ISSN 1216-6774.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774.

PARÁDI Ákos: Bosznia-Hercegovina csendőrsége az Osztrák-Magyar Monarchia időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 45-50.p. HU-ISSN 1216-6774.

Magyar Királyi Darabont Testőrség (1904-1919) *Ferenc József* testőrségei közül a legkésőbb, 1904-ben jött létre. Feladatát a Budai Vár Királyi Palotájának őrzése és díszelgési teendők ellátása alkotta. A darabont testőrség személyi állománya legénységi tagjainak utánpótlása a haderő sorozott állományából került ki tovább szolgálói forma alkalmazásával. Laktanyájuk a vár alatt az Attila utcában állt. Ez a laktanya vált az 1920-ban létesített Magyar Királyi Testőrség laktanyájává. A testület 1920-ig működött, részt vett gróf KÁROLYI Mihály és HORTHY Miklós őrzésében is, majd a nemesi testőrség maradványaival az 1920-ban újonnan létrehozott Magyar Királyi Testőrségbe integrálták a két korábbi testőrség maradványait. A testület létszáma 49 fő katonai rangot (tisztek és altisztek) viselő és 15 fő kiegészítő feladatot ellátó személyből állt. A testőrség első kapitánya báró FEJÉRVÁRY Géza tábornagy volt. A testület tiszt karával szembeni elvárások és a nyugdíjazási rendszer azonos volt a Magyar Királyi Nemesi Testőrségével.

ZEIDLER Sándor: Testőrségi rendfokozatok a polgári magyar állam időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 95-100.p. HU-ISSN 1216-6774.

Magyar Királyi Folyamőrség (1921-1939) A folyamőrség előtörténete az Árpád-házi királyok naszádosainak szervezetéig nyúlik vissza. A török hódoltság időszakában a Habsburg-hatalom a naszádosokat a sajkásokkal váltotta fel. A török kiűzése után pedig — a katonai határőrvidék részeként — létrehozták a Titeli Sajakas Kerületet, amely 1848-igműködött. 1850. november 30.-án létrehozták a Császári Királyi Flottilla Hadtestet, amely 1866-ig működött, majd 1871-ben felállították a Császári Királyi Haditengerészetből kiküldönített budapesti tengerészeti különítményt, amelynek a hatásköre kiterjedt a Magyar Szent Korona alá tartozó hajózható folyó és állóvizekre. A budapesti különítmény által irányított flottilla maradványaiból hozták létre a Magyar Királyi Folyamőrséget. A folyamőrség létrehozását 1921. év január 3.-ai minisztertanácsi ülésen döntötték el. A testület felállításának az időpontját 1921. március elsejével határozták meg. A folyamőrség létrehozásáról az 1922/XIV.tc. rendelkezett, melynek a végrehajtását a 122 295/1922.BM. rendeletben foglaltak biztosították. A folyamőrség vízi rendészeti teendők végzésére létrehozott önálló rendvédelmi testületként a belügyi tárca folyamrendészeti osztályának a felügyelete alatt állt. Rejtett feladatát a trianoni békediktátum által felszámolt dunai flottilla maradványainak működtetése alkotta. Nyílt szervezetének létszáma 2 420 főt tett ki, amelyben a fegyveres szolgálatot ellátók létszáma az 1 620 főt nem haladhatta meg. A folyamőrség személyi állománya katonai rendfokozatot viselt, a belső függelmi viszonyok katonaiak voltak. A legénységi állományt kényszertoborzás (sorozás) útján biztosították. A testület számára önálló egyenruhát rendszeresítettek. A testület személyi állománya tagjai számára a Magyar Királyi Honvédségnél is használatos fegyverzetet rendszeresítették. A folyamőrség élén a révfőkapitányság állt. A révfőkapitányság 13 révkapitányságot irányított. A révkapitányságok alárendeltségében pedig 9 révkirendeltség működött. Szükség esetén — a kapitányságok alárendeltségében — révorségeket is létre lehetett hozni ideiglenes jelleggel. A folyamőrség rejtett részét 1939-ben beolvasztották a Magyar Királyi Honvédségbe honvéd folyamerők néven. A testület nyílt részét a hatáskörrel együtt — a területi illetékesség figyelembe vételével — átadták a Magyar Királyi Csendőrségnek, illetve a Magyar Királyi Rendőrségnek.

RAVASZ István: A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi alkalmazásának szabályozása a HORTHY-korban, császári és királyi előzményekkel. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 51-68.p. HU-ISSN 1216-6774.

Magyar Királyi Határőrség Lásd Határőrség.

Magyar Királyi Honvédség (1848-1849 és 1867-1945) a véderő azon része, amely 1867 és 1918 között az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királyságában állomásozó és a magyar kormánynak is alárendelt könnyűfegyverzetű egységekből állt, valamint a sorozott személyi állománya a magyar Szent Korona alá tartozó területen élő lakosság közül került ki. A Magyar Királyi Honvédség magasabb egység parancsnokságokkal nem rendelkezett, a közös hadsereg magasabb egység parancs-

nokságainak az alárendeltségébe tartozott. A Magyar Királyi Honvédségben a vezényleti nyelv a magyar volt. Az egyenruha nemzeti díszítő elemeket hordozott. A Magyar Királyi Honvédségben az uralkodói elhatározások a honvédelmi miniszter ellenjegyzésével hatályosulhattak. Az Osztrák-Magyar Monarchia felbomlása nyomán a Magyar Királyi Honvédség a trianon utáni Magyar Királyság haderejévé vált, azonban a magyar haderőt 1919. VI. 9-től HORTHY Miklós altengernagy hadügyminiszter felhívása nyomán Magyar Nemzeti Hadsereg névvel illették, amelyet 1920. IV. 1-től Magyar Királyi Nemzeti Hadseregre változtattak, majd 1922-ben visszatértek a Magyar Királyi Honvédség elnevezésre. A két világháború közötti Magyar Királyság hadereje már rendelkezett magasabb egységparancsnokságokkal és a fegyverkezési egyenjogúságot kimondó 1938. évi bled-i egyezmény nyomán lehetőség nyílt a magyar véderőnek a kor színvonalán álló technikai eszközökkel való ellátására is. A honvéd illetve honvédség kifejezés az 1848-1849-es szabadságharc időszakából ered. A Magyar Királyi Honvédség a polgári magyar állam véderő szervezete volt. Magyarország szovjet megszállását követően kiépülő pártállamban a magyar haderő elnevezését Magyar Néphadseregre változtatták, amely elnevezés a rendszerváltozás után a magyar hagyományokra visszanyúlva Magyar Honvédségre változott.

ZEIDLER Sándor: Testőrségi rendfokozatok a polgári magyar állam időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 95-100.p. HU-ISSN 1216-6774.

RAVASZ István: A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi alkalmazásának szabályozása a HORTHY-korban, császári és királyi előzményekkel. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 51-68.p. HU-ISSN 1216-6774.

PARÁDI Ákos: Bosznia-Hercegovina csendőrsége az Osztrák-Magyar Monarchia időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 45-50.p. HU-ISSN 1216-6774.

Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium Lásd Honvédelmi Minisztérium.

Magyar Királyi Kereskedelemügyi minisztérium Felügyelte a két világháború között a magyar légiforgalom ellenőrzésére és irányítására hivatott Magyar Királyi Légügyi Hivatalt.

RAVASZ István: A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi alkalmazásának szabályozása a HORTHY-korban, császári és királyi előzményekkel. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 51-68.p. HU-ISSN 1216-6774.

Magyar Királyi Képviselőházi Őrség (1912-1945) A testületet 1912-ben állították fel (1912/LXVII.tc. a képviselőházi őrség felállításáról). Feladatát az országház őrzése és védelme mellett a képviselőház tagjai és a hallgatóság körében a rend fenntartása, valamint protokolláris, diszolgői tevékenység ellátása alkotta. Az országgyűlés elnökének az alárendeltségében állt. A testületet a végrehajtó hatalom szervezetétől elkülönítették, annak nem volt alárendelve. 1945-ben Nemzetgyűlési Őrségként működött tovább.

ZEIDLER Sándor: Testőrségi rendfokozatok a polgári magyar állam időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 95-100.p. HU-ISSN 1216-6774.

Magyar Királyi Koronaőrség 1790-ben hozták létre. A Budai Királyi Palotában a Magyar Szent Korona és a koronázási jelvények számára állandó őrzési helyet alakítottak ki, amelyet a Magyar Királyi Koronaőrség őrzött. A testületet 1849-ben — a Magyar Királyi Nemesi Testőrséghez hasonlóan — feloszlatták, mivel személyi állományának jelentős része az 1848-1849-es magyar forradalom és szabadságharc időszakában belépett a honvédségbe. A koronaőrséget ismét 1861-ben az uralkodó utasítására állították fel. A testület 1945-ig működött. A koronaőrség létszáma az évszázadok során többször változott. Az 1872-ben érvénybe lépett szabályozás szerint a Magyar Királyi Koronaőrség létszáma 50 fő volt: parancsnok és helyettese, számvevő vagy kezelőtiszt, a szolgálat szervezést és ellenőrzést végző szakaszvezetők vagy tizedesek 3-5 fő, 40 fő koronaőr, és 2 fő dobos vagy kürtös. Ezen felül a testület tiszt-, illetve házi szolgálattal is rendelkezett. Az utolsó szabályozás az őrszolgálatot adók létszámát 23 főre csökkentette. (1928/XXV.tc. a Szent Korona és a hozzá tartozó drágaságok gondviseléséről.)

ZEIDLER Sándor: Testőrségi rendfokozatok a polgári magyar állam időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 95-100.p. HU-ISSN 1216-6774.

Magyar Királyi Nemesi Testőrség. A testületet Magyar Nemesi Testőrség néven 1760-ban Mária Terézia alapította. A testület székhelye Bécsben volt. A testőrpalotát a pártállam időszakában ideológiai megfontolásból fakadóan eladták, a befolyt összeget pedig az osztrák kommunista mozgalom támogatására fordították. Ferenc József a testületet — az 1848-1849-es forradalom és szabadságharcban betöltött szerepe miatt — ugyan feloszlatta, azonban a kiegészítés nyomán újra létrehozta Magyar Királyi Nemesi Testőrség névvel, bár a koronázási ünnepségen még huszárok helyettesítették a testőröket. Mivel Ferenc József egyszemélyben töltötte be az Osztrák Császárság és a Magyar Királyság legfőbb közjogi méltóságait mindkét állam testőrségei óvták személyét és közvetlen környezetét. Egyedül a Magyar Királyi Nemesi Testőrség tagjai voltak azonban jogosultak arra, hogy a védelmét mindenütt ellássák. A Magyar Királyság területén az uralkodót ugyanis csak magyar testőrség védelmezhetette. A Magyar Királyi Darabont Testőrség azonban csupán a királyi szálláshelyek őrzésére volt hivatott. Az uralkodó magyarországi utazásai során a védelemért a Magyar Királyi Nemesi Testőrség volt felelős. A testület kapitánya — hasonlóan a többi testőrség kapitányához — a főudvarmesternek volt alárendelve, illetve a szolgálatos szárnysegéd is adhatott utasítást valamennyi testőrség számára. A testőrök által viselt rangok — amelyek katonai rangok voltak — három rendfokozattal magasabb rendfokozatnak feleltek meg a haderőben. A testőrök ugyan katonák voltak, de sem ők sem a testület nem tartozott a véderő kötelékébe. A testőrségek kiadásait az udvari költségvetésből fedezték. A testőrségek témája nem tartozott a közös ügyek közé. Az udvartartás költségeit a magyar állam mindig az osztrák állam által biztosítottal megegyező összegben állapította meg. A testőröket ugyan a haderő szervezeteinek önként jelentkező tagjai közül választották ki, meglehetősen magas követelményeket támasztva, azonban azoknak akik a testőrségekhez kerültek a haderővel a jogviszonyuk megszűnt. Ők két nyugdíjra váltak jogosulttá. Az egyik nyugdíjat a véderőben eltöltött szolgálatuk, a másik nyugdíjat pedig a testőrségnél eltöltött szolgálatuk alapján kapták. A testőrök azonban visszakerülhettek a haderőhöz, például ha hadi szolgálatra kérték magukat. A katonai és a testőri szolgálati idő azonban nem volt összevonható. A testőrök pedig kiemelt juttatásokban részesültek. A Magyar Királyi Nemesi Testőrségnek megalakulásakor 47 fő tiszti rendfokozatú és 45 fő

kisegítő feladatot ellátó (orvos, portás, szolga, lóápoló stb.) tagja volt. A parancsnoki kar élén a testőrkapitány állt. Az első parancsnok gróf HALLER Ferenc tábornok volt (1867-1875). A monarchia felbomlásával a testület működése megszűnt. Útőrszervezte a HORTHY Miklós kormányzó által felállított Magyar Testőrség volt.

ZEIDLER Sándor: Testőrségi rendfokozatok a polgári magyar állam időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 95-100.p. HU-ISSN 1216-6774.

Magyar Királyi Nemzeti Hadsereg Lásd Magyar Királyi Honvédség.

Magyar Királyi Pénzügyőrség (1867-1945-) a pénzügyminiszter felügyelete és irányítása alatt tevékenykedő testület, amely feladatait fegyveresen látta el azzal a céllal, hogy az ország pénzügyi és gazdasági rendjét védelmezze, a legfontosabb feladatai közé tartozott a csempészet és a pénzügyi törvények és szabályok áthágásának megakadályozása. Működési területe lefedte az ország teljes területét. Legkisebb szervezeti egysége a pénzügyőr szakasz volt. Több szakaszt irányított egy pénzügyőr biztosi kerület. Egy vármegyében pedig több pénzügyőr biztosi kerület működött. A pénzügyőrséget vármegyénként a pénzügyi tárca komplex középszintű irányító szervei, a pénzügyigazgatóságok irányították. E mellett a testület vezetése céljából a pénzügyi tárcan belül is működött egy pénzügyőrségi osztály. A Pénzügyminisztérium alá tartozó Magyar Királyi Pénzügyőrség 1945-től Magyar Pénzügyőrség néven működött, feladata a pénzügyőri és vámőri hatósági feladatok ellátása volt, e szervből 1953-ban kivált a vámügyeket ellátó Vámőrség, majd ismét összevonva 1963-ban felállították a Pénzügyőrség- és Vámőrséget, 1966-tól Vám- és Pénzügyőrség néven működött 2010-ig, amikor a Vám- és Pénzügyőrséget egyesítették az Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatallal. Az új szervezet elnevezése Nemzeti Adó- és Vámhivatal.

RAVASZ István: A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi alkalmazásának szabályozása a HORTHY-korban, császári és királyi előzményekkel. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 51-68.p. HU-ISSN 1216-6774.

Magyar Királyi Pénzügyminisztérium Az első független felelős magyar kormány rendelkezett pénzügyminisztériummal, melyet a kiegyezés nyomán ismét felállítottak, azóta lényegében megszakítás nélkül működött 2010-ig. Az első magyar pénzügyminiszter KOSSUTH Lajos volt, aki e tisztséget 1848. IV. 7.-étől 1848. IX. 12.-éig töltötte be.

RAVASZ István: A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi alkalmazásának szabályozása a HORTHY-korban, császári és királyi előzményekkel. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 51-68.p. HU-ISSN 1216-6774.

Magyar Királyi Rendőrség 1932-1945-ig működött. A Magyar Királyi Állami Rendőrség elnevezését — szervezetmódosításokkal egybekötve — a 6500/1931.ME.r-el Magyar Királyi Rendőrségre változtatták. 1931-ben megszüntették a 7 kerületi főkapitányságot, amelyek alárendeltségébe a városi kapitányságok tartoztak. A kerületi főkapitányságok helyett a budapesti- és a vidéki-főkapitányságot hozták létre. A Budapesti Rendőr-főkapitányság alárendeltségébe az akkor még kis Budapest kerületi rendőrségei és az agglomerációba tartozó frekventált települések rendőrségei tartoztak. A vidéki főkapitányság alá pedig a városi rendőrségek (1942-ben 89) és a határszéli rendőr kirendeltségek (1942-ben 13), valamint a kárpátaljai működési területtel rendelkező Határvidéki Rendőrség (1942-ben hét kirendeltséggel), továbbá az 1939-ben létrehozott révkapitányságok (1942-ben 7 révkapitányság) tartoztak. A korábbi vidéki főkapitányságokkal megegyező működési területű és székhelyű körzeti szemlélő központokat alakítottak ki 1931-ben az új vidéki főkapitányság alárendeltségében. A Magyar Királyi Rendőrség mindkét főkapitánysága a belügyi tárca közvetlen felügyelete és irányítása alatt állt. Ekkor szüntették meg az országos főkapitányságot is, amely az országos főkapitány frankhamisításban játszott szerepéből fakadóan sohasem került kiépítésre.

RAVASZ István: A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi alkalmazásának szabályozása a HORTHY-korban, császári és királyi előzményekkel. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 51-68.p. HU-ISSN 1216-6774.

A Magyar Királyi Testőrség 1920. VIII. 10. – 1944. X. 15. -ig működött. A Magyar Királyi Nemesi Testőrség és a Magyar Királyi Darabont Testőrség maradványából hozták létre. Feladatát a kormányzó és közvetlen környezetének védelme alkotta. HORTHY Miklós elfogásakor — aki a testőrségét az ellenállás beszüntetésére utasította — kezdetben a felbőszült németek a testőrök likvidálását fontolgatták. Később azonban a Szent László Hadosztályba helyezték a testőrök egy részét. A Magyar Királyi Testőrség gyalogos és lovas részből állt. A gyalogos rész alabárdos és székely (Észak-Erdély visszacsatolása után) szakaszból, valamint puskás századból állt. A testőrség lovas része lovastestőr-szakaszból és a testőrséghez csatolt spanyol lovas iskolából állt. A második világháború során a testőrséget megerősítették egy testőr lövész zászlóaljjal is, amely egy puskás és egy nehézfegyveres századból állt. Megerősítésként pedig három Nimród harcjárművet is kapott a zászlóalj. A testület teljes létszáma — a segédzeméllyel együtt — 450 főt tett ki. A testőrség legénysége sorozott állományból állt. A tiszti karral szemben támasztott kvalifikációk és a tiszti karba való bekerülés feltételei alapvetően megegyeztek a dualizmuskori elődszervezeteknél alkalmazottakkal.

ZEIDLER Sándor: Testőrségi rendfokozatok a polgári magyar állam időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 95-100.p. HU-ISSN 1216-6774.

RAVASZ István: A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi alkalmazásának szabályozása a HORTHY-korban, császári és királyi előzményekkel. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 51-68.p. HU-ISSN 1216-6774.

Magyar Királyi Vámőrség (1921 VIII.25. – 1932. X.1.) a testület a trianoni békediktátum után a magyar határok őrzésére és védelmére létrehozott fegyveres szervezetként működött. A Magyar Királyi Vámőrség alap szervezeti egységei az őrsök voltak. Az őrsöket a szakaszparancsnokságok, a szakaszparancsnokságokat pedig a kerületparancsnokságok irányították, a szervezet élén a Magyar Királyi Vámőrség Felügyelősége állt. A Magyar Királyi Vámőrség szervezetében 7 kerületparancsnokság, 52 szakaszparancsnokság és 101 őrsparancsnokság működött. A Magyar Királyi Vámőrség feladatát 4 041 főnyi személyi állománnyal látta el. A testület legénységi állományát úgynevezett kényszertoborzás (sorozás) útján biztosították. A Magyar Királyi Vámőrség — a határok védelme céljából — a testületi létszám feletti katona erőt 1928-ig —

a Szövetségekkel Ellenőrző Bizottság magyarországi jelenléte miatt — nem lehetett elrejtteni. Később azonban a Magyar Királyi Vámőrség, majd a jogutódja a Magyar Királyi Határőrség rejtésében állomásozott az államhatár mentén a magyar ezredek egyharmada 1938-ig a Bled-i egyezmény megszületéséig. A testület belső függelmi viszonyai katonaiak voltak, a személyi állomány katonai rendfokozatot viselt. A testület nyílt szervezetében szolgálatot teljesítőket csupán kézi lőfegyverekkel látták el az objektumvédelmi sorozatlövő lőfegyverek kivételével. A testület nyílt szervezetében szolgálatot teljesítő személyi állománya számára rendszeresített fegyverzet típusa megegyezett a Magyar Királyi Honvédségben rendszeresített fegyverzet típusával.

RAVASZ István: A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi alkalmazásának szabályozása a HORTHY-korban, császári és királyi előzményekkel. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 51-68.p. HU-ISSN 1216-6774.*

Magyar Kommunista Párt (MKP) 1918 őszén megalakult baloldali marxista-leninista párt, amely 1919 és 1944-1945 között illegálisan tevékenykedett, 1948-1949-től azonban „egyeduralkodóként” irányította az országot. 1918-1919 Kommunisták Magyarországi Pártja, 1919 Magyarországi Szocialista Párt, 1919-1943 Kommunisták Magyarországi Pártja, 1943-1944 Békepárt, 1944-1945 Kommunisták Magyarországi Pártja, Magyar Kommunista Párt, 1945-1948 Magyar Kommunista Párt, 1948-1956 Magyar Dolgozók Pártja, a magyar pártállam pártja. A Magyar Kommunista Párt (MKP) és a Magyar Szociáldemokrata Párt (MSZDP) egyesülésével jött létre az 1945 és 1949 közötti — úgynevezett ki-kit győz le időszak — politikai eseményeinek következményeként 1948. VI. 12.-én. A KMP a „szalámi taktika” néven elhíresült politikájával fokozatosan számolta fel ellenfeleit, a folyamat végén pedig már a szövetségeseit is. A politikai csatározásokban gyengébbnek bizonyult MSZDP maradványait olvasztotta magába az MKP az új párt az MDP létrehozásával. 1956-1989 Magyar Szocialista Munkáspárt néven működött.

SIMON F. Nándor: A Belügyminisztérium szolgálati igazolványai, 1953-1995. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 69-80.p. HU-ISSN 1216-6774.*

BENCsik Péter: Rendőrség, politikai rendőrség Hódmezővásárhelyen 1944 után. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 15-20.p. HU-ISSN 1216-6774.*

Magyar Nemzeti Hadsereg Lásd Magyar Királyi Honvédség.

Magyar Szabadság Párt a Független Kisgazdapártból kizárt SÜLYOK Dezső alapította a pártot 19 társával 1946. III. 16-án. Az 1947-es választások előtti törvénymódosítások következtében a párt vezető személyiségei elől gyakorlatilag elzárták a választáson való megméretetés lehetőségét, így a Magyar Szabadság Párt 1947. VII. 21-én feloszlatta magát.

BENCsik Péter: Rendőrség, politikai rendőrség Hódmezővásárhelyen 1944 után. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 15-20.p. HU-ISSN 1216-6774.*

Magyar Teherfuvarozók Országos Szövetkezete a magyar teherfuvarozóknak 1933-ban alakult és 1951-ig működő érdekvédelmi szervezet.

VEDŐ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség közlekedési szolgálati ágának kialakulása és fejlődése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 81-94.p. HU-ISSN 1216-6774.*

Minisztertanács (MT), a magyar kormány megnevezése 1949-től 1990-ig, a minisztertanács elnöke látta el a miniszterelnöki feladatokat.

RAVASZ István: A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi alkalmazásának szabályozása a HORTHY-korban, császári és királyi előzményekkel. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 51-68.p. HU-ISSN 1216-6774.*

N-Ny

Nemzeti Adó- és Vámhivatal a Vám- és Pénzügyőrség és az Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatal egyesítésével 2010-ben létrejött szervezet.

ERNYES Mihály: Nyomozás, vizsgálat, vizsgálóbíró. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 21-44.p. HU-ISSN 1216-6774.*

Nemzeti Parasztpárt 1939-ben alapították az úgynevezett „népi írók” és paraszt származású politikusok. 1949-ben a párt tevékenységét ugyan beszüntette de hivatalosan nem szűnt meg, budapesti irodáját is fenntartotta. Az 1956-os forradalom és szabadságharc alatt Petőfi Párt néven újjáalakult, majd a forradalom és szabadságharc leverése után a pártot felszámolták. A párt az 1990-es választásokon Magyar Néppárt-Nemzeti Parasztpárt néven megmérette magát de nem került be a parlamentbe, majd 1998-ban széthullott.

BENCsik Péter: Rendőrség, politikai rendőrség Hódmezővásárhelyen 1944 után. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 15-20.p. HU-ISSN 1216-6774.*

Népfelkelés az Osztrák-Magyar Monarchia véderejének magyarországi kiegészítő fegyveres ereje. Feladata volt a közös hadsereg és a Magyar Királyi Honvédség támogatása.

PARÁDI Ákos: Bosznia-Hercegovina csendőrsége az Osztrák-Magyar Monarchia időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 45-50.p. HU-ISSN 1216-6774.*

S-Sz

Szociáldemokrata Párt (SZDP) A dualizmus időszakában létrehozott párt, amelynek ideológiai alapját a szociáldemokrácia képezte. A szociáldemokrácia eszmevilága német minta alapján osztrák közvetítéssel érkezett Magyarországra. A magyarországi kapitalista viszonyok megerősödésével, a munkásosztály kialakulása nyomán jött létre. Az első világháború végéig parlamenten kívüli pártként működött. A két világháború között parlamenti párttá vált. A Tanácsköztársaságban betöltött szerepe miatt azonban csak az úgynevezett BETHLEN-PEYER paktum nyomán válhatott parlamenti párttá, a polgári

demokrácia részévé. A második világháború után a Kommunisták Magyarországi Pártjával lépett szövetségre, amelynek a vége az lett, hogy — a „szalámi taktika” keretében — a Szociáldemokrata Pártot felszámolták, maradványait pedig egyesítették az újonnan létrehozott Magyar Dolgozók Pártjával.

BENCSIK Péter: Rendőrség, politikai rendőrség Hódmezővásárhelyen 1944 után. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 15-20.p. HU-ISSN 1216-6774.*

RAVASZ István: A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi alkalmazásának szabályozása a HORTHY-korban, császári és királyi előzményekkel. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 51-68.p. HU-ISSN 1216-6774.*

Szovjetunió Vörös Hadserege A Szovjetunió haderejét Vörös Hadsereg elnevezéssel hozták létre 1918-ban, majd 1946. február 25.-étől a haderő elnevezése Szovjet Hadsereg a Szovjetunió felbomlásáig. A hadsereg felállítását 1917. november 7.-én határozta el a Szovjetek 2. Összoroszországi Kongresszusa. A Népbiztosok Tanácsa 1918. január 28.-án hozott határozatot a Vörös Hadsereg alapítása tárgyában. 1918. február 22.-én Vlagyimir Iljics LENIN kiáltványban fordult Oroszország proletárjaihoz, amelyben fegyverbe szólította őket az oroszországi új rend védelmére. A kiáltvány nyomán létrejött mozgósítás napját, február 23.-át tekintették a Vörös Hadsereg születésnapjának. A Vörös Hadsereg politikai vezetését a Szovjetunió Kommunista Pártjának Központi Bizottsága látta el. A Szovjetunió hadserege szárazföldi, légi és haditengerészeti haderőből állt. Kezdetben a Vörös hadseregben társparancsnoki rendszert alkalmaztak azonban 1942. október 9.-én bevezették az egyszemélyi parancsnoki rendszert, a komisszárok a parancsnok politikai helyettesévé váltak.

BENCSIK Péter: Rendőrség, politikai rendőrség Hódmezővásárhelyen 1944 után. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 15-20.p. HU-ISSN 1216-6774.*

T-Ty

Tűzoltóság a belügyminiszter felügyelete mellett működő tűzvédelmi szervezet a károkat okozó tüzek megelőzésére és oltására.

SIMON F. Nándor: A Belügyminisztérium szolgálati igazolványai, 1953-1995. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXV.évf. (2015) 47-48-49-50.sz. 69-80.p. HU-ISSN 1216-6774.*

V

Vörös Hadsereg Lásd Szovjetunió Vörös Hadserege

**A „Rendvédelem-történeti Füzetek” (Acta Historiae Praesidii Ordinis)
HU ISSN 1216-6774 tudományos periodika szerkesztőségének
kéziratokkal szemben támasztott igénye**

1. Olyan kéziratokat fogadunk el, ami megfelel az „első közlés” kívánalmainak.
2. A tudományos művekkel szembeni igénytámasztásnak megfelelő alkotásokat közlünk. Hivatkozási jegyzetek nélküli kéziratot és hiányos, illetve pontatlan hivatkozásokat általában nem közlünk!
3. Végleges szövegű kéziraatra tartunk igényt, mert a leadott kéziratban szerzői korrekcióra már nem nyílik lehetőség. Konferencia-előadásokat, azok kivonatait stb. nem közölünk. A konferencia-előadás előzménnyel rendelkező tanulmányokat ugyanazon feltételekkel közöljük, mint az ilyen előzményekkel nem rendelkező alkotásokat. A szerkesztőség által a kiadói tervbe felvett teljes tanulmányokat (szöveg, jegyzetek, mellékletek, stb.) független lektor — szükség esetén lektorok — véleményezik. A lektori észrevételek elfogadásával, a szerző és a lektor közötti megállapodás alapján kerül sor az alkotások publikálására.
4. A kéziratokhoz 600 és 1000 karakter közötti terjedelmű rezümét is kérünk.
5. A szerkesztőség fenntartja magának a jogot arra, hogy a szövegben stiláris változtatásokat eszközöljön, illetve a hivatkozási jegyzeteket kiegészítse, továbbá véleményének helyt adjon az írásban, a szerkesztőség feltüntetésével. A szerkesztőség hozzá érkezett kéziratokat és tartozékait nem őrzi meg, és nem küldi vissza, de az elfogadásról, illetve elutasításukról értesíti a szerzőket. A közlésre elfogadott kéziratok szerzőinek a szerkesztőség tiszteletpéldányt küld.
6. Periodikánkban az évszázadokat – az idézetek, címek kivételével – római számmal jelöljük.
7. A szövegben előforduló neveket mindig teljességre törekvően kell feltüntetni akár személy, intézmény, vagy földrajzi névről van szó. Személyneveknél a vezetéknev és keresztnév mellett a kérdéses időpontban érvényes nemesi rangot, rendfokozatot, illetve beosztást is fel kell tüntetni együttesen a szerzett címeikkel pld. doktorátus stb. A helységneveknél mindig a magyar nevet kell feltüntetni. Ha más neve is van, és azt a közlendő érthetősége megkívánja, akkor az idegen nyelvű nevet zárójelben kell a magyar név mögött feltüntetni. Intézmények esetében a teljes hivatalos nevet kell használni, mögötte zárójelben a rövidített nevet.
8. A publikálásra küldött anyagokkal szembeni technikai elvárások.

Margó: 2 cm, a kötésnél 3 cm.

Bekezdések csak a bekezdés formátumban beállított bekezdést fogadunk el: - nagy bekezdés 0,65 cm;

- kis bekezdés 0,32 cm;
- címek után tompa bekezdések;
- felsorolások kisbekezdésként, egységesen gondolatjellel;
- bekezdések között sor nem maradi ki.

Betűk: - Times New Roman;

- méret 11-es, jegyzetekben, továbbá a recenziónál 9-es.

Címek: - tanulmánycímek sorközépen, alattuk is felettük is sor marad ki, tanulmánycímekbe a szerzők neve is beleértendő;

- fejezetcímek balra zárva, számozás esetén szám a cím előtt, csak felettük marad ki sor alattuk nem;
- címek vastagítva, mellékcímek döntve is;

Hivatkozások: - végjegyzetként a tanulmányok szöveges részét követően;

- szövegben felsőindexben vastagítva;
- végjegyzetben felsorolásként;
- a tudományos közlés igényeinek megfelelően.

Személynevek: családi név kapitálchen-ben.

Jogsabályok: - törvény = évszám / a törvény római száma tc. rövidítéssel és a cím;

- rendelet = rendeletszám / évszám majd zárójelben a megjelenés dátuma a hónap jelölése római számmal a napja pedig arab számmal, a kiadó szervezet rövidítésével, majd a cím, a megjelenést tartalmazó közlöny címe, évfolyama, a kiadás éve, a közlöny száma és a tól - ig oldal ahol a rendelet megjelent.

Mellékletek: - a jegyzetek után;

- minden mellékletnek címe és száma van (cím: sorközépen döntve és vastagítva, szám: jobb felső sarokban döntve, a számozás római számmal);
- a melléklet alján a forrás megjelenítése az egyszerűsített bibliográfiai leírás szabályainak megfelelően;
- több melléklet esetén — a mellékleteket megelőzően — mellékletek jegyzékét kell elhelyezni, amely a mellékletek számát, címét és oldalszámi elhelyezkedését tartalmazza;
- a mellékletek jegyzékének írásmódja megegyezik a felsorolásokéval.

9. A kéziratok szövegében ábrák, diagrammok, táblázatok képek stb. nem helyezhetők el. Azokat mellékletként kell a szöveghez csatolni. A mellékletekről mellékletek jegyzékét kell készíteni. Valamennyi mellékletnek címet kell adni, és a mellékleteket római számozással kell megszámozni. Minden melléklet végén fel kell tüntetni a melléklet elkészítéséhez felhasznált források bibliográfiai adatait. A szövegben a mellékletre zárójelben elhelyezett római számokkal kell utalni.

10. A hivatkozási jegyzetszámokat a szövegben felső indexben és vastagítva kérjük elhelyezni. A jegyzetekben a mű szerzője és címe mellett a kiadás helyét, idejét és a kiadót is kérjük feltüntetni.

- A szerző családi **nevét** kapitálchen betűvel szedjük. Több szerzős mű esetén a nevek közé gondolatjelet helyezünk. Csak a szerző nevét (vezeték és keresztnév) közöljük, tudományos és oktatói fokozatok, rangok, címek, tisztségek és beosztások közlése nélkül. A szerzői álnevet a szerző neve után közvetlenül szögletes zárójelben tüntessük fel. Gyűjteményes mű szerkesztőjének neve után kerek zárójelben a (*szerk.*) formulát használjuk függetlenül attól, hogy a műben főszerkesztőként vagy felelős szerkesztő stb. tüntették fel. A gyűjteményes kötetek egy tanulmányának jelölésekor először a tanulmány szerzőjének nevét kell közölni, majd a címet kurziválás nélkül, ezt követően az „In” szócska (mivel mondatkezdő szónak minősül, ezért nagy kezdőbetűvel kezdődik, utána pedig nem teszünk pontot vagy kettőspontot) után a bibliográfiai tételt. Amennyiben az idézni kívánt tanulmány szerzője azonos a kötet szerkesztőjével, akkor az „ugyanő” szó rövidített változatát „uő” kell használni az „In” szócskát követően. Háromnál több szerző esetén csak az első szerző nevét közöljük, majd utána a latin „et alii = és mások” rövidített változatát „et al.” írjuk. Háromnál több szerzős mű esetén – amennyiben az egyik szerző egyben a mű szerkesztője is – az ő nevét kell feltüntetni egyedül. Másodlagos szerzőségi adatokat a jegyzetekben indokolt esetben célszerű feltüntetni. A másodlagos szerzőségi adatokat a cím után kell elhelyezni. A fordította, sajtó alá rendezte, illusztrálta, utószót írta stb. jelölést követi(k) a másodlagos szerzői tevékenységet végző személy(ek) neve(i). Amennyiben a hivatkozott mű szerzőjét és szerkesztőjét a kiadványon nem tüntették fel az adatközlés a mű címével kezdődik. Újrahivatkozás esetén elégséges a szerző vagy szerkesztő vezetéknevének feltüntetése.

- A szerző vagy szerkesztő nevét követően kettőspont után következik a **mű címe**. A címet és az alcímet – ha van – kurziváltan kell szedni. A sorozatcímét mindig a bibliográfiai leírás végén ferde zárójelben kell közölni, kurziválás nélkül. A cím, alcím és sorozatcím után pont kerül. Több kötetes művek esetén a cím után következnek a kötetszám pl. 1.köt. ezt követően pedig a kötetcím kurziváltan a végén ponttal. Ha egy kiadvány sok kötetből áll, vagy a kötetnek szerkesztői vannak, a köteteket analitikusan, kötetre lebontva kell szerepeltetni, ahol – a kiadvány átfogó jelölése (a kiadvány címe kurziváltan, a kiadás helye és a kiadó) után – kötetenként kerül feltüntetésre a kötet sorszáma, a címe, a szerkesztő neve és a kiadás ideje. Míg a befejezetlen, több kötetes műre történő hivatkozás esetén a befejezetlenség tényére és a kötetszám és a kiadás évszáma után elhelyezett nagy kötőjellel kell utalni. Gyűjteményes kötetek és periodikumok esetében csak a kötet, illetve a periodikacímét kurziváljuk. A periodikacím a hivatkozott mű szerzőjének és címének feltüntetése után következik. Periodikumok esetében a folyóirat szerkesztőjének a jelölése elmarad. Idegen nyelvű műre történő hivatkozás esetén ugyanazon adatokat, ugyanazon sorrendben kell közölni, mint a magyar nyelvű alkotás esetében. Az eltérés csupán annyi, hogy a cím magyar fordítását szögletes zárójelben közöljük az eredeti nyelvű cím után. A bibliográfia tétel többi elemének a fordítása nem szükséges. Az idegen nyelvű címet kurziváljuk. Amennyiben idegen nyelvű műről magyarra fordított alkotásra hivatkozunk a szerző neve után a magyar nyelvű cím következik kurziválva, majd – szögletes zárójelben – a mű idegen nyelvű címe. Ezután pedig a Ford. rövidítés után a fordító neve. A hivatkozás többi része mindenben megegyezik a magyar nyelvű alkotásokéval. Gyűjteményes kötetek és periodikumok címeit általában nem fordítjuk le. Ezen kiadványban közzé tett alkotások címei esetében pedig ugyanúgy kell eljárni, mint a monográfiáknál.

- Mű címét követően kerül sor a **kiadás helyének** a feltüntetésére. A kiadás helyének – amely minden esetben a településnév – feltüntetését vesszővel zárjuk. Amennyiben a kiadványon nem szerepel a kiadás helye, ezt a tényt a latin *sine loco = hely nélkül* kifejezés rövidítésével *s.l.* jelöljük. Periodikum esetében a kiadás helyének feltüntetése elmarad. A periodikum kurzivált neve után, vesszőt követően, majd zárójelben a kiadás évszámának a feltüntetése következik. Kéziratokra történő hivatkozások esetében a szerző és a cím után a kézirat jellegének (disszertáció, dokumentáció, kézirat, kandidátusi értekezés stb.) a rögzítése történhet. A kézirat jellegének jelölése után zárójelben jelölhető az intézmény neve, ahol a kézirat készült. Ezt követi a „Kézirat.” megjegyzés után a létrehozás helységének, majd a létrehozás évének a jelölése.

- A kiadás helyét követi a hivatkozásban a **kiadás évszáma**. A kiadás évszáma után – ugyanúgy, mint a kiadás helye után – vesszőt írunk. Amennyiben a műben nem tüntették fel a kiadás idejét, azt latin *sine anno = év nélkül* kifejezés rövidített változatával *s.a.* kell helyettesíteni. Kéziratok esetében a kézirat létrehozásának évszámát – a létrehozás helységének jelölését követően – rögzítjük. Periodikumok esetében a kiadás évszámát követően a folyóirat számát jelöljük arab számmal pl. (1996) 1.sz. Amelyik periodikumon feltüntetik ott az évfolyamszámot is jelölni kell. Ebben az esetben a periodikum címe utáni vesszőt követően az évfolyam római száma következik ponttal és az évfolyam szó rövidítésével évf., majd a kiadás évszáma zárójelben és a lapszám arab számmal és ponttal, utána pedig a szám szó rövidítése sz.

- A hivatkozások bibliográfiai adataiban a következő elem a **kiadó** jelölése. A kiadó neve után vesszőt teszünk. Periodikumok esetében a kiadót nem jelöljük. Kéziratok esetében a kiadó feltüntetésére értelemszerűen nem kerülhet sor. Amennyiben a műben nem szerepel a kiadó, azt a latin *sine nomine = kiadó nélkül* kifejezés rövidített változatának *s.n.* kell helyettesíteni.

- A hivatkozások végén az **oldalszámok** állnak. Amennyiben a hivatkozást sorozatcím zárja a sorozatcím ferde zárójele után következnek az oldalszámok. Az oldalszámok jelölésére a latin *pagina* szó rövidítését *p.* használjuk. Az oldalszámok tekintetében hivatkozhatunk egy oldalra pl. 45. p. vagy egy intervallumra pl. 65-78.p. Gyűjteményes kötetek és periodikák esetében fel kell tüntetni — a hivatkozott oldalszámon túl — az alkotás kezdő és befejező oldalszámát is a két oldalszám között kötőjel használatával.

- A hivatkozott alkotásokat közlő kiadványok **ISSN**, illetve **ISBN** számát, valamint — a periodikák kivételével — a kiadvány teljes oldalszámát is kérjük feltüntetni a bibliográfiai adatsor végén. Sorozatok esetében pedig a sorozat ISSN számát is kérjük a sorozat címét és a kiadvány számát követően.

- **Újraahivatkozásnál** a latin *opus citatum* = *idézett mű* rövidítését *op.cit.* használjuk. Újraahivatkozásoknál a szerző vagy szerkesztő vezetéknevét követően, kettőspont után következik az *op.cit.* ha a teljes műre hivatkozunk. Amennyiben meghatározott oldalak képezik a hivatkozás tárgyát, az oldalakat kell feltüntetni az *op.cit.* után ugyanúgy, mint az előző hivatkozásnál. Ha az újraahivatkozott művön nem tüntették fel sem a szerzőt, sem a szerkesztőt, a cím rövidített változatát használjuk. Ugyanazt a rövidített címet használjuk, de már a szerző vezetékneve után az *op.cit.* jelölés helyett, ha a szerzőnek több művére hivatkozunk újra. Amennyiben két egymást követő jegyzetben ugyanarra a műre hivatkozunk a latin *loco citato*=*ugyanott* kifejezés rövidített változatát *loc.cit.* használjuk. Pl.*loc.cit.* 23.p. Ha két egymást követő jegyzetben ugyanannak a szerzőnek két különböző művére hivatkozunk akkor a latin *idem* (*nőnemben*) *eadem*=*ugyanő* rövidítést használjuk a szerző neve helyett. Utalások esetében a *vesd össze* kifejezés rövidített változatát *vö.* használjuk. Ha például valaki a 19. jegyzetben az 5.sz. jegyzetre utal, akkor a 19.vö.5.jegyzettel rövidítést használja. A kéziratokkal szembeni igényekben rögzített rövidítések mellett alkalmazott rövidítések oldását a hivatkozások végén jelmagyarázat formájában kell feloldani. Ebbe kerülhetnek bele a rövidített címek is.

11. Jogszabályra hivatkozásnál az adott jogszabály évszáma és száma mellett kérjük feltüntetni a jogszabály pontos címét is, valamint az érintette közlőny bibliográfiai adatait és abban a jogszabály elhelyezkedésének kezdő és záró oldalszámát. Dokumentumgyűjtemény is meghatározható — a kiadvány egyszerűsített bibliográfiai adatainak és az érintett jogszabály elhelyezkedésének kezdő és befejező oldalainak a feltüntetésével — a jogszabály, vagy egyéb dokumentum elérhetőségi helyeként.

12. Ha a hivatkozott anyag az Internetről vagy más, publikus hálózatról származik vagy azon is elérhető, akkor az adott elérési utat teljes formában, (pl. <http://www.domain.net/cikk.htm>) a hivatkozás legvégén, a „Web.” megjegyzés kezdettel kérjük feltüntetni. Egy hivatkozás esetén több webhely is feltüntethető, vesszővel elválasztva. Az internetes adatok önmagukban nem elégségesek és nem helyettesíthetők a klasszikus bibliográfiai adatokkal. Az úgynevezett „szürke” zónába tartozó világhálós irodalom közlésétől periodikánk igyekszik tartózkodni, mivel ezek visszakereshetősége a honlap tartalmának változatlanágától, illetve fennmaradásától függ. Ezért olyan világhálós hivatkozásokat fogadunk el, amely alkotásokat közlő honlapokban a hivatkozott írásmű változatlan tartalmú jelenléte és a honlap fennmaradása garantált. Ilyen honlapnak tekintjük például az Országos Széchényi Könyvtár, Elektronikus Dokumentum Központja, Magyar Elektronikus Könyvtárának honlapját. <http://www.mek.oszk.hu> és az Országos Széchényi Könyvtár, Elektronikus Dokumentum Központja, Elektronikus Periodika Adatbázis és Archívumának honlapját <http://www.epa.oszk.hu>. Általában nem tartjuk e körbe tartozónak az állami szervezetek, az Európai Unió szervezeteinek, illetve a gazdasági és társadalmi szervezetek honlapjainak többségét, mivel ezek léte és tartalma változó a tulajdonos, vagy a vezető változásával esetleg az uralkodó politikai közeg módosulásával stb. Attól, hogy egy kiadvány rendelkezik ISBN, vagy ISSN számmal még nem tekinthető stabil visszakereshető forrásnak, ha csupán olyan honlapon jelenik meg, amelynek a léte, illetve a tartalma nem garantált. Ugyancsak tartózkodunk az olyan világhálós felületen megjelenő alkotások hivatkozásként történő elfogadásától — függetlenül azok népszerűségétől —, amelyekre a felkerülés, illetve fennmaradás nem az egzakt tényektől függ csupán, hanem az ott publikálók véleménye is alakítja a tartalmat. Ilyennek tekintjük például a wikipédia honlapot is.

13. A kéziratokat Microsoft Word program szerint számítógéplemezen rögzítve, és egy nyomtatott példányban, vagy az email címünkre küldve fogadjuk el.

14. Kiemelés vastagítással történik.

15. A szerzőkről szerzői jegyzék készül, amely az impresszum mellett kerül feltüntetésre. Ezért kérjük, hogy a szerzők a „szerzői űrlapot” érelemszerűen kitöltve juttassák el a szerkesztőség címére. A szerzőknek lehetőségük nyílik arra is, hogy úgynevezett írói álnéven jelentessék meg alkotásukat. Nem publikus céllal – a szerkesztőség számára – ebben az esetben is kérjük a szerző vezeték és keresztnévének a feltüntetését. A szerzőkkel való kapcsolattartás lehetősége érdekében kérjük a szerzők telefon- és faxszámait, illetve az email és posta címeit pontosan feltüntetni.

16. A szerzőknek a szerkesztőség szerzői honoráriumot nem fizet. A szerzők alkotásuknak a szerkesztőséghez küldésével elfogadják, hogy művük a kiadványban megjelenjen.

SZERZŐI ŰRLAP

A Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság (SZBMRTT) kitöltött és e-mail-en továbbított szerzői űrlapot, valamint digitalizált arcképfotót kér a rendezvényein előadóktól és a periodikáiban alkotásaikat publikálni kívánó szerzőktől. Az adatkezelés kizárólag a formanyomtatvány céljára irányul, az SZBMRTT azokat harmadik személynek nem adja át.

A szerzői űrlap hármast szolgál. Egyrészt arra hivatott, hogy zökkenőmentes kapcsolat alakulhasson ki a szerzőkkel, illetve előadókkal. Másrészt — a későbbi esetleges jogviták megelőzése céljából — tisztázza a *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* HU-ISSN 1216-6774 és a *Rendvédelem-történeti Hírlevél (Nuntiotones Historiae Praesidii Ordinis)* HU-ISSN 1785-3257 periodikában publikálásra kerülő alkotások jogi helyzetét. Végül pedig megfelelő információt biztosítson a szerzői ismertetőik számára.

Annak ellenére, hogy a rendvédelem-történeti konferenciákon elhangzott előadások tanulmányra fejlesztett változatai nem automatikusan kerülnek fel a rendvédelem-történeti periodikák hasábjaira, hanem csak akkor, ha a közlési feltételekben foglaltaknak megfelelnek, célszerű minden előadónak és szerzőnek ugyanazon űrlapot kitölteni és fényképet küldeni.

Az űrlap tartalma és a fotó:

- előadók esetében a konferenciát ismertető előzetes tájékoztatóban és — amennyiben az alkotás tartalma harmonizál a periodika közlési feltételeiben foglaltakkal — a Rendvédelem-történeti Füzetek, vagy a Rendvédelem-történeti Hírlevél számainak szerzői ismertetőjében;

- szerzők esetében pedig a Rendvédelem-történeti Füzetek, vagy a Rendvédelem-történeti Hírlevél számainak szerzői ismertetőiben kerül publikálásra.

A Rendvédelem-történeti Füzetek és a Rendvédelem-történeti Hírlevél a hagyományos papír alapú formában korlátozott példányszámban kerül előállításra. Emellett azonban mindkét periodika megjelenik a világhálón a

Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság honlapján

<http://www.szbmrtt.atw.hu>

az Országos Széchényi Könyvtár, Elektronikus Dokumentum Központja,

Elektronikus Periodika Adatbázis és Archívumának a honlapján

<http://www.epa.oszk.hu>

A kapcsolattartás érdekében kérjük*

Név: .....Írói álnév .....

Tanulmány címe :.....

.....

Postacím :.....

Telefon :.....Fax :.....

Mobil :.....E-mail :.....

Munkahely neve :.....

Munkahely címe :.....

Telefon :.....Fax :.....

* Abban az esetben indokolt a kitöltés, ha eltér a korábban már kitöltött űrlapon közöltektől.

SZERZŐI ISMERTETŐ**

Tanulmány / előadás címe		
szerző / előadó neve		
- tudományos fokozat - oktatói fokozat - kutatási terület	Arcképfotó	Az alkotó / előadó szerzőségével publikált, a tudományos közléssel szemben támasztott igényeknek megfelelő - könyvek: - könyvrészek: - tanulmányok: - egyéb tudományos közlemények: - független idézetek: - Hirsch index:
A publikációinak, illetve alkotásai citációinak bibliográfiai adatait tartalmazó nyilvános adatbázis elérhetőségének a világhálós címe:		
Fontosabb tudományos közéleti tagságok és tisztségek		

** Több tudományos és oktatói fokozatot abban az esetben közlünk, ha azok több tudományágban születtek, illetve több intézményhez kapcsolódnak. Mivel a rendfokozatok, valamint az egyéb rangok és címek a tudományos tevékenység tekintetében irrelevánsak, azok közlésétől eltekintünk. Függetlenül az aktuális jogi szabályozástól minden disszertációt tudományos fokozatnak tekintünk, amit nem a diplomaszerezési eljárás keretében kaptak. A humán- és állatorvosi, valamint a jogi doktorátusok tekintetében e tudományágak megjelölését is kérjük az egyértelmű helyzetek létrehozása érdekében. A kutatási terület megjelöléseként nem egy tudományágot kérünk feltüntetni, hanem a konkrét kutatási terület megnevezését várjuk. Publikációinak, illetve alkotásai citációinak bibliográfiai adatait tartalmazó nyilvános adatbázis világhálós címének közlése esetén tudományos publikációi számszerűsített adatait és a Hirsch-index számát nem feltétlenül kell rögzítenie.

Tanulmány / előadás ismertetője
(600 – 1000 közötti karakter terjedelemben)

Alkotásom közlését, illetve az űrlapon feltüntetetteket térítésmentesen biztosítom a *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)* HU-ISSN 1216-6774 és / vagy a *Rendvédelem-történeti Hírlevél (Nuntiotones Historiae Preasidii Ordinis)* HU-ISSN 1785-3257 periodikák számára. Engedélyem a magyar nyelvű kiadásra vonatkozik, amely a periodikákban vagy az ahhoz kapcsolódó kiadványokban — több ízben — is megjelenhet, ezen publikációk szerzői honoráriumáról véglegesen és visszavonhatatlanul lemondok. Az adatok kitöltésével és megküldésével hozzájárulok azok Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság általi kezeléséhez.

Dátum

.....
aláírás

A magyar rendvédelmi testületek és az önkormányzati szervezetek kapcsolata 1848-1945

I.évf.(1991) 1.sz.

0001 URBÁN Aladár: Az 1848/49-es szabadságharc rendvédelmi testületei.....	7.p.
0002 ZACHAR József: Az Osztrák-Magyar Monarchia örökös tartományinak rendvédelmi testületei.....	17.p.
0003 PARÁDI József: A dualista Magyarország rendvédelmi testületei és az önkormányzatok kapcsolata.	30.p.
0004 SZAKÁLY Sándor: Néhány gondolat a volt Magyar Királyi Csendőrségről.....	38.p.
0005 MOKÁNY József: Elméleti és tudományos igényű tevékenység a magyar rendvédelmi szerveknél 1867-1945.....	45-54.p.

A rendvédelem-történet kutatásának, feldolgozásának és oktatásának időszerű kérdései

I.évf.(1991) 2.sz.

0006 KIRÁLY Béla: A hadtörténelmi oktatás bevezetése az Egyesült Államokban és az amerikai hadtörténelm néhány kiemelkedő eseménye.....	7.p.
0007 SZABÓ Miklós: A hadtörténelm oktatásának helyzete és feladatai a magyar honvédség katonai tanintézeteinél.....	21.p.
0008 KESERŰ István: A Szemere Bertalan Rendvédelem-történeti Társaság és a rendvédelem-történeti oktatás.....	25.p.
0009 PARÁDI József: A rendvédelem-történeti tantárgy a Rendőrtiszti Főiskola oktatási rendszerében és a rendvédelem-történeti kutatás jövőbeni feladatai.....	29.p.
0010 ÓRY Károly: A helyes magyarság- és nemzetudat kialakításának lehetőségei a rendőrtiszti képzésben.....	37.p.
0011 TÓTH Tihamér: A rendvédelem intézményrendszerének kialakulása és fejlődése.....	41 44.p.

Tradíció és korszerűség

II.évf.(1992) 3.sz.

0012 URBÁN Aladár: Tervek és eredmények az 1848/49-es forradalom és szabadságharc idején az önálló magyar rendvédelmi szervek létrehozására.....	11.p.
0013 PARÁDI József: A dualizmus közrendvédelmi szerveinek jellemzői és tevékenységük tapasztalatai.....	21.p.
0014 SZAKÁLY Sándor: A két világháború közötti rendvédelmi szervek tevékenységének néhány jellemzője.....	29.p.
0015 KESERŰ István: A rendvédelmi szervek a második világháború idején és az azt követő években.....	35.p.
0016 BOBÁK Artúr: A rendőrség és a határőrség testületi napjainak alternatívái.....	43.p.
0017 KORINEK László: A korszerűség kérdése rendvédelmi szerveink fejlesztésében.....	49.p.
0018 CSEREI Attila: Gondolatok a rendvédelmi testületek etikai hagyományairól (1867-1945).....	57.p.
0019 ZACHAR József: Tradíció és folyamatosság az osztrák rendvédelmi szerveknél.....	65.p.
0020 HEGEDŰS Antal: Dél-magyarországi falurendészet 1848 előtt	75.p.
0021 ÓRY Károly: Rendvédelem-történeti oktatás a Rendőr-tiszti Főiskolán.....	81.p.
0022 SÁNDOR Vilmos: Történelmi szemlélet a jövőendő határőrtiszti nemzedék felsőfokú képzésében.....	87.p.

0023 MOCSÁRI Sándor: Hagyományok és tapasztalatok felhasználása a rendőrtiszthelyettes képzésben.....	91-95.p.

A dualista Magyarország rendvédelme

III.évf.(1993) 4.sz.

0024 KESERŰ István: Történelmi hűséggel. Társaságunk hároméves útja.....	3.p.
0025 ZACHAR József: A politikai irányzatok rendvédelmi koncepciói a dualizmus korában.....	8.p.
0026 PARÁDI József: A magyar királyi határrendőrség, a magyar határőrizet szakmai vezető testülete....	21.p.
0027 SZAKÁLY Sándor: A magyar királyi csendőrség, az első központosított magyar közbiztonsági őrtestület.....	51.p.
0028 BOTOS János: A belügyi tárca szerepe a magyar rendvédelem irányításában.....	59.p.
0029 MEZEY Barna: A modern magyar polgári büntetőügy alapjainak kialakítása a dualizmus első éveiben.....	70.p.
0030 SUBA János: A dualista Magyarország államhatárának változása 1868-1918 között.....	87.p.
0031 BENCZE László: Osztrák rendteremtés a forradalom leverése után.....	102p.
0032 KESERŰ István: A rendvédelmi szervek tiszti utánpótlása és tisztképzése a dualizmus időszakában.....	109p.
0033 BORSI József: "A közszolgálati ágak legterhesebbike..." Rendőrségkép a századforduló magyar sajtójában.....	126p.
0034 FORRÓ János: A csendőrség története. A csendőr őrs.....	132p.
0035 LUGOSI József: A rendvédelmi testületek fegyverei 1868-1918.....	152p.
0036 SÁGVÁRI György: Csendőr és rendőr egyenruhák a dualizmus-kori Magyarországon.....	161p.
0037 SALAMON Iván: A pénzügyőri egyenruha történetéből 1868-1947.....	170p.
0038 SZIKINGER István: A rendvédelem jogi szabályozása a dualizmus korában.....	187 198p.

Háború, forradalom, trianon

IV.évf.(1994) 5.sz.

0039 MEZEY Barna: A kivételes hatalom.....	4.p.
0040 ZACHAR József: Az osztrák-magyar haderő rendfenntartó szerepe az első világháború idején.....	7.p.
0041 PARÁDI József: Áttérés a háborús határőrizetre az első világ-háború előtt.....	13.p.
0042 HESZTERA, Franz: Die Kommandostrukturen der Gendarmerie von 1850 bis 1993.....	18.p.
0043 HESZTERA, Franz: A csendőrség parancsnoklási rendszere 1850 és 1993 között.....	28.p.
0044 TÓTH László: A Képviselőházi Őrség születésének története.....	36.p.
0045 ÓRY Károly: A rendvédelmi szervek az első világháború, az őszirózsás forradalom és a proletárdiktatúra időszakában.....	42.p.

0046 SAKÁLY Sándor: Az Osztrák-Magyar Monarchia hadseregének tábori csendőrsége.....	55.p.
0047 JOÓ Gábor: A pénzügyőrség háborús feladatai....	59.p.
0048 SUBA János: A trianoni országhatárok kitűzésének politikai és technikai kérdései.....	61.p.
0049 BACSA Gábor: A magyar-jugoszláv (S.H.S.) határmegállapító bizottság működése 1921-1924.....	65.p.
0050 ZSIGA Tibor: A trianoni békeszerződés revíziója Nyugat-Magyarországon.....	71.p.
0051 ERNYES Mihály: A közrend és a közbiztonság helyzete Baranya megyében a szerb megszállás idején...	74.p.
0052 HEGEDŰS Róbert: A magyar biztonságpolitika 1912-1925.....	76.p.
0053 BOTOS János: A Belügyminisztérium tevékenységének főbb jellemzői 1912 és 1926 között.....	80.p.
0054 KESERŰ István: A rendvédelmi szervek újjászervezése és tevékenysége az első világháború és a forradalmak után (1919-1924).....	83.p.
0055 KOMÁROMI Gábor: A Magyar Királyi Csendőrség szervezeti változásai 1919 és 1925 között.....	90.p.
0056 SAKÁLY Sándor: Egy életút vázlata Osváth László	92-95.p.

A két világháború közötti Magyar Királyság rendvédelme

V.évf.(1995) 6.sz.

0057 BACSA Gábor: Határrend és határforgalom Magyarország déli határán (1921-1941).....	5.p.
0058 BONHARDT Attila: Egy rendvédelmi szerv mögött rejtett honvédségi alakulat rövid története (A M. Kir. Alkalmazotti központi újonciskolája).....	12.p.
0059 BOTOS János: A Magyar Királyi Belügyminisztérium és egy klasszikus belügyminiszter a két világháború között....	16.p.
0060 FAZAKAS László: A Magyar Királyi Testőrség, a Magyar Királyi Koronaőrség és a Magyar Királyi Képviseleti Őrség a két világháború között.....	27.p.
0061 JOÓ Gábor: A vámhivatalok és a pénzügyőrség a két világháború között.....	39.p.
0062 KEDVES Gyula: Paraszti fegyverből díszjelvény (a testőr- illetve koronaőr-alabárd kialakulásának története)	48.p.
0063 KISS István Géza: A déli határőrizet kialakulása és sajátosságai Trianon után.....	51.p.
0064 LUGOSI József: A rendvédelmi testületek fegyverei 1868-1918.....	56.p.
0065 MEZEY Barna: Rendvédelmi jog a két világháború között.....	61.p.
0066 PARÁDI József: A magyar állam határőrizete a két világháború között.....	64.p.
0067 RÁCZ Lajos: A fővárosi rendőrség működése a két világháború között.....	76.p.
0068 RAVASZ István: A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi jogosultságai.....	81.p.
0069 SÁGVÁRI György: A rendvédelmi testületek egyenruházata a két világháború között Magyarországon	89.p.

0070 SOMORJAI Béla: A Magyar Királyi Koronaőrség helytállása a korona és a koronázási ékszerek megőrzésében (1944-1945).....	94.p.
0071 SUBA János: A terület-visszacatolások határkijelölő munkálatai 1938 és 1941 között.....	98.p.
0072 SAKÁCS Gábor: A rendőrképzés helyzete a két világháború között.....	104.p.
0073 SAKÁLY Sándor: A Magyar Királyi Csendőrség 1919-1941.....	122-129p.

Háborúból diktatúrába

VI.évf.(1996) 7.sz.

0074 BACSA Gábor: Határőrizet a Dráva mentén a Muraköz megszállása után.....	6.p.
0075 DETTNÉ LÉGRÁDY Ilona: A Vám- és Pénzügyőrség 1940 és 45 között.....	12.p.
0076 ERNYES Mihály: A rendőrség újjászervezése Pécs-Baranyában 1944-1946.....	17.p.
0077 FAZAKAS László: A Nemzetgyűlési Őrség és a köztársasági elnök testőrsége szervezete és tevékenysége 1945-1950.....	24.p.
0078 GÁSPÁR László: A határőrizet szervezeti változásai 1945 és 1950 között.....	29.p.
0079 KESERŰ István: Rendőrség és csendőrség Magyarország hadba lépésétől a hadműveletek befejezéséig.....	35.p.
0080 KISS István Géza: A magyar rendvédelem-történet hagyományai, muzeális emléktárgyainak gyűjtése, feldolgozása, bemutatása egy leendő magyar rvt. Múzeumban.....	46.p.
0081 LŐRINCZ József: Büntetőpolitika és börtönügy a koalíciós korszakban (1945-1949).....	52.p.
0082 MEZEY Barna: Törvényesség és rendvédelem Magyarországon (1945-1949).....	63.p.
0083 NAGY György: A határforgalom és ellenőrzése 1945-1950 között.....	68.p.
0084 PARÁDI József: A magyar rendvédelem sajátosságai és fejlődési periódusai a második világháború előtt és után.....	80.p.
0085 RAVASZ István: A Kárpát-medence hadászati jelentősége a II. világháború végéig.....	90.p.
0086 SUBA János: Magyarország határainak kijelölése az 1947. évi párizsi békeszerződés alapján..	98-107p.

A napóleoni közbiztonsági őrtestület útja Párizstól — Itálián és Ausztrián keresztül — Budapestig

VII.évf.(1997) 8.sz.

0087 BACSA Gábor: A csendőrség részvétele Zala megye határőrizetében.....	5.p.
0088 CSAPÓ Csaba: A Magyar Királyi Csendőrség fegyverhasználati jogáról 1881-1914.....	12.p.
0089 CSÓKA Ferenc: Csendőrség és hírszerzés 1930-1945.....	17.p.
0090 DOMOKOS Sándor: A Kanadai Királyi Lovas Csendőrség.....	21.p.
0091 ERNYES Mihály: Pandúrság helyett csendőrség Baranyában.....	27.p.

- 0092 **FAZEKAS Csaba:** A csendőrség és a történelmi egyházak kapcsolatai a Horthy-korszakban az el nem ismert felekezetek kezelése tükrében..... 34.p.
- 0093 **FORRÓ János:** A csendőrkerület rendvédelmi tevékenységének értékelése.....41.p.
- 0094 **KAISER Ferenc:** Az őrs mindennapi élete..... 46.p.
- 0095 **KESERŰ István:** A Magyar Királyi Csendőrség a második világháború hadműveleteiben..... 57.p.
- 0096 **KISS Gábor:** Csendőrök az emigrációban..... 60.p.
- 0097 **KISS István Géza:** A Magyar Királyi Csendőrség hagyományai, muzeális emlékeanyagainak őrzési helyei hazánkban és külföldön..... 62.p.
- 0098 **KOVÁCS Jenő:** Hadifogságom éveiről..... 68.p.
- 0099 **LUGOSI József:** A Werndl fegyverek..... 73.p.
- 0100 **ŐRY Károly:** Maréchaussée-tól a Gendarmerie Nationale-ig (A francia csendőrség történeti előzményei)..... 75.p.
- 0101 **PARÁDI József:** A Magyar Királyi Csendőrség megalakulása és működése 1881-1918..... 78.p.
- 0102 **RAVASZ István:** Csendőrpuccs vagy zászlószentelés? A budapesti deportálások leállítása..... 84.p.
- 0103 **SALLAI János:** A határszéli csendőrség fegyverhasználata..... 88.p.
- 0104 **SUBA János:** A Magyar Királyi Csendőrség szerepe az északi demarkációs vonalon 1919-1923..... 91.p.
- 0105 **SAKÁLY Sándor:** A Magyar Királyi Csendőrség 1919-1941..... 95.p.
- 0106 **SZELEI József:** Katonából csendőr, csendőrből járőrvezető..... 103.p.
- 0107 **ZACHAR József:** Fejezetek az osztrák csendőrség történetéből.....105.p.
- 0108 **ZEIDLER Sándor:** A m. kir. Csendőrség rendfokozati rendszere és jelvényei.....110-112p.

**Gazdasági rendvédelmünk a
XIX-XX. században.
VIII.évf.(1998) 9.sz.**

- 0109 **JOÓ Gábor:** Emlékezés gróf Lónyai Menyhért pénzügyminiszterre..... 13.p.
- 0110 **KISS István Géza:** A Magyar Királyi Pénzügyőrség feladatai a gazdasági rendvédelemben a két világháború közötti időszakban..... 15.p.
- 0111 **KÖVESI László:** Rendőri nyugdíjpénztárak tegnap és ma, szociális gondoskodás..... 24.p.
- 0112 **PARÁDI József:** A magyar határőrizet teendői a nemzetgazdaság védelme terén az Osztrák-Magyar Monarchiában és a két világháború közötti Magyar Királyságban..... 26.p.
- 0113 **FORRÓ János:** A székesfehérvári csendőrkerület teendői a vagyon elleni bűncselekmények megelőzésében és felderítésében..... 32.p.
- 0114 **KAISER Ferenc:** A csendőr őrs gazdaságvédelemmel kapcsolatos feladatai a két világháború között..... 39.p.
- 0115 **SIMON Ferenc:** A Magyar Királyi Csendőrség szolgálati teendői a vagyonbiztonság ellen irányuló bűncselekmények megelőzésében és felderítésében.. 45.p.
- 0116 **SUBA János:** A m. kir. Honvédség és az rv. szervek feladatai a Magyarországon átmenő német vasúti szállítmányok szabotázs elleni védelmében a II. vh. alatt..... 49.p.
- 0117 **SZABÓ József János:** Egy vádalku tanulságai a XIX. század magyar bűnüldözésében. 61.p.
- 0118 **SZIKINGER István:** A gazdaság védelmének tapasztalatai Németországban..... 64.p.
- 0119 **KISS István Géza:** A vámhivatalok a két világháború közötti Magyar Királyságban..... 72.p.
- 0120 **ŐRY Károly:** A Vörös Őrség gazdaságvédelmi feladatai..... 78.p.
- 0121 **PARÁDI József:** A dualizmus kori magyar pénzügyőrség és Vámhivatalok..... 82.p.
- 0122 **SALAMON Iván:** Egyenruha, kényelem, demokrácia és gazdasági kihatásai 1868-1993..... 86.p.
- 0123 **BACSA Gábor:** Gazdaságvédelem az 1920-as években a déli határ mentén..... 92.p.
- 0124 **KESERŰ István:** A határőrség szerepe az ország gazdaságának védelmében..... 100.p.
- 0125 **KOVÁCS Gyula:** A magyar határőrség aktuális gazdaságvédelmi feladatai a határforgalom ellenőrzésében103.p.
- 0126 **NAGY György:** A magyar határőrizet (kiemelten a hforg. ell.) szervek gazdasági rendvédelmi feladatainak jellemző sajátosságai a '40-es évek második felétől..... 107.p.
- 0127 **SALLAI János:** A Magyar Királyi Vámőrség gazdaságvédelmi feladatainak tükröződése a korabeli szabályzatokban..... 111-112p

**A nyugati rendvédelem hatása a XIX-XX. század magyar rendvédelmére
IX.évf.(1999) 10.sz.**

- 0128 **BACSA Gábor:** A tájékoztató ("T") szervek és a Magyar Királyi Vámőrség.....5.p.
- 0129 **TAMÁSKA Endre:** Egy csendőrőrs országos tekintélye..... 12.p.
- 0130 **BOBÁK Artúr:** A magánnyomozás története..19.p.
- 0131 **BOTOS János:** Szemere Bertalan, az első felelős magyar kormány belügyminisztere..... 33.p.
- 0132 **CSAPÓ Csaba:** Gr. RÁDAY Gedeon és a szegeci királyi biztosság.....37.p.
- 0133 **DAVOLA József:** A katonai rendőrség bemutatása..... 40.p.
- 0134 **DOMOKOS Sándor:** A polgári rendőrség korszerű alapelvei..... 45.p.
- 0135 **FAZAKAS László:** Szemere Bertalan ifjú évei 48.p.
- 0136 **GEHARDT, Helmut:** Die Österreichische Gendarmerie in der XX. Jahrhundert..... 53.p.
- 0137 **KESERŰ István:** A rendvédelmi szervek újjászervezése 1919 és 1924 között..... 59.p.

0138 KISS István Géza: Szociális kérdések és azok megoldásai a Magyar Királyi Pénzügyországban.....	66.p.
0139 KÓSA László: Rendőrség Budán, Pesten és Budapesten 1849 és 1882 között.....	71.p.
0140 KÓSA László: A közúti közlekedés rendjének szabályozása 1872-től napjainkig, különös tekintettel Budapestre.....	77.p.
0141 KÖVESI László: Szociálpolitikai érzékenység a rendőri és a BM szerveknél 1990-től napjainkig.....	88.p.
0142 LÓRINCZ József: Szemere Bertalan és a börtönügy	95.p.
0143 PARÁDI József: A Magyar Királyság rendvédelme (1867-1919)....	98.p.
0144 RAVASZ István: A nyilas rendvédelmi testületek...	148.p.
0145 SALLAI János: Francia, osztrák, magyar csendőrség fegyverhasználat a XIX. században.....	154.p.
0146 SIMON Ferenc: Egy kiérdemelt emlékbélyeg és egy nem érdemelt megbélyegzés története.....	160.p.
0147 SIMON Sándor: Cegléd város rendvédelme a XVIII-XIX. században.....	164.p.
0148 SUBA János: A határszéli forgalom szabályozása Magyarországon a XIX.-XX. században.....	167.p.
0149 SZIKINGER István: Az angolszász rendvédelem fejlődésének tendenciái a XIX. századtól napjainkig.....	174.p.
0150 SZÜCS János: A francia csendőrség helye, feladatai napjainkban.....	189.p.
0151 VASS Ferenc: A magyar útlevelelrendészet történetének változási folyamatai és fejlődésének tendenciái 1903-tól napjainkig.....	192.p.
0152 ZACHAR József: Az osztrák rendvédelmi modell történelmi gyökerei.....	202-206.p.

Szabad mozgás a Kárpát-medencében

X.évf.(2000) 11.sz.

0153 BACSA Gábor: Magyar és jugoszláv optások határátlépése.....	10.p.
0154 BENCsik Péter: Az útlevelelügy jogi szabályozásának változásai és hatásuk a határforgalomra 1903-1941..	15.p.
0155 CSAPÓ Csaba: Utazási okmányok az 1880-as években...	19.p.
0156 DAVOLA József: A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti feladatai 1912-ben.....	21.p.
0157 KISS István Géza: A határszéli Magyar Királyi Pénzügyőr szakaszok áttelepítése a területi visszacsatolások után.....	24.p.
0158 NAGY György: A határforgalom változásai és az azt meghatározó főbb tényezők a nyolcvanas évektől napjainkig. A határforgalom.....	35.p.
0159 PARÁDI József: Határőrizet és kishatárforgalom a dualizmus alatt és a két világháború között.....	42.p.
0160 RAVASZ Dezső: A magyar-román határ hivatalos és nem hivatalos átjárhatósága.....	54.p.
0161 SUBA János: Utazási okmányok az I. és a II. világháborúban.....	57.p.
0162 SUBA János: A budapesti folyamat története.....	68.p.
0163 ZINNER Tibor: Az embertelen kollektivitás diadala: A magyarországi németek 1945 utáni kitelepítése....	72-87.p.

A közigazgatás, a véderő és a rendvédelem kapcsolatának változásai

a polgári magyar állam időszakában

X.évf.(2000) 12.sz.

0164 DÁNOS Valér: Rendőrség és szociológia avagy rendőrszociológia.....	5.p.
0165 FINSZTER Géza: Honvédelem - rendvédelem	8.p.
0166 NAGY György: Kapcsolatkeresés a rendészet, a rendvédelem és a határrendészet között.....	15.p.
0167 PARÁDI József: A rendvédelmi diszciplína Magyarországon.....	23.p.
0168 SUBA JÁNOS: A kartográfia és a rendvédelem	26.p.
0169 ZACHAR József: Rendvédelem és történelemtudomány.....	34.p.
0170 BACSA Gábor: A határőrizeti szervek együttműködése a lakossággal, a rendvédelmi szervekkel és a hatóságokkal 1920-1940 között (Szemelvények Zalából).....	38.p.
0171 CSAPÓ Csaba: A Csendőrség és a városok (1881-1914).....	43.p.
0172 DAVOLA József: A táborig csendőrség, mint a Katonai Rendőrség elődje.....	49.p.
0173 ERNYES Mihály: A véderő alkalmazása rendvédelmi feladatokra a dualizmus időszakában Pécsen.....	55.p.
0174 FORRÓ János: A székesfehérvári csendőrkörület kapcsolata a közigazgatással.....	58.p.
0175 GEBHARDT, Helmut: Die militärische Organisation der österreichischen Gendarmerie von 1849 bis 1918.....	62.p.
0176 KÁLMÁN Zsolt — KÓSA László: A rendőrség és az önkormányzatok kapcsolata a rendszerváltás utáni években.....	65.p.
0177 KESERŰ István: Együttműködés a Határőrség és egyéb szervek között (1945-1949).....	68.p.
0178 KISS István Géza: A Magyar Királyi Pénzügyőrség helye és szerepe a kikötői rendszabályok betartásában valamint a csempészet megakadályozásában....	73.p.
0179 PARÁDI József: A rendvédelem, közigazgatás és a véderő kapcsolata a kiegyezéstől a második világháborúig.....	79.p.
0180 RAVASZ István: A német szövetségi rendszer a II. világháború időszakában.....	88.p.
0181 SIMON Sándor: Cegléd városában: a helyi közigazgatás és a rendvédelem kapcsolata a neoabszolutizmus és a dualizmus időszakában.....	95.p.
0182 STEIB György: Az 1956-os Nemzetőrség és a közhatalom kapcsolata Bonyhádon.....	98.p.
0183 SUBA János: A polgári Magyarország közigazgatási beosztásának alakulása, a határváltozások tükrében 1867 és 1941 között.....	102-107.p.

A közbiztonság közös európai örökségünk

XI.évf.(2005) 13.sz.

0184 BEBESI Zoltán: A kábítószer fogyasztás Magyarországon.....	5.p.

0185 BENCsik Péter: A határforgalom szabályozása hazánkban és a környező államokban 1903-1941.....	15.p.
0186 BODA József: A magyar rendvédelmi erők szerepe a békefenntartásban.....	27.p.
0187 BOTOS János: A belügyi tárca szerepe a magyar rendvédelem irányításában.....	31.p.
0188 FAZAKAS László: Testőrségek, koronaőrök, képviselőházi őrség 1867-1945.....	36.p.
0189 GÁSPÁR László: A határőrség szervezeti változásai 1945-1956.....	50.p.
0190 KÓSA László GOMBÁR Noémi: A bűnözés területi megoszlása a Kaposvári Rendőrkapitányság területén.....	55.p.
0191 NAGY György: A magyar állami határrendőrség 1945-1946. évi újjászervezése.....	64.p.
0192 NAGY József: A BM Határőrség helye, szerepe, szervezetének változásai a szocialista államhatalomban 1957-től az 1980-as évek végéig.....	78.p.
0193 PARÁDI József: A magyarországi rendvédelem fejlődési tendenciái 1867-1950.....	84.p.
0194 PARÁDI József: Az Osztrák-Magyar Monarchia Magyarországi rendőrségei 1867-1919.....	97.p.
0195 PARÁDI József: A Magyar Királyság rendőrségei 1920-1945.....	105.p.
0196 SUBA János: Felvidék határa 1938-1944.....	114.p.
0197 SUBA János: Magyar-horvát határszéli forgalom 1941-1945.....	127.p.
0198 SUBA János: A szocialista határőrizet egyik eszköze, az aknazár.....	139.p.
0199 TEKE András: Őrzés mint tevékenység a rendészet, rendvédelem rendszerében.....	144-149.p.

Az ezeréves magyar rendvédelem

XI.évf.(2005) 14.sz.

0200 BODA József: Transformation-Coordination of Police In The Security Sector Reform Context. [A Rendőrség átalakítása-vezetése a biztonsági szektor reformjának tükrében].....	5.p.
0201 BOTOS János: Szemere Bertalan az első felelős magyar kormány belügyminisztere.....	15.p.
0202 CSAPÓ Csaba: RÁDAY Gedeon és a szegedi várbörtön foglyai.....	19.p.
0203 ERNYES Mihály: Ezer éves rendvédelem a rendőrségek államosítása tükrében.....	23.p.
0204 FAZAKAS László: A korona őrzése, a korona örök, a koronaőrök.....	34.p.
0205 FORRÓ János: A Kádár rendszer Belügyminisztériuma.....	47.p.
0206 GÁSPÁR László: A magyar határőrizet fejlődési tendenciái 1945-1949.....	50.p.
0207 GEHARDT Helmut: Die Sicherheitsorganisation von 1918 bis 1938.....	54.p.
0208 LÓRINCZ József: A hazai büntetés végrehajtás fejlődése a kiegyezéstől napjainkig.....	57.p.
0209 Maximilian EDELBACHER – Harald SEYRL: Die Wiener Polizei von der Österreichisch-Ungarischen Monarchie zur Republik.....	69.p.

0210 NAGY György: Egy történelmi kuriózum, gróf SZÉCHENYI István 1834. évi egyik utazásának dokumentuma.....	77.p.
0211 NAGY József: A magyar határőrség tevékenysége a csehszlovákiai bevonulás időszakában.....	79.p.
0212 PARÁDI József: Az európai rendvédelem története.....	85.p.
0213 PARÁDI József: A határszéli csendőrség álbiztonsági feladatai.....	91.p.
0214 PARÁDI József: A Kárpát-medencét érintő Magyarországon kívüli határőrizeti formák a német-osztrák modell kivételével.....	95.p.
0215 SUBA János: A történelmi Magyarország államhatáráról szóló törvények.....	102.p.
0216 SUBA János: Az államhatár és határjelei.....	120.p.
0217 SUBA János: Államhatár elméletek a XIX.-XX. századi szakirodalomban.....	127.p.
0218 SUBA János: A honvédelmi határsáv Magyarországon 1939-1945 között.....	133.p.
0219 SZABÓ József János: Határ vadász alakulatok szerepe az Árpád-vonal védelmében.....	140.p.
0220 ZACHAR József: A Habsburg hatalom és a magyar rendvédelem.....	146-149.p.

REPERTÓRIUM

1990-2000, 1-12. szám

XI.évf. (2006) 1. különszám

Előszó.....	5.p.
Bemutató a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történelmi Tudományos Társaság.....	8.p.
A periodika szerkesztői.....	13.p.
A repertórium felépítése.....	15.p.
Tanulmányok megjelenés szerint.....	18.p.
Tanulmányok szerzők szerint.....	27.p.
Tanulmányok cím szerint.....	41.p.
Tanulmányok kronológia szerint.....	50.p.
Tanulmányok téma szerint.....	60.p.
Recenziók.....	79.p.

Az európai és a magyar rendvédelem a XIX-XX. században

XII.évf.(2007) 15.sz.

0221 BACSA Gábor: Rendőrség Nagykanizsán 1920-ig, az államosításig.....	6.p.
0222 BENCsik Péter: A kivándorlás jogi szabályozása 1903 és 1914 között.....	13.p.
0223 ERNYES Mihály: A magyar rendőri szakirodalom kezdetei.....	32.p.
0224 FAZAKAS László: A magyar Szent Korona őrzésének története 1945-től 2000-ig.....	45.p.
0225 HEGEDŰS Ernő: A koronaőrzés történetének egyházi és bizalmi korszaka (1000-1464).....	59.p.

0226 HUDRA László: A budapesti Fiumei úti pénzügyőr laktanya. (Szemelvények az 1930-as és 1940-es évekből, különös tekintettel a Pénzügyőrségi Múzeum történetére).....	67.p.
0227 LŐRINCZ József: Harmonizációs törekvések és problémák a magyar börtönügyben a rendszerváltás időszakában.....	75.p.
0228 NAGY György: A határrendészet, mint szervezet helyének keresése az államszervezet rendszerében.....	81.p.
0229 NAGY József: Határőrizetünkkel szembeni kihívások az 1990-es években.....	104.p.
0230 PARÁDI József: A magyar határőrizet tere a kiegyezéstől a II. vh-ig.....	125.p.
0231 PARÁDI József: Magyar Királyi Határrendőrség....	139.p.
0232 PARÁDI József: Az útlevélek és útlevél ellenőrző szervek a két világháború közötti Magyar Királyságban..	160.p.
0233 SIMON F. Nándor: Villantás egy témára: séta egy útlevél körül.....	170.p.
0234 SIMON Sándor: Cegléd város rendvédelmi szerveinek dualizmuskori átalakítása és fejlesztése.....	176.p.
0235 SUBA János: Határcsendőr zászlóaljok 1919-1921. Áttérés a katonai határőrizetre.....	182.p.
0236 SUBA János: A magyar-jugoszláv határszakasz redemarákálása (A trianoni határ határjeleinek felülvizsgálata a magyar-jugoszláv határszakaszon 1931-ben)....	192.p.
0237 SUBA János: A magyar-román határszakasz redemarákálása (A trianoni határ határjeleinek felülvizsgálata a magyar-román határszakaszon 1937-ben).....	200.p.
0238 SUBA János: Határvadászok és az "ezeréves határ" (A m. kir. határvadászok szerepe a magyar-román határvonal Kárpátokban lévő szakaszának felülvizsgálatában 1941-ben).....	205.p.
0239 VARRÓ István. Rádióközvetítés az ungvári csendőriskolából: „Székely fiúkból nevelik a fiatal magyar csendőröket” – közvetítés az ungvári csendőriskolából.....	212-219p.

A rendvédelmi szakképzés története

XIII.évf.(2007) 16.sz.

0240 BACSA Gábor: A rendőrképzés 1945-1950.....	7.p.
0241 BENCSIK Péter: A kisebb határszéli forgalom Magyarország és a szomszédos államok közt, 1898-1941...	15.p.
0242 BERKI Imre: Az 1956-57 évi sortűzek rövid története	25.p.
0243 BODA József: A nemzetközi oktatás és képzés története a magyar rendvédelmi szerveknél.....	33.p.
0244 BODA József: A terrorizmus rövid története.....	46.p.
0245 BOTOS János: A Belügyminisztérium tevékenységének főbb jellemzői 1912-1926 között.....	52.p.
0246 ERNYES Mihály: A rendvédelmi szakkifejezések múltja	56.p.
0247 GÁSPÁR László: A határőrség képzési rendszerének változásai 1945-1956.....	65.p.
0248 KISS István Géza: A Magyar királyi Pénzügyőrség lökiképzése.....	71.p.
0249 NAGY Ákos Péter: A budapesti Rendőrtiszti Főiskola	77.p.
0250 NAGY György: A rendvédelem és a tudomány.....	85.p.
0251 PARÁDI József: Rendvédelmünk képzési és képesítési rendszere 1867-1945.....	90.p.

0252 PARÁDI József: A magyar rendőrtisztképzés tradíciói 1867-1945.....	94.p.
0253 PARÁDI József: A csendőrtisztképzés és a fizetési osztályba sorolt állami alkalmazottak szakvizsgarendszere.....	100.p.
0254 ifj. PERJÉSI György: A Magyar Királyi Csendőrség létszámalakulása 1938-1945.....	105.p.
0255 SÁGI Zoltán: Egyenruha, mint tradíció a magyar rendőrségnél.....	107.p.
0256 SUBA János: A Magyar Királyi Csendőrség létszámának tervezett felemelése 1918-ban.....	113.p.
0257 SUBA János: A magyar katonai vezetés elképzelése a határbiztosító csapatok megszervezésére 1918-ban	121.p.
0258 SUBA János: Honvédelmi határszolgálat.....	128.p.
0259 VARRÓ István Tamás: Hatvan éves a Magyar Királyi Csendőrség.....	140-146.p.

A rendvédelem humán viszonyai

XIV.évf. (2008) 17.sz.

0260 GÁSPÁR László: A kommunista párt káderpolitikájának érvényesítése a határőrségnél 1945-1956.....	13.p.
0261 ILLÉSFALVI Péter: A németek által megszállt Bácság helyzete 1941-ben, a Magyar Királyi Csendőrség Központi Nyomozó Parancsnokságának jelentései alapján.....	19.p.
0262 KÁLMÁN Zsolt: A Magyar Királyi Csendőrség tevékenysége Somogy vármegyében a megalkulástól 1903-ig.....	26.p.
0263 NAGY György: A Határrendőrség humán viszonyai 1945-1946.....	37.p.
0264 PARÁDI József: Visszontválasz FINSZTER Géza: „Honvédelem Rendvédelem” válaszcikkére....	51.p.
0265 PARÁDI József: A magyar rendvédelem személyi állományának szociális viszonyai 1867-1945.....	57.p.
0266 SÁGI Zoltán: A rendőrség egyenruházata a II. világháború befejezésétől a rendszerváltásig...	65.p.
0267 SUBA János: A határkijelölés humán faktora a XIX-XX. században.....	74.p.
0268 SUBA János: A magyar katonai közigazgatás elvei és szervezete a visszatért területeken 1938-1941.....	84.p.
0269 TURCSÁNYI Károly - HEGEDŰS Ernő: Légideszant alakulatok alkalmazásának történelmi előzményei a terrorizmus és a szervezett bűnözés elleni harcban.....	97.p.
0270 VEDŐ Attila: Magyarország államhatárának jelölése 1867-1918.....	105.p.
0271 ZEIDLER Sándor: A magyar rendőri rangok fejlődéstörténete a kiegyezéstől az ezredfordulóig.	116-137.p.

Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békfenntartás szolgálatában

Európában a XIX-XX. században

XV.évf. (2008) 18.sz.

0 272 BALLA Tibor: A Magyar Királyi Honvéd Lovas-ság karhatalmi célú alkalmazása a dualizmusban.....	13.p.

- 0273 **FAZAKAS László:** Karhatalmi feladatok az Ország-ház épületében és közvetlen környezetében..... 16.p.
- 0274 **HEGEDŰS Ernő:** Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra..... 20.p.
- 0275 **OLASZ György PARÁDI József ZEIDLER Sándor:** A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rend fokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezred fordulói..... 29.p.
- 0276 **PARÁDI Ákos:** A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867-1945..... 64.p.
- 0277 **PARÁDI József:** Rendőrség a magyar határőrizetben 88.p.
- 0278 **PARÁDI József:** A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig..... 98.p.
- 0279 **PERÉNYI Roland:** Az utca rendje. Rendőri térfelügyelés a századfordulós Budapesten..... 113.p.
- 0280 **SIMON F. Nándor:** A Munkásőrség karhatalmi feladatai... 125.p.
- 0281 **SUBA János:** Karhatalmi formációk Magyarországon 1918-1920..... 131.p.
- 0282 **SUBA János:** A katonai rendőrség felállítása a határországon 1917-ben..... 143.p.
- 0283 **VEDŐ Attila:** Magyarország államhatárainak megjelölése 1918-1947..... 156-166.p.

Másfél évtized nemzeti rendvédelem-történetünk kutatásának szolgálatában
XVI.évf. (2009) 19.sz.

- 0284 **BALLA Tibor:** Katonai alakulatok karhatalmi bevetései Magyarországon 1918-ban..... 13.p.
- 0285 **ERNYES Mihály:** Szerb impérium Baranyában 1918-1921..... 18.p.
- 0286 **FORRÓ János HIBÁCSKÓ Ferenc:** Adalékok a karhatalom történetéhez..... 51.p.
- 0287 **KÁLMÁN Zsolt:** Somogy vármegye bűnüldözési tapasztalatai a kiegyezéstől az I. vh-ig..... 60.p.
- 0288 **PARÁDI József:** A csendőrség magyarországi története.. 64.p.
- 0289 **PARÁDI József:** A rendvédelem védelmében..... 89.p.
- 0290 **SOM Krisztián:** A Magyar Királyi Folyamőrség (határ) átléptető bélyegzői..... 100.p.
- 0291 **SUBA János:** Magyarország területi integritásának helyreállítása 1919-1920..... 105.p.
- 0292 **SUBA János:** Magyarország trianoni határainak térképei 1920-1925..... 114.p.
- 0293 **TURCSÁNYI Károly — HEGEDŰS Ernő:** Légideszant alakulatok rendvédelmi szerepkörben..... 123.p.
- 0294 **Károly TURCSÁNYI — Ernő HEGEDŰS:** Airborne troops in the context of public security..... 130.p.
- 0295 **VEDŐ Attila:** Magyarország államhatárainak megjelölése 1947-től napjainkig..... 137-152.p.

A XIX-XX. századi magyar forradalmak hatása a nemzeti rendvédelmi rendszerünkre
XVII.évf. (2009) 20.sz.

- 0296 **BENCsik Péter:** A határforgalom főbb statisztikai jellemzői Magyarországon 1901-1915..... 13.p.

- 0297 **FORRÓ János:** Csendőrségtörténeti kutatásaim tapasztalatai..... 38.p.
- 0298 **JAKUS János:** Az államhatár biztosításának problémái az ötvenes évek elején..... 44.p.
- 0299 **KÓSA László:** A rendőrség és a határőrség együttműködése csapaterő alkalmazásával Somogy megyében..... 54.p.
- 0300 **NAGY György:** A magyar határforgalom ellenőrzésének sajátosságai 1945-2005..... 58.p.
- 0301 **NAGY László:** A magyar Rendőrség-történeti Múzeum története..... 79.p.
- 0302 **PARÁDI József:** Tények és érzelmek egy hajdani magyar rendvédelmi testület története kapcsán..... 93.p.
- 0303 **PARÁDI József:** A XIX-XX. századi magyar forradalmak rendvédelme..... 100.p.
- 0304 **SUBA János:** A magyar román határ pontosítása..... 108.p.
- 0305 **SUBA János:** Magyarország határain létesített műszaki záruk felszámolása 1956-ban..... 115.p.
- 0306 **TURCSÁNYI Károly HEGEDŰS Ernő:** A magyar és a szovjet légideszant- és légiszállító csapatok tevékenysége az 1956-os forradalomban..... 120.p.
- 0307 **VEDŐ Attila:** A '90-es évek politikai változásainak hatása határmegjelölésünkre és határjeleinkre... 129-137.p.

A rendvédelem fejlődése a XIX-XX. században
XVIII.évf. (2010) 21.sz.

- 0308 **BODA József:** A magyar rendvédelmi békefenntartás humán története..... 13.p.
- 0309 **FORRÓ János:** Cigányság és közbiztonság Székesfehérvárott 1867-1945..... 24.p.
- 0310 **GÁSPÁR László:** A magyar határőrizet változásai 1945-1956..... 27.p.
- 0311 **HEGEDŰS Ernő:** Katonai erők rendvédelmi szerepkörben. Légideszant alakulatok a terrorizmus és a szervezett bűnözés elleni harcban..... 43.p.
- 0312 **KÖVESI László:** Az Első Rendőri Kiegészítő Nyugdíjpénztár elődszervezetei..... 54.p.
- 0313 **Nagy György:** Határőrség 1957-2007..... 57.p.
- 0314 **PARÁDI József:** A dualizmus kori magyar rendvédelem..... 66.p.
- 0315 **PARÁDI József:** A két világháború közötti Magyar Királyság rendvédelme..... 85.p.
- 0316 **PARÁDI József:** A Magyar Királyság határrendőrsége..... 101.p.
- 0317 **SIMON F. Nándor:** A Munkásőrség létrehozása 117.p.
- 0318 **SUBA János:** Az Országos Hadigondozó Hivatal 123.p.
- 0319 **SUBA JÁNOS:** A Védhírszerzőszolgálat kiépítése. 140-147.p.

Másfél évszázad rendszerváltozásainak hatásai a nemzeti rendvédelmünkre
XIX.évf. (2010) 22.sz.

- 0320 **BENCsik Péter:** A határszéli gazdasági (kettős-birtokos) forgalom megszűnése 1945-1950..... 13.p.

0321 CHVOJKA Michael (ford.: ARTNER Ramona): Ahogyan a Habsburg-birodalom örökös tartományaiiban gróf Joseph SEDLNITZKY rendőrfőnök irányításával az államrendőrség az egyetemi hallgatók egyleteivel foglalkozott.....	20.p.
0322 CHVOJKA Michael: Die Betrachtung- und Vorgangsweise des Polizeipräsidenten Sedlnitzky gegenüber den Burschenschaften.....	25.p.
0323 FORRÓ János: Milyen legyen a jövő rendőrsége?	30.p.
0324 FORRÓ János: A polgári magyar állam központosított közbiztonsági őrtestületének közrendvédelmi szolgálata.....	46.p.
0325 HEGEDŰS Ernő: Terrorellhárító erők szervezése a rendvédelmi szervezeteknél és a légideszant csapatoknál.....	55.p.
0326 PARÁDI József: A polgári magyar rendvédelem a XIX-XX. században.....	60.p.
0327 PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti szolgálata.....	77.p.
0328 PARÁDI József: A polgári magyar állam rendvédelmi testületeinek humán viszonyai 1867 1945.....	92.p.
0329 SUBA János: Határkijelölés, határkitűzés 1867 1945..	115.p.
0330 SUBA János: A határkiigazítás feltételeinek megteremtése a dualista Magyarországon.....	125.p.
0331 TAKÁCS Gyula: Leszerelés és hadseregszervezés Magyarországon 1918 novemberében.....	135 139.p.

A kiegyezéstől az ezredfordulóig felszámolt országos hatáskörű magyar rendvédelmi testületek
XX.évf. (2011) 23.sz.

0332 CSIHA Gábor: A szolgálati viszonyt és a rendfokozatot érintő mellékbüntetések Magyarországon a XIX XX. században.....	13.p.
0333 DAVOLA József: Magyar rendfenntartók a világban... 27.p.	27.p.
0334 FORRÓ János: A Kádár rendszer rendvédelmi szervezetei a BM. Karhatalom és a Készenléti Rendőr Ezred.....	36.p.
0335 FORRÓ János: A magyar rendvédelem 1867-1968....	60.p.
0336 LŐRINCZ József: Börtönügyünk a hanyatló Kádárkorszakban.....	78.p.
0337 LŐRINCZ József: Börtönügyünk a rendszerváltozás időszakában.....	91.p.
0338 PARÁDI József: Kontinuitás és újakezdés a XIX XX. századi magyar rendvédelemben.....	99.p.
0339 PARÁDI József: Rendvédelem karhatalom 1867 1945	111.p.
0340 PARÁDI József: A polgári magyar állam rendőrségei 1867-1945.....	124.p.
0341 SUBA János: A trianoni határ északi határszakaszának határjellegétől való megfosztása 1938-ban.....	144.p.
0342 SUBA János: Magyarország északi határszakaszának redemarkációs munkálatai 1947-1953.....	155.p.
0343 SZABÓ József János: Határ vadász zászlóaljok a Keleti Kárpátok védelmi rendszerében 1940 1941.....	165-177.p.

Csendőrség Ausztria-Magyarországon, illetve Ausztriában és Magyarországon 1849-2005.
XXI.évf. (2011) 24.sz.

344 BODA József: Az európai csendőri erő, avagy egy új békefenntartó alakulat születése.....	13.p.

0345 DAVOLA József: Fényképezés a Magyar Királyi Csendőrségnél.....	18.p.
0346 FORRÓ János: A Magyar Királyi Csendőrség és a fejér vármegyei zsidó deportálás.....	23.p.
0347 FORRÓ János: A székesfehérvári csendőrkerület küzdelme Fejér Vármegye közbiztonságáért 1884 1945.....	32.p.
0348 MARKÓ György: Csendőrtisztek a Magyar Királyi Honvéd Vezérkar főnökének bírósága előtt	73.p.
0349 PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség szervezete.....	80.p.
0350 PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség szolgálati tevékenységei.....	91.p.
0351 PARÁDI József: A csendőrség teendői az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királysága külső határainak őrzetében.....	100.p.
0352 SUBA János: 1918 forró nyara és a Magyar Királyi Csendőrség.....	119.p.
0353 SUBA János: A Magyar Királyi Csendőrség és a vasútbiztonság 1917-1918.....	126.p.
0354 SZAKÁLY Sándor: Akik a Magyar Királyi Csendőrséget 1938 és 1945 között vezették.	136.p.
0355 ZÉTÉNYI Zsolt: A Magyar Királyi Csendőrség és a csendőrök jogállása 1945-ben és azután. (Egy elfelejtett szervezet és jelmondat: „Híven, becsülettel, vitézül!”).....	155 165.p.

A közbiztonság közös Kárpát-medencei örökségünk
XXII.évf. (2012) 25.sz.

0356 BERKI Imre: A magyar határőrizet újjászervezése 1946 ban.....	13.p.
0357 CSAPÓ Csaba: Erdély csendőrsége az átmenet éveiben 1867 1881.....	27.p.
0358 GÁSPÁR László: A második világháború utáni magyar határőrizet változásai.....	32.p.
0359 NAGY Ákos Péter: Quies custodiet ipsos custodes, azaz ki őrzi az őrzőket?.....	53.p.
0360 NAGY Ákos Péter: A Rendvédelmi Szervek Védelmi Szolgálat megalakulása és tevékenységének kialakítása a rendszerváltás folyamatában.....	58.p.
0361 NAGY József: A magyar határőrség szervezete, létszáma és területi elhelyezkedése 1958 1990.....	67.p.
0362 PARÁDI József: Magyar rendvédelem 1867 1914.....	79.p.
0363 PARÁDI József: A magyar állami rendőrség fejlődéstörténeti tapasztalatai 1867-1945.....	84.p.
0364 PARÁDI József: A XIX-XX. századi magyar rendszerváltozások és a csendőrség.....	102.p.
0365 SOM Krisztián: Rendvédelem-történet a numizmatikában.....	111.p.
0366 SUBA János: A császári csendőrség tiszti kara 1849-1868.....	116.p.
0367 SUBA János: Karhatalom szervezése a Magyar Királyi Honvédségben 1918-ban.....	129-136.p.

Militarizmus és demilitarizmus
a XIX-XX. századi magyar állam rendvédelmében
 XXII.évf. (2012) 26.sz.

- 0368 **ARTNER Ramona:** Egy közbiztonsági őrtestület útja Párizstól Itálián és Ausztrián keresztül Budapestig..... 13.p.
- 0369 **ARTNER Ramona:** Hírszerzés a dualizmuskori Magyar Királyságban..... 19.p.
- 0370 **CSAPÓ Csaba — PARÁDI József:** Az államfő magyarországi védelme az Osztrák-Magyar Monarchiában. 27.p.
- 0371 **FORRÓ János:** Rendvédelmi szervezetek sajátos tevékenysége háborús helyzetben Fejér vármegyében 1944 őszétől 1945 tavaszáig..... 35.p.
- 0372 **NAGY Ákos Péter:** A magyar rendvédelem belbiztonsági szolgálata 1945-1990..... 44.p.
- 0373 **NAGY Ákos Péter:** A Rendvédelmi Szervek Védelmi Szolgálata 2000-2010..... 59.p.
- 0374 **PARÁDI József:** A dualista Magyarország határizmusa a migráció tükrében.....66.p.
- 0375 **PARÁDI József:** Az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királyságának határszéli csendőrsége.....81.p.
- 0376 **PARÁDI József:** Az egységes állami fizetési rendszer és a szakterületi rendfokozati rendszerek a polgári magyar állam rendvédelmében.....105.p.
- 0377 **SUBA János:** Szovjetunió és Magyarország közötti határvonal kitézése 1947-1949..... 120.p.
- 0378 **SZIKINGER István:** A magyar rendvédelmi jog alapjai 133.p.
- 0379 **SZIKINGER István:** Rendvédelmi jog a dualizmus korszakában.....141-157.p.

A XIX-XX. századi magyar állam
nemzetbiztonsági szervezetei
 XXIII.évf. (2013) 27-28-29-30.sz.

- 0380 **ARTNER Ramona:** A Magyar Királyi Csendőrség és a városok..... 13.p.
- 0381 **ARTNER Ramona PARÁDI József ZEIDLER Sándor** A Magyar Királyi Csendőrség légi, vízi, vasúti és közúti szakszolgálati ágai ..... 23.p.
- 0382 **BODA József:** A katonai rang és függelmi rendszer a Nemzetbiztonsági Szakszolgálatnál .....41.p.
- 0383 **FÓRIZS Sándor:** Rendvédelmi elvárások tükröződése négy ország rendőrtisztképzésében .....65.p.
- 0384 **FORRÓ János:** Fejér vármegye közbiztonság-története 1688-1884 .....77.p.
- 0385 **HEGEDŰS Ernő:** A Magyar Királyi Csendőrség harc- és gépjárművei .....89.p.
- 0386 **JAKUS János** A magyar rádió és rádióelektronikai felderítés szervezeti változásai 1990 ig ..... 101.p.
- 0387 **KESERŰ István:** A magyar pártállam határizmusa 1945 1956 ..... 111.p.
- 0388 **NAGY Ákos Péter:** Adalékok a Rendvédelmi Szervek Védelmi Szolgálata nemzetközi tevékenységének történetéhez.129.p.
- 0389 **PARÁDI József:** Nemzeti határizmusetünk polgári szakasza .....141.p.
- 0390 **PARÁDI József:** Az államfő testőrsége az Osztrák-Magyar Monarchiában ..... 155.p.

- 0391 **SOM Krisztián:** A német gyarmatok rendvédelmi erői ..... 161.p.
- 0392 **SUBA János:** „Csendőralakulások” a Magyar Nemzeti Hadseregben, majd Magyar Királyi Nemzeti Hadseregben 1919-1921 ..... 169.p.
- 0393 **SZÉKELY Zoltán:** Repülőek és határok régen és ma .....179.p.
- 0394 **SZIKINGER István:** A magyar rendvédelmi jog 1919-1944 ..... 187-198.p.

A magyar rendvédelem, légiközlekedés, felderítés
a XIX-XX. században
 XXXIII.évf. (2013) 31 32 33 34.sz.

- 0395 **BALOGH Péter :** A magyar katonai rádiófelderítés története..... 15p.
- 0396 **BODA József :** A magyar katonai ejtőernyőzés 75 éve..... 27p.
- 0397 **BOTZ László :** A Magyar Néphadsereg szerepvállalása a dél-vietnámi Nemzetközi Felügyelő és Ellenőrző Bizottság munkájában 1973-1975.....41p.
- 0398 **FÓRIZS Sándor :** Határprovokációk a magyar-jugoszláv államhatáron 1950-1951.....47p.
- 0399 **HEGEDŰS Ernő - FRÖCHLICH Dávid :** Katonai erők rendvédelmi szerepkörben.....55p.
- 0400 **KESERŰ István** A magyar határizmusa 1945 1990. 63p.
- 0401 **NAGY György :** Az első magyar határrendőrség 87p.
- 0402 **NAGY József :** A magyar határizmusa változásai 1958 1990..... 97p.
- 0403 **OLASZ Lajos :** A légi csendőrség Magyarországon.....105p.
- 0404 **PARÁDI József :** Rendvédelmi testületek a polgári magyar állam időszakában 1867-1919..... 121.p.
- 0405 **PERÉNYI Roland :** A fővárosi rendőrség tagjainak II. világháború alatti tevékenysége az igazoló bizottsági iratok..... 147p.
- 0406 **SZIKINGER István :** A magyar rendvédelmi jog 1945 1989..... 153p.
- 0407 **TÖMÖSVÁRY Zsigmond :** Egy kevésbé ismert katonai attasé: NÉMETH Dezső vezérkari ezredes..... 165p.
- 0408 **VEDÓ Attila :** A Magyar Királyi Csendőrség karhatalmi tevékenységének szabályozása a dualizmus idején..... 170p.
- 0409 **VEDÓ Attila :** A Francia Nemzeti Csendőrség a két világháború között..... 185-197p.

A tűzoltóság története

XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz.

- 0410 **BERKI Imre :** A magyar polgári védelem történeti áttekintése..... 15p.
- 0411 **BERKI Imre :** A magyar Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai..... 25p.
- 0412 **GÖRBE Márk :** Tűzvész és bányalég. Sorstragédiák megjelenítése FESZTY Árpád művészetében..... 35p.

0413 HADNAGY Imre József : A magyar tűzoltó szervezetek története.....	43.p.
0414 KISS András : Csepel gépjárművek a tűzoltóság szolgálatában.....	51.p.
0415 LINDNER Gyula : Megjegyzések a Római Birodalom tűzvédelméhez.....	67.p.
0416 OLASZ Lajos : A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években.....	75.p.
0417 PARÁDI Ákos : Tűz elleni védekezés a polgári magyar államban 1867-1945.....	85.p.
0418 RÉTI Rezső : József főherceg a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnöke.....	111.p.
0419 SCHIMPF Gerard : A bécsi tűzoltóság 1683-1948..	119.p.
0420 TÁTRAI Zsuzsanna : Szent Flórián ünnepe és a tűz szerepe a magyar néphagyományban.....	125-130.p.

**A magyar rendvédelem
a kivételes hatalom időszakában**
XXIV.évf. (2014) 39 40 41 42.sz.

0421 ARTNER Ramona : Az osztrák csendőrség 1848-1938.....	15.p.
0422 ARTNER Ramona : A bajor csendőrség a XX. század húszas éveiben.....	23.p.
0423 FORRÓ János : A magyar csendőrség Kelet-Dunántúl román megszállásakor.....	31.p.
0424 FRÖCHLICH Dávid — HEGEDŰS Ernő : Forgópisztolyok a honvéd lovasságnál és a Magyar Királyi Csendőrség lovas szervezeti elemeinél.....	43.p.
0425 PARÁDI Ákos : Ludovikai indítvány a magyar csendőrség létrehozására.....	51.p.
0426 PARÁDI Ákos : Hivatás-történet gondozás a Magyar Királyi Csendőrségnél.....	55.p.
0427 PARÁDI József : A Császári Királyi Csendőrség Magyarországon.....	61.p.
0428 PARÁDI József : A dualizmuskori és a két világháború közötti Magyar Királyság határőrizete.....	71.p.
0429 PARÁDI József : A Magyar Királyi Vámőrség a polgári magyar állam rendvédelmi testülete.....	81.p.
0430 PARÁDI József : Határőrség, rendőrség, humán viszonyok a polgári magyar állam két világháború közötti időszakában.....	99.p.
0431 SUBA János : A Magyar Királyi Csendőrség és a területvisszacsatolások.....	119.p.
0432 VEDÓ Attila : Rádió a Magyar Királyi Csendőrség szolgálatában.....	131.p.
0433 VEDÓ Attila : A Magyar Királyi Csendőrség karhatalmi fellépésének gyakorlata.....	143.p.
0434 VEDÓ Attila : A haderő karhatalmi tevékenysége 1867-1918.....	155-165.p.

**25 év
a magyar rendvédelem-történet szolgálatában**
XXV.évf. (2015) 43-44-45-46.sz.

0435 ERNYES Mihály : Rendvédelem, rendvédelem-történet (fogalmi és tartalmi megközelítés)....	15.p.
DOI : 10.31627/RTF.XXV.2015.43-44-45-46N.15-38P	
0436 MAGASVÁRI Adrienn : Vám- és adószedők a magyar pénzügyi igazgatásban az államalapítástól a kiegyezésig.....	39.p.
DOI : 10.31627/RTF.XXV.2015.43-44-45-46N.39-46P	
0437 NYITRAI Endre : A szervezett bűnözés története.....	47.p.
DOI : 10.31627/RTF.XXV.2015.43-44-45-46N.47-62P	
0438 OLASZ Lajos : Légi szuverenitás és légi ellenőrző szolgálat a HORTHY-korszakban.....	63.p.
DOI : 10.31627/RTF.XXV.2015.43-44-45-46N.63-76P	
0439 PARÁDI József : A katonailag szervezett őrtestület és a polgári őrtestület.....	77.p.
DOI : 10.31627/RTF.XXV.2015.43-44-45-46N.77-84P	
0440 SOM Krisztián : Az 1937 M magyar útlevél és nemzetközi összehasonlítása.....	85.p.
DOI : 10.31627/RTF.XXV.2015.43-44-45-46N.85-108P	
0441 B STENGE Csaba :A munkácsi rendőrség deffenzív és offenzív harcászati alkalmazása Kárpátalján 1939-ben.....	109.p.
DOI : 10.31627/RTF.XXV.2015.43-44-45-46N.109-116P	
0442 SZABÓ Andrea : A magyar pénzügyörképzés intézményi kereteinek fejlődése 1867-2011.....	117.p.
DOI : 10.31627/RTF.XXV.2015.43-44-45-46N.117-126P	
0443 SZABÓ Szilárd : Az Evidenzbüro. Az Osztrák-Magyar felderítő szervezete 1850-1919.....	127.p.
DOI : 10.31627/RTF.XXV.2015.43-44-45-46N.127-170P	
0444 VEDÓ Attila : A Magyar Királyi Csendőrség közbiztonsági tevékenységének megszervezése 1881-1918..	171-190.p.
DOI : 10.31627/RTF.XXV.2015.43-44-45-46N.171-190P	